

ผลการใช้วิธีปราชญ์ภูมิในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็ก
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มาจากสภาพสังคมในโรงเรียนที่ต่างกัน

ปริญญานิพนธ์

ของ

สกล เทียงแท้

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ต.ขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร. 3921575, 3915058

12 ก.ค. 2525

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาดุษฎีศึกษามหาบัณฑิต

มกราคม 2525

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุมปฏิญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบ

0๖๖1๑๕๖ สันตนาถะ ประธาน

0๖๖1๑๕๖ สันตนาถะ ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทอง เกื้อน พันชนาวิน)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทอง เกื้อน พันชนาวิน)

0๖๖1๑๕๖ สันตนาถะ กรรมการ

0๖๖1๑๕๖ สันตนาถะ กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศีลา จายนียโยธิน)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศีลา จายนียโยธิน)

0๖๖1๑๕๖ สันตนาถะ กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จริย์ สุวัฑดี)

ประกาศคุณูปการ

การทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความกรุณามากจากท่านรองศาสตราจารย์
ดร.ทองเคื่อน พันธมนาวิน และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศีลา จายนัยโยธิน ที่ได้
ถ่ายทอดความรู้ ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำ ตลอดจนช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัย
รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสอง
ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิรีย์ สุวักดิ์ ซึ่งเป็นอาจารย์
ผู้หนึ่งที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางด้านการประถมศึกษาให้กับผู้วิจัย และยังคงกรุณาเป็น
กรรมการสอบปากเปล่าในครั้งนี้ด้วย

ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.โกศล มีคุณ และอาจารย์ณรงค์ เทียมเมฆ ที่ได้ให้
ความช่วยเหลือเขียนตลอดระยะเวลาของการทำวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ให้ข้อคิดเห็นและ
คำแนะนำแล้วยังช่วยตรวจแบบวัดความงับให้ด้วย

ขอขอบคุณอาจารย์ใหญ่และคณะครู โรงเรียนอนุบาลราชบุรี โรงเรียนวัดเขาวัง
(แสง ช่วงสุวนิช) โรงเรียนเทศบาล 1 วัดสัตตนานาถวิวัตร และโรงเรียนเทศบาล 2
วัดช่องลม จังหวัดราชบุรี ที่ได้ให้ความร่วมมือในการวิจัย โดยจัดการการสอนและอนุญาต
ให้นักเรียนชั้นประถมปีที่ห้าได้เข้าร่วมในโครงการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณอาจารย์สุนันดา คงสอน อาจารย์สมชาย สัมพันธ์วิวัฒน์ อาจารย์ฉลวย
โพธิบุตร และอาจารย์สุจิตต์ รัตนกร ที่ได้ทำการสอนร่วมกับผู้วิจัยทั้งกลุ่มควบคุมและ
กลุ่มทดลองตลอดระยะเวลาที่ทำการทดลอง

ขอขอบคุณอาจารย์ทัศนีย์ ทองภักดิ์ บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มศว.ประสานมิตร ที่ได้กรุณาอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ

ขอขอบคุณสภาวิจัยแห่งชาติที่กรุณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัย ซึ่งมีผลทำให้ปริญญานิพนธ์
ฉบับนี้สำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ตั้งไว้ทุกประการ

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอระลึกถึงคุณบิดามารดาและครูอาจารย์ทุกท่านที่ไ้อบรมสั่งสอน
และถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้ผู้วิจัยได้มีความรู้ และสามารถนำความรู้ที่นำมาทำการวิจัย
ในครั้งนี้ได้ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ และผู้มีพระคุณอีกหลายท่าน ที่ได้ให้การสนับสนุน ให้
กำลังใจและช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลงด้วยดี หากงานวิจัยฉบับนี้
สามารถอำนวยความสะดวกแก่สังคมได้บ้างแล้วก็นับว่าผู้มีส่วนร่วมในโครงการวิจัยนี้ทุกท่านได้
ทำประโยชน์อย่างยิ่งให้กับสังคมของเราด้วย

สกล เทียงแท้

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ที่มาและปัญหาของการวิจัย	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	14
	ประโยชน์ของการวิจัย	14
	ขอบเขตของการวิจัย	15
2	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	16
	ความสำคัญของลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	16
	ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	
	กับพฤติกรรม	22
	โครงสร้างทางจริยธรรมตามทฤษฎีของเพียเจต์และโคลเบอร์ก	25
	หลักและวิธีการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเขาวรณ	29
	วิธีการฝึกเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยการอธิบายกลุ่ม	38
	สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	42
	ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในกลุ่มถ่ายทอดทางสังคม	
	แบบประชาธิปไตย	47
	ความสัมพันธ์แบบประชาธิปไตยระหว่างครูกับนักเรียนในกลุ่มงาน	47
	จิตลักษณะของนักเรียนกับการฝึกแบบอภิปรายกลุ่ม	53
	นิยามปฏิบัติการของตัวแปร	75
	รูปแบบของการวิจัย	60
	สมมติฐานในการทดลอง	61

3	วิธีดำเนินการวิจัย	63
	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	63
	ตัวแปรที่ศึกษา	64
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	65
	การดำเนินการวิจัย	70
4	ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล	77
	สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้	78
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
	ผลวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน	79
	ผลวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม	89
	สรุปผลของการวิเคราะห์ข้อมูล	103
5	การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	104
	สรุปผลวิจัยทั้งหมดรวมทั้งข้ออภิปราย	104
	การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับการฝึกฝนโดยวิธีข้ออภิปรายกลุ่ม	112
	ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัย	113
	ข้อเสนอแนะ	116
	ข้อเสนอแนะทางด้านการวิจัยศึกษา	116
	ข้อเสนอแนะทางด้านการอบรมเลี้ยงดู	117
	ข้อเสนอแนะทางด้านการวิจัยต่อไป	118

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	120
ภาคผนวก	134
ภาคผนวก ก. แบบวัดต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย	135
ภาคผนวก ข. ชุดกิจกรรมเพื่อฝึกยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม	
และสรุปขั้นตอนการดำเนินการอภิปรายทางจริยธรรม	152
ภาคผนวก ค. สรุปขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	221

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนในโครงการทดลองแยกตามเพศ	72
2	แสดง เวลาที่สอนทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองพร้อมกันในโรงเรียน	
4	แห่ง	75
3	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ทั้งก่อนและหลังการฝึก	80
4	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูงและกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำวัดก่อนฝึก	81
5	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังฝึก เมื่อพิจารณาตามระดับการฝึกเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระดับบรรยากาศในการอบรมสั่งสอนของโรงเรียนตามที่กลุ่มตัวอย่างรายงาน	82
6	แสดงผลวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนฝึกและหลังฝึก เมื่อพิจารณาตามระดับการฝึกเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมบุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัวของนักศึกษา	85
7	แสดงผลวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมทั้งก่อนฝึกและหลังฝึก เมื่อพิจารณาตามระดับการฝึกเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระดับบรรยากาศของโรงเรียนและบุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว	88

8	แสดงผลวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาตามระดับการฝึกฝนเมื่อพัฒนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระดับบรรยากาศของโรงเรียนและ ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนฝึกและหลังฝึก	91
9	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนฝึกเมื่อพิจารณาตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	92
10	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนฝึกเมื่อพิจารณาตามกลุ่มที่แบ่ง เพื่อการปีกร่วมกับระดับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน	93
11	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง หลังฝึกเมื่อพิจารณาตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	96
12	แสดงผลวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาตามระดับการฝึกฝนเพื่อพัฒนาการใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรม ระดับบุคลิกภาพ เก็บตัวแสดงตัวและระดับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนฝึกและหลังฝึก	98
13	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และระดับนัยสำคัญ ในกลุ่มทดลอง	101
14	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และระดับนัยสำคัญ ในกลุ่มควบคุม	102

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ภาพประกอบ 1 รูปแบบของการวิจัย	61
2 ภาพประกอบ 2 แสดงระดับคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของ กลุ่มผู้เข้าฝึกที่อยู่ในบรรยากาศแบบประชาธิปไตยสูงและต่ำ ก่อนทดลองและหลังทดลอง	84
3 ภาพประกอบ 3 แสดงพัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรม ในกลุ่มผู้เข้าฝึกที่มีผลการเรียนต่างกัน	95

ที่มาและปัญหาของการวิจัย

ประเทศไทย เป็นประเทศที่กำลังพัฒนา เพื่อความอยู่รอดของชาติ แต่การพัฒนาประเทศจะมีประสิทธิภาพเพียงใหนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากร กล่าวคือ ถ้าประชากรมีคุณภาพดี การพัฒนาประเทศก็จะไ้ผลดี แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าประชากรในประเทศขาดคุณภาพก็จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาบุคคลในชาติให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพสูงจึง เป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาบุคคลในชาติให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพนั้นอาจทำได้โดย การปลูกฝังสร้างเสริมให้บุคคลในชาติมีคุณสมบัติสองประการ ได้แก่ มีความเป็นพลเมืองดี และมีลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ คุณสมบัติทั้งสองประการนี้ต้องปลูกฝังสร้างเสริมให้ต่อเนื่องกันไป กล่าวคือ ต้องปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีขึ้นก่อนโดยการสร้างเสริมจิตลักษณะที่ถึงมาให้พลเมืองของชาติมีจริยธรรมสูง ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นต้น จากนั้นจึงสร้างพลเมืองดีให้มีคุณภาพโดยการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งได้แก่ลักษณะความเป็นผู้นำและความเป็นประชาธิปไตย การมีความคิดสร้างสรรค์ มีความมานะพยายามที่จะกระทำกิจการงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น เมื่อประชากรของประเทศได้รับการปลูกฝังสร้างเสริมให้เป็นผู้มีจริยธรรมสูง และมีลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศแล้ว ก็จะเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปได้ อย่างรวดเร็ว

เครื่องมือสำหรับการพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองดีและมีคุณภาพนั้นคือการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประถมศึกษาอันถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะ

การประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานของประชากรทั้งประเทศ เพื่อให้ประชากรสามารถลงสภาพงานออกเขียนได้ คิดคำนวณได้ มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถ และให้สามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 : 10 - 11) นอกจากนั้น ในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 : 1) ยังได้กำหนดหลักการสำคัญในการจัดการประถมศึกษาไว้ซึ่งพอสรุปได้ว่า การประถมศึกษานั้นเป็นการศึกษาที่รัฐจัดให้กับเยาวชนทั้งประเทศ เพื่อให้เยาวชนได้นำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ การประถมศึกษายังจัดขึ้นเพื่อมุ่งที่จะสร้าง เอกภาพของชาติโดยมีเป้าหมายที่เป็นหลักสำคัญร่วมกัน เพื่อให้ท้องถิ่นมีโอกาสในการจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นได้ สำหรับเป้าหมายของการประถมศึกษาของประเทศไทย ซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา 2521 นั้นมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ 4 ประการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ (ศึกษาธิการ, กระทรวง 2521 : (1) - (3)) คือหลักสูตรศึกษามีจุดหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีจิตลักษณะที่ดีงาม เช่น มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีระเบียบวินัย มุ่งมั่นทำการทำงานให้สำเร็จด้วยความขยันหมั่นเพียร มีความซื่อสัตย์ ประหยัดและอดทน รู้จักคิด วิचारณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ฯลฯ จิตลักษณะเหล่านี้รวมเรียกว่าคุณสมบัติที่ต้องการ เน้นซึ่งเป็นจุดหมายแรกของหลักสูตร ส่วนจุดหมายประการที่สองนั้นต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เช่น ความรู้เรื่องการรักษาสุขภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน การรู้จักแสวงหาทรัพยากร การรู้จักใช้จ่ายและการออมทรัพย์ มีความเข้าใจในความหมายและรู้จักประโยชน์ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีต่อชีวิตประจำวัน จุดหมายประการที่สามคือ ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ที่จะช่วยทำให้มีชีวิตที่สงบสุข ได้แก่ความรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความสุขใน

การดำรงชีวิตในสังคม เช่น การรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม
สิ่งแวดล้อมและวิทยาการใหม่ ๆ มีความเข้าใจและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือพร้อมทั้งรู้จัก
นำหลักธรรมที่เหมาะสมมาใช้ในชีวิตประจำวัน รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ
รู้จักแก้ไขปัญหาคับขันวิธีวิธี ส่วนจุดหมายประการสุดท้ายนั้นต้องการให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดี
ของชุมชนและชาติ ได้แก่การมีทัศนคติอันเป็นที่พึงประสงค์ของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย เช่น
มีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักคุณค่า สันคม
รักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ สำนึกในหน้าที่และสิทธิของตน สามารถฉีกกำลังสติปัญญา
กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อความเจริญและความมั่นคงของประเทศชาติได้ นอกจากนั้น
ยังต้องการให้ผู้เรียนรู้คุณค่าของความเป็นไทย รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เกิดบนผืนแผ่นดินไทยอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าการจัดการประถมศึกษาในปัจจุบัน ได้มุ่งเน้นการพัฒนาประชากรของ
ประเทศให้มีความเป็นพลเมืองดี มีวัฒนธรรม มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต
อย่างมีความสุข ตลอดจนมีลักษณะนิสัย และทัศนคติที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ แต่ทว่าใน
การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเท่าที่ผ่านมา กลับปรากฏว่า ทางโรงเรียนได้มุ่งเน้น
เฉพาะการพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งความมีสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียว
มิได้เป็นเครื่องประกันว่าบุคคลนั้นจะกระทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ แต่
ความมีสติปัญญาโดยปราศจากจริยธรรมและศีลธรรม อาจทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
ต่อสังคม และประเทศชาติมากยิ่งขึ้น ความจริงข้อนี้พระมหากษัตริย์ของไทยซึ่งเป็นผู้ทรงริเริ่ม
การศึกษาเพื่อประชาชนชาวไทยทั้งชาติ คือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้
ทรงตระหนักมาแต่เริ่มแรกถึงในพระราชหัตถเลขาของพระองค์ท่านที่ทรงมีไปถึงสมเด็จพระ
มหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ
2479 : 72) ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า

ต่อไปภายหน้าคนที่ได้เล่าเรียนคงจะประพฤติดีตัวดีกว่าคนที่ไม่ได้เล่าเรียนนั้นหาถูกไม่ คนที่ไม่มีธรรมเป็นเครื่องดำเนินความคงจะหันไปหาทางทุจริต คนรู้นอกก็โกง ไม่ค่อย คล่องคือโกงไม่สนิท ถ้ารู้นอกก็โกงคล่องขึ้น และโกงพิสดารขึ้น การที่ทักให้รู้นอก อักษรวิธีไม่เป็นเครื่องฝึกหัดให้คนดีและคนชั่ว เป็นแต่ได้วิธีสำหรับจะเรียนความดี ความชั่วได้คล่องขึ้น

จากพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่อยู่มหามานี แสดงให้เห็นว่าการเรียนในทางพุทธศึกษาหรือหัตถศึกษาอันนี้ยังไม่เป็นการเพียงพอ แต่ต้อง เน้นหนักไปในทางจริยศึกษาด้วย เพราะจริยศึกษามีความสำคัญยิ่งในการที่จะช่วยพัฒนาจิตใจ ของบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา จึงควรมุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่ดี มีจริยธรรม มีสติปัญญาและความรู้ที่จะดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นทางโรงเรียน ควรปลูกฝังสร้างเสริมลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศให้แก่เยาวชนของชาติ ทั้งนี้เพื่อ ทำให้เยาวชนของชาติเติบโตขึ้นเป็นประชากรที่มีคุณภาพดี สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ ให้แก่ตนเองและประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

สำหรับการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษานั้น การศึกษาของ ไทยได้ให้ความสำคัญมานานแล้ว ดังเห็นได้จากโครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2441 ได้มี การแบ่งการศึกษาทั้งปวงออกเป็น 2 ประเภท คือสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา ในสาย สามัญศึกษานั้นมีจุดมุ่งหมายให้ยูเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ อันจะเป็นแนวทางในการนำไป ประกอบอาชีพ และมุ่งให้เป็นผู้มี ความประพฤติชอบ ให้รู้จักถนอมรวมทั้งให้ประพฤติแต่สัมมาจริต (ศึกษาธิการ, กระทรวง 2507 : 116 - 117) ต่อมาแผนการศึกษาของชาตินับพุทธศักราช 2456 ก็ได้กำหนดให้ยูเรียนได้เรียนเกี่ยวกับความประพฤติจรรยาบรรณและเลขคณิต (ศึกษาธิการ, กระทรวง 2507 : 231) จะเห็นได้ว่าการศึกษาของไทยเรานอกจากได้ให้ความสำคัญของ จริยศึกษา และเน้นพฤติกรรมจริยธรรมมากกว่าด้านความรู้ความเข้าใจในจริยธรรม ต่อมา

การศึกษาของไทยได้เน้นและเห็นความสำคัญของจริยศึกษามากขึ้น ถึงกับจัดไว้เป็นส่วนสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนจะต้องเรียนรู้ ทั้งเช่นในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 และในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 ต่างก็จัดการศึกษาเพื่อความสมบูรณ์พูนสุขของพลนิกรสยาม โดยแบ่งการศึกษาวิชาการทั้งสายสามัญและวิสามัญ ออกเป็น 3 ส่วน คือ "จริยศึกษาอบรมให้มีศีลธรรมอันดีงาม พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้ พลศึกษา ฝึกหัดให้มีร่างกายสมบูรณ์" (ศึกษาธิการ, กระทรวง 2507 : 344) แผนการศึกษาชาติฉบับต่อมาคือ แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 ได้เพิ่มวิชาหัตถศึกษาเข้าไปในการจัดการศึกษาของชาติด้วย ดังนั้นการจัดการศึกษาให้กุลบุตรกุลธิดาในแผนการศึกษาชาติฉบับนี้จึงมี 4 ส่วน คือ จริยศึกษา พลศึกษา พุทธิศึกษา และหัตถศึกษา สำหรับจริยศึกษานั้นจัดขึ้นเพื่อให้กุลบุตรกุลธิดามีวัฒนธรรมอันดีงาม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน ในแผนการศึกษาชาติฉบับต่อมาอีกคือ แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503 จริยศึกษาได้รับความสำคัญและเน้นให้จัดการศึกษาเพื่อให้กุลบุตรกุลธิดามีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีหิริโอตตปปะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว ส่วนในแผนการศึกษานับที่ใช้ในปัจจุบันคือ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (ศึกษาธิการ, กระทรวง 2520 : 6) ก็ได้กำหนดให้รัฐจัดสาระ และกระบวนการเรียนรู้ไว้ในข้อที่ 13 ว่า "รัฐพึงจัดให้สาระและกระบวนการเรียนรู้ครบถ้วนและกลมกลืนกันระหว่างความเจริญงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา กับความเจริญทางวัตถุ และระหว่างความเจริญงอกงามทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา"

จะเห็นได้ว่าแผนการศึกษาของชาติทุกฉบับต่างก็เน้นการจัดจริยศึกษาไว้เป็นเรื่องสำคัญทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะมุ่งหวังว่าถ้าจัดจริยศึกษาให้เยาวชนของชาติได้ศึกษาเล่าเรียนแล้วย่อมจะทำให้พลเมืองมีคุณภาพดี มีความสามารถในการควบคุม กาย วาจา ใจ ของตนให้อยู่ในขอบเขตที่พึงได้ นอกจากนั้นยังเชื่อมั่นว่า จริยศึกษาจะทำให้บุคคลมีทัศนคติและพฤติกรรมเป็นไปตาม

คำนิยามที่พึงประสงค์ของคนส่วนใหญ่ เราไม่มีความรู้สึกเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีหิริโอตตัปปะ เป็นต้น แต่ดูเหมือนว่าความมุ่งหวังและความเชื่อมั่นดังกล่าวมิได้ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะปรากฏว่าเยาวชนที่เป็นผลผลิตของการสอนจริยศึกษา ยังมีพัฒนาการทางจริยธรรมไม่ตรงตามแนวทางที่ต้องการ แต่กลับยังมีพฤติกรรมซึ่งเป็นเหตุให้เกิดปัญหาและความเดือดร้อนแก่สังคมเพิ่มขึ้นอีกด้วย

เมื่อพิจารณาถึงข้อบกพร่องในการจัดจริยศึกษาซึ่ง เป็นสาเหตุให้การเรียนการสอนจริยศึกษาต้องประสบกับความล้มเหลว นั้น นักการศึกษาส่วนใหญ่ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาของเราจำเป็นต้องเร่งแก้ไข ปรับปรุงโดยด่วน บุญยิ่ง เจริญยิ่ง (บุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2520 : ไม่มีเลขหน้า) กล่าวถึงสภาพการสอนจริยศึกษาในประเทศไทยไว้ตอนหนึ่งว่า "การสอนจริยศึกษายังไม่ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าเท่าที่ควร ผู้สอนยังขาดความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการสอน ขาดอุปกรณ์การสอน ... ทำให้การสอนจริยศึกษาไม่ได้ผลตามเป้าหมาย" และดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2522 ข. 46) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องของการจัดจริยศึกษาในโรงเรียนไว้ว่า

ส่วนจริยศึกษาในโรงเรียนนั้น ก็ยังไม่มีจุดหมายโดยตรงที่จะปลูกฝังจิตลักษณะที่ได้รับ การพิสูจน์แล้วว่าสำคัญต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของคนไทย แม้เมื่อเยาวชนไทยจะมีจิตลักษณะอย่างนี้สูง แต่ถ้ายู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่บั่นทอนจิตใจให้โง่งเพราะ การเอาราววัดเป็นเครื่องล่อและการที่เยาวชนฐานะยากจนและเด็กในสลัมหรือแม่เหล็กประเภทอื่น ๆ โดยทั่วไปขาดตัวแบบที่ดี มีแต่การเสนอตัวแบบที่เลวทางสื่อมวลชน ก็จะทำให้เด็กหรือแม่แก่ผู้ใหญ่ที่ได้รับการปลูกฝังจิตลักษณะทางจริยธรรมมาแล้วอย่างเต็มที่ เกิดการผลักดันทางจิตใจให้มีการกระทำที่เลวทรามไปได้โดยง่าย

จากแนวคิดดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนของการจัดจริยศึกษาในอีกว่าการเสริมสร้างจริยธรรมให้กับเยาวชนของเรา ยังขาดการปลูกฝังทางจิตวิทยาอย่างมีประสิทธิภาพ และมี

ได้มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เอื้ออำนวยต่อการปลูกฝังจิตสำนึกที่สำคัญต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมเท่าที่ควร มีแต่การเสนอทวิแบบที่เลวทางสื่อมวลชน จึงทำให้เยาวชนแสดงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น นอกจากนั้นมีสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การจัดจริยศึกษาไม่โดดเด่นเท่าที่ควรคือการเน้นที่ผู้ทำการฝึกอบรมจริยธรรมได้แก่ ครู อาจารย์ บิคารมารคา รวมทั้งนักอบรมศีลธรรมและนักสอนศาสนาซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักจิตวิทยาและวิธีการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ ถ้าปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้ได้เข้าใจถึงธรรมชาติและหลักจิตวิทยาในการพัฒนาจิตใจ เช่น รู้จักเลือกเนื้อหาและวิธีสอนให้เหมาะสมกับระดับโครงสร้างทางจริยธรรม ระดับสติปัญญา ระดับวุฒิภาวะทางอารมณ์ รวมทั้งประสบการณ์ทางสังคมของบุคคลผู้เข้ารับการฝึกแล้ว ย่อมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของจริยธรรมในเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น (ดวง เคื่อน พันธ์มนานิน 2524 : 2 - 5)

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาอีกหลายท่านที่ได้กล่าวถึงจุดอ่อนของการปลูกฝังจริยธรรมของระบบการศึกษาในอดีต เช่น อำนวย ทะพังค์แก และ ชัยนัต วรรณะภุติ (อำนวย ทะพังค์แก และ ชัยนัต วรรณะภุติ 2522 : 201 - 203) ได้กล่าวว่า จุดอ่อนของการปลูกฝังจริยธรรมนั้นมาจากระบบของการศึกษานั้นเอง ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อบกพร่องขององค์ประกอบในการจัดการสอนจริยศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่า ทั้งในชั้นหลักสูตร ชั้นวิธีสอน และชั้นตัวครูสอน ต่างก็มีข้อบกพร่องเป็นอันมาก เช่น ในชั้นหลักสูตร จะพบว่าหลักสูตรจริยศึกษานั้นมีสัดส่วนน้อยจะไม่เพียงพอที่จะปลูกฝังให้นักเรียนมีความสำนึกในทางจริยธรรมได้ นอกจากนั้นหลักสูตรยังขาดความเหมาะสมกับค่านิยมทางจริยธรรม และในหลักสูตรวิชาที่นั้นก็ยังมีไม่มีการสอนจริยธรรมในวิชาชีพ (Professional Ethics) ใดแต่อย่างใด ส่วนวิธีการสอนจริยธรรมที่ใช้อยู่โดยทั่วไปนั้น ส่วนใหญ่ก็มีลักษณะเหมือน "การสั่งสอน" (Directive Teaching) โดยมีครูสวมบทบาทของผู้มีอำนาจเด็ดขาด (Authoritarian Role) ที่จะกำหนดว่า นักเรียนควรจะเรียนอะไรและอย่างไร ซึ่งเป็นการลดคุณค่าของมนุษย์

และเป็นการจำกัดเสรีภาพในการเรียนของผู้เรียนด้วย และในค่านักครูผู้สอนจริยธรรม นั้นพบว่ามีปัญหามากมาย เช่น สถานะที่ทำหน้าที่ผลิตครูยังไม่มีการผลิตครูใหม่ ความชำนาญ ในสาขาการสอนวิชาจริยศึกษาโดยตรงอันเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ เช่น โรงเรียนมอบหมายให้ครูที่ไม่ถนัดในวิชาใดวิชาหนึ่งมาสอนศีลธรรมทำให้ครูขาดความมั่นใจ และขาดความเข้าใจในวิธีสอนที่เหมาะสม ทำให้สอนไม่ได้ดีและเกิดความเบื่อหน่ายในหน้าที่ การงานขึ้น นอกจากนั้นครูจริยศึกษาเป็นจำนวนมากยังไม่ปฏิบัติตามคำสอนที่สั่งสอนไว้ ครูหลายท่านยังนิยมในอบายมุขต่าง ๆ ผลที่ได้รับก็คือนักเรียนมีพฤติกรรมเหมือนครู ทั้งนี้ เพราะพฤติกรรมของครูทำให้นักเรียนเห็นว่าแม้แต่ครูผู้สอนจริยธรรมยังไม่ประพฤติปฏิบัติตาม หลักธรรมที่สั่งสอนและเกิดความเข้าใจผิดว่าหลักธรรมนั้นไม่เหมาะสมต่อการปฏิบัติทุกอย่างใด ครูประเภทนี้จึงมีอิทธิพลต่อการสร้างความสับสนทางจริยธรรมที่ไม่ถูกต้องให้แก่เด็กเป็นอย่างมาก

จากข้อคิดเห็นของนักการศึกษาหลายท่านดังกล่าวมานี้ สามารถทำให้เห็นได้ชัดเจน ว่าการจัดจริยศึกษาในสถาบันการศึกษาของไทยเท่าที่ผ่านมานั้น ถ้าตัดเรื่องครูผู้สอนออกไป ก็จะมีข้อบกพร่องที่สำคัญอยู่ 2 ด้าน คือด้านเนื้อหาของจริยธรรมและวิธีสอนจริยธรรม สำหรับด้านเนื้อหาที่จะใช้สอนจริยธรรมนั้น ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (วิชาการ, กรม 2521 : 279 - 323) ได้กำหนดเนื้อหาไว้ 30 ข้อ ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ จะประกอบด้วยคุณธรรม ศีลธรรม และค่านิยมต่าง ๆ สำหรับการปลูกฝังจริยลักษณะดังกล่าว หลักสูตรนี้ได้มุ่งเน้นให้เกิดความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในทุกเนื้อหาโดยเสนอแนะวิธีจัดการเรียนการสอนไว้ในส่วนของกิจกรรมประกอบเนื้อหา ซึ่งจะมีผลทำให้ไม่มีปัญหาในการสอนมากนัก แต่ก็มีปัญหาที่น่าพิจารณาว่า ถ้าได้ดำเนินการตามหลักสูตรประถมศึกษาในทุกประการแล้ว จะได้ผลตรงตามจุดหมายหรือไม่

นอกจากหลักสูตรประถมศึกษาที่ได้กำหนดทั้งเนื้อหาและกิจกรรมการสอนจริยศึกษาไว้แล้ว ยังมีผู้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมไว้โดยอิงหลักความรู้หลายด้าน เช่น อิงหลักและวิธีการทางพุทธศาสนา (เป็รื่อง กุมุท 2521 : 81 - 104)

อิงหลักและวิธีการเรียนการสอนที่ใช้ในวิชาอื่น ๆ ทางศึกษาศาสตร์ (วิริยธร วิเชียรโชติ 2521 : 111 - 144, เอกวิทย์ ณ ฉลาง 2522 : 130 - 135, สุนน อมรวิวัฒน์ 2522 : 100 - 103, อธิศักดิ์ ทองบุญ 2522 : 60 - 63, และ แสง จันทรงาม 2522 : 217 - 236) นอกจากนั้นชมรมครูสอนจริยศึกษา ในคณะกรรมการส่งเสริมศีลธรรม และจิตใจ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ยังได้รวบรวม วิธีสอนจริยศึกษาไว้ถึง 14 วิธี (สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย 2520 : 2 - 3) จึงสรุปได้ว่าขณะนี้วงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเน้นการสอนจริยศึกษาเพื่อให้เยาวชนของชาติ ได้มีความรู้ มีความเข้าใจ รวมทั้งมีเจตคติและพฤติกรรมในเชิงจริยธรรมที่ดียิ่งขึ้น โดยใช้ วิธีสอนคุณธรรมต่าง ๆ ด้วยการบรรยาย อภิปราย ฝึกปฏิบัติ และการค้นคว้ารายงาน ฯลฯ เป็นต้น แต่เมื่อนำวิธีสอนบางวิธีที่มีผู้เสนอไว้เพื่อการปลูกฝังคุณธรรมไปทดลองใช้เพื่อพิสูจน์ ผลจากการนำไปใช้ กลับพบว่าวิธีสอนเหล่านั้นมิได้ให้ผลดีเท่าที่ควร กล่าวคือไม่สามารถจะ พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเยาวชนได้ เช่นงานวิจัย เรื่อง "การเปรียบเทียบผลการสอน วิชาศีลธรรมหน่วย "คุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย" ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และ วิธีการสอนธรรมคา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6" (สุภาพรณ พวงจันทร์เพชร 2519) ซึ่งเป็น งานวิจัยที่ศึกษาลักษณะของวิธีสอนคุณธรรมโดยตรง ผลการทดลองในห้องเรียนครั้งนี้พบว่า วิธีสอนทั้งสองวิธีที่ใช้ปลูกฝัง เนื้อหาในกลุ่มคุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัยนั้น ไม่ทำให้ ผลสัมฤทธิ์ของ เนื้อหาวิชาที่เรียนแตกต่างกัน นอกจากกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ จะมี ทักษะคิดในคำถามปลายเปิดดีกว่ากลุ่มอื่นเท่านั้น ส่วนงานวิจัยที่มุ่งศึกษาดังผลของวิธีสอนคุณธรรมอีก เรื่องหนึ่ง คืองานวิจัย เรื่อง "การนำวิธีสอนในสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับ ประถมศึกษา" (ประสิทธิ์ พรหมเสนา 2523) งานวิจัยดังกล่าวนี้ได้นำคุณธรรมจากหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 คือ เรื่องที่ 6 อายุมุข 6 ความซื่อตรงต่อหน้าที่ และการตรงต่อเวลา มากำหนดเป็นเนื้อหาแล้วกำหนดเอาวิธีสอนธรรมะในสมัยพุทธกาลมาเป็น วิธีสอนเนื้อหาข้างต้น วิธีสอนดังกล่าวประกอบด้วยวิธีย่อย 4 วิธีคือ วิธีสอนแบบปูนาวิสันนา

วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา วิธีสอนแบบบรรยายอุปมาอุปไมย และวิธีสอนแบบไตรสิกขา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนซึ่งประยุกต์มาจากวิธีสอนสมัยพุทธกาล มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนจริยศึกษาตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญในระดับที่เชื่อมั่นได้ ส่วนทางค่านิยมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้นจากการสังเกตของคณะครูพบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาผลงานวิจัยดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าการปลูกฝังคุณธรรมหรือเนื้อหาทางจริยธรรมต่าง ๆ ด้วยวิธีสอนซึ่งอิงหลักและวิธีการทางศึกษาศาสตร์หรือทางพุทธศาสตร์นั้น อาจไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะการปลูกฝังจริยลักษณะให้กับเยาวชนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงระดับสติปัญญา รวมทั้งลักษณะอื่น ๆ ของผู้เรียนด้วย เช่น ความสามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา ประสิทธิภาพทางสังคม และระดับโครงสร้างทางจริยธรรมของผู้เรียนด้วย ดังนั้นในการปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชนของชาติจึงควรกำหนดทั้ง เนื้อหาและวิธีสอนให้สอดคล้องกับลักษณะทางจิตใจและลักษณะทางค่านิยมต่าง ๆ ของเด็กด้วยจึงจะให้เกิดผลดีตามต้องการ

การปลูกฝังจิตลักษณะต่าง ๆ แก่เด็กนั้น โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1970 : 58 - 63) ให้ความเห็นว่า วิธีปลูกฝังจิตลักษณะโดยการบอกเล่า การสั่งให้ปฏิบัติ และการสาธิตให้เด็กดูนั้น ไม่สามารถจะทำให้เด็กมีจิตลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ เพราะวิธีการปลูกฝังเหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดความรู้เพียงเท่านั้นไปเป็นเกณฑ์ในการยกย่องหรือกล่าวโทษบุคคลอื่นเท่านั้น แต่เด็กจะมีไ้ความรู้เหล่านี้ไปปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองเลย โคลเบอร์กเชื่อว่าการปลูกฝังจิตลักษณะแก่เด็กจะให้บรรลุเป้าหมายได้ โดยการสอนให้เขามีหลักในการตัดสินใจทางจริยธรรมที่ถูกต้อง เพราะถ้าเด็กมีหลักในการตัดสินใจทางจริยธรรมแล้ว จะทำให้เขาสามารถแก้ปัญหาทางจริยธรรมของตนเองได้ หลักทางจริยธรรมนี้คือ "ความยุติธรรม" ซึ่งเป็นหลักที่พึง ถึงถึงการลดความเห็นแก่ตัวลงจนเหลือน้อยที่สุด และสามารถจัดเป็นระบบใหญ่ ๆ ได้ 3 ระดับคือ ระดับเห็นแก่ตัว ระดับเห็นแก่พี่น้องพวกพ้อง และระดับสูงสุดคือเห็นแก่ส่วนรวม และมนุษยชาติ

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1964 : 83 - 432 , 1969 : 347 - 480) ได้เสนอแนะว่าแก่นของจริยธรรมที่สำคัญที่สุดในทศวรรษคือ "การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม" ส่วนนักจิตวิทยาอื่น ๆ ก็ได้ให้ความสำคัญแก่ด้านอื่น ๆ ของจริยธรรม เช่น เคย์ (Kay. 1970) ให้ความสำคัญต่อทัศนคติเชิงคุณธรรมและเชิงทุณธรรม นักจิตวิทยาหลายท่านให้ความสำคัญต่อความสามารถบังคับตน หรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เช่น โบม (Boehm. 1962 : 591) และฮอฟแมน (Hoffman. 1971) ส่วนการวิจัย "จริยธรรมของเยาวชนไทย" (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันติก 2519 และ 2520 : 206 - 215) ได้ให้ความสำคัญแก่จิตลักษณะทั้ง 3 ประเภท คือการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ทัศนคติเชิงจริยธรรม และลักษณะมุ่งอนาคต (ความสามารถในการบังคับตนเอง) ทั้งนี้เพราะจิตลักษณะทั้ง 3 ประการนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญของพฤติกรรมข้อดีของบุคคล บราวน์ (Brown. 1968 : 412) ได้กล่าวถึงจิตลักษณะทั้ง 3 ด้านนี้ว่า จิตลักษณะและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทุกด้านนี้อาจมีแหล่งกำเนิดและต้องใช้วิธีการพัฒนาที่แตกต่างกัน และอาจมีลักษณะที่เป็นเอกเทศต่อกันด้วย

อย่างไรก็ตามการวิจัยนี้ได้เลือกที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของ โคลเบอร์ก ทั้งนี้เพราะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นจิตลักษณะแนวใหม่ทางจริยธรรมที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ สำหรับในประเทศไทยได้มีการวิจัยหลายเรื่องที่แสดงถึงความสำคัญของจิตลักษณะนี้ ในคนไทย เช่น การวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันติก 2519 และ 2520) การวิจัยเรื่อง "เปรียบเทียบการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์และการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนระดับอายุ 13 และ 15 ปี ในกรุงเทพมหานครและชนบท" (วิรัช จานอนอม; 2520) การวิจัยเรื่อง "เปรียบเทียบการคิดหาเหตุผลตามหลักอนุรักษและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูและภูมิหลังทางสังคมต่างกัน" (วิเชียร ทองนุช 2521) การวิจัยเรื่อง "การศึกษานิสัยของการฝึกอบรมตามโครงการจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยครูสงขลา" (นภาพร ชัยโย 2521)

การวิจัยเรื่อง "ปัจจัยทางจิตสังคมกับความสันติภาพภายใน" (ทองเคื่อน พันธมนาวิน 2521) การวิจัยเรื่อง "การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียน" (ทิพวรรณ กิติวิบูลย์ 2522) และการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมระดับสติปัญญาและการยอมรับตนเองของเด็กวัยรุ่นตอนต้น" (สุริยา เพตะศิลป์ 2521)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เน้นถึงความสำคัญของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของไทยอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่อง "การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะในการสวมบทบาทของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา" (โกศล มีคุณ 2524) นับว่าเป็นงานวิจัยชิ้นแรกของไทยที่ทดลองฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในห้องเรียน จึงทำให้เห็นได้ว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นจิตลักษณะแนวใหม่ทางจริยธรรมที่บุคคลหลายฝ่ายกำลังให้ความสำคัญอยู่ในปัจจุบัน พร้อมทั้งได้ให้ความเห็นว่าควรจัดหลักสูตรจิตลักษณะดังกล่าวนี้ให้เจริญขึ้นในเยาวชนของชาติด้วย

<ตามปกติแล้วบุคคลโดยทั่วไปมีความสามารถในการนำหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม หรือความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้แก้ปัญหาในการดำรงชีพอยู่แล้ว แต่ความสามารถทั้งกล่าวของบุคคลโดยทั่วไปยังอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ระดับสติปัญญา ประสบการณ์ทางสังคม ทักษะในการสวมบทบาท และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เหมาะสม สำหรับการยกระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมให้สูงขึ้นนั้น โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1970 : 82) ได้กล่าวว่าการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนที่เหมาะสมและสะดวกที่สุดคือ การให้เพื่อนช่วยชักจูงด้วยการอภิปราย เป็นกลุ่มในหมู่เด็กด้วยกันเองภายใต้การแนะนำของครู ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในระดับสูงกว่าคนอื่น ได้แสดงความคิดเห็นและเหตุผลอันจะกระตุ้นให้เด็กอื่น ๆ ได้คิดและยอมรับเหตุผลในระดับที่สูงขึ้นด้วย > ฉะนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาวิธีการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนด้วยวิธีการอภิปรายเป็นกลุ่มในห้องเรียนดังจะกล่าวไว้ในรายละเอียดต่อไป

นอกจากจะพัฒนาจิตลักษณะทั้งทางด้านควยวิธีอภิปรายแล้ว สภาพแวดล้อมของบุคคล
ยังมีส่วนช่วยส่งเสริมหรือขัดขวางพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลด้วย
ก็จะเห็นได้จากการที่โคล เบอร์ก ได้แนะนำวิธีการกระตุ้นพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิง
จริยธรรมด้วยการอภิปรายกลุ่มก็ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า จิตลักษณะด้านการใช้เหตุผลเชิง
จริยธรรมนั้นจะพัฒนาให้สูงขึ้นได้ด้วยการที่บุคคลอยู่ในบรรยากาศแห่งความเสมอภาคและ
เสรีภาพทางการคิดและการพูดควย บรรยากาศชนิดนี้ของกลุ่มคือบรรยากาศแบบประชาธิปไตย
ซึ่งบรรยากาศลักษณะนี้ไม่มีวิจัยหลายเรื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ชี้ให้เห็นว่า
มีความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เป็นคนดี มีศีลธรรม และจริยธรรมสูง ก็จะได้อ่าน
ในรายละเอียดต่อไป

ตัวแปรอีกด้านหนึ่งที่การวิจัยนี้ได้นำมาศึกษา คือบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (Introversion)
และแสดงตัว (Extraversion) อันเป็นลักษณะภายในของผู้นเรียนที่มีส่วนช่วยส่งเสริม
หรือขัดขวางประโยชน์ของการเข้ากลุ่มอภิปรายกับเพื่อนในชั้นเรียน ทั้งนี้เพราะ ไลท์
(Winson, 1977 : 204 citing Leith, 1974) ได้ทำการวิจัย และพบว่าใน
สถานการณ์ที่มีการ เรียนรู้แบบปะทะสังสรรค์กันในกลุ่ม เพื่อนร่วมทั้งการค้นคว้าหาความรู้ด้วย
ตนเองนั้น ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวจะเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว จาก
ความรู้ดังกล่าวนี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของลักษณะภายในของผู้นเรียนมาก จึงได้นำบุคลิกภาพ
ทั้งสองชนิดมาศึกษาควย โดยจะศึกษาว่าวิธีการฝึกเพื่อยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มนั้น จะเหมาะสมกับผู้นเรียนที่มีบุคลิกภาพอย่างไรมากที่สุด

ฉะนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงการยกระดับจิตลักษณะด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ด้วยวิธีอภิปรายกลุ่ม ในสภาพแวดล้อมซึ่งเด็กมีการรับรู้ว่าเป็นบรรยากาศแบบประชาธิปไตยมาก
หรือบรรยากาศแบบประชาธิปไตยน้อย ทั้งนี้เพื่อจะศึกษาให้ถ่องแท้ว่าบรรยากาศลักษณะใดที่เด็กจะ
มีพัฒนาการทางจริยธรรมได้ดีที่สุด และการฝึกฝนดังกล่าวนี้จะเหมาะสมกับนักเรียนที่มีบุคลิกภาพ
ประเภทใดมากที่สุดควย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้าง เนื้อหาและกำหนดวิธีการสอน การใช้ เหตุผล เชิงจริยธรรมในเด็กไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. ทำการวิจัย เชิงทดลอง เพื่อประเมินผลชุดการสอนการใช้ เหตุผล เชิงจริยธรรม ที่สร้างขึ้น
3. เพื่อศึกษาถึงบรรยากาศในโรงเรียนที่เอื้ออำนวยหรือไม่เอื้ออำนวยต่อการปลูกฝัง การใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม
4. เพื่อศึกษาถึงบุคลิกภาพ เก็บตัวและแสดงตัวของนักเรียนที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ต่อวิธีฝึกการใช้ เหตุผล เชิงจริยธรรมที่สร้างขึ้น

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นการวิจัย เชิงทดลอง เรื่องแรก ๆ ในประเทศไทย ที่ศึกษาวิธีการพัฒนาการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคล เบอร์กในเด็กไทย ระดับประถมศึกษา
2. เนื้อหาและวิธีการสอน การใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมในการวิจัยนี้ ถ้าวิจัยพบว่าใช้ได้ผลดีกับเด็กไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แล้ว จะสามารถนำไปใช้ได้โดยตรงในโรงเรียนต่าง ๆ ต่อไป
3. เป็นการวิจัยที่ศึกษาตัวแปร เกี่ยวกับลักษณะบรรยากาศในการอบรมสั่งสอนในโรงเรียนและลักษณะภายในของนักเรียนประกอบกับวิธีการพัฒนาจริยธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผลดีลึกซึ้งและชัดเจน สามารถชี้แนวทางในการปฏิบัติที่รัดกุมได้อีกด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบข่ายในการวิจัยดังนี้

1. เป็นการสอนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นเพียงจิตลักษณะหนึ่งในหลายลักษณะที่ควรพัฒนาในเด็กไทย
2. วิธีการสอนในการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้การอภิปรายกลุ่มในชั้นเรียนเท่านั้น
3. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพียงระดับเดียว และเป็นนักเรียนต่างจังหวัด
4. ระยะเวลาที่ทำการทดลองเป็นเวลา 6 สัปดาห์ รวมเวลาที่ใช้ทดลองกลุ่มละ 24 ชั่วโมง สำหรับเวลาที่ใช้ฝึกนี้อาจจะเป็นเครื่องกำหนดประสิทธิภาพการฝึกด้วยนอกเหนือจากวิธีฝึก

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่มุ่งทดสอบวิธีพัฒนาจิตลักษณะทางจริยธรรมในด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยวิธีอภิปรายกลุ่มในเด็กไทยระดับประถมศึกษาตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก พร้อมทั้งพิจารณาถึงบรรยากาศในโรงเรียนและบุคลิกภาพของนักเรียนด้วย ซึ่งความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะสามารถนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาของ เด็กไทยในระดับประถมศึกษาได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจนยิ่งขึ้น.

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดลองฝึกเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมไว้เพื่อให้ครอบคลุมถึงจุดมุ่งหมายและคำแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วยความสำคัญของลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โครงสร้างทางจริยธรรมตามทฤษฎีของ เพียเจต์และโคลเบอร์ก วิธีการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชน สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและจิตลักษณะของนักเรียนกับการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งจะได้อธิบายอย่างละเอียดดังต่อไปนี้

ความสำคัญของลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เอกสารและงานวิจัยที่บ่งชี้ถึงความสำคัญของจิตลักษณะที่จะทำการฝึกฝนเพื่อพัฒนาเด็กไทยในระดับประถมศึกษาของการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่บ่งชี้ความสำคัญของลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เมื่อประมาณ 10 ปีมานี้ นักจิตวิทยาสังคมในต่างประเทศ (Kohlberg. 1964, Brown. 1965, Kay. 1970) ได้พบว่าการเสริมสร้างลักษณะนิสัยเพื่อให้บุคคลมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ดีงามนั้น ไม่สามารถจะปฏิบัติได้ด้วยการบอกเล่าสั่งสอนตามปกติ แต่การสร้างเสริมลักษณะนิสัยแก่เด็กนั้นจะต้องส่งเสริมให้เด็กอย่างมีเหตุผลและมีการตัดสินใจที่ถูกต้อง โดยมีหลักการสำหรับพิจารณาและมีการปลูกฝังทัศนคติเชิงจริยธรรมเพิ่มเติมด้วย ซึ่งในปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาและนักวิจัยศึกษาในประเทศไทย (ดวง เกื้อน พันธ์นาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์จันท์ 2519 - 2520, พันธ์ หันนาคินทร์ 2520 : 66 - 67, สุนน อมรวิวัฒน์ 2522 : 101) ได้ศึกษาจริยธรรมในเยาวชนไทย และมีความเห็น

เกี่ยวกับการสอนจริยธรรมเช่นเดียวกับชาวต่างประเทศ คือควรที่จะสอนจริยธรรมโดย
พัฒนาการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมของ เด็กให้สูงขึ้น ควรมีการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต
และควรจะต้องปลูกฝังทัศนคติเชิงจริยธรรมให้เยาวชนไทยด้วย

สำหรับงานวิจัยประเภทค้นหาความสัมพันธ์ ระหว่าง เหตุผล เชิงจริยธรรมกับตัวแปร
อื่น ๆ เพื่อมุ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของ เหตุผล เชิงจริยธรรมที่มีต่อพฤติกรรม เชิงจริยธรรมนั้น
ได้แก่ งานวิจัยของโคลเบอร์ก (Kohlberg. 1964 : 392 - 405) ได้ประมวล
การวิจัย เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างอายุกับพัฒนาการทางจริยธรรมไว้อย่างละเอียดทั้งด้าน
ความรู้และพฤติกรรม เชิงจริยธรรม สำหรับในด้านความรู้ เชิงจริยธรรมนั้นผลวิจัยหลายเรื่อง
พบว่าเด็กอังกฤษจะมีความรู้ เชิงจริยธรรมตั้งแต่เข้าเรียนชั้นเกรดหนึ่ง การศึกษาจริยธรรม
เพิ่มเติมที่โรงเรียนอีกก็มิได้ช่วยให้เด็กเข้าใจเรื่องนั้นมากขึ้นนัก ผลการวิจัยดังกล่าวนี้
สอดคล้องกับของโจนส์ และมอร์ริส (Jones and Morris. 1956 : 781 - 783)
ซึ่งได้วิจัยพบว่าความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมและความรู้ เกี่ยวกับศีลธรรมของเด็กมีค่า
สหสัมพันธ์ต่ำมาก ดังนั้นการสอนความรู้ทางศีลธรรมที่โรงเรียนจึงไม่สามารถจะชักจูงเด็ก
ให้แสดงพฤติกรรมที่มีคุณค่าทางจริยธรรมได้ ทั้งนี้เพราะ สังคม ครอบครัว ความต้อง
การและความรู้สึกของเด็กเป็นองค์ประกอบที่สำคัญกว่าการสอนศีลธรรมของโรงเรียน
ฉะนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องพัฒนาทั้งการสอนจริยธรรมและศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ส่วนพฤติกรรมทางจริยธรรมนั้น การวิจัยหลายเรื่องได้พบผลที่สอดคล้องกันว่า
คนอายุมากและคนอายุน้อยจะมีพฤติกรรมที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งพฤติกรรมในทางที่ดี เช่น
ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
หรือพฤติกรรมในทางเลว เช่น การโกง การขโมย เป็นต้น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมส่วนมากนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่บุคคลประสบอยู่ และเหตุผลเชิง
จริยธรรมของบุคคลนั้น ดังนั้นบุคคลต่างวัยอาจจะมีพฤติกรรมที่เหมือนกัน แต่เหตุผลเชิง
จริยธรรมอาจแตกต่างกันไปได้ (ทองเถื่อน! พันธุนาวัน 2522 : 11 - 12)

๑ โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1964 a) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่าง เหตุผล
เชิงจริยธรรมกับระดับอายุของบุคคล โดยแบ่ง เหตุผล เชิงจริยธรรมออกเป็น 6 ชั้น

เขาได้พบว่าเด็กอเมริกันอายุ 7, 10, 13 และ 16 ปี นิยมใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นตามอายุ กล่าวคือ เด็กอายุ 7 ปีแทบทุกคน (90 กว่าเปอร์เซ็นต์) ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 1 และ 2 เด็กอายุ 10 ปีใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 1 และ 2 ประมาณ 50 กว่าเปอร์เซ็นต์ แต่ก็ยังมีเด็กวัยนี้บางส่วน (35 เปอร์เซ็นต์) ที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 และ 4 ส่วนวัยรุ่นอายุ 13 ปี ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 และ 4 มาก (50 กว่าเปอร์เซ็นต์) แต่ก็ยังมีวัยรุ่นพวกนี้ที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 1 และ 2 อยู่บ้าง (20 กว่าเปอร์เซ็นต์) ส่วนวัยรุ่นตอนปลายอายุ 16 ปี แม้จะยังใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4 มาก (50 กว่าเปอร์เซ็นต์) แต่ก็มีบุคคลวัยนี้ได้ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 5 และ 6 ถึง 23 เปอร์เซ็นต์ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลจะพัฒนาไปตามอายุ ซึ่งโคลเบอร์กเชื่อว่าเป็นผลของความพยายามของ เด็กที่จะตีความหมายประสบการณ์ของตน และยัง เด็กที่อยู่ในสังคมที่สลับซับซ้อนมากขึ้น เด็กก็จะมีความสามารถในการนี้มากขึ้นด้วย

ส่วนในประเทศไทย เริ่มมีงานวิจัยประเภทมุ่งศึกษาความสำคัญของจิตลักษณะที่สำคัญต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 งานวิจัยชิ้นแรกที่มุ่งค้นหาจิตลักษณะของเยาวชนไทยที่ควรส่งเสริม คืองานวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" ซึ่งวิจัยโดย กวาง เกื้อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ (2519 และ 2520) ผลจากการวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าจิตลักษณะอย่างน้อยสองประการที่ควรปลูกฝังก่อนที่เยาวชนจะมีอายุครบ 10 ปี คือการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและลักษณะมุ่งอนาคต ส่วนสาเหตุที่ต้องรีบปลูกฝังจิตลักษณะทั้งสองประการนี้ก่อนนั้น เพราะผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า เมื่อเยาวชนเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้นแล้ว ลักษณะทางจริยธรรมทั้งสองประการนี้จะเริ่มคงที่ (กวาง เกื้อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ 2520 : 206 - 215) และดูที่มาจากครอบครัวฐานขยายจนจะมีพัฒนาการทางจิตลักษณะต่างจากกลุ่มอื่นในช่วงวัยรุ่นตอนต้น แต่จะก้าวทันกลุ่มอื่นเมื่อถึงวัยรุ่นตอนปลาย ส่วนลักษณะมุ่งอนาคตนั้นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นมีลักษณะนี้สูง แต่จะลดลงอย่างรวดเร็ว

เมื่อมีอายุมากขึ้น นอกจากนั้นการวิจัยยังพบว่า ถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ใช้เหตุผลมาก เด็กประเภทนี้จะมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงทุกระดับอายุ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้นสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคตสูงอย่างเด่นชัด และพบว่าถ้าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนแต่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยแล้ว เด็กจะมีจริยธรรมสูงได้ การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนนั้นควรใช้แบบควบคุมจะดีกว่า แบบปล่อยปละละเลย หลังจากงานวิจัยเรื่องนี้แพร่หลายออกไปแล้ว ได้มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาสนใจศึกษาจิตลักษณะด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกันมาก งานวิจัยเหล่านี้ได้แก่ งานวิจัยของ วีรัช จามนอม (วีรัช จามนอม 2520) ได้ศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์และการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนอายุ 13 - 15 ปี ซึ่งมีทั้งเด็กในชนบทและในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองแต่อย่างใด งานวิจัยต่อมาเป็นงานวิจัยของ สุริยา เหมะศิลป์ (สุริยา เหมะศิลป์ 2521) ซึ่งได้ศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับระดับสติปัญญา และการยอมรับตนเองของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระดับสติปัญญา และการยอมรับตนเองนั้นมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อหาความสัมพันธ์ที่ละเอียดกว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสัมพันธ์กับการยอมรับตนเองอย่างเชื่อมั่นได้ แต่การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับระดับสติปัญญาไม่สัมพันธ์กัน นอกจากนั้นการยอมรับตนเองกับระดับสติปัญญาก็ไม่สัมพันธ์กันด้วย สำหรับการให้เหตุผลของนักเรียนในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด (ปัตตานี) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างนั้น มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน งานวิจัยต่อมาอีกเรื่องหนึ่งซึ่งมุ่งศึกษาทดลองวิธีพัฒนาจิตลักษณะด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นงานวิจัยของ ฉกาจ ช้วยโต (ฉกาจ ช้วยโต 2521) ผู้วิจัยได้ศึกษาผลของการอบรมตามโครงการจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยครูสงขลา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมตามโครงการจริยธรรมครั้งนี้

มีทัศนคติและเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนั้นยังพบว่า การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยหรือรักมาก แบบใช้เหตุผลน้อยหรือมาก การมีความสามารถในการเรียนสูงหรือต่ำ การมีลักษณะบุคลิกภาพสูงหรือต่ำ การมีความใกล้ชิดศาสนามากหรือน้อย การมีทัศนคติดีหรือไม่ดีต่อโครงการฯ ไม่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีการพัฒนาด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมหรือด้านทัศนคติเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างเห็นชัด แต่วิจัยที่พบอีกประการหนึ่งคือ ในกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใกล้ชิดศาสนามาน้อย นั้น และพวกที่มีทัศนคติดีต่อโครงการฯ มีการพัฒนาด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าและยังมีแนวโน้มว่าจะมีการพัฒนาด้านทัศนคติเชิงจริยธรรมมากกว่าพวกที่มีทัศนคติไม่ดีต่อโครงการฯ สำหรับในกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีทัศนคติไม่ดีต่อโครงการนั้น พวกที่ใกล้ชิดศาสนามาก มีการพัฒนาด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่า และมีแนวโน้มว่าจะมีการพัฒนาด้านทัศนคติเชิงจริยธรรมมากกว่าพวกที่ใกล้ชิดศาสนามาน้อย ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอีกเรื่องหนึ่ง เป็นงานวิจัยของ วิเชียร ทองนุช / (วิเชียร ทองนุช 2521) ผู้วิจัยให้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการคิดให้เหตุผลตามหลักอนุรักษนิยมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูและภูมิหลังทางสังคมต่างกัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในจังหวัดชลบุรี ระบุว่า อายุ 9 - 12 ปี จำนวน 120 คน ผลจากการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันและมีถิ่นที่อยู่ต่างกัน รวมทั้งมีอายุต่างกัน จะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน นอกจากนั้นยังพบว่าการคิดให้เหตุผลตามหลักอนุรักษนิยมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กด้วย

ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาของจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนนั้น ก็มีผู้สนใจศึกษาไว้บ้างพอสมควร เช่น ทิพวรรณ กิติวิบูลย์ (ทิพวรรณ กิติวิบูลย์ 2522) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนจากการตัดสินใจใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของ เพียเจต์ และทฤษฎีของโคลเบอร์ก และได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของพัฒนาการ

ทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและแบบใช้เหตุผล รวมทั้งได้ศึกษาถึงปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรมและการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กชายและเด็กหญิงอายุ 4 ถึง 6 ปี จากครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและต่ำในกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 83 คน พร้อมทั้งมารดาของเด็กเหล่านั้น ผลการวิจัยปรากฏว่าเด็กไทยก่อนวัยเรียนมีระดับการตัดสินใจทางจริยธรรมอยู่ในขั้นต่ำและขั้นสูง กล่าวคือ เด็กที่มารดามีการศึกษาสูง เด็กที่อยู่ในกรุงเทพมหานครรอบใน เด็กที่มารดาทำงานหารายได้ เด็กที่มารดาอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก และเด็กที่มารดาให้การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก มีคะแนนการตัดสินใจทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่มีลักษณะตรงข้าม นอกจากนั้นยังพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจทางจริยธรรม ส่วนบทบาทการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากนั้นมีความสำคัญน้อยกว่าการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล งานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่ศึกษาจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนคืองานวิจัยของทิพย์สุภา นิลสินธุ (ทิพย์สุภา นิลสินธุ 2522) ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบความพร้อมทางจริยธรรมขึ้นเพื่อศึกษาแนวคิดทางจิตทางจริยธรรมและพัฒนาการทางจิตความพร้อมทางจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนในช่วงวัย 3 ถึง 6 ปี และเพศ ที่แตกต่างกัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กอนุบาลอายุ 4, 5 และ 6 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 120 คน ผลจากการวิจัยพบว่า เด็กชายและเด็กหญิงมีความพร้อมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน และความพร้อมทางจริยธรรมของเด็กจะพัฒนาขึ้นตามอายุ

จากการศึกษางานวิจัยที่บ่งชี้ความสำคัญของจิตลักษณะที่ควรส่งเสริมนี้ ทำให้เห็นถึงความสำคัญของจิตลักษณะด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง แต่เมื่อกลับมาพิจารณาเนื้อหาจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาของไทยขณะนี้ ยังไม่มีการเน้นให้พัฒนาจิตลักษณะประเภทนี้มากนัก ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรจริยศึกษาต่อไป ควรจะมีการพิจารณาถึงจิตลักษณะดังกล่าวบ้าง นอกจากนั้นความรู้ที่โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1964) โจนส์ และมอริส (Jones and Morris. 1956 : 781 - 783) รวมทั้งดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิณี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิณี 2519 - 2520)

ได้พบนี้ยังทำให้มองเห็นข้อบกพร่องในการสอนจริยธรรมในอดีตได้มาก ข้อบกพร่องดังกล่าวคือการสอนจริยธรรมของครูส่วนใหญ่ในอดีตนั้นเป็นการวิจัยหลาย เรื่องสนับสนุนว่าให้การบรรยายไปตามคุณธรรมและค่านิยมที่คิดเลือกมาจากคำสอนในศาสนา กฎหมาย และจารีตประเพณี แต่จากการค้นพบของนักจิตวิทยาสังคมนี้ทำให้เห็นแนวทางของการสอนจริยศึกษาว่า แทนที่ครูจะบรรยายเนื้อหาตามแบบเรียน ครูก็ควรนำเอาปัญหาทางจริยธรรมที่เด็กพบในโรงเรียน ในครอบครัว และในสังคม มาสอนให้เด็กรู้จักตัดสินใจอย่างถูกต้องสามารถเลือกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม และยังเป็นการพัฒนาจิตลักษณะด้านการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมให้สูงขึ้นอีกด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมกับพฤติกรรม หลังจากนี้

เพียเจต์และโคล เบอร์กโคค้นพบและแบ่งระดับจริยลักษณะทางด้านการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมแล้วได้นักวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศพยายามศึกษา เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผล เชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพราะสังคมส่วนใหญ่จะให้ความสนใจใน ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมมาก นักวิจัยจึงพยายามตอบปัญหาในส่วนนี้ให้เด่นชัดขึ้น งานวิจัย ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรม ได้แก่ งานวิจัยของ เครบส์ (Psychology Today : A Introduction. 1972 : 149 citing Krebs. 1964) ได้ศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการณ์ทางจิตลักษณะ ของบุคคลซึ่งประกอบด้วยระดับการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมและพลังอีโก้ (ประกอบด้วยระดับ สติปัญญาและความสนใจเอาใจใส่ของบุคคล) จากการวิจัยนี้ได้พบผลที่แสดงว่าระดับจริยธรรม และพลังอีโก้รวมกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ทางจิตลักษณะอย่างเชื่อมั่นได้ กล่าวคือ ผู้มีพลังอีโก้สูง หรือผู้มีจิตแก่นั่นจะโกงมากกว่าผู้มีพลังอีโก้ต่ำ เมื่อเขามีระดับจริยธรรมก่อน กฎเกณฑ์ แต่ถ้าเป็นผู้มีระดับจริยธรรมความกฎเกณฑ์และมีพลังอีโก้สูงแล้ว เขาจะมีพฤติกรรม การโกงน้อยกว่าผู้มีพลังอีโก้ต่ำอย่างเชื่อมั่นได้ งานวิจัยของฮานและคณะ (Psychology Today : A Introduction. 1972 : 149 Citing Haan and others. 1969)

ได้ศึกษาพฤติกรรมของนิสิตที่เข้าร่วมชมวนการ เรียงร่องทางสังคมและการ เมืองซึ่งมีระดับ จริยธรรมต่างกัน ผลจากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกศึกษาซึ่งมีจริยธรรมในระดับเหนือ กฎเกณฑ์นั้นมาเข้าร่วมชมวนการ เรียงร่องทางการ เมืองถึง 80 เปอร์เซ็นต์ ส่วนนิสิตที่มี ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์จะเข้าร่วมชมวนการ เรียงร่องทางการ เมืองเพียง 10 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้น จากผลดังกล่าวนี้สรุปได้ว่า ผู้มีระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์นั้นพลังใจและสถานการณ์ ย้าย ไม่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของ เขามากนักเพราะเขาจะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเอง ได้ดีมาก การแสดงพฤติกรรมเข้าร่วมทางการ เมืองจะเกิดจากอคติอันสูงส่ง นอกจากนั้น การวิจัยยังพบว่า นิสิตที่มีระดับจริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์จะเข้าร่วมชมวนการ เรียงร่องทาง การ เมืองถึง 50 เปอร์เซ็นต์ด้วยสาเหตุที่เกิดความขัดแย้งทางจิตใจ

การวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ ระหว่างการใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรม กับพฤติกรรมเป็นเรื่องแรก คืองานวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" (ทอง เกื้อน พันธุนาวัน และเพ็ญแข ประจวบจิณิก 2519 และ 2520) ซึ่งได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมข้อดีของวัยรุ่นกับจิตลักษณะ 2 ด้านคือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและ ลักษณะมุ่งอนาคตโดยทดลองให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นวัยรุ่นชายฐานะปานกลางและต่ำใน กรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน เล่นเกมในห้องปฏิบัติการ จากการทดลองได้พบผล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ไม่โกงในการเล่นชิงรางวัลในห้องปฏิบัติการนั้น มีการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมสูงและมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง (หมายถึงการมีจิตมุ่งมั่นที่จะแสวงหาสิ่งที่ตนต้องการ ไม่ว่าจะรอนานหรือไม่ก็ตาม) ด้วย ส่วนผู้ที่โกงนั้นคือผู้ที่มีการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมและ ลักษณะมุ่งอนาคตสูงลักษณะหนึ่งและต่ำลักษณะหนึ่ง นอกจากนั้นยังได้พบผลวิจัยว่าผู้ที่ไม่โกงใน การ เล่นเกมนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อความซื่อสัตย์ (คือมีความรู้สึกชอบและพอใจต่อการกระทำ ความซื่อสัตย์ด้วย) มากกว่าผู้ที่โกงด้วย ดังนั้นลักษณะที่ประสานกันของจิตลักษณะด้านการใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคต และทัศนคติต่อคุณธรรมความซื่อสัตย์ ทั้งสามประการนี้

จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมข้อสี่ และสามารถทำนายพฤติกรรมข้อสี่อย่างเชื่อมั่นได้ งานวิจัยที่สำคัญของไทยอีกเรื่องหนึ่ง คืองานวิจัยเรื่อง "การวิจัยเปรียบเทียบจิตลักษณะของนิสิตและนิสิตอาสาสมัคร : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์" (วิเชียร รักการ 2522) ซึ่งได้ศึกษาจิตลักษณะของนิสิต 240 คน ประกอบด้วยนิสิตกลุ่มอาสาพัฒนา อันเป็นกลุ่มผู้นำเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม 120 คน และนิสิตในชั้นเรียนเดียวกันซึ่งมีเพศและอายุเท่าเทียมกับกลุ่มแรก 120 คน จากการศึกษาจิตลักษณะของนิสิตดังกล่าวได้พบผลที่แสดงว่า นิสิตอาสาสมัคร เป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านิสิตผู้นำอาสาสมัคร ไปบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมอย่างเด่นชัด ยังมีงานวิจัยในต่างประเทศอีกเรื่องหนึ่งซึ่งศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม แรงจูงใจที่มีต่อการแสดงออกต่อการทำงานกลุ่มและงานเดี่ยว รวมทั้งพฤติกรรมการตัดสินใจของบุคคล คืองานวิจัยของ วอร์ด และวิลสัน (Ward and Wilson, 1980 : 271 - 286) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตหญิงจำนวน 80 คน ซึ่งคัดเลือกมาจากนิสิตจำนวน 520 คน จัดเข้ากลุ่มทดลองได้ 4 กลุ่ม ๆ ละ 20 คน ซึ่งลักษณะทางจิตใจของแต่ละกลุ่มนี้จะแตกต่างกันไป กล่าวคือกลุ่ม (a) เป็นกลุ่มที่มีแรงจูงใจให้กระทำพฤติกรรมในลักษณะมุ่งความปลอดภัย (Safety - Oriented) และมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นที่ 3 กลุ่ม (b) เป็นกลุ่มที่มีแรงจูงใจมุ่งความปลอดภัย เช่นเดียวกันแต่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นที่ 5 กลุ่ม (c) เป็นกลุ่มที่มีแรงจูงใจในลักษณะมุ่งการยอมรับนับถือตนเอง (Esteem - / Oriented) และมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 3 กลุ่ม (d) เป็นกลุ่มที่มีแรงจูงใจในทางมุ่งการยอมรับตนเอง เช่นเดียวกันแต่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นที่ 5 ในการทดลอง ผู้วิจัยได้แบ่งผู้ถูกศึกษาในแต่ละกลุ่ม (ซึ่งมี 4 กลุ่ม) ออกเป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน โดยให้กลุ่มที่ 1 ของทุกกลุ่มได้รับสถานการณ์ขัดแย้งเกี่ยวกับกฎหมายแล้วนำไปปรึกษากับบุคคลอีก 2 คนที่เข้าร่วมทดลอง โดยสองคนนี้จะแนะนำการตัดสินใจ และใช้เหตุผลในลักษณะ

ที่ขัดแย้งกับผู้ถูกศึกษาโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สองเท่านั้น แล้วให้ผู้ถูกทดลองเขียนสรุปผลการตัดสินใจและใช้เหตุผล ส่วนกลุ่มที่ 2 ของทุกกลุ่มเมื่อได้รับสถานการณ์ขัดแย้งแล้วก็คิดตัดสินใจเองตามลำพังแล้วเขียนสรุป ผลจากการวิจัยนี้พบว่า ผู้ที่สามารถตัดสินใจอย่างมีความเจริญทางความคิดน้อยที่สุดคือผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ 3 ในขณะที่มีความต้องการความปลอดภัยมากที่สุด และอยู่ในกลุ่มที่มีผู้ถูกขอให้ใช้เหตุผลในระดับต่ำ ส่วนผู้ที่สามารถตัดสินใจอย่างมีความเจริญทางความคิดมากที่สุดคือผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ 5 ในขณะเดียวกันก็มีลักษณะมุ่งการยอมรับนับถือตนเอง ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์กลุ่มหรือเดี่ยว รวมทั้งผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นเดียวกันนี้ มีลักษณะมุ่งความปลอดภัยแค้อยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจตามลำพัง ฉะนั้นผลการวิจัยนี้จึงแสดงว่า บุคคลที่สามารถตัดสินใจโดยใช้เหตุผลขั้นสูงที่สุดคือ ผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงและพฤติกรรมของบุคคลประเภทนี้จะไม่ขึ้นกับลักษณะความต้องการทางสังคม หรือสภาพแวดล้อมมากเท่ากับผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวนี้ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะทางจิตใจหลายประการ แต่จิตลักษณะที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมากที่สุดคือลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1970 : 73) ก็ยอมรับว่า "การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม" เป็นจิตลักษณะที่สำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมากที่สุด .

โครงสร้างทางจริยธรรมตามทฤษฎีของเพียเจต์และโคลเบอร์ก

เพียเจต์ (Piaget, 1948) เชื่อว่าการพัฒนาจริยธรรมตามธรรมชาติของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับสติปัญญาและการคิดของแต่ละบุคคล กล่าวคือสติปัญญาจะทำให้เด็กสามารถพิจารณาตรรกะตรองในเหตุผลของพฤติกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับจริยธรรมได้ ยิ่งเด็กเจริญเติบโตขึ้นเท่าใด

ก็ยิ่งจะรับรู้จริยธรรมที่สูงขึ้นได้เท่านั้น โคลเบอร์กกับเลาแนวกิจของเพียเจต์มาขยายต่อ
 เขาศึกษาพบว่าจริยธรรมของคนเราจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามอายุไม่หยุดยั้ง ทั้งนี้เพราะคนเรา
 ตั้งแต่อายุ 16 ปีขึ้นไป การตัดสินใจในการกระทำพฤติกรรมใด ๆ มักจะอาศัยความคิดและ
 เหตุผลของตนเอง ยิ่งอายุมากขึ้น ก็จะใช้เหตุผลที่กว้างขวางขึ้นไม่คิดเฉพาะข้อตกลงหรือ
 กฎเกณฑ์ในชุมชนของตน แต่จะหันไปคิดถึงสมมติฐานของมนุษยชาติด้วย จริยธรรมสูงสุดที่โคลเบอร์ก
 ได้กล่าวไว้คือ "ความยุติธรรม" ซึ่งหมายถึงความไม่เอารัดเอาเปรียบกัน การไม่เห็นแก่
 ตนเองโดยการเบียดเบียนผู้อื่น แต่จะทำประโยชน์เพื่อสังคมส่วนใหญ่

สำหรับเพียเจต์นั้นได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้นคือ

1. ขั้นก่อนจริยธรรม เป็นขั้นที่เด็กมีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 2 ขวบ พัฒนาการ
 ทางจริยธรรมยังไม่เกิดขึ้น แต่สามารถเรียนรู้ในเรื่องทั่วไปด้วยประสาทสัมผัส และการ
 เคลื่อนไหว เพราะวัยนี้พัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นต้น (The Period of Sensory -
 Motor Intelligence)

2. ขั้นยึดคำสั่ง เป็นขั้นที่เด็กจะมีอายุ 2 - 8 ปี เด็กวัยนี้จะเชื่อฟังและถือเอา
 คำสั่งของผู้ใหญ่เป็นหลักในการปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงว่าคำสั่งนั้นจะมีเหตุผลหรือไม่ ถูกต้อง
 หรือไม่ ขั้นยึดคำสั่งนี้ตรงกับพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นที่ 2 คือขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ
 (The Period of Preoperational Thought)

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน เป็นระยะที่เด็กจะคลายความเกรงกลัวอำนาจภายนอก
 และจะค่อย ๆ เกิดหลักภายในจิตใจของเด็กเองขึ้น การพัฒนาจากขั้นที่สองมาสู่ขั้นที่สามนี้
 จะต้องขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญา และประสบการณ์ทางสังคมอย่างมาก จริยธรรมขั้นนี้เด็กจะ
 ต้องมีพัฒนาการทางความคิดถึงขั้นที่ 3 ของการพัฒนาการทางสติปัญญา หรือเรียกว่า
 ขั้นการคิดแบบรูปธรรม (The Period of Concrete Operations) ขึ้นไป

โคลเบอร์ก ได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวทางนี้ของเพียเจต์ และพบความจริงว่า
 พัฒนาการทางจริยธรรมนั้นไปถึง 6 ขั้นตอน มนุษย์สามารถบรรลุจริยธรรมขั้นสูงสุดได้เมื่อ

มีเหตุผลและความคิดอยู่ในวัยผู้ใหญ่ เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงส่งนี้จะไม่เจอเหตุผลประเภทอื่นเลย จะมีลักษณะเป็นเหตุผลสากล เป็นอุดมคติ ไม่เข้าข้างตนเอง (คือไม่มีเหตุผลเพื่อประโยชน์ของตนเอง) โคส เบอร์ก ได้แบ่งเหตุผลเชิงจริยธรรมออกเป็น 6 ชั้น แรกจัดไว้ 3 ระดับ ซึ่งทองเถื่อน พันธุนาวิน (ทองเถื่อน พันธุนาวิน 2522 ก : 35 - 37) ได้สรุปและเขียนตารางไว้ดังนี้

ระดับ 1 คือก่อนกฎเกณฑ์ หมายถึงการตัดสินใจเลือกกระทำ ในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น ในขั้นที่ 1 เป็นการมุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองโดนลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ และยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจทางกายเหนือตน ระยะนี้เด็กจะมีอายุประมาณ 2 - 7 ปี ขั้นที่ 2 จะเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเท่านั้น เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนกันแบบเด็ก ๆ คือ เขาทำขนาดนี้ตอบไป เขาให้ฉันฉันก็ต้องให้เขา ลักษณะนี้จะเด่นชัดในเด็กอายุประมาณ 10 ปี

ระดับ 2 คือระดับตามกฎเกณฑ์ หมายถึงการกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตน หรือทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลที่มีจริยธรรมในระดับที่ 2 นี้ ยังต้องการการควบคุมจากภายนอก แต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และมีความสามารถที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้ ในขั้นที่ 3 บุคคลยังไม่เป็นตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นโดย เฉพาะของ เพื่อน ลักษณะนี้จะเด่นชัดในเด็กอายุประมาณ 13 ปี ส่วนในขั้นที่ 4 บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งในสังคมของตน จึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวัง ลักษณะนี้จะเด่นชัดในเยาวชนอายุประมาณ 16 ปี

ระดับที่ 3 คือระดับเหนือกฎเกณฑ์ หมายถึงการตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการนำมาคิดตรึกตรองซึ่งใจโดยตนเอง และตัดสินใจไปตามคำว่า จะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน ขั้นที่ 5 คือการเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้

ของผู้นั้น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ ลักษณะนี้จะปรากฏชัดในวัยผู้ใหญ่ ส่วน
 ขั้นที่ 6 ซึ่งเป็นขั้นสูงสุด แสดงทั้งการมีความรู้สึกละแอกเห็นอกเห็นใจจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน
 และการมีความยับยั้งชั่งใจทางจริยธรรม เพื่อบังคับหมายในเป้าหมายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่
 นอกจากนั้นผู้ที่จริยธรรมอยู่ในระดับที่ 6 นี้ยังมีหลักประจำใจซึ่งตรงกับหลักในพระพุทธศาสนา
 ที่เรียกว่า "หิริ โอตตัปปะ" ด้วย ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่อายุทั้งสิ้น

เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
 ของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2 - 7 ปี) ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2 - 10 ปี) (ระดับต่ำ)
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 13 ปี) ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13 - 16 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10 - 16 ปี) (ระดับกลาง)
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามค่านิยมสัญญา (16 ปีขึ้นไป) ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป) (ระดับสูง)

จากการศึกษาโครงสร้างทางจริยธรรมตามทฤษฎีของ เพียเจต์และโคล เบอร์กัน
จะเห็นว่าทั้งสองทฤษฎีได้เน้นความสำคัญของพัฒนาการทางสติปัญญา อายุ และ
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ให้ความสำคัญสัมพันธ์กับพัฒนาการของการใช้เหตุผล เชิง
จริยธรรมมาก โดยเฉพาะด้านการศึกษาค้นคว้าแบบอนุรักษของ เพียเจต์นั้น วิเชียร
ทองนุช (วิเชียร ทองนุช 2521) ได้ทำการศึกษากับเด็กไทยอายุ 9 - 12 ปีแล้ว
พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับ เหตุผล เชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคล เบอร์กันอย่าง เชื่อมแน่นได้

สรุปได้ว่าการวิจัยครั้งนี้เห็นความสำคัญของการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง
ทั้งนี้เพราะเป็นจิตลักษณะที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมมาก ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะฝึกฝน
เยาวชนเพื่อยกระดับเหตุผล เชิงจริยธรรมให้สูงขึ้น โดยยึดทฤษฎีโครงสร้างทางจริยธรรม
ของโคล เบอร์กันเป็นหลักในการฝึกฝนต่อไป

หลักและวิธีการพัฒนาการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมของ เยาวชน

สำหรับหลักการพัฒนาการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมของ เยาวชนนั้น บราวน์
(Brown. 1968 : 411 - 422) ได้กล่าวว่าจริยธรรมคือการรู้และการใช้เหตุผล
เชิงจริยธรรมนั้นอาจมีพัฒนาการโดยกระบวนการเรียนรู้เชิงการรู้ (Cognitive Learning)
โดยเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมจากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่น ดังนั้นกระบวนการ
เรียนรู้จึง เป็นวิธีที่สามารถใช้พัฒนาเหตุผล เชิงจริยธรรมให้สูงขึ้นได้ โคล เบอร์กัน (Kohlberg.
1970 : 82) ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น ควร เริ่ม
ด้วยการสร้างความขัดแย้งหรือสร้างให้เด็กเกิดความไม่พอใจในเหตุผลเดิมที่เด็กมีอยู่ แล้วให้
เขาได้อธิบายแสดงความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ จากนั้นครูจึงชี้ให้เขาได้เห็นได้เข้าใจเหตุผลใหม่
ในขั้นที่สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความเข้าใจและมองเห็นในสิ่งซึ่งก่อนหน้านี้เขาไม่เคย
เข้าใจมาเลยได้ ผู้ที่มีความเห็นสอดคล้องกับโคล เบอร์กันคือ ฮอฟแมน (Hoffman. 1977 :
113 - 114) เขาได้นำความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเหตุผล เชิงจริยธรรมของโคล เบอร์กันมา

อธิบายเพิ่มเติมว่า หลักสำคัญสำหรับการฝึกฝนการใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรมคือ ครั้งแรก ผู้ฝึกต้องสร้างความขัดแย้งในความรู้ขึ้นภายในบุคคลก่อนโดย เสนอให้เขาได้รับความรู้ใหม่ ซึ่งขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับความรู้เดิมของเขา จากนั้นก็ใช้วิธีซึ่งทำให้เขาได้เข้าใจและ เห็นด้วยพร้อมกันยอมรับเอาความรู้หรือ เหตุผลใหม่นั้น เข้าไว้ เป็นของเขา วิธีการที่使他 เข้าใจเหตุผลใหม่คือการอภิปรายการ เสนอคำตอบในขั้นสูงกว่าให้ การใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน หรือการใช้ตัวแบบการสร้างให้เกิดความขัดแย้งหรือความไม่สมมูลทางความรู้นี้อธิบายได้ว่า เป็นการทำให้เกิดความตึงเครียด และความตึงเครียดนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์ต้องหาทาง ปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากการบีบคั้น พ้นจากความขัดแย้งภายในไปสู่ความสมมูล นอกจากนั้น ความตึงเครียดนี้ยังเป็นแรงขับที่ทำให้คนต้องการค้นคว้าสำรวจ ต้องการตอบสนองทางประสาท หรือการเคลื่อนไหว เพื่อไปสู่ความพอใจหรือความสำเร็จของตนเอง

ส่วนวิธีฝึกการใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น ไคมันักวิจัยเคยทดลองทำแล้วหลายวิธี แต่ทุกวิธีนั้นใช้หลักคล้ายกันคือ หลักการสร้าง ความไม่สมมูลในความรู้ วิธีฝึกเหล่านี้คือ วิธีให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น วิธีใช้ตัวแบบ วิธีใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและวิธีแสดงบทบาท ซึ่งแต่ละ วิธีมีรายละเอียดดังนี้

วิธีให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น วิธีฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแบบให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น มีผู้ศึกษาทดลองไว้หลายคน เช่น ทูเรียล, คริสเชย์ ทราซี และครอส (Turiel. 1966 : Keasey. 1975 : 41 citing Keasey. 1973 : Tracy & Cross. 1973) วิธีการทดลองของนักวิจัยเหล่านี้คล้ายคลึงกันคือ การให้เด็กก่อนวัยรุ่นได้รับการเสนอ เหตุผลใหม่ ซึ่งเป็นเหตุผลที่สูงกว่าเดิม ทำให้เด็กเกิดความขัดแย้งขึ้น ต่อมาผู้ถูกทดลองมี เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นตามเหตุผลใหม่ที่เขาได้รับและทำให้เขาเกิดความขัดแย้ง แล้วผู้ถูกทดลองก็รับเหตุผลใหม่เข้าไปเป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมของตนเอง วินเซนต์ (Vincent. 1976) ได้นำวิธีการฝึกแบบนี้ไปทดลองกับเด็กเกรด 6 ทั้งชายหญิงจำนวน 45 คน โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ซึ่งได้แก่กลุ่มทดลองที่ 1 ใช้วิธีสร้างค่านิยม

โดยการอภิปรายเรื่องขัดแย้งทางจริยธรรม ครูจะคอยชักนำเสนอแนะเหตุผลเชิงจริยธรรม ในขั้นที่สูงกว่าที่เด็กใช้อยู่ 1 ขั้น เสมอ ส่วนกลุ่มทดลองที่ 2 ใช้วิธีสอนแบบธรรมคา คือ การร่ำอบรมสั่งสอน การทดลองใช้เวลาทั้งสิ้น 10 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ๆ ละ $1\frac{1}{2}$ ชั่วโมง ผลการทดลองพบว่าวิธีสร้างค่านิยมโดยการอภิปรายและครูคอยเสนอความรู้ที่สูงขึ้นหนึ่งขั้น (ตามชั้นจริยธรรมของโคลเบอร์ก) นั้นได้ผลดีกว่ากลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนโคลเลย์ (Clowley. 1968) ได้เคยทดลองใช้วิธีให้ความรู้สูงขึ้นกับเด็ก เกรด 1 ซึ่งเพิ่มมีการตัดสินใจพิจารณาตามปริมาณความเสียหายทางวัตถุ จะถูกยกระดับ ให้พิจารณาจากความตั้งใจของผู้กระทำ เขาพบว่าวิธีการดังกล่าวนี้ใช้ได้ผลดี คือเด็กมีแบบ การตัดสินใจที่สูงขึ้นกว่าเดิม และเขายังพบว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคงทนอยู่ต่อไปอีกนาน หลังจากผ่านการฝึกไปแล้ว.

งานวิจัยเชิงทดลอง เพื่อพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนโดยวิธีให้ความรู้สูงขึ้น เรื่องหนึ่ง คืองานวิจัยเรื่อง "การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะในการ สวมบทบาทของ เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา" (โกศล มีคุณ 2524) งานวิจัยดังกล่าวนี้ เป็นงานวิจัย เรื่องแรกของไทยที่ทดลองฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในห้องเรียน โดยเน้น การฝึกฝนด้วยวิธีการให้เรียนโดยตนเองจากบทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างขึ้น ประกอบกับวิธีการ ร่วมกิจกรรมกลุ่มในห้องเรียน ผลการวิจัยได้พบว่าวิธีการฝึกฝนโดยให้ความรู้สูงขึ้นดังกล่าว นี้สามารถพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 จากชั้น 2 คือ ชั้นสองหารางวัลไปสู่ชั้น 3 คือชั้นห้าตามที่ผู้สอนเห็นชอบ (โดยเฉลี่ย) นอกจากนั้นการวิจัยนี้ ยังได้พบหลักฐานที่แสดงว่า เมื่อเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก มีความสามารถในการ คิดแบบเวกนัยสูง และมีความสามารถในการสวมบทบาทสูงแล้ว องค์ประกอบดังกล่าวนี้ จะช่วยให้การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ผลดีขึ้น.

จากหลักฐานการวิจัยเท่าที่นำมาถ่วงน้ำหนัก ทำให้พอเชื่อถือได้ว่าการฝึกฝนการใช้
เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยวิธีให้เหตุผลขั้นสูงกว่าเดิม 1 ขั้นนี้ สามารถทำได้และน่าจะได
ผลดี. การวิจัยครั้งนี้จะได้นำเอาวิธีนี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกเพื่อยกระดับเหตุผลเชิง
จริยธรรมด้วย

วิธีใช้ตัวแบบ การใช้ตัวแบบนี้เป็นวิธีที่จะทำให้ผู้ถูกทดลองได้พบกับเหตุผลใหม่จาก
ตัวแบบ ถ้าตัวแบบสามารถมีอิทธิพลต่อการรับรู้การฝึกได้ก็จะทำให้เขารับรู้ ทดลองและยอมรับ
เอาความรู้ใหม่ที่เขาไว้นั้นที่สุด ลักษณะของการเลียนแบบนี้เป็นลักษณะหนึ่งซึ่ง เป็นไปตาม
ทฤษฎีอิทธิพลของสังคม ที่มนุษย์ต้องนำการเลียนแบบและการเทียบเคียงมาใช้ในการเรียนรู้
สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน แต่การเลียนแบบและการเทียบเคียงนั้นล้วนต้องอาศัยตัวแบบ
ลักษณะและความเหมาะสมของตัวแบบ เป็นสิ่งสำคัญมาก ตัวแบบที่มีอิทธิพลให้เด็กคล้อยตาม
ได้มากที่สุดคือ พ่อแม่ ผู้ใหญ่ และเพื่อน ลักษณะอีกประการหนึ่งที่จะทำให้เกิดการเลียนแบบ
ได้มากที่สุดคือ ความเหมาะสมของตัวแบบ การเชื่อในความรู้ความสามารถของตัวแบบในเรื่อง
ที่เขาแสดงออกจะทำให้ผู้สังเกตคล้อยตามได้มาก นอกจากนั้นลักษณะภายในของผู้เลียนแบบเอง
ก็เป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้เกิดการเลียนแบบ บางคนที่มีลักษณะคล้อยตามได้ง่าย หรือมีลักษณะ
ไวต่อการยอมรับก็จะเลียนแบบได้ดี

ชไลเฟอร์และดักลาส (Schleifer & Douglas. 1973 : 62 - 68) ได้ทดลอง
กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กอายุ 3 - 6 ปี โดยมีมุ่งฝึกยกระดับการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของเด็ก
จากการตัดสินใจพิจารณาความเสียหายทางวัตถุขั้นสูงระดับพิจารณาความจงใจของผู้กระทำโดย
แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยใช้เพื่อนเป็นตัวแบบเสนอ
การตัดสินใจแบบที่สูงขึ้น กลุ่มที่ 2 ฝึกโดยใช้หลักการเสริมแรง (ไม่มีตัวแบบ) และกลุ่มที่ 3
เป็นกลุ่มควบคุม ผลจากการทดลองพบว่าการตัดสินใจของเด็กในกลุ่มทดลองเปลี่ยนแปลงไปใน
ระดับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม แต่กลุ่มทดลองสองกลุ่ม
ให้ผลไม่แตกต่างกัน แสดงว่าทั้งสองวิธีได้ผลใกล้เคียงกัน

การวิจัยในประเทศไทย เรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" (ทองเคื่อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิณิก 2519 และ 2520) พบว่าในสภาวะที่มีตัวแบบกระทำความผิดนั้น วัยรุ่นที่มีจริยธรรมสูงจะเฝ้าระวังอย่างเห็นได้ชัด แต่ผู้มีจริยธรรมต่ำไม่สนใจยอมรับอิทธิพลของตัวแบบนัก องค์ประกอบประการสุดท้ายที่สำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงคือสถานการณ์บางสถานการณ์จะส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้มาก เช่น สถานการณ์ที่บุคคลเกิดความคลุมเครือไม่มั่นใจในตนเอง อยู่ในสภาวะเกิดความวิตกกังวล หรือขัดแย้ง ถ้าบุคคลอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวแล้วย่อมมีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนแปลงได้มากกว่าอยู่ในสถานการณ์ปกติ

วิธีใช้อิทธิพลกลุ่มเพื่อน เพื่อนนับเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อเด็กมาก ยิ่งเป็นเพื่อนที่รักมากด้วยแล้วจะเป็นตัวแบบที่สำคัญที่สุดของเด็ก ในจริยธรรมขั้นที่ 3 ของโคลเบอร์กก็เห็นว่าเด็กจะแสดงพฤติกรรมด้วยความต้องการให้คนอื่นในสังคมพอใจตนเอง หรือมองเห็นว่าตนเองน่ารัก ดังนั้นการทำให้คนอื่นพอใจตามเพื่อนจึงเป็นพฤติกรรมที่เด็กเลียนแบบเพื่อน เพื่อให้เพื่อนยอมรับและเข้ากลุ่มกันได้ โคลเบอร์ก (Lickona (ed.) 1976 : 233 citing Kohlberg. 1968) ก็ได้กล่าวยืนยันว่าการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนจะมีผลต่อระดับจริยธรรมของเด็ก ทั้งนี้เพราะการที่เด็กได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อภิปรายโต้แย้งกัน จะทำให้เด็กได้รับความคิดเห็นและทัศนะใหม่ ๆ ต่างไปจากที่ตนมีอยู่ ถ้าเขาได้นำแนวคิดใหม่นี้ไปพิจารณาเปรียบเทียบกับความรู้เดิมที่เขา มีอยู่ และสามารถปรับปรุงให้เข้ากันได้ เขาก็จะมีโครงสร้างของความรู้และเหตุผลใหม่ขึ้น เลอเฟอจี และ วาลโลชิน (Lefurgy & Waloshin. 1969) ได้ทดลองยกกระดุมจิตใจของเด็กโดยใช้กลุ่มเพื่อน โดยให้เด็กชายหญิงรับฟัง เหตุผลจากเพื่อน ๆ ผลปรากฏว่าเหตุผลที่กลุ่มเพื่อนเสนอนั้นมีอิทธิพลรุนแรงมาก สามารถเพิ่มหรือลดขั้นการพัฒนาทางจริยธรรมได้ และการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลคงทนวัดได้หลังจากการฝึก 100 วัน แต่การเปลี่ยนแปลงระดับจริยธรรมที่สูงขึ้นนั้นมีผลคงทนกว่า

การเปลี่ยนระดับจริยธรรมที่เป็นขั้นต่ำกว่าซึ่งการทดลองนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ เพียเจต์ ที่เชื่อว่า จริยธรรมของบุคคลย่อมสูงขึ้นตามประสบการณ์และสติปัญญาการที่ใ้ปฏิบัติสัมพันธ์กับ กลุ่มเพื่อนแบบเสมอภาคกัน (Equalitarian Peer Interaction) จะมีอิทธิพลทำให้ ระดับจริยธรรมสูงขึ้น (Piaget, 1932)

จากการศึกษาค้นคว้าของ เลอเฟอจี และวอลโดวินนี้ทำให้เห็นว่าอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน มีความสำคัญต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ผู้วิจัยจึงนำวิธีการนี้มาใช้ทดลอง ด้วยวิธีให้อภิปราย โดยแบ่งกลุ่มอภิปรายเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ 6 คน ภายในกลุ่มจะมี นักเรียนซึ่งมีระดับจริยธรรมต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนที่มีระดับจริยธรรมสูงกว่า ได้พูด อภิปรายชักนำเพื่อน ๆ ซึ่งมีระดับจริยธรรมต่ำกว่าให้เกิดความคิดและทัศนคติใหม่ ๆ ซึ่งแตกต่าง ไปจากที่ตนเองคิดอยู่ เมื่อนักเรียนซึ่งมีระดับจริยธรรมต่ำกว่าได้นำแนวคิดใหม่ไปเปรียบเทียบกับ ความรู้เดิมและสามารถปรับปรุงให้เข้ากันได้แล้ว เขาก็จะมีโครงสร้างของความรู้และเหตุผล ใหม่ขึ้น นอกจากนั้นการอภิปรายนี้ขึ้นอยู่กับภายใต้การดูแลแนะนำของครู จึงมีผลทำให้นักเรียน ที่มีระดับจริยธรรมสูงอยู่แล้วก็จะได้พัฒนา เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นโดยการแนะนำของครู

วิธีให้แสดงบทบาท การให้แสดงบทบาทเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนา จริยธรรมให้แก่เด็กได้ ทั้งนี้เพราะการแสดงบทบาทช่วยให้เด็กมีความผูกพันใกล้ชิดกับปัญหา ของตัวละครในเรื่อง นอกจากนั้น สุเชษฐ มาเหรัมย์ (สุเชษฐ มาเหรัมย์ 2519 : 5) ยังได้อธิบายไว้ว่าการแสดงบทบาทนั้นเป็นการฝึกให้บุคคลได้กระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมกับ กาลเทศะและเหตุผล โดยการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่แปลกและใหม่สำหรับบุคคลนั้น ส่วนสถานการณ์ ที่สร้างขึ้นนั้นเป็นสถานการณ์ที่บุคคลเคยประสบมาก่อน ฉะนั้นวิธีการฝึกซ้อมแสดงบทบาทคือ การก่อให้เกิดพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสมมากกว่า ทั้งนี้เพื่อจะได้ทดแทนพฤติกรรมเดิมซึ่งอาจ ไม่เหมาะสม ทูเรียล (Turiel, 1966 : 611 - 618) ได้วัดระดับจริยธรรมของเด็ก วัยรุ่นตอนต้น แล้วให้เด็กแสดง เป็นบุคคลในเรื่องซึ่งมีปัญหาและไปขอคำแนะนำจากเพื่อนสองคน

เพื่อนสองคนนี้ จะแนะนำเด็กไปคนละทาง โดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นเดียวกัน เด็กบางคนจะได้รับทั้งคำแนะนำที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนเพียงหนึ่งขั้น บางคนได้รับเหตุผลที่สูงกว่าระดับจริยธรรมของตนถึงสองขั้น บางคนได้รับเหตุผลต่ำกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งขั้น เด็กบางคนมิได้รับประสบการณ์ที่กล่าวนี้เลย หลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์ เด็กทุกคนจะถูกวัดระดับจริยธรรมอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่า เด็กที่ได้รับคำแนะนำประเภทที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งขั้นนั้น มีพัฒนาการทางจริยธรรมมากที่สุด และเป็นลักษณะพัฒนาการที่สามารถจะแผ่ขยายไปยังปัญหาคอื่น ๆ ได้ด้วย

งานวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมด้วยการให้ยูเรียนแสดงบทบาทอีกเรื่องหนึ่ง เป็นงานวิจัยของวอล์คเกอร์ (Walker. 1980 : 131 - 139) งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงแนวคิดของโคลเบอร์ก (Kolhberg. 1976 : 31 - 53) ที่ว่าพัฒนาการทางก้านจริยธรรมนั้นเป็นกระบวนการที่ท่องอาศัยพัฒนาการทางก้านความรู้ความคิด (สติปัญญา) และพัฒนาการทางก้านความสามารถในการสวมบทบาท ดังนั้นวอล์คเกอร์จึงทำการศึกษาโดยตั้งสมมติฐานไว้ว่า เด็กที่มีพัฒนาการทางก้านจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 3 (Expectations) จะต้องมีความพัฒนาทางก้านความคิดสติปัญญาอยู่ในขั้นที่ 3 (Beginning Formal Operations) และมีพัฒนาทางก้านความสามารถในการสวมบทบาทอยู่ในขั้นที่ 3 (Mutaul Perspectives) ด้วย ส่วนเด็กที่มีพัฒนาการทั้งสองด้านนี้ไม่ถึงขั้นที่ 3 จะมีพัฒนาการทางก้านจริยธรรมไม่ถึงขั้นที่ 3 เช่นเดียวกัน สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ 146 คน เป็นนักเรียนชาย 66 คน หญิง 80 คน ผู้วิจัยได้สุ่มมาจากนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น (ระดับ 4 - 7) จากโรงเรียนรัฐบาลซึ่งอยู่ในเขตชุมชนชั้นกลางในเมือง 2 โรงเรียน อายุของกลุ่มตัวอย่างในระดับ 4 โดยเฉลี่ย 9.9 ปี และ 13.0 ปี ในระดับ 7 ส่วนกระบวนการฝึกนั้น ผู้วิจัยได้ทดสอบก่อนฝึก (Pretests) โดยวัด

ด้านการรู้ (Cognitive) เป็นอันดับแรก กล่าวคือนักเรียนที่จะเข้ากลุ่มทดลองและควบคุมได้จะต้องมีสติปัญญาอยู่ในขั้นที่ 2 คือขั้นปฏิบัติการแบบรูปธรรมและขั้นที่ 3 คือขั้นต้นของปฏิบัติการแบบระบบเท่านั้น ส่วนนักเรียนที่มีระดับสติปัญญานอกเหนือจากนี้จะไม่ได้รับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม จากนั้นผู้วิจัยได้วัดความสามารถในการสมมติบทบาทซึ่งนักเรียนที่จะเข้าทดลองได้จะต้องมีระดับความสามารถในการสมมติบทบาทอยู่ในระดับ 2 (Self - Reflection) และระดับ 3 (Mutual Perspectives) ส่วนพัฒนาการทางด้านจริยธรรมนั้นนักเรียนทั้งหมดที่เข้าทดลองจะต้องมีพัฒนาการอยู่ในขั้น 2 คือขั้นการแสวงหารางวัล ด้วยกระบวนการทดสอบทั้งกล่าวนี้ผู้วิจัยสามารถสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ 3 กลุ่ม ดังนี้คือ กลุ่ม (a) จะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 2 มีระดับสติปัญญาและความสามารถในการสมมติบทบาทอยู่ในขั้นที่ 3 กลุ่ม (b) จะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 2 มีระดับสติปัญญาอยู่ในขั้นที่ 3 แต่มีความสามารถในการสมมติบทบาทอยู่ในขั้นที่ 2 ส่วนในกลุ่ม (c) จะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีพัฒนาการ ทั้งสามด้านอยู่ในระดับที่ 2 ทุกด้าน ดังนั้นจึงมีนักเรียนในแต่ละกลุ่ม 12 คน เป็นชาย 6 คน หญิง 6 คน กลุ่มทดลองจึงมีนักเรียน 36 คน และในกลุ่มควบคุมก็มี 36 คนเท่ากัน การฝึกฝนที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นการฝึกยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมจากขั้นที่ 2 ไปสู่ขั้นที่ 3 ด้วยกระบวนการฝึกแบบแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) ไปตามท้องเรื่องที่จัดเรียง ซึ่งมีทั้งหมด 6 เรื่อง ในการแสดงแต่ละเรื่องนั้นเด็กจะเป็นตัวแสดงนำตามบทบาทที่กำหนด และจะมีผู้ใหญ่ 2 คน (เป็นทวิแบบ) คอยให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาคนละแบบ (แต่เป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 ทั้งสองแบบ) การฝึกใช้เวลาทั้งหมด 24 วัน วันละ 45 นาที ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกใด ๆ เลย หลังจากฝึกแล้ว 8 วัน ผู้วิจัยได้ทดสอบหลังฝึก (Posttests) ด้วยแบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก (ซึ่งแตกต่างไปจากแบบวัดก่อนฝึก) โดยวัดทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ต่อมาอีก 6 สัปดาห์หลังฝึก

ผู้วิจัยก็ได้ทดลองด้วยแบบวัดของโคลเบอร์กอีกเพื่อติดตามผลของความคงทนในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลอง ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับสติปัญญาอยู่ในขั้นที่ 3 แต่มีความสามารถในการสวมบทบาทอยู่ในขั้นที่ 3 เมื่อได้รับการฝึกเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 แล้ว สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 ได้ดี และเมื่อติดตามผลหลังจากฝึกแล้ว 6 สัปดาห์ ก็ได้ผลที่แสดงว่าความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 ของกลุ่มตัวอย่างยังคงถาวรอยู่ ส่วนกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากกลุ่ม (a) นั้น มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 3 น้อยมาก ผลการวิจัยดังกล่าวนี้นี้แสดงว่าการฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยการให้นักเรียนแสดงบทบาทนั้นจะใช้ได้ผลก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีพื้นฐานทางจิตวิทยาพร้อมแล้ว แต่ถ้าพื้นฐานทางจิตวิทยาของผู้เรียนยังไม่พร้อมการฝึกดังกล่าวจะได้น้อยมาก

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้มีมากมายหลายวิธี เช่น วิธีให้ความรู้ชั้น วิธีใช้ตัวแบบ วิธีใช้อธิษณ์พลกลุ่มเพื่อน และวิธีให้แสดงบทบาท ซึ่งทุกวิธีที่กล่าวมานี้ล้วนมีประโยชน์และได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจยิ่ง แต่การพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยการอภิปรายในกลุ่มเพื่อน ตามที่โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1970 : 82) ได้แนะนำไว้นั้นในประเทศไทย ยังไม่มีการศึกษาทดลองพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีการนี้อาจจริงจึงมาก่อน ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายในกลุ่มเพื่อนนี้ เป็นวิธีที่น่าจะได้ออกผลดีอย่างยิ่ง เพราะวิธีการนี้เป็นการรวมวิธีฝึกหลายแบบเข้าด้วยกันคือ แบบการให้ความรู้ชั้นสูงขึ้น การใช้ตัวแบบ และการใช้อธิษณ์พลกลุ่มเพื่อน ซึ่งอาจให้ผลที่น่าพอใจมากได้ ดังนั้นการวิจัยนี้จึงใช้วิธีอภิปรายในกลุ่มเพื่อนเป็นหลักในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนให้สูงขึ้น โดยใช้วิธีฝึกอภิปรายเป็นตัวแทน จักกระทำซึ่งแบ่งออกเป็นสองระดับคือ ฝึกและไม่ฝึก นอกจากนั้นการวิจัยนี้ยังต้องการค้นหาต่อไปว่า การฝึกอภิปรายในกลุ่มเด็กที่อยู่ในลักษณะบรรยายภาควิชาใดจึงจะทำให้เด็กได้มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากที่สุด

วิธีการฝึกเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยการอภิปรายกลุ่ม

การอภิปรายกลุ่มคือ การที่บุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งมีความประสงค์ที่จะร่วมกันพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ได้มาปรึกษารวบรวมหรือออกความคิดเห็นกันเพื่อจะแก้ปัญหาในเรื่องนั้น ๆ หรือการแลกเปลี่ยนความรู้ความเห็น ถ้อยทอดประสบการณ์ที่ได้รับให้ทราบ ในที่สุดก็มีการตัดสินใจที่จะแก้ปัญหานั้นด้วยหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้นการอภิปรายกลุ่มจึงต้องมีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น จะต้องมีการมุ่งหมาย เพื่อเสนอรายละเอียด และแก้ปัญหา จะต้อง เป็นการปรึกษารวบรวมของคนกลุ่มหนึ่งและการพูดปรึกษารวบรวมกันนั้นต้องไม่ใช่อารมณ์ แต่เป็นการช่วยกันคิดหาเหตุผล และมีการตัดสินใจร่วมกันทำอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน (นงนุช โปษะภิญญะ 2521 : 148)

การอภิปรายกลุ่มมีประโยชน์อย่างยิ่งในการ เสริมสร้างลักษณะนิสัยของนักเรียน เพราะการอภิปรายกลุ่มทำให้นักเรียนได้รู้จักคิดหาเหตุผล รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็น การฝึกหัดให้มีน้ำใจกว้างขวาง รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และได้ฝึกความอดทน พอที่จะฟังผู้อื่นโต้แย้งความคิดของตนได้ โดยไม่ต้องเอาการโต้แย้งในที่ประชุม เป็นข้อที่ทำให้ขาดความ ใจกันภายหลัง นอกจากนั้นการอภิปรายกลุ่มยังช่วยให้นักเรียนเป็นคนหนักแน่นพร้อมที่จะ เผชิญกับความ เป็นจริง โดยเฉพาะเมื่อข้อเท็จจริงนั้นขัดแย้งกับตนเองหรือหมู่คณะของตนเอง ด้วยเหตุนี้การอภิปรายกลุ่มจึง เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยพัฒนาลักษณะนิสัยได้ดียิ่ง (หน่วย ศึกษาพิเศษ กรมการฝึกหัดครู 2513 : 64)

ไรท์ (Wright. 1975 : 240 - 241) ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาจริยธรรม ให้แก่เยาวชนในโรงเรียนว่า การให้จริยศึกษาแก่นักเรียนนั้น อาจทำได้โดยการจัด ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กรวมทั้งการพูดจากันระหว่างครูกับเด็กด้วย ในการพูดจาเพื่อ พัฒนาจริยธรรมนั้นอาจทำได้ 3 วิธีคือ การกล่าวอบรมสั่งสอน เช่น อาจารย์ใหญ่กล่าว อบรมนักเรียนหน้าเสาธง วิธีการอย่างนี้ให้ผลน้อยที่สุดเพราะเด็กต้องทนฟังด้วยความร้อน

เมื่อย และเมื่อหน้าย การกล่าวอบรมโดย เด็กให้ความสนใจฟังน้อยนั้นจะไม่ไ้ผลดีเลย การอบรมเช่นนี้จึง ไม่ควรทำบ่อยจนนักเรียนเกิดความอึดและเอือมระอา นอกจากนั้นการ กล่าวอบรมสั่งสอน เด็กให้มีความจริยธรรมสูงกว่าครูผู้อบรมเองกำลังปฏิบัติอยู่ จะทำให้เด็กเห็นว่า ครูเป็นผู้พูดแต่ไม่ทำ การกระทำเช่นนี้เด็กจะขาดความรักและเคารพครูไ้มาก ส่วนวิธี ที่สองนั้นไรท์กล่าวว่า เป็นวิธีพัฒนาจริยธรรมที่เหมาะสมกว่าวิธีแรก กล่าวคือ เป็นการพูดปรึกษาหารือหรืออภิปรายกันระหว่างครูและเด็กคนเียวหรือ เด็กทั้งชั้นก็ได้ ในการอภิปรายนั้นควรมี การยก เรื่องราวทางจริยธรรมขึ้นมาพิจารณาตั้งแต่การตัดสินใจเสียพิติ ไปจนถึงการ เป็นกามโรค ทั้งนี้เพื่อบ่งหมายที่จะให้เด็กได้ฝึกหัดการพิจารณาและตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม วิธีสุดท้ายที่นักวิชาการ เชื่อว่าจะให้ผลดีในการพัฒนาจริยธรรม ของ เด็กนั้นคือการ เปิดโอกาสให้เด็กที่มีปัญหาได้นำปัญหาของตนมาขอคำแนะนำจากครู เช่น จากครูประจำชั้น หรือครูแนะแนว โดยให้ครูและเด็กได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ใน ปัญหาที่มีความสำคัญต่อเด็ก และในบางครั้งอาจเกี่ยวข้องกับตัวครูด้วย ฉะนั้นการสร้างสภาพ ในโรง เรียนให้ครูแนะแนวและครูประจำชั้นได้มีโอกาสพูดคุยกับเด็ก เป็นส่วนตัวหรือ เป็นกลุ่ม เล็ก ๆ จะช่วยให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาจริยธรรมแก่เด็กไ้มาก ดังนั้นสถานที่ที่เหมาะสมที่สุดในการที่จะให้ จริยศึกษาแก่เด็กจึงควร เป็นชั้นเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 30 คน บรรยากาศในชั้นระหว่าง ครูกับนักเรียนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันจนเด็กรู้สึกว่ครู เป็นพวกของตน แต่ครูจะต้องไม่ลืมว่า ตนจะต้อง เป็นผู้นำทางจริยธรรมของ เด็กด้วย

ลิค เบอร์ก (Lickona (ed.), 1962 : 233 citing Kohlberg. 1968) ได้ศึกษาพบว่า การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เพื่อนนั้นจะมีผลต่อระดับจริยธรรมของ เด็ก นอกจากนั้นเด็ก ที่ได้ร่วมสังคัมกันจะมีความก้าวหน้ากว่าเด็กที่แยกเียวออกจากเพื่อน ทั้งนี้เพราะว่าการที่เด็ก ได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และได้อภิปรายโต้แย้งกับเพื่อนนั้น จะทำให้เขา ได้รับความคิดเห็นใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม และเมื่อเขาได้เปรียบเทียบระหว่างความรู้ใหม่

กับความรู้เท่าที่เขามีอยู่เดิมและสามารถปรับให้เข้ากันได้แล้ว เขาก็จะมีโครงสร้างของ
 ความรู้และเหตุผลใหม่ขึ้นมา ดังนั้นโคลเบอร์ก (Kohlberg. 1970 : 82) จึงแนะนำ
 ไว้ว่า การพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนที่เหมาะสมและสะดวกที่สุดคือการให้
 เพื่อนช่วยชักจูงด้วยการอภิปราย เป็นกลุ่มในหมู่เด็กด้วยกันเองภายใต้การแนะนำของครู สำหรับ
 วิธีที่ใช้กลุ่มเพื่อนอภิปรายแสดง เหตุผลคือ เด็กถูกทบทวนนี้ เลอเพอจี และวัลโลชิน
 (LeFurgy & Waloshin. 1969) ได้เคยทดลองแล้ว โดยเขาให้กลุ่มเพื่อนแสดงเหตุผล
 ต่อเด็กที่ถูกทดลองในระดับที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าที่เด็กถูกทดลองมีอยู่เดิม ผลปรากฏว่าการ เสนอเหตุผล
 โดยกลุ่มเพื่อนนี้สามารถเพิ่มและลดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กได้จริง และยังพบว่าผลของ
 การเปลี่ยนแปลงระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กนั้นคงทนอยู่หลังจากการฝึกผ่านไปแล้ว 100 วัน
 แต่สำหรับผลของการเปลี่ยนแปลงระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงขึ้นนั้นจะมีผลคงทนมากกว่าการ
 เปลี่ยนแปลงเป็นขั้นต่ำกว่าเดิมอย่างเชื่อมั่นได้ นอกจากนั้นยังมีการวิจัยที่นำเอาวิธีอภิปรายในกลุ่ม
 เพื่อนไปทดลองพัฒนาจริยธรรมโดยเปรียบเทียบกับวิธีอื่น ๆ ผู้วิจัยคือ ลัน (Lunn. 1967)

เขาได้นำเทคนิคกลุ่มเพื่อน 3 แบบคือ แบบบรรยาย อภิปราย และแสดงบทบาทสมมุติมา
 ทดลองพัฒนาจริยธรรมของเด็ก ผลปรากฏว่า การใช้กลุ่มเพื่อนอภิปรายและการให้เพื่อน
 ออกไปบรรยาย สามารถทำให้นักเรียนในกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงระดับจริยธรรมสูงขึ้นทั้งสอง
 วิธีดังกล่าวนี้พบว่าจะสามารถพัฒนาจริยธรรมของกลุ่มเพื่อนได้สูงกว่าวิธีแสดงบทบาทสมมุติอย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะไว้ว่าการทำการทดลองสอนวิชาต่าง ๆ
 โดยใช้เทคนิคกลุ่มเพื่อนนั้นควรมีการฝึกทุกคนในกลุ่มให้สามารถใช้เทคนิคนี้ได้เป็นอย่างดีก่อนแล้ว
 จึงดำเนินการฝึก ในปี ค.ศ. 1974 เมลท์ และโคลเบอร์ก (Kohlberg. 1975 : 52 - 53

editing Blatt and Kohlberg. 1974) ได้ทำการทดลองพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
 ด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มในห้องเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 4 ห้องเรียน
 และแต่ละห้องเรียนนั้นประกอบด้วยนักเรียนซึ่งมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 3 ชั้น คือมีการใช้
 เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้น 2 - 4 การฝึกนั้นใช้วิธีอภิปรายกลุ่มในหมู่นักเรียนด้วยกัน

โดยใช้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาทางจริยธรรม หลังจากนักเรียนให้เหตุผลตามความคิดในกลุ่มของตนแล้วครูจะสนับสนุนโดยการอธิบายเพิ่มเติมให้เห็นว่าการใช้เหตุผลที่สูงกว่าเดิม 1 ชั้น นั้นคืออะไร (เช่น เหตุผลในชั้นที่ 4 ดีกว่าชั้นที่ 3) เมื่อฝึกครบ 1 ภาคเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสอบหลังสอน ผลการทดสอบครั้งนี้พบว่า การฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มนั้นทำให้กลุ่มทดลองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเชื่อมั่นได้ และเมื่อทดสอบอีกครั้งหลังจากฝึกฝนแล้ว 1 ปี ก็ยังพบว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลอง ยังคงสูงกว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มควบคุม

จากการศึกษานี้จะเห็นได้ว่า การใช้อิทธิพลกลุ่ม เพื่อนโดยการอภิปรายชักจูงในหมู่เด็ก ทั่วกันนั้นสามารถทำให้เด็กเกิดการ เปลี่ยนแปลงระดับจริยธรรมได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึง เลือกเอา วิธีใช้กลุ่ม เพื่อนอภิปรายมาพัฒนาระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนให้สูงขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากได้พิจารณาถึงความเหมาะสมของวิธีอภิปรายนี้ว่านำมาทำกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อันกำลัง เป็นวัยที่เริ่มมีความต้องการอิสรภาพและเริ่มต้องการคบเพื่อน อย่างมีเพื่อน จึงมักจะอยู่ในอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนในการคิด และการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ การได้ฟังกลุ่ม เพื่อนชักจูงจึงทำให้เด็กเกิดความคิดและเห็นด้วยกับข้อเสนอของ เพื่อนได้โดยง่าย นอกจากนั้นการอภิปรายจากกลุ่มเพื่อนยัง เป็นวิธีที่รวม เอาพัฒนาจริยธรรมแบบต่าง ๆ หลายแบบ เข้าไว้ด้วยกัน เช่น แบบการให้ความรู้ชั้นสูงขึ้น แบบใช้ตัวแบบ และแบบการใช้อิทธิพลกลุ่มเพื่อน ซึ่งทำให้เชื่อถือว่า จะเป็นวิธีที่ได้ผลดีที่สุดวิธีหนึ่ง ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาผลของการฝึก เพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายในกลุ่มเพื่อน แต่เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ จำกัดด้วยเวลา และงบประมาณ จึงไม่สามารถจะนำวิธีฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม แบบอื่น ๆ มาเปรียบเทียบกับการฝึกแบบอภิปรายในกลุ่มเพื่อนได้ จึงทำได้แต่เพียงการ เปรียบเทียบ ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างผู้ที่ถูกฝึกและไม่ถูกฝึกเท่านั้น และอาจคาดคะเนได้ว่า ผู้ที่ผ่านการฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายแล้วนั้น จะมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกดังกล่าวอย่าง เชื่อมั่นได้

อนึ่ง วิธีการอภิปรายกลุ่มนั้น อาจจะเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีลักษณะบุคลิกภาพบางประการ เท่านั้น ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับบุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทอื่น ๆ การวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะพิจารณาถึงลักษณะของผู้เรียนประกอบด้วย ลักษณะของผู้เรียนดังกล่าวคือลักษณะการแสดงตัว (Extraversion) และการเก็บตัว (Introversion) ดังจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

การฝึกอบรมเพื่อยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น นอกจากมีวิธีการฝึกที่เหมาะสมแล้วยังจะต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการพัฒนาจริยธรรมนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายด้าน เช่น การพัฒนาทางสมอง การพัฒนาทางการรับรู้และการกระทำ ซึ่งการพัฒนาทั้งสองด้านนี้อยู่ภายใต้อิทธิพลของพันธุกรรม แต่ความรวดเร็วหรือช้าในการพัฒนาทางจริยธรรม ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของบุคคลนั้น ๆ นอกจากนั้นสังคมและวัฒนธรรมยังเป็นสาเหตุสำคัญที่สุด ที่จะทำให้บุคคลหยุดชะงักการพัฒนาทางจริยธรรมอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่ง และไม่อาจจะพัฒนาต่อไปอีกได้เลย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข 2520 : 15) สำหรับลักษณะสภาพทางสังคมที่คีนัน โคลเบอร์ก ได้กล่าวว่า การสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาจริยธรรมอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด คือจะต้องเริ่มจากการอยู่ใต้อิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีอิสระเสรีภาพทางการคิดและการเลือกกระทำเป็นพื้นฐาน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2522 ก. 75) จะเห็นได้ว่า การพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์กนี้จะต้องมีองค์ประกอบหลายประการ เช่น ลักษณะเด็กที่เป็นวัตถุดิบซึ่งต้องมีทั้งพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development) ประสบการณ์ทางสังคม (Social Experience) ลักษณะบุคลิกภาพของผู้เรียน และวิธีการฝึกที่เหมาะสม รวมทั้งการจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้บุคคลมีอิสระเสรีภาพทางการคิดและการเลือกกระทำ

นอกจากองค์ประกอบดังกล่าวแล้วนั้นลักษณะของครูที่จะปลูกฝังจริยธรรมก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนาจริยธรรมด้วยประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะครูย่อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กเป็นอย่างมาก บูล (Bull. 1972 : 131 - 133) ได้กล่าวว่าครูเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมของเด็กมาก เพราะครูเป็นตัวอย่างให้เด็กได้เห็นตลอดเวลา นอกจากนั้นครูยังมีบทบาทเกี่ยวกับการสอนในห้องเรียน และการจัดบรรยากาศในโรงเรียนอีกด้วยสำหรับครูที่เหมาะสมต่อการฝึกฝนยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นจะต้องสามารถรักและเข้าใจ ระดับจริยธรรม เข้าใจและสามารถใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ตามหลักทฤษฎีได้ แต่ข้อสำคัญครูจะต้องมีระดับจริยธรรมสูงกว่าเด็กด้วย จึงสามารถใช้เหตุผลในขั้นสูงกว่าเด็ก 1 ขั้น เพื่อกระตุ้นให้เด็กพัฒนาได้

ไรท์ (Wright. 1975 : 239 - 244) ผู้ซึ่งศึกษาทั้งทฤษฎีและผลการวิจัยในด้านการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนเชื่อว่าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนในโรงเรียนนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะ 5 ประการคือ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พฤติกรรมที่โรงเรียนส่งเสริมให้เด็กปฏิบัติ พฤติกรรมที่โรงเรียนลงโทษ ลักษณะพฤติกรรมของครูซึ่งเป็นตัวแบบแก่นักเรียน และลักษณะของการให้การอบรมสั่งสอนจริยธรรมของโรงเรียน สำหรับลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาจริยธรรม ทั้งนี้เพราะถ้าครูกับนักเรียนมีความมุ่งร้ายต่อกันหรือมีความรู้สึกเฉยเมยต่อกันแล้วถ้าครูใช้อำนาจในการควบคุมความประพฤติของนักเรียนด้วยแล้วโรงเรียนนั้นก็จะปลูกฝังลักษณะที่ไม่น่าปรารถนาให้เด็กได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กที่มีความกลัวและยอมอ่อนตามด้วยแล้ว เด็กเหล่านี้จะต้องระมัดระวังพฤติกรรมมาก นอกจากนั้นเขาจะพยายามหลีกเลี่ยงต่อการถูกจับได้เมื่อทำความผิด ดังนั้นในการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนจึงต้องอาศัยความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความชอบพอและความสัมพันธ์ที่เป็นประชาธิปไตยต่อกันและกันด้วย

จะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ในโรงเรียนอย่างยั่งยืน คือสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในโรงเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการคือ ความสัมพันธ์แบบประชาธิปไตยระหว่างครูใหญ่กับครูน้อย ระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน แต่บรรยากาศที่สำคัญต่อจิตใจ ของนักเรียนในการถ่ายทอดทางจริยธรรมมากที่สุด คือความสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในกลุ่มถ่ายทอดทางสังคมแบบประชาธิปไตย

ครูและนักเรียนต่างก็เป็นหน่วยหนึ่งในสังคมของโรงเรียนและชุมชน มีหน้าที่ประสานประโยชน์ซึ่งกันและกันและเป็นสหกรณ์ของกันและกัน แต่ครูมีหน้าที่กระทำพฤติกรรมถ่ายทอดลักษณะทางสังคมต่าง ๆ ไปสู่เด็กเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ทั้งหลายในสังคม ถ้าครูแสดงพฤติกรรมในการถ่ายทอดทางสังคมด้วยลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว จะมีผลต่อจิตใจและพฤติกรรมที่ดีของเด็กมาก ครูสามารถถ่ายทอดลักษณะทางสังคมแบบประชาธิปไตยได้ด้วยการปกครองอบรมเด็ก มีการลงโทษที่ถูกต้อง มีการอบรมสั่งสอนในลักษณะที่เอื้อต่อจิตใจของเด็ก งานวิจัยที่ดีให้เห็นลักษณะของการลงโทษและอบรมสั่งสอนที่เหมาะสมต่อครูรวมทั้งผู้ปกครองคืองานวิจัยของ เบเคอร์ (Becker. 1964 : 109 - 208) ได้ประมวลผลการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบ ลักษณะต่าง ๆ ทางจริยธรรมของเด็กที่ถูกลงโทษทางกายและทางจิต ผลปรากฏว่าวิธีการลงโทษทางกายนั้น ยิ่งใช้มากเท่าใดก็ยิ่งจะทำให้เด็กขาดลักษณะต่าง ๆ ทางจริยธรรมมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ผลที่พบนี้ในบุคคลอายุตั้งแต่ 4 ปี 20 ปี ส่วนวิธีการลงโทษทางจิตโดยเฉพาะการริบความรักนั้นยังไม่พบความสัมพันธ์อย่างแน่ชัดกับลักษณะทางจริยธรรมของบุคคล แต่ในบางการวิจัยกลับพบว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต จะมีความรู้สึกผิดได้เร็วกว่าเด็กที่ถูกลงโทษทางกาย แต่ความแตกต่างนี้ไม่ปรากฏในเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะต่ำ จากผลการวิจัยเหล่านี้ ควง เคื่อน พันธุนาวิน (ควง เคื่อน พันธุนาวิน 2522 ก. 27) ให้ความเห็นว่า การพิจารณาวิธีการลงโทษแยกต่างหากจากวิธีการเลี้ยงดู

แบบให้ความรักอาจทำให้ไม่ได้ผลที่เป็นรายละเอียดเพราะคาดว่าทางจิตจะให้ผลดีกว่า เมื่อ เด็กถูกเลี้ยงดูแบบได้รับความรักมากเท่านั้น คือถ้าเด็กรู้ว่าตนได้รับความรักน้อยแล้ว การลงโทษทางจิตก็จะได้ผล ฉะนั้นการลงโทษทางจิตจะให้ผลดีกว่าการลงโทษทางกายต่อ เมื่อผู้ถูกลงโทษนั้น เลี้ยงดูเด็กแบบให้ความรักมากด้วย

ส่วน ฮอฟแมน (Hoffman, 1970 : 291) ได้รวบรวมการวิจัยที่ศึกษาการเลี้ยงดูแบบให้ความรักกับลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม 4 ประการคือ การยับยั้งภายในตน การมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การมีความสามารถต้านทานสิ่งยั่วยวนใจ การยอมรับและสารภาพผิด ปรากฏว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบได้รับความรักมาก กล่าวคือผู้เลี้ยงดูให้ความรักมาก ให้การสนับสนุน และให้ความสำคัญแก่เด็ก พยายามกล่าวอธิบายสิ่งต่าง ๆ ให้เด็กฟัง ใช้การลงโทษทางกายแต่น้อย และให้เหตุผลในการบังคับเด็กเสมอ เด็กประเภทนี้ทั้งชายและหญิงมีอายุ 4 ถึง 13 ปี เป็นเด็กที่มีลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 4 ประการสูงกว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักน้อยอย่างเห็นชัด

การวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยที่สำคัญคือการวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ 2519, 2520 : 180 - 182) การวิจัยนี้ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานการถูกรับเลี้ยงดูกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ เยาวชนไทยในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 11 ปี ถึง 25 ปี ผลปรากฏว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในสามด้านคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากใช้เหตุผลมาก ลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย รวมทั้งการถูกควบคุมมาก จะทำให้บุตรในครอบครัวฐานะต่ำมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงได้ ส่วนลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูแบบรักและแบบใช้เหตุผลเท่านั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูแบบควบคุมและแบบลงโทษทางกายหรือจิตแต่ประการใด ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยภาคสนามไว้ว่าการอบรมเลี้ยงดูทั้งสี่แบบที่ศึกษานั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาการ

ทางจริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านลักษณะมุ่งอนาคตซึ่งจะมากกว่า
ลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เทว วิโย (เทว วิโย 2522) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการ
ทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามหัวข้อจริยศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
ของ เด็กนักเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนประถม
ศึกษาในเขตการศึกษา 9 ระดับ ป.1 - ป.6 ชั้นเรียนละ 30 คน รวม 180 คน
ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด กวดขัน และแบบปล่อยปละละเลยอย่าง
เชื่อมั่นได้ และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่
ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับบุญชู แก้วส่อง
(บุญชู แก้วส่อง 2522) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการ เปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของ
เด็กวัยรุ่นในสังคม เมืองและชนบทที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง
เป็นเด็กวัยรุ่นซึ่งอายุระหว่าง 13 - 18 ปี และกำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร
และจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 300 คน ผลวิจัยพบว่าเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ
ประชาธิปไตยนี้พัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด
กวดขันและแบบปล่อยปละละเลยอย่างเห็นชัด ส่วนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด
กวดขันนี้พัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าแบบปล่อยปละละเลย สำหรับความหมายของการอบรม
เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่การวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงการอบรม
เลี้ยงดูที่เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ด้วยความรัก ไม่ตามใจ
เกินไป ไม่เข้มงวดเกินไป มีเหตุผลในการกระทำ รับฟังความคิดเห็นของเด็ก ให้ความ
ร่วมเมื่อตามโอกาสอันควร จึงพอสรุปได้ว่าผลการวิจัยทั้งสองฉบับนี้สอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง
"จริยธรรมของเยาวชนไทย" (ทองเทียน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจันจันติก
2519, 2520) ทั้งด้านความหมายของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและผลที่พบเกี่ยวกับ
อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม

ทั้งนี้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลให้
 เด็ก มีพัฒนาการทางจริยธรรมได้ดีกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ ในฐานะที่ครูมีหน้าที่ที่จะ
 ถ่ายทอดหลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินชีวิตในสังคมให้เด็ก เช่นเดียวกับบิดามารดา
 ดังนั้นจึงควรจะให้การอบรมสั่งสอนแบบประชาธิปไตยซึ่งมีลักษณะตามที่ กวง เคือน พันธุนาวิน
 และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ (กวง เคือน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ 2519,
 2520) ได้รวบรวมไว้ในการศึกษา "จริยธรรมของเยาวชนไทย" นั้นมาเป็นหลักในการอบรม
 สั่งสอน การวิจัยนี้เห็นความสำคัญของการอบรมสั่งสอนของทางโรงเรียนมากจึงมุ่งที่จะศึกษาว่า
 เด็กที่มีสภาพการรับรู้ว่าคุณเองอยู่ในบรรยากาศของการอบรมสั่งสอนแบบประชาธิปไตยมาก
 และน้อย มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างไรบ้าง เหตุผลในการตั้ง
 สมมติฐานเช่นนี้ เพราะเชื่อว่าถ้าเด็กมีสภาพการรับรู้ว่าคุณเองอยู่ในบรรยากาศของการอบรม
 สั่งสอนที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากแล้ว เมื่อได้มารับการฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
 เพิ่มขึ้นย่อมทำให้พัฒนาการด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมก้าวหน้ามากกว่าเด็กซึ่งมีสภาพการรับรู้
 ว่าตนเองอยู่ในบรรยากาศของการอบรมสั่งสอนแบบประชาธิปไตยน้อย ทั้งนี้เพราะบรรยากาศ
 แบบประชาธิปไตยมากทำให้เด็กและผู้ใหญ่มองว่าจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากกว่าบรรยากาศ
 แบบอื่น ๆ และทำให้ผู้ใหญ่เป็นที่ยอมรับของเด็กอย่างมากด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในชั้นเรียน ในฐานะที่ครูเป็นผู้จួយลประสพการณ์
 ให้แก่นักเรียนเพื่อปลูกฝังสร้างเสริมให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ครูจึงทำหน้าที่เสมือน
 บิดามารดาคนที่สองรองจากพ่อแม่ของเด็ก และถ้าครูให้การอบรมสั่งสอนในลักษณะเกี่ยวกับการอบรม
 เลี้ยงดูของบิดามารดาแบบประชาธิปไตย (กวง เคือน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์
 2519, 2520 : 180 - 182) แล้วก็จะช่วยพัฒนาจริยธรรมของเด็กได้มาก ทั้งนี้เพราะ
 เด็กได้มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระทุกคนมีความเสมอภาคกันซึ่งมีการวิจัยหลายเรื่อง

ได้พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีลักษณะเป็นแบบประชาธิปไตยทั้งกล่าวแล้ว นักเรียนจะมีความรักและใกล้ชิดกับครูมาก นอกจากนั้นคุณภาพของงานในกลุ่มยังสูงกว่ากลุ่มที่ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์แบบอื่น ๆ ด้วย ทั้งเช่นงานวิจัยของเลวิน และคณะ (Lewin, Lipsett, and White, 1939) ได้ทำการทดลองโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กชาย ประมาณ 10 ขวบ แบ่งเข้ากลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน มีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ใหญ่ที่ได้รับการฝึกให้เป็นผู้นำแตกต่างกัน 3 แบบคือ แบบอิตาเลียนแบบแบบเสรีนิยม และแบบประชาธิปไตย หัวหน้าเหล่านี้จะหมุนเวียนกันเป็นผู้นำภายในกลุ่มทั้งสี่ ผู้นำแบบอิตาเลียนก็ทำการวางแผนงานให้ทำตามคำสั่งตามขั้นตอน และทีมงานของกลุ่มตามใจชอบ หัวหน้าแบบเสรีนิยมก็ปล่อยให้ลูกน้องวางแผนงาน กำหนดหน้าที่การทำงานเอาเอง โดยหัวหน้าไม่เข้าร่วมงานกับกลุ่ม แต่จะช่วยเหลือเป็นบางครั้งเมื่อกลุ่มขอร้อง สำหรับหัวหน้าแบบประชาธิปไตยนั้น จะให้โอกาสแก่สมาชิกทุกคนได้ร่วมประชุมวางแผนงาน มีการอธิบายขั้นตอนของการทำงานให้ทราบล่วงหน้า ลูกน้องออกความเห็นและเสนอแนะการทำงานได้ ผลการทดลองครั้งนี้พบว่า เด็กส่วนมาก (19 ใน 20 คน) ชอบผู้นำแบบประชาธิปไตย มากกว่าแบบเสรีนิยมและแบบอิตาเลียน ส่วนปริมาณงานของกลุ่มจะไม่แตกต่างกันอย่าง เกินชัณท์นัก แต่กลุ่มที่มีผู้นำแบบประชาธิปไตย คุณภาพของงานจะสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ สมาชิกมีขวัญดีมาก แม้หัวหน้างานไม่อยู่ สมาชิกก็ทำงานอย่างสม่ำเสมอ การทะเลาะวิวาทมีน้อย ส่วนแบบอิตาเลียนขวัญของสมาชิกไม่คงและมีทัศนคติไม่ดีต่อหัวหน้า มีการทะเลาะวิวาท และก้าวร้าวภายในกลุ่ม สมาชิกที่อ่อนแอจะออกไปจากกลุ่ม และพบว่ากลุ่มที่มีหัวหน้าแบบอิตาเลียนมาก่อนแล้ว เมื่อเปลี่ยนหัวหน้าแบบเสรีนิยมสมาชิกในกลุ่มจะก้าวร้าวยิ่งขึ้น ขวัญของสมาชิกไม่ดี แต่ก็ยังรักหัวหน้าแบบเสรีนิยมมากกว่าหัวหน้าแบบอิตาเลียน ส่วนแอนเดอร์สัน (citing Anderson, 1956) ได้ประมวลผลงานวิจัย เกี่ยวกับผลของการอบรมสั่งสอนของครูทั้งแบบประชาธิปไตยและอิตาเลียน เขาได้พบว่าลักษณะการอบรมสั่งสอนนักเรียนของครูทั้งสองแบบนี้ไม่สามารถจะ

ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างแน่นอน เขามีหลักฐานซึ่งเป็นงานวิจัยของไกรมส์ และอาลีนสมิท (citing Grimes and Allinsmith. 1961) ที่แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะภายในของนักเรียนและแบบอย่างในการสอนของครูด้วย เช่น เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยตามสบายหรือได้รับการควบคุมน้อยกับเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน จะมีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตโนมัติ และระเบียบของโรงเรียนแตกต่างกัน กล่าวคือเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเข้มงวดกวดขันจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยตามสบาย เมื่ออยู่ในโรงเรียนที่มีบรรยากาศเข้มงวดในระเบียบ ส่วนเด็กที่มีลักษณะภายในเกี่ยวกับความวิตกกังวลต่างกันนั้น จะมีปฏิสัมพันธ์กับบรรยากาศของโรงเรียนที่ไม่มีระเบียบเข้มงวดต่างกัน กล่าวคือเด็กที่มีความวิตกกังวลสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเมื่ออยู่ในบรรยากาศที่เข้มงวดน้อย แต่ในทางตรงกันข้ามเด็กที่มีความวิตกกังวลสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเมื่ออยู่ในโรงเรียนที่มีระเบียบเข้มงวดมาก ดังนั้นเขาจึงสรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ในการเรียนนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะภายในของนักเรียนและลักษณะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนด้วย

สำหรับการวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนนั้น ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเพื่อสำรวจและค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างของครูและนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะภายในอื่น ๆ ของผู้เรียน เช่น งานวิจัยของ พิณิจ นิวาสะบุตร (พิณิจ นิวาสะบุตร 2519) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้านการเรียนการสอน (ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มงาน) โดยแบ่งลักษณะการปฏิสัมพันธ์ออกเป็น 3 แบบคือ แบบอัตโนมัติไทย แบบประชาธิปไตย และแบบปล่อยปละละเลยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ปีการศึกษา 2518 ของโรงเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 จำนวน 366 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตยมีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ แบบปล่อยปละละเลยและแบบอัตตาธิปไตยตามลำดับ นอกจากนั้นยัง ได้พบว่านักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูต่างกันยังมีความคิดสร้างสรรค์ต่างกันอย่างเด่นชัดด้วย กล่าวคือนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตยจะมีความคิดสร้างสรรค์สูงที่สุด รองลงมาได้แก่แบบปล่อยปละละเลยและแบบอัตตาธิปไตยตามลำดับ สมบูรณ์ ทองศิल्प (สมบูรณ์ ทองศิल्प 2519) ได้ศึกษาทำนองเกี่ยวกับ พินิจ นิवासบุตร แต่ได้เปลี่ยนตัวแปรตามจากความคิดสร้างสรรค์มาเป็นลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในภาคการศึกษาที่ 8 จำนวน 452 คน ผลจากการศึกษาคั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พินิจ นิवासบุตร ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ระหว่างครูกับนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ระหว่างครูกับนักเรียนกับลักษณะความเป็นผู้นำนั้นผู้วิจัย ได้พบว่า นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตย มีความเป็นผู้นำสูงกว่าแบบอัตตาธิปไตยและแบบปล่อยปละละเลย ส่วนการปฏิสัมพันธ์แบบอัตตาธิปไตยและแบบปล่อยปละละเลยนั้น ไม่พบความแตกต่างของลักษณะความเป็นผู้นำ ผู้ที่ร่วมศึกษาอีกคนหนึ่งซึ่งได้ศึกษาในมีเดียวกันนี้คือ จีรพร โพธิ์สุวรรณ (จีรพร โพธิ์สุวรรณ 2519 : 46 - 57) ได้ทำการศึกษาโดย เปลี่ยนตัวแปรตามจากความคิดสร้างสรรค์มาเป็นลักษณะภายในซึ่ง ได้แก่ บุคลิกภาพเก็บตัวและแสดงตัว โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในภาคการศึกษาที่ 9 จำนวน 333 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูต่างกัน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือนักเรียนที่ได้รับปฏิสัมพันธ์ของครูแบบอัตตาธิปไตยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ส่วนกลุ่มที่ได้รับปฏิสัมพันธ์ของครูแบบปล่อยปละละเลยจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ากลุ่มอื่น สำหรับกลุ่มนักเรียนที่ได้รับปฏิสัมพันธ์ของครูแบบอัตตาธิปไตยและแบบประชาธิปไตยนั้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่าง ไม่เด่นชัดนัก นอกจากนั้นยัง ได้พบว่ากลุ่มนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์

กับครูต่างกันจะมีบุคลิกภาพเก็บตัว - แสดงตัวต่างกันอย่าง เห็นชัด กล่าวคือนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตยมีบุคลิกภาพเก็บตัวมากที่สุด ส่วนเด็กที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบปล่อยปละละเลยมีบุคลิกภาพแสดงตัวมากที่สุด สำหรับกลุ่มนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตยนั้นบุคลิกภาพเก็บตัวและแสดงตัวปานกลาง ผู้ที่เข้าร่วมการศึกษาในครั้งนี้ อีกคนหนึ่งคือ ประคอง ประสิทธิ์พร (ประคอง ประสิทธิ์พร 2519 : 43 - 50) ได้ทำการศึกษาโดย เปลี่ยนตัวแปรตามจากความคิดสร้างสรรค์ มาเป็นการปรับตัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในภาคการศึกษาที่ 12 จำนวน 423 คน ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่าง เห็นชัด กล่าวคือ นักเรียนที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์แบบอัตตาธิปไตย และแบบปล่อยปละละเลยตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์จากครูแตกต่างกันมีการปรับตัวแตกต่างกันอย่าง เห็นชัด กล่าวคือ นักเรียนที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตยปรับตัวได้ดีที่สุด รองลงมาได้แก่การปฏิสัมพันธ์แบบปล่อยปละละเลยและแบบอัตตาธิปไตยตามลำดับ สำหรับความแตกต่างระหว่าง เพศชายหญิงที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์จากครูแบบประชาธิปไตยนั้นพบว่า นักเรียนหญิงและนักเรียนชายที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์จากครูแบบนี้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัวแตกต่างกันอย่าง ไม่เห็นชัด

จากการประมวลงานวิจัยทั้งกล่าวนี้พอสรุปได้ว่า ถ้าครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันแบบประชาธิปไตย กล่าวคือครูแสดงพฤติกรรมต่อนักเรียนซึ่งทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณได้รับการปฏิบัติจากครูด้วยความยุติธรรม ครูให้เด็กมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนการเรียน การสอนและกิจกรรมต่าง ๆ มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป ให้ความสนทนสนม ครูส่งเสริมให้เด็กแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ถ้าจะมี การลงโทษครูก็จะอธิบายให้นักเรียนทราบเสียก่อน (จิรพร โพธิ์สุวรรณ 2519) จะเห็น

ได้ว่าลักษณะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตยทั้งกล่าวมีส่วนคล้ายกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมาก กล่าวคือมีลักษณะการเลี้ยงดูที่ผู้ใหญ่ให้ความรักและสนับสนุนเด็กอย่างจริงจัง มีการอธิบายใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ เมื่อเด็กทำผิดก็ใช้การลงโทษทางจิตใจ เช่น ตักความรักหรือหยุดสนใจมากกว่าการลงโทษทางกาย และมีการควบคุมปานกลาง คือไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์จันท์ 2519, 2520 : 180 - 182) เมื่อเด็กได้อยู่ในบรรยากาศของห้องเรียนแบบประชาธิปไตย เช่นนี้แล้วก็ย่อมที่จะส่งผลให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย

จึงสรุปได้ว่าบรรยากาศของการอบรมสั่งสอนในโรงเรียนแบบประชาธิปไตยนั้นจะต้องมีองค์ประกอบของความสัมพันธ์แบบประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้านคือ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครูแบบประชาธิปไตย ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนแบบประชาธิปไตย และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย แต่เนื่องจากการวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเท่านั้น จึงจะวัดบรรยากาศที่นักเรียนรับรู้เกี่ยวกับการให้การอบรมสั่งสอนของครูเพียงด้านเดียว โดยใช้แบบวัดบรรยากาศของโรงเรียนซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยทั้ง 4 ด้านของดวงเดือน และเพ็ญแข (2520) และผู้วิจัยคาดหวังว่า กลุ่มนักเรียนที่รับรู้ว่ามีบรรยากาศของโรงเรียนเป็นแบบประชาธิปไตยมาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่รับรู้ว่ามีบรรยากาศของโรงเรียนเป็นแบบประชาธิปไตยน้อยมาก่อนเข้ารับการฝึกในการวิจัยนี้

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะได้ศึกษามารยาททางสังคมในโรงเรียนแล้ว ยังจะได้มุ่งศึกษาถึงลักษณะภายในของ เด็กเกี่ยวกับการเก็บตัวและการแสดงตัวด้วย ทั้งนี้ เพราะการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง เพื่อต้องการที่จะทราบผลของการใช้วิธีอธิบายกลุ่ม

ในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็กชั้นประถมปีที่ 5 ที่มาจากสภาพสังคมในโรงเรียนที่แตกต่างกันซึ่งวิธีอภิปรายกลุ่มนี้อาจจะเหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวเท่านั้น ก็เป็นไปได้ ดังนั้นการวิจัยนี้จึงต้องศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะภายในของนักเรียนควบคู่ไปกับบรรยากาศทางสังคมของโรงเรียนด้วย โดยตั้งสมมติฐานไว้ว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกฝนเพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่อยู่ในบรรยากาศของการอบรมสั่งสอนแบบประชาธิปไตยและมีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว จะมีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนกลุ่มอื่น ๆ อีก 7 กลุ่ม ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

จิตลักษณะของนักเรียนกับการฝึกแบบอภิปรายกลุ่ม

เนื่องจากการอภิปรายกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่บุคคลต้องร่วมกันแสดงออกทั้งความคิด และพฤติกรรมทางวาจาเพื่อพิจารณาและแก้ปัญหาาร่วมกัน (เมอะบ โปสะกฤษณะ 2521 : 148) ดังนั้นในการอภิปรายจึงต้องการบุคคลที่สามารถจะแสดงออกได้ซึ่งความรู้ ความคิด เห็นของตนเพื่อประโยชน์ของหมู่คณะหรือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และยังคงเป็นผู้ฟังที่ดีในขณะที่คนอื่น ๆ พูดด้วย (กรมการฝึกหัดครู หน่วยงานันเทศก์ 2513 : 61) จากลักษณะของกิจกรรมและบุคลิกภาพที่ปรารถนาดี ทำให้สามารถประเมินผลได้ว่าลักษณะภายในของบุคคลจะเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของการทดลอง ไอนเซนค์ (Wilson. 1977 citing Eysenck 1970) ได้กล่าวว่าลักษณะภายในของบุคคลนั้นมี 2 แบบ คือแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัวซึ่งบุคลิกภาพแสดงตัวนั้นจะมีลักษณะที่เข้าสังคมได้ง่าย มีเพื่อนฝูงมาก ไม่ชอบอยู่คนเดียว ชอบประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดเวลา ชอบความตื่นเต้น มีลักษณะเป็นคนที่รับปริมาณการกระตุ้นได้มาก มองโลกในแง่ดี มักเป็นคนที่มีคำตอบตลอดเวลา ชอบการเปลี่ยนแปลงและชอบอิสระ ส่วนคนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวนั้นเขาอธิบายว่าจะเป็นคนเงิบขี้นม ชอบหนังสือ ชอบคิดอะไรอยู่ในใจ ใช้ชีวิตอย่างเคร่งเครียด ควบคุมอารมณ์ได้ดี ไม่ชอบกีฬา ไม่ชอบการตื่นเต้น ไม่ชอบกิจกรรมหรือ

การเข้าสังคม ท่าอะไรก็มีแฉและเป็นไปอย่างระมัดระวัง ค่อนข้างมองโลกในแง่ร้าย และทนรับการกระตุ้นจากภายนอกได้น้อยกว่า เกรย์ (Wilson. 1977 : 194 - 198 citing Gray. 1972, 1973) ซึ่งเป็นผู้สนใจศึกษาลักษณะภายในของบุคคลอย่างลึกซึ้ง ได้อธิบายลักษณะการเก็บตัวและการแสดงตัวของบุคคลว่า คนที่ชอบเก็บตัวนั้นจะไวต่อการรับรู้ในการลงโทษมากกว่าคนที่แสดงตัว ส่วนคนที่แสดงตัวนั้นจะมีความไวต่อการให้รางวัลมากกว่าการลงโทษและไม่ค่อยเอาใจใส่ต่อผลของพฤติกรรมของเขามากนัก จากความรู้ดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าลักษณะภายในของบุคคลในด้านการเก็บตัวและแสดงตัวนี้เป็นตัวแปรสำคัญของการฝึกครั้งใหม่ จึงทำให้ผู้วิจัยคาดหวังว่าผู้ที่ผ่านการฝึกฝนดังกล่าวและแสดงตัวมีพัฒนาการด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ผ่านการฝึกฝนดังกล่าวและมีลักษณะเก็บตัว

ไลท์ (Wilson. 1977 : 199 citing Leith. 1974) ได้ทำการศึกษาถึงวิธีสอนที่เหมาะสมสำหรับบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว โดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งไม่มีพื้นฐานเดิมในวิชาที่จะทำการทดลองสอนมาก่อนจำนวนกว่า 200 คน แบ่งนักเรียนเข้ากลุ่มทดลองโดยให้นักเรียนที่มีลักษณะทั้งสองอย่างละเท่า ๆ กันทั้งสองกลุ่ม แล้วทดลองให้กลุ่มแรกศึกษาด้วยวิธีค้นคว้า (Discovery Learning) ซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามลำพังแล้วนำความรู้ที่ได้มารวมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มนี้เชื่อว่าความคลาดเคลื่อนและความผิดพลาดในการศึกษานั้นจะมีค่าต่อพวกเขามาก กลุ่มที่สองทำการศึกษาแบบรับฟังการถ่ายทอดประสบการณ์จากผู้อื่น (Reception Learning) กลุ่มนี้จะเน้นให้เชื่อฟังผู้สอนทำตามระเบียบและวิธีการที่วางไว้อย่างเคร่งครัด ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะแสดงตัวจะประสบความสำเร็จในการเรียนเมื่อได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ส่วนผู้ที่มีลักษณะเก็บตัวนั้นจะเรียนได้ดีเมื่อได้ศึกษาโดยการรับฟังคำแนะนำสั่งสอนโดยตรงจากผู้อื่นอย่างชัดเจน ผลจากการศึกษาดังกล่าวของไลท์นี้ เขาศึกษาพบว่าการสอบสองครั้งคือสอบครั้งแรกเมื่อเรียนแล้ว

ประมาณ 1 สัปดาห์ และสอบครั้งที่สองเมื่อเรียนผ่านไปแล้ว 5 สัปดาห์ ผลจากการสอบครั้งที่สองพบว่า การเรียนด้วยวิธีค้นคว้าด้วยตนเองนี้สามารถพัฒนาผู้ที่มีลักษณะแสดงตัวให้มีผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาวิชานั้นสูงมาก นอกจากนั้นฮาร์ดี และเนียร์ (Wilson, 1977 : 200 citing Hardy and Nias, 1971) ยังได้พบผลที่สอดคล้องกับไลต์คีย์ คือเขาทั้งสองพบว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวจะเรียนรู้ในการว่ายน้ำได้ดีกว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ซึ่งสามารถอธิบายตามทฤษฎีของ เกอร์บ์ ได้ว่าการที่ผู้ที่มีลักษณะเก็บตัว เรียนรู้ในการว่ายน้ำได้น้อยกว่าผู้ที่มีลักษณะแสดงตัวนั้น เพราะการว่ายน้ำเป็นการแสดงออกทั้งทางร่างกายและทางสังคม แต่ทว่าเป็นสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกล้มเหลวได้สูงมากในบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ดังนั้นเมื่อบุคคลที่มีลักษณะเก็บตัวต้องมาเรียนรู้ในเรื่องนี้จึงทำได้ยาก จากความรู้ดังกล่าวนี้จึงพอสรุปได้ว่าผู้ที่มีลักษณะแสดงตัวจะมีทักษะทางสังคมสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะเก็บตัว

จึงสรุปได้ว่าการที่จะทำการสอนวิชาต่าง ๆ ให้กับบุคคลที่มีลักษณะแสดงตัวนั้นผู้สอนจะต้องเข้าใจว่าบุคคลประเภทนี้ bevorzug วิธีสอนแบบเก่า ๆ และไม่ชอบที่จะเรียนจากวิธีสอนวิธีเดียว แต่เขาต้องการสิ่งเร้าที่จะมาทำให้เขาสนใจและตั้งใจเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงต้องทำการสอนโดยจัดหาสิ่งเร้าใหม่หรือวิธีสอนแปลก ๆ รวมทั้งการให้นักเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมสังคมของห้องเรียนอยู่เสมอ ส่วนการสอนบุคคลที่มีลักษณะเก็บตัวนั้นครูควรจัดสภาพห้องเรียนให้เงียบสงบเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว และไม่จำเป็นจะต้องจัดหาสิ่งเร้าใหม่ ๆ หรือจัดกิจกรรมของสังคมอื่นใดให้อีก ส่วนประสบการณ์ทั้งหมดที่นักครูเป็นผู้รวบรวมมาเสนอเอง

วิลสัน (Wilson, 1977 : 204 - 206) ได้ประมวลผลงานวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของสังคมที่มีต่อบุคลิกภาพทั้งสองแบบ เขาได้พบว่า จิตลักษณะต่าง ๆ เช่น ความสามารถในการแนะนำผู้อื่น (Suggestibility) การคล้อยตาม (Conformity) ตลอดจนการยอมตาม (Compliance) จิตลักษณะเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลผลักดันให้บุคคลที่มีบุคลิกภาพทั้งสองแบบแสดงพฤติกรรมสังคมออกมาในลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือถ้าหากเป็นสถานการณ์

ที่สังคมยกย่องให้เกียรติแล้วผู้ที่มิได้มีลักษณะแสดงตัวจะแสดงพฤติกรรมออกมาจากผู้ที่มี
ลักษณะเก็บตัว การตัดสินใจกระทำสิ่งใดของผู้ที่มีลักษณะแสดงตัว จึงขึ้นอยู่กับเกียรติยศ
ชื่อเสียงที่สังคมจะมอบให้ ส่วนผู้ที่มิได้มีลักษณะเก็บตัวจะทำงานได้ดี เมื่องานนั้นเป็นงาน

เฉพาะตัว ผลวิจัยของออแกน (Wilson. 1977 : 205 citing Organ. 1975)
ซึ่งได้ทดลองให้เงินโบนัสแก่นักเรียนพาณิชย์เป็นรายวันสำหรับผู้ช่วยเขาเก็บข้อมูล ผลปรากฏว่า
ผู้ที่มีลักษณะเก็บตัวจะทำงานทุกวันจนงานเสร็จสิ้น ส่วนผู้ที่มีลักษณะแสดงตัวนั้นความสนใจทำงาน
จะลดลงเรื่อย ๆ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของวินซ์ สุขารักษ์ (2518) ซึ่งได้
ศึกษาสภาพการทำงานเป็นรายบุคคลและการทำงานเป็นกลุ่มของบุคคลิกภาพแตกต่างกันทั้งสองแบบ
โดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 ในวิทยาลัยครูแห่งหนึ่ง จำนวน 80 คน
เมื่อแบ่งกลุ่มทดลองออกตามบุคลิกภาพด้วยแบบวัด MMPI ของ WAIS แล้วจึงให้ลงมือ
ปฏิบัติงาน ผลการทดลองพบว่านักศึกษาที่มีลักษณะเก็บตัวจะทำงานได้ดีกว่าในสภาพการทำงาน
เป็นรายบุคคลและนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวจะทำงานได้ดีกว่าในสภาพการทำงานเป็นหมู่
อย่างเชื่อมั่นได้

จึงพอสรุปได้ว่าสภาพการ เรียนการสอนจะส่งผลต่อการ เรียนรู้ เพียง ไດ้น้อยขึ้นอยู่กับ
บุคลิกภาพของผู้เรียนด้วย กล่าวคือถ้าการสอนมีลักษณะบรรยายและไม่มีการกระตุ้นให้นักเรียนต้อง
กระทำร่วมกันย่อมจะทำให้ผู้ที่มีลักษณะเก็บตัวเรียนได้ดี แต่การสอนนั้นประกอบด้วยการทำงาน
กลุ่ม เช่นการอภิปราย ทดลอง แสดงละคร ฯลฯ แล้วผู้ที่มีลักษณะแสดงตัวจะเรียนได้ดีกว่า
แต่เนื่องจากการวิจัยนี้ใช้วิธีฝึกฝนผู้เรียนด้วยการอภิปรายกลุ่มซึ่งมีสภาพการทำงานเป็นหมู่ ดังนั้น
ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานไว้ว่า กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธี
อภิปรายกลุ่ม และมีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า
กลุ่มอื่น ๆ อีก 3 กลุ่ม

นิยามปฏิบัติการของตัวแปร

เพื่อความเข้าใจและเป็นข้อทกลงสำหรับการวิจัยนี้ จึงจะให้คำนิยามปฏิบัติการของตัวแปรต่าง ๆ ที่ถูกศึกษาซึ่งประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้แก่ การฝึกยกระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยการอภิปราย บรรยายากศของโรงเรียน และลักษณะรอบเช้าสังคมซึ่งเรียกลักษณะแสดงตัว ส่วนตัวแปรตามนั้นได้แก่ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้งนิยามต่อไปนี้

การฝึกยกระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปราย

หมายถึงการฝึกฝนเพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสำหรับใช้ในการอธิบาย หรือสนับสนุนการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมของบุคคลด้วยการอภิปรายจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งมีครูเป็นผู้แนะนำเพิ่มเติมด้วย ทั้งนี้มุ่งยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนจากระดับต่ำ (1, 2) ขึ้นสู่ระดับกลาง (3, 4) ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ส่วนเนื้อหาที่ใช้สำหรับการอภิปรายในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกสถานการณ์ที่เป็นปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน จำนวน 12 เรื่อง และจะใช้เวลาในการฝึก 24 คาบ ๆ ละ 50 นาที โดยจะฝึกสัปดาห์ละ 4 คาบ รวม 6 สัปดาห์ อนึ่งในการฝึกยกระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นตัวแปรอิสระในการวิจัยครั้งนี้ จะแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ "ฝึก" และ "ไม่ฝึก" คำว่า "ฝึก" นั้นหมายถึงการฝึกยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยการอภิปรายจากกลุ่มของนักเรียนซึ่งมีครูให้การแนะนำชักจูงอยู่ด้วย ส่วน "ไม่ฝึก" นั้นหมายถึงการไม่ฝึกโดยวิธีนี้ แต่เป็นการเรียนการสอนจริยศึกษาในชั้นเรียนตามปกติ ดังนั้นการ "ไม่ฝึก" นี้จึงไม่มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการฝึกยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยตรงแต่อย่างใด

บรรยายากศของโรงเรียน หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ "บรรยายากศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง"

และ "บรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำ" สำหรับ "บรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง" นั้นหมายถึง การที่นักเรียนรายงานว่าครูค่าเน้นการอบรมสั่งสอนด้วยความรักสนับสนุน ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีการลงโทษทางจิตมากกว่าทางกายมากเพียงใด ดังนั้นแนววัดบรรยากาศของโรงเรียนนี้ จึงสร้างโดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวแล้วคือ ด้านการให้ความรักสนับสนุน ด้านการใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และด้านการลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย โดยจะมีข้อคำถามและมาตราส่วนประเมินค่าประกอบด้านละ 10 ข้อ รวมเป็น 30 ข้อ ในกรณีที่ต้องแบ่งผู้ถูกวัดออกเป็น 2 กลุ่ม ตามคะแนนนี้ จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวมเป็นเกณฑ์แบ่ง ถ้าผู้ตอบได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย แสดงว่าเป็นผู้ที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง แต่ถ้าผู้ตอบได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า เป็นผู้ที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำ

ลักษณะเก็บตัวแสดงตัว หมายถึง บุคลิกภาพของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะที่เป็น หักเหน็ดและพฤติกรรมซึ่งสามารถสอวัดได้ บุคลิกภาพทั้งกล่าวนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extrovert) และบุคลิกภาพเก็บตัว (Introvert) บุคลิกภาพแบบแสดงตัวนั้น หมายถึงการที่บุคคลมีความสามารถในการเข้าสังคม ชอบงานรื่นเริงต่าง ๆ มีเพื่อนมาก ต้องการเพื่อนคุย ไม่ชอบการเรียนรู้หรือทำงานตามลำพัง ชอบความตื่นเต้นตื่นเต้นรับการกระตุ้นจากภายนอกได้มาก ชอบการเปลี่ยนแปลง ชอบทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดเวลา ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบความเป็นอิสระ ชอบความสนุกสนานรื่นเริงค่อนข้างมองโลกในแง่ดี ก้าวร้าว และอารมณ์เสียได้ง่าย ส่วนบุคลิกภาพแบบเก็บตัว หมายถึงการที่บุคคลมีลักษณะเงียบขรึม ชอบคิดพิจารณาตนเอง ไม่ชอบพบปะพูดคุยกับผู้อื่น ยกเว้นผู้ที่ เป็นเพื่อนสนิท ชอบหนังสือมากกว่าคน ชอบวางแผนการทำงาน ๆ ไว้ล่วงหน้า รับการกระตุ้นจากภายนอกได้น้อย ไม่ชอบความตื่นเต้น ใช้ชีวิตอย่างเคร่งเครียด มีระเบียบแบบแผน ควบคุมอารมณ์และความรู้สึกได้ดี โดยปกติไม่มีความประพฤติในทางก้าวร้าว

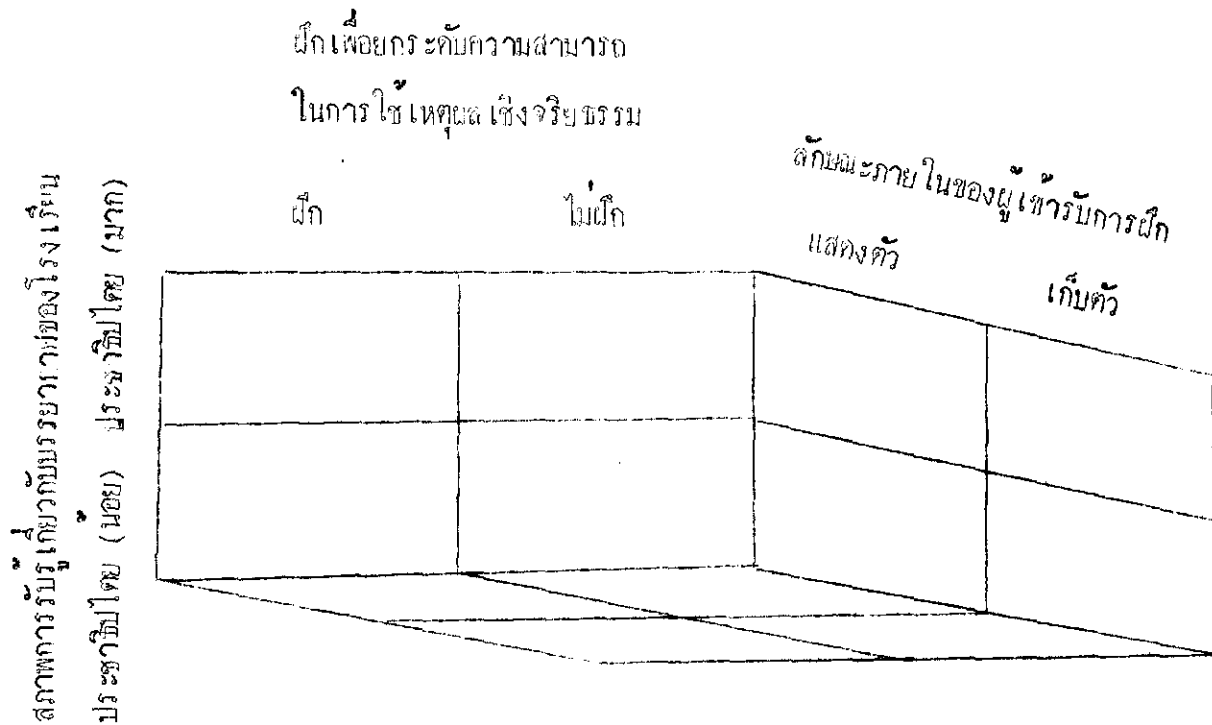
ค่อนข้างมองโลกในแง่ร้าย แต่มีค่านิยมที่ดีต่อมาตรฐานในทางศีลธรรม ลักษณะทั้งสองประการนี้จะวัดโดยแบบสอบถามบุคลิกภาพแบบเก็บตัวแสดงตัว ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบสำรวจบุคลิกภาพของไอเซนค (Eysenck Personality Inventory) ซึ่งมี 20 ข้อ โดยให้นำมาตราส่วนประเมินค่าประกอบทุกข้อ จากวงรีที่สุก ถึงไม่จริงเลย 6 หน่วย ใช้คะแนนรวมของแต่ละคนมาพิจารณาโดยถือว่าถ้าได้คะแนนสูงแสดงว่ามีบุคลิกภาพแสดงตัว ถ้ามีคะแนนต่ำก็จะมีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ในกรณีนี้ต้องแบ่งผู้ตอบออกเป็น 2 กลุ่ม จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวมเป็นเกณฑ์แบ่ง

ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลที่นักเรียนใช้ในการตัดสินใจหรืออยู่เบื้องหลังการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ นักเรียนอาจใช้หรือมีเหตุผลเชิงจริยธรรมที่แตกต่างกันออกไปตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งการวิจัยนี้ได้ยึดเป็นหลักสำหรับทฤษฎีนี้ไว้แบ่งเหตุผลเชิงจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนกฎเกณฑ์ ระดับตามกฎเกณฑ์ และระดับเหนือกฎเกณฑ์ สำหรับระดับก่อนกฎเกณฑ์ เป็นระดับต่ำสุดซึ่งมีลักษณะเห็นแก่ตน ยึดตนเอง เป็นศูนย์กลาง ส่วนระดับตามกฎเกณฑ์ซึ่งเป็นระดับกลางนั้นจะมีลักษณะยึดความต้องการของกลุ่มตนเป็นหลัก และในระดับเหนือกฎเกณฑ์ซึ่งเป็นระดับสูงนั้นจะยึดความต้องการและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก สำหรับการวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ จะวัดโดย "แบบวัดการตัดสินใจและใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม" ซึ่งผู้วิจัยและ โกศล มีคุณ (โกศล มีคุณ 2524) ได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นจากแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ไถ่มีผู้สร้างไว้สำหรับใช้กับบุคคลในสังคมไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นปัญหาที่ขัดแย้งทางด้านจริยธรรม จำนวน 15 เรื่อง แต่ละเรื่องต้องการให้ผู้ตอบแสดงการตัดสินใจ พร้อมทั้งให้เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจนั้น ๆ ผู้ตอบจะตอบโดยการเขียนแสดงการตัดสินใจและให้เหตุผลของเขา ลงในกระดาษคำตอบ การตรวจระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างจะตรวจโดยผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อยสองคน ซึ่งจะพิจารณาว่าเหตุผลที่ผู้ตอบใช้ในแต่ละเหตุการณ์นั้น

อยู่ในชั้นใด เมื่อตรวจสอบทุกเหตุการณ์แล้วนำระดับของ เหตุผลทั้งหมดในแต่ละคนมาหาความถี่ ถ้าผู้ตอบใช้เหตุผลชั้นใดมากที่สุด ก็ถือว่าผู้ตอบคนนั้นมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับนั้น ทั้งนี้โดยพิจารณาจากผู้ตรวจทุกคนประกอบกัน

รูปแบบของการวิจัย (Experimental Design)

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง (Pre - test, Post - test Control Group Design) มีตัวแปรอิสระ 2 ประเภท คือตัวแปรอิสระที่ต้องจัดการทำให้ได้ วิธีฝึกฝนเพื่อยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมประเภท ส่วนตัวแปรอิสระอีกประเภทหนึ่ง เป็นตัวแปรที่มีให้จัดการทำซึ่งผู้วิจัยนำมาศึกษา 2 ชนิดคือ สภาพการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับบรรยากาศของโรงเรียนและลักษณะเก็บตัวแสดงตัว (Extraversion / Introversion) ของนักเรียนซึ่งตัวแปรอิสระทั้งสามตัวแปรดังกล่าวนี้ยังได้แบ่งออกเป็นสองระดับด้วย สำหรับการวัดผลที่ตัวแปรตามนั้นเป็นคุณลักษณะทางจิตที่มุ่งหวังจะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายหลังการทดลอง ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก ดังนั้นรูปแบบของการวิจัยจึงเป็นแบบ $A \times B \times C$ - Factorial Design (Lindquist. 1956 : 243 - 244) ซึ่งมีลักษณะดังนี้

ภาพประกอบ 1 รูปแบบของการวิจัย

สมมติฐานในการทดลอง

จากเอกสารและงานวิจัย รวมทั้งรูปแบบของการทดลองที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้สามารถตั้งสมมติฐานในการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 หลังจากการฝึกเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มสิ้นสุดลงแล้ว กลุ่มนักเรียนที่ผ่านการฝึกตั้งกล่าวมีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึก

สมมติฐานที่ 2 กลุ่มนักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำ

สมมติฐานที่ 3 กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้วยวิธีอภิปรายกลุ่ม และอยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนอีก 3 ประเภท

สมมติฐานที่ 4 กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่ม และมีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนอีก 3 ประเภท

สมมติฐานที่ 5 กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่ม ซึ่งอยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง และมีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ อีก 7 กลุ่ม.

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงลักษณะและสภาพขององค์ประกอบที่สำคัญในการวิจัย รวมทั้งเสนอลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย เพื่อฝึกความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ครั้งนี้ซึ่งประกอบด้วย การเสนอลักษณะและสภาพของกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่จะศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการดำเนินการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยนักเรียน 256 คน เป็นชาย 126 คน หญิง 130 คน ซึ่งเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2523 จากโรงเรียน 4 แห่ง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี คือโรงเรียนอนุบาลราชบุรี โรงเรียนวัดเขาวัง (แสง ช่างสุנית) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี โรงเรียนวัดสัตตนารถปริวัตร และโรงเรียนวัดช่องลม สังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี รวม 4 โรงเรียน เมื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามวิธีการทางสถิติแล้ว กลุ่มทดลองมีจำนวน 129 คน เป็นนักเรียนชาย 66 คน นักเรียนหญิง 63 คน และกลุ่มควบคุมมีจำนวน 127 คน เป็นนักเรียนชาย 60 คน นักเรียนหญิง 67 คน เมื่อสำรวจข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดพบว่า เป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 9/6 ปี ถึง 14 ปี (เฉลี่ย 10/7 ปี) มีระดับสติปัญญา (ซึ่งสำรวจจากคะแนนสอบไล่ปลายปีการศึกษา 2522) ระหว่าง 362 ถึง 899 คะแนน (เฉลี่ย 630.5) เมื่อทำการสอบวัดลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ

ก่อนทดลอง (Protest) เช่น การคัดค้านและใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม บรรยายภาพของโรงเรียน และบุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว ได้พบว่ากลุ่มตัวอย่างดังกล่าวนี้มีคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ระหว่าง 23 ถึง 45 คะแนน (เฉลี่ย 34.86) ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีนักเรียนที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่สองคิดเป็นร้อยละ 90.23 และอีกร้อยละ 9.77 มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สาม แต่เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยเพียงอย่างเดียวแล้ว ได้พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย 130 คน และมีการใช้เหตุผลต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย 126 คน เมื่อวัดสภาพการรับรู้บรรยากาสนในโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างนี้พบว่ามีความอยู่ในระหว่าง 84 ถึง 137 คะแนน (คะแนนเฉลี่ย 109.75) เมื่อนับจำนวนผู้ที่มีสภาพการรับรู้บรรยากาสนในโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูงได้ 134 คน ที่เหลืออีก 122 คน เป็นผู้ที่มีสภาพการรับรู้บรรยากาสนในโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำ แบบวัดสุดท้ายที่ผู้วิจัยนำไปวัดกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบวัดบุคลิกภาพด้านเก็บตัวแสดงตัวคะแนนจากแบบวัดชุดนี้มีคะแนนที่ได้ระหว่าง 53 ถึง 98 (คะแนนเฉลี่ย 71.46) เมื่อนับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำแบบวัดได้สูงกว่าคะแนนเฉลี่ย (คือเป็นผู้มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว) ได้ 123 คน และอีก 133 คน มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ส่วนตัวแปรที่จะศึกษาและการดำเนินการศึกษาจะได้อธิบายต่อไป

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตามดังต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ ตัวแปรอิสระของการวิจัยนี้ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 2 ลักษณะคือ

1. ตัวแปรอิสระที่ต้องจำกระทำในการวิจัยครั้งนี้ลักษณะเดียว คือการฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่ม ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ระดับคือ "ฝึก" และ "ไม่ฝึก"

2. ตัวแปรอิสระที่มีปัจจัยกระทำต่อตัววัดเพื่อนำไปศึกษาคือ

2.1 สภาพการรับรู้บรรยากาศของโรงเรียน

2.2 ลักษณะบุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว

2.3 ระดับความสามารถในการใช้เหตุผลจริยธรรม (เติม)

ตัวแปรตาม ตัวแปรตามสำหรับการวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้มีลักษณะเดียวคือ
การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้วัดตัวแปรและใช้ฝึกฝนจิตลักษณะที่ต้องการพัฒนาในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบวัดบรรยากาศของโรงเรียน แบบวัดบุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว (แบบสำรวจตนเอง) และแบบวัดการตัดสินใจและใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม รวมทั้งแบบฝึกอบรมซึ่งเป็นชุดกิจกรรมเพื่อฝึกยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีปราชญ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบวัดบรรยากาศของโรงเรียน เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของ กวง เก็น พัน ชุน นัว วัน และเพ็ญ แท ประจันใจจัน (2519 และ 2520 : 231 - 235) ซึ่งมีสี่ด้าน ได้แก่ การถูกเลี้ยงดูแบบรัก 10 ข้อ การถูกเลี้ยงดูแบบควบคุม 10 ข้อ การถูกเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายและทางจิต 5 ข้อ และการถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลอีก 5 ข้อ รวม 30 ข้อ การพัฒนาแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูชุดนี้มาเป็นแบบวัดบรรยากาศของโรงเรียนได้นำลักษณะทั้งสี่ด้านมาใช้วัดบรรยากาศโรงเรียน ลักษณะแบบวัดนี้กำหนดเป็นข้อความสั้น ๆ ให้ผู้ตอบพิจารณาว่าแต่ละข้อความเป็นจริงต่อตัวเขาเพียงไร ผู้ตอบสามารถประเมินได้โดยกาเครื่องหมาย (/) ตรงมาตราส่วนที่ตรงกับความจริงของเขาในแต่ละข้อความ ตัวอย่าง เช่น

ตัวอย่างเช่น

(๐) นักเรียนเป็นคนชอบเหตุการณ์ที่ตื่นเต้น

.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

(๐๐) ตามปกตินักเรียนเป็นคนที่มีความวิตกกังวลมาก

.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

แบบวัดคุณภาพเก็บตัวแสดงตัว (แบบสำรวจตนเอง) ที่พัฒนาขึ้นมี 20 ข้อ แต่ละข้อมีมาตราส่วนให้ประเมิน 6 หน่วย จากจริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย พิสัยคะแนน ของแบบวัดนี้จึงเป็น 20 ถึง 120 คะแนน เมื่อนำไปหาความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต การทำงาน การแปรปรวนได้ $(r_{tt}) = .19$ ส่วนคะแนนเฉลี่ยคุณภาพเก็บตัวแสดงตัวของ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ 71.46 คะแนน (ดูแบบสำรวจตนเองในภาคผนวก ก.)

แบบวัดการตัดสินใจและใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยและ โกศล มีคุณ (2524) ได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นจากแบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักวิจัยหลายท่าน [เช่น ทวงเคื้อน พันธมนาวิน เพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2519 และ 2520) และสุเชษฐ มาห์หม (2519) ค่าความเชื่อมั่น ($r_{tt} = .77$) แบบวัดของวิเชียร ทองนุช (2521) ค่าความเชื่อมั่น .92 แบบวัดของฉกาจ ทรายโต (2521) ค่าความเชื่อมั่น ($r_{tt} = .50$)] ลักษณะของแบบวัดที่พัฒนาขึ้นจะประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาขัดแย้งทางกานจริยธรรม จำนวน 15 เรื่อง ในแต่ละเรื่องจะลงท้ายด้วยปัญหาหรือคำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบ ตอบ หรือต่อให้จบเหตุการณ์ ซึ่งในการตอบผู้ตอบจะต้องคิดตัดสินใจ และให้เหตุผลว่าถ้าเขาเป็น บุคคลในเรื่องเขาคิดตัดสินใจอย่างไร และมีเหตุผลอย่างไรที่เขาตัดสินใจอย่างนั้น แล้วเขียน

ตอบลงในกระดาษคำตอบให้ตรงตามข้อและที่วางช่องไว้ให้ ในการตรวจให้คะแนนจะใช้ ผู้ตัดสินอย่างน้อย 2 คน ที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตาม ขั้นตอนต่าง ๆ ของโคลเบอร์กอย่างที่เป็นผู้ตรวจ ผู้ตรวจจะพิจารณาคำตอบของผู้ตอบ (โดยเฉพาะ ในส่วนที่เป็นการใช้เหตุผล) ในแต่ละเรื่องไปตามลำดับว่าเหตุผลที่ผู้ตอบใช้ในเรื่องนั้น ๆ เป็นเหตุผลขั้นใด เมื่อตรวจหมดทั้งฉบับแล้วรวมคะแนน คะแนนดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนผู้ตอบนั้น พิสัยคะแนนของแบบวัดชุดนี้เป็น 15 - 90 คะแนน จากการนำไปทดลองใช้ปรับปรุงและวิเคราะห์จนขั้นสุดท้าย หากความเชื่อมั่นทั้งหมดกับ ทฤษฎีวิเคราะห์การแปรปรวนได้ $(r_{tt}) = .95$ นิัยสำคัญของอำนาจ จำแนกรายข้อค่อนข้างสูง $(p \leq .003)$ ค่าความเชื่อมั่นของผู้ตรวจสองคน $= .98$ (ดูแบบวัดการตัดสินใจและใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในภาคผนวก ก.) ค่าเฉลี่ยของคะแนน ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง (ก่อน Pretest) คือ 34.86 ตัวอย่างแบบวัดนี้คือ

- (๐) ในตอนเช้าเมื่อนักเรียนเดินอยู่ที่ถนนนอกโรงเรียน ใต้ร่มกระเป๋าสตางค์เงินในหนึ่งตกอยู่ เมื่อเปิดดูข้างในก็พบว่าเงินอยู่ 200 บาท และยังมีข้าวรวมทั้งที่อยู่ของเจ้าของกระเป๋าสตางค์ อยู่ด้วย นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร

- ☐ หาทางคืนเงินและกระเป๋าสตางค์ให้แก่เจ้าของ
- ☐ เก็บเอาเงินและกระเป๋านั้นไว้เสียเอง

เพราะ _____

- (๐๐) แม่ให้นักเรียนไปซื้อผงซักฟอกที่ตลาด ผงซักฟอกราคา 27 บาท นักเรียนให้เงินพ่อค้าไป 30 บาท พ่อค้าทอนมาให้ 13 บาท นักเรียนรู้ว่าพ่อค้าทอนเงินเกิน เมื่อรู้ดังนั้นนักเรียนจะ
- ☐ คืนเงินที่เกินให้แก่พ่อค้า
- ☐ เก็บเงินที่เกินไว้

เพราะ _____

ชุดกิจกรรม เพื่อฝึกยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่ม เป็นชุด
การฝึกเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นได้
ด้วยวิธีอภิปรายกลุ่ม การสร้างชุดการฝึกนี้ผู้วิจัยได้อาศัยแนวทางที่ โกศล มีคุณ (โกศล มีคุณ
2524 : 111) ได้สร้างชุดกิจกรรมเพื่อฝึกยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไว้และได้นำมา
ใช้ 6 กิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมเพื่อฝึกยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมจากขั้นที่สองไปสู่ขั้นที่สาม
รวม 2 กิจกรรม และกิจกรรมเพื่อพัฒนาจากขั้นที่สามไปสู่ขั้นที่สูงอีก 4 กิจกรรม และผู้วิจัย
ได้สร้างกิจกรรมการฝึกดังกล่าวให้เพิ่มขึ้นอีก 6 กิจกรรม แบ่งเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาจากขั้นที่สอง
ไปสู่ขั้นที่สาม รวม 5 กิจกรรม และชุดฝึกเพื่อพัฒนาจากขั้นที่สามไปสู่ขั้นที่สูง อีก 1 กิจกรรม
จึงรวมชุดกิจกรรมการฝึกเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยการอภิปรายกลุ่มนี้ได้ 12 กิจกรรม
สำหรับกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างเพิ่มเติมขึ้นนี้ มีบางกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้นำสถานการณ์ขัดแย้งทางจริยธรรม
จากหนังสือ "เรื่องยังไม่จบ" ของ อธิยา ภาคานพงศ์ (อธิยา ภาคานพงศ์ 2521) มาเป็น
เนื้อหาสำหรับการอภิปรายกลุ่ม ส่วนหลักสำคัญของการสร้างกิจกรรมการฝึกชุดนี้ขึ้น ผู้วิจัยได้
ใช้หลักการสร้างให้เกิดความขัดแย้งหรือความไม่สมดุล ในความรู้ขึ้นในตัวผู้เรียน แล้วจึงเสนอ
ความรู้ในขั้นที่สูงกว่าให้โดยอาศัยอิทธิพลในกลุ่มเพื่อนและครูช่วยชักจูงอยู่เบื้องหลังตามแบบที่โคลเบอร์ก
เสนอแนะไว้ แต่ละกิจกรรมจะใช้เวลาประมาณ 2 คาบ (100 นาที) ขั้นตอนของกิจกรรม
ชุดกิจกรรมประกอบด้วย 1. ขั้นเตรียม (เตรียมการแสดง, จัดสถานที่) 2. เสนอเรื่อง
(แสดงบทบาท, เล่าเรื่องประกอบภาพ, ฟังนิทาน, อ่านเรื่องราว) 3. ชักถามเพื่อแบ่งกลุ่ม
(ตอบคำถามและให้เหตุผลที่ตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ) 4. แบ่งกลุ่มเพื่ออภิปรายตามที่ได้ออกใจไว้
5. อภิปรายและสรุปโดยการเสนอผลงานของกลุ่ม อภิปรายร่วมกัน สรุปเหตุผลที่สำคัญ 6. ฝึก
เพิ่มเติม (ถ้ามีเวลาเหลือ) กิจกรรมที่ฝึกได้แก่ ฝึกเขียนเรื่องขัดแย้ง, ฝึกแก้ปัญหาคือให้เหตุผล
สำหรับเลือกพฤติกรรมจากสถานการณ์ขัดแย้งทำนองเดียวกัน (ดูกิจกรรมการฝึกและแผนภูมิสรุป
ขั้นตอนการอภิปรายกลุ่ม ได้ในภาคผนวก ข.)

การดำเนินการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ที่มุ่งทดสอบวิธีพัฒนาจิตลักษณะทางจริยธรรมในด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยวิธีอภิปรายกลุ่มในเด็กไทยระดับประถมศึกษาตามทฤษฎีโคลเบอร์ก พร้อมทั้งพิจารณาถึงบรรยากาศในโรงเรียนและบุคลิกภาพของนักเรียนด้วย ดังนั้นการดำเนินการวิจัยจึงต้องจัดกระทำตามขั้นตอนที่วางไว้อย่างรัดกุม เพื่อให้ได้ผลวิจัยที่ถูกต้องตามหลักการวิจัยมากที่สุด ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คัดเลือกมาจากกลุ่มประชากรซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2523 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี และสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี

1.1 การเลือกโรงเรียน เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง จึงมีสิ่งที่คุณวิจัยต้องจัดกระทำหลายประการ เช่น ต้องฝึกฝนอบรมครูที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ต้องวัดสภาพและลักษณะที่ต้องการพัฒนาของนักเรียนก่อนการทดลอง จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ใหญ่ และคณะครูในโรงเรียน และเนื่องจากผู้วิจัยมีข้อจำกัดในด้านการเงิน ทุนกำลังคน และช่วงเวลาในการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกโรงเรียนที่ทดลองแบบจงใจ (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์ต่อไปนี้

1.1.1 เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี ที่ผู้บริหารและคณะครูเห็นประโยชน์ของการวิจัย และยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

1.1.2 เป็นโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างน้อย 90 คน ขึ้นไป และผู้วิจัยสามารถสุ่มกลุ่มตัวอย่างมาจากทุกห้องเรียนได้

1.1.3 เป็นโรงเรียนที่มีการคมนาคมสะดวก ผู้วิจัยสามารถเดินทางไปทดลองในเวลาราชการได้ทุกวันทั้งสี่โรงเรียน

1.1.4 เป็นโรงเรียนแบบสหศึกษา ที่ตั้งอยู่ในเมือง ผู้ปกครองและผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการเรียนการสอนพหุสมรรถ

จากเกณฑ์ดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเลือกได้โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี และโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี อย่างละ 2 โรงเรียนคือ โรงเรียนอนุบาลราชบุรี โรงเรียนเทิดท่อน (แสง ช่วงสุวนิช) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี และโรงเรียนวัดสัตตนารถปริวัตร (เทศบาล 1) โรงเรียนวัดจอม (เทศบาล 2) สังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี รวม 4 โรงเรียน

1.2 การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างซึ่งทำการสุ่มมาจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ห้าของทั้งสี่โรงเรียนดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการเขียนหมายเลขลงบนชื่อของนักเรียนทุกคนในชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า ของแต่ละโรงเรียน แล้วสุ่มโดยใช้ตารางเลขสุ่ม (Table of Random Number) ซึ่งทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ 256 คน แบ่งเป็น นักเรียนชาย 126 คน นักเรียนหญิง 130 คน แล้วทำการสุ่มแบ่งกลุ่ม (Random Assignment) ลงในกลุ่มทดลอง โดยให้มีนักเรียนชายหญิงแต่ละเพศไม่น้อยกว่า 12 คน ในแต่ละกลุ่ม เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 2 กลุ่มแล้วจึงทำการจับสลากให้กลุ่มที่จับได้ ครั้งแรกเป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มหลังเป็นกลุ่มควบคุม ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จึงมี 8 กลุ่ม แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 4 กลุ่ม ดังได้แสดงไว้ใน ตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนในโครงการทดลอง แยกตามเพศ

ชื่อโรงเรียน	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
โรงเรียนอนุบาลราชบุรี	17	17	17	16	67
โรงเรียนวัดเขาวัง	18	15	17	18	68
โรงเรียนวัดสัตตนาครา	16	16	12	18	62
โรงเรียนวัดคลองลม	15	15	14	15	59
รวม	66	63	60	67	256

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ทั้งหมด 256 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 129 คน เป็นนักเรียนชาย 66 คน นักเรียนหญิง 63 คน กลุ่มควบคุม 127 คน เป็นนักเรียนชาย 60 คน และเป็นนักเรียนหญิง 67 คน จากการสำรวจลักษณะ และสภาพของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่เข้ามาแล้ว พบว่ามีอายุโดยเฉลี่ย 10/7 ปี มีคะแนนเฉลี่ย ด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนฝึก 34.86 คะแนน ซึ่งนับว่านักเรียนที่ศึกษาส่วนใหญ่ ใช้เหตุผลอยู่ในขั้นที่ 2 มีความรู้สึว่าตนอยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตยสูง 134 คน และรู้สึกว่ตนอยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยต่ำ 122 คน นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างยังรายงาน (จากแบบสำรวจตนเอง) ว่าเป็นผู้มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว 123 คน และอีก 133 คน รายงานว่าตนเองมีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว เมื่อพิจารณาถึงลักษณะ

ของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่ามีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ไม่สูงนัก นอกจากนั้นยังมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมพอที่จะฝึกฝนเพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมให้สูงขึ้นได้ทว่าวิธีอภิปรายกลุ่ม ดังนั้นลักษณะของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวนี้จึงถือเป็นข้อตกลงเบื้องต้นว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นตัวแทนของประชากรได้

2. การทดลองทดลอง เมื่อได้สร้างชุดกิจกรรมการฝึกเพื่อยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยการอภิปรายกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำชุดการฝึกไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรับปรุงบทเรียนให้เหมาะสมกับลักษณะทางจิตวิทยาของผู้เรียน จากนั้นจึงนำไปทดลองกับนักเรียนจำนวนหนึ่งซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทดลองทุกประการ การทดลองทดลองครั้งแรกทำกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวัดจอมบึง (วาปีพัฒนประชาศึกษา) อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวน 28 คน โดยเริ่มทดลองทดลองในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2523 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2523 รวมการทดลองครั้งแรกใช้เวลา 6 วัน (ไม่นับวันหยุดราชการ) วันละ 80 - 100 นาที โดยเลือกเอาเฉพาะกิจกรรมฝึกฝนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง 6 กิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมเพื่อฝึกยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม จากนั้นที่สองไปสู่ขั้นที่สาม 5 กิจกรรม และกิจกรรมที่พัฒนาจากขั้นที่สามไปสู่ขั้นที่สี่อีก 1 กิจกรรม ผลจากการทดลองครั้งแรกนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ ของเครื่องมือเป็นอย่างมาก เช่น การกำหนดเวลาในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นนักเรียนให้พร้อมที่จะทำกิจกรรม ฉากและบทสนทนาของละครสถานการณ์ ตลอดจนคำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย หลังจากปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ แล้วได้นำชุดฝึกกิจกรรมดังกล่าวไปทดลองสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 27 คน ของโรงเรียนวัดหนองบัวค้าย อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยทดลองทดลองครั้งที่สองในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2523 ถึงวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2523 รวมเวลา 6 วัน วันละ 70 - 100 นาที (ไม่นับวันหยุดราชการ) ผลจากการทดลองพบว่าเครื่องมือต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นสามารถใช้ได้ก็

3. การฝึกอบรมครู หลังจากผู้วิจัยติดต่อกับโรงเรียนที่จะทำการทดลอง ทั้ง 4 แห่งคือ โรงเรียนอนุบาลราชบุรี โรงเรียนวัดเขาวัง (แสง ช่วงสุวนิช) โรงเรียนวัดสังฆทานารามปริวาสต์ และโรงเรียนวัดช่องลม เรียบร้อยแล้ว จึงได้เชิญครูผู้สอนจริยศึกษาในชั้นประถมศึกษาตอนปลายมาโรงเรียนละ 1 คน รวม 4 คน เพื่อประชุมและอบรมการสอนจริยศึกษาตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ณ หอประชุมศาลาเทศบาลเมืองราชบุรี ในวันศุกร์ที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2524 โดยผู้วิจัยได้พูดถึงวิธีการวิจัยและวางแผนแบ่งงานให้กับครูผู้ร่วมโครงการทดลองทุกคนแล้ว ดร.โกศล มีคุณ ได้พูดถึงทฤษฎีโครงสร้างของ เหตุผล เชิงจริยธรรมตามทฤษฎีโคลเบอร์กและวิธีพัฒนาเหตุผล เชิงจริยธรรมให้สูงขึ้น จากนั้นผู้วิจัยได้แจกบทเรียนโปรแกรม (ชุดการเรียนรู้โดยตนเองเพื่อฝึกฝนการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม ซึ่ง ดร.โกศล มีคุณ เป็นผู้สร้าง) ให้กับครูทุกคนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง พร้อมทั้งได้แจกแผนการสอนการฝึกฝนการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมด้วยการอภิปรายกลุ่มให้คณะครูในโครงการทดลองไปศึกษาค้นคว้า เมื่อคณะครูได้ศึกษาค้นคว้าบทเรียนโปรแกรมและแผนการสอนเป็นเวลา 18 วันแล้ว ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการฝึกเรื่องที่หนึ่งคือ "เสื้อของสมคิด" ไปทดลองสอนให้คณะครูทุกคน ณ โรงเรียนอนุบาลราชบุรี ในวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523 ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้คณะครูซักถามปัญหาการสอนตามกิจกรรมการฝึกที่แจกให้จนเป็นที่พอใจแล้วให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากบทเรียนโปรแกรมจนถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523

4. การวัดครั้งแรก (Pretest) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบพื้นฐานทางด้านการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม รวมทั้งต้องการทราบถึงบุคลิกภาพ เก็บตัวแสดงตัวและบรรยากาศในโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแบบวัดการตัดสินใจและใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม แบบวัดบรรยากาศของโรงเรียน และแบบสำรวจตนเอง (แบบวัดบุคลิกภาพ เก็บตัวแสดงตัว) ไปทำการวัดกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 โรงเรียน ตั้งแต่วันที่ 1 - 3 ธันวาคม พ.ศ. 2523 ซึ่งการ Pre-test ทั้งกล่าวนี้ให้ทดสอบกับ

ครูทั้ง 4 คนช่วย ผลการทดสอบพบว่าครูส่วนใหญ่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียน 2 ชั้น (ครูส่วนใหญ่ใช้เหตุผลชั้นที่ 4)

5. การทดลองจริง หลังจากวัดกันปรต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว ครูจริยศึกษาในโครงการทดลองทั้ง 4 คน ได้เริ่มทำการทดลองในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2523 ร่วมกับผู้อยู่อาศัย โดยครูทุกคนสอนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมสลับกันไป สำหรับในกลุ่มควบคุมได้สอนความมั่นคงของการสอนจริยศึกษาตามปกติ ส่วนกำหนดเวลาที่ต้องมีสอนในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองในวันที่มีการทดลองนั้น ได้แสดงไว้ในตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 แสดง เวลาที่สอนทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองพร้อมกันในโรงเรียน 4 แห่ง

เวลา	8.40-10.20 น.	10.40-12.20 น.	13.00-14.40 น.	15.00-16.40 น.
โรงเรียน	วัดสัตตนารณ์ปริวรรต (เทศบาล 1)	วัดร่องลม (เทศบาล 2)	อนุบาลราชบุรี	วัดเขาวัง (แสง ช่างสุวนิช)

กลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม และกลุ่มควบคุมอีก 4 กลุ่ม ได้รับการสอนกลุ่มละ 2 คาบ โดยทำการสอนสัปดาห์ละ 2 วัน ๆ ละ 2 คาบ (ประมาณ 100 นาที) แต่โรงเรียนที่เข้าโครงการทดลองมีกิจกรรมมากมาย เช่น กิจกรรมเข้าค่ายลูกเสือมีการเดินทางไกล ไปพักแรมเล่นรอบกองไฟ ที่จังหวัดเพชรบุรี มีกิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ วันเด็ก และวันตรุษจีน เป็นต้น จึงทำให้การทดลองต้องล่าช้าออกไปจนถึงวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2524 การทดลองจึงเสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์ทุกกลุ่ม (8 กลุ่ม) ซึ่งได้รับการสอนกลุ่มละ 24 คาบโดยเท่าเทียมกัน

6. การวัดครั้งสุดท้าย (Posttest) เมื่อการฝึกเสร็จสิ้นลงในวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2524 แล้ว ผู้วิจัยได้ทิ้งระยะเวลาไว้ 9 วัน ครั้นพอถึงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 จึงได้วัดจิตลักษณะที่ฝึกฝนคือการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นตัวแปรตามเพียงลักษณะเดียว โดยวัดนักเรียนทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในโรงเรียนหนึ่ง ๆ ไปพร้อมกัน เนื่องจากต้องการให้นักเรียนมีสมาธิแว่วใส มีการตัดสินใจและใช้เหตุผลที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงให้มากที่สุด ผู้วิจัยจึงให้กลุ่มตัวอย่างได้ทำแบบวัดในชั่วโมงแรกที่เข้าเรียนตอนเช้า วัดอย่างนี้ทุกโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงวัดตัวแปรตามดังกล่าวเสร็จสิ้นในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 รวมเวลา 4 วันและการ Post - test ดังกล่าวนี้ได้ทดสอบครูผู้สอนด้วยการทดสอบพบว่าครู 2 ใน 4 โรงเรียนอยู่ในขั้นที่ 5

7. การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้รวบรวมแบบวัดบรรยายภาคของโรงเรียน และแบบสำรวจตนเอง มาตรวจให้คะแนนเอง ทั้งนี้เพราะเป็นแบบวัดที่มีลักษณะการตรวจเป็นปรนัยสูง (มีค่าคะแนนตายตัวชัดเจน) ส่วนแบบวัดการตัดสินใจและใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งวัดทั้งก่อนฝึกและหลังฝึกนั้น ผู้วิจัยได้ตรวจและเก็บคะแนนไว้ จากนั้นจึงส่งให้ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม คืออาจารย์ณรงค์ เทียมเมฆ (อาจารย์ 1 ระดับ 5 ตำแหน่งรองอธิการฝ่ายกิจการนักศึกษา วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง) ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการตรวจวัดความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยของ โกศล มีคุณ (โกศล มีคุณ 2524) เรื่อง "การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะในการสามัคคีภาพ ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา" มาแล้ว เมื่อนำผลการตรวจของผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยเอง ไปวิเคราะห์แล้วพบว่า ผลการตรวจของผู้ตรวจทั้งสองร่วมกันมีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์สูงมาก ($r_{tt} = .98$) จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจัดระบบเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องจักรกลทางสถิติต่อไป.

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อทดสอบวิธีพัฒนาจิตลักษณะทางจริยธรรม ในด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยวิธีอภิปรายกลุ่มในเด็กไทยระดับประถมศึกษาตาม ทฤษฎีโคลเบอร์ก พร้อมทั้งพิจารณาดังบรรยายภาคนิโรงเรียนและบุคลิกภาพของนักเรียนด้วย ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้จึงยึดเอาผลจากการฝึกการใช้เหตุผลเป็นหลัก ทั้งนี้ เพื่อจะพิจารณาว่าการฝึกในการวิจัยนี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมขึ้นในตัวผู้ฝึกเพียงใด และการวิจัยนี้จะพิจารณาลักษณะของผู้เข้ารับการฝึกด้วยว่า เมื่อผู้เข้ารับการฝึกมีการรับรู้บรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน และยังมีบุคลิกเก็บตัวบ้าง แสวงตัวบ้างแล้ว การฝึกดังกล่าวสามารถพัฒนาบุคลิกลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้มากน้อยแตกต่างกันอย่างไร นอกจากนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ยังให้ความสำคัญกับ ตัวแปรต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะเดิมของผู้เข้ารับการฝึกด้วย เช่น ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม (เดิม) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพศ และอายุ เป็นต้น ส่วนเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยนี้จะได้ใช้การทดสอบค่าทีในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างกลุ่มที่ฝึกและไม่ฝึก และทดสอบค่าทีของคะแนนเฉลี่ย การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างกลุ่มที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง และต่ำ จากนั้นจึงทดสอบความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งพิจารณาตามการฝึกร่วมกับตัวแปรอื่น ๆ 1 หรือ 2 ตัวแปร เช่น การฝึกกับบรรยากาศ แบบประชาธิปไตยของโรงเรียน การฝึกกับบุคลิกภาพและบรรยากาศของโรงเรียน เป็นต้น ในกรณีที่ค่าเอฟมีระดับนัยสำคัญก็ทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยวิธีของเทฟเฟ

นอกจากนั้นในส่วนสุดท้ายยังได้วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ เป็นคู่ ๆ
 ก็จะได้อีกว่าอธิบายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนต่อไป

สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเกิดความเข้าใจตรงกันจึงขอเสนอสัญลักษณ์
 ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งแบ่งออกเป็นสองช่วง ดังนี้
 สัญลักษณ์ช่วงแรกที่ใช้วิเคราะห์เพื่อทดสอบค่าเฉลี่ยด้วยเทคนิคทางสถิติ t - test

คือ

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
S.D	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	อัตราส่วนวิกฤตที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงค่าสถิติ t

สัญลักษณ์ช่วงสองที่ใช้วิเคราะห์เพื่อทดสอบความแปรปรวนด้วยเทคนิคทางสถิติ

F - test (ANOVA) คือ

SOURCE	แทน	Source of Variation
DF	แทน	ค่า Degrees of Freedom
SS	แทน	ค่า Sum of Squares
MS	แทน	ค่า Mean Square
F	แทน	อัตราส่วนวิกฤตที่ใช้พิจารณาในการแจกแจง F

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยนี้แบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกัน กล่าวคือ ส่วนแรก เป็นการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามตามสมมติฐาน และในส่วนที่สองนั้นเป็นการวิเคราะห์รายละเอียดเพิ่มเติม เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์สามารถตอบปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองส่วนนี้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้ 5 ประการ
คือ

1. การศึกษา เพื่อ เปรียบเทียบผลการฝึกและไม่ฝึก เพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนที่จะทำการทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังฝึกของผู้ศึกษาให้ทำการตรวจสอบความเท่าเทียมกันในลักษณะที่ต้องการปลูกฝังของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อน โดยนำคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่วัดก่อนฝึกในกลุ่มทั้งสองมาเปรียบเทียบกับด้วยการทดสอบค่าที่ ผลการทดสอบด้วยเครื่องคำนวณจักรกลปรากฏว่าค่าที่ $= 0.49$ (ทั้งตาราง 3) แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มทั้งสองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่าจิตลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความเท่าเทียมกันตั้งแต่เริ่มต้นฝึก จากนั้นจึงได้หาค่าของความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยในจิตลักษณะดังกล่าวหลังฝึกของผู้ศึกษาทั้งสองกลุ่ม ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าที่เท่ากับ 12.93 (ทั้งตาราง 3) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ยอมรับได้ ผลดังกล่าวนี้แสดงว่าคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนี้แตกต่างกันอย่างเด่นชัด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตลักษณะนี้ทั้งสองกลุ่มจึงพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเด่นชัด ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้เป็นไปตามความคาดหมายในสมมติฐานที่หนึ่งซึ่งตั้งไว้ว่า "หลังจากการฝึกเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยการอภิปรายกลุ่มสิ้นสุดลงแล้ว กลุ่มนักเรียนที่ผ่านการฝึกดังกล่าวมีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึก"

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง
ทั้งก่อนและหลังการฝึก

กลุ่มตัวอย่าง	N	Pre - test			Post - test		
		$\bar{X}$	S.D	t	$\bar{X}$	S.D	t
กลุ่มทดลอง	129	34.98	3.90	0.49	44.29	5.11	12.93 ***
กลุ่มควบคุม	127	34.74	4.13		36.54	4.47	

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

2. การศึกษาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างกลุ่มตัวอย่างซึ่งอยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูงและต่ำโดยวัดก่อนฝึก

การวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามตามสมมติฐานที่สองของการวิจัยนี้ เป็นการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนฝึกของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มซึ่งอยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนต่างกัน โดยให้ทำนายผลไว้ในการตั้งสมมติฐานข้อสองนี้ว่า "กลุ่มนักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำ"

จึงได้ทำการทดสอบคะแนนเฉลี่ยของจิตลักษณะทั้งค่า t ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองด้วยวิธีการทดสอบค่า t ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏว่าค่า t = 1.10 (ดังตาราง 4) ซึ่งแสดงว่าคะแนนเฉลี่ย

ลักษณะนี้ในกลุ่มทั้งสอง ไม่แตกต่างกันในระดับสูงพอที่จะยอมรับได้ แต่มีแนวโน้มว่าแตกต่างกันอยู่บ้างและเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของคะแนนลักษณะในกลุ่มทั้งสอง ได้พบว่า

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูงและกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำก่อนฝึก

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม		
		$\bar{X}$	S.D	t
กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง	134	35.13	4.04	1.10
กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำ	122	34.57	3.98	

นักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูงนั้นมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำ (ดังตาราง 4) จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้จึงสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูงนั้นมีแนวโน้มว่ามีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำ อย่างไรก็ตามสมมติฐานที่สองนี้ได้รับการสนับสนุนในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังฝึก ซึ่งจะให้กล่าวอย่างละเอียดต่อไป

3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้ เหตุผล เชิงจริยธรรมก่อนการฝึก และหลังฝึกของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาตามระดับการฝึกเพื่อพัฒนาการใช้ เหตุผล เชิงจริยธรรม ระดับบรรยากาศแบบประชาธิปไตยของโรงเรียน การวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้ เหตุผล เชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนฝึก และหลังฝึก เพื่อตอบคำถามตามสมมติฐานสามที่ว่า "นักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อยกระดับการใช้ เหตุผล เชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มและอยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง มีพัฒนาการในการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนอีก 3 ประเภท" จากการคาดหมายตามสมมติฐานสามนี้เป็นการทำนายผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งไว้ว่า คะแนนการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมหลังฝึกฝนดังกล่าวแล้วจะแปรปรวนไปตามการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการฝึก และไม่ฝึกพร้อมกับระดับบรรยากาศของโรงเรียน จากผลการวิเคราะห์ (ตาราง 5)

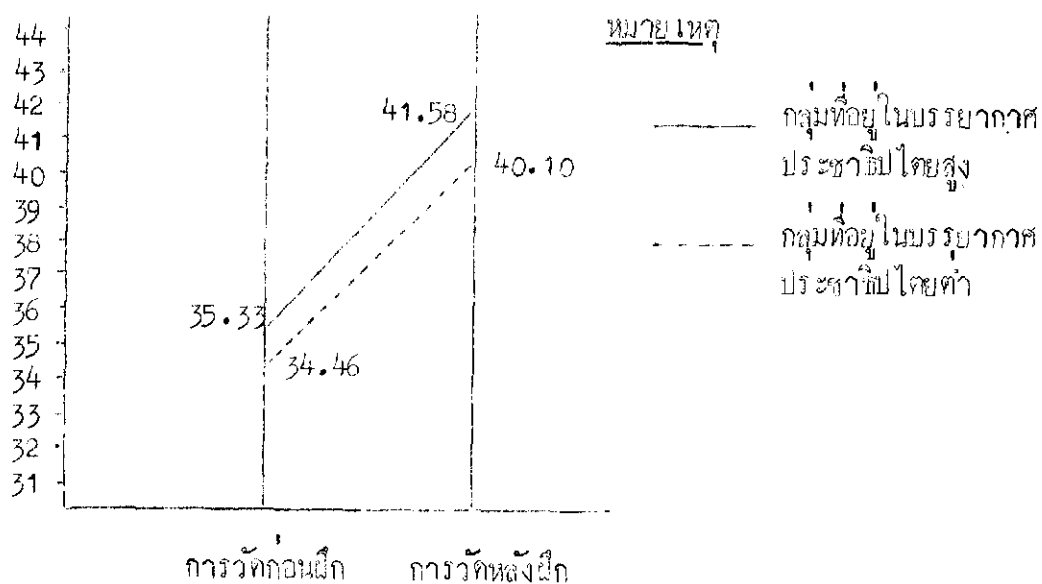
ตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม หลังฝึก เมื่อพิจารณาตามระดับการฝึกเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม ระดับบรรยากาศในการอบรมสั่งสอนของโรงเรียนตามที่กลุ่มตัวอย่างรายงาน

SOURCE	POSTTEST ANOVA			
	SS	DF	MS	F
ระดับการฝึกการใช้เหตุผล (A)	3644.53	1	3644.53	163.02***
ระดับบรรยากาศของโรงเรียน (B)	116.27	1	116.27	5.02*
A x B	0.23	1	0.23	1
RESIDUAL	4650.01	208	22.36	

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ปรากฏว่าคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นมิได้แปรปรวนไปตามการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการฝึกการใช้เหตุผลกับระดับบรรยากาศของโรงเรียนแต่อย่างใด และวิเคราะห์ในส่วนนี้จึง ไม่สนับสนุนสมมติฐานสาม แต่เมื่อพิจารณาความแปรปรวนของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมที่วัดหลังการฝึกตามระดับบรรยากาศของโรงเรียนปรากฏว่า ได้ค่าเอฟเท่ากับ 5.02 ซึ่งแสดงว่าในการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมครั้งที่สองทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม นั้น ปรากฏว่าคะแนนจิตลักษณะนี้แปรปรวนไปตามระดับบรรยากาศของโรงเรียนอย่างเชื่อมั่นได้ และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มประชาธิปไตยสูง ปรากฏว่ามีคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าในกลุ่มที่มีบรรยากาศประชาธิปไตยต่ำ (คะแนนเฉลี่ยในกลุ่มประชาธิปไตยสูง = 41.58 ในกลุ่มที่มีบรรยากาศประชาธิปไตยต่ำ = 40.10) ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสมมติฐานสองนั้นได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลในการวัดหลังฝึก แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลในการวัดก่อนฝึก นอกจากนี้ในภาพ 2 ยังแสดงให้เห็นว่า คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมในการวัดหลังฝึกทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนั้นสูงกว่าคะแนนที่วัดก่อนฝึก และในภาพ 2 นี้ยังแสดงว่านักเรียนที่รับรู้ประชาธิปไตยในโรงเรียนสูงนั้นมีคะแนนที่วัดครั้งที่สองสูงขึ้นกว่าครั้งแรกมากกว่านักเรียนในกลุ่มประชาธิปไตยต่ำ อย่างไรก็ตามในส่วนนี้ยังไม่มีการยืนยันด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติ

ภาพประกอบ 2 แสดงระดับคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาทั้งหมดที่อยู่ในบรรยากาศแบบประชาธิปไตยสูงและต่ำก่อนทดลองและหลังทดลอง

4. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง
โดยพิจารณาตามระดับการฝึกและบุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัวของกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนฝึกและหลังฝึก
 การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้จำนวนคนในกลุ่มย่อยเท่ากัน เพื่อตอบคำถามตามสมมติฐานที่ว่า "กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มและมีบุคลิกภาพแสดงตัวมีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนอีก 3 ประเภท" จากสมมติฐานทั้งสามนี้ให้ทำนายผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ว่า คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาหลังการฝึกจะแตกต่างกันไปตามการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการฝึก

และไม่ฝึกกับระดับบุคลิกภาพเก็บตัวแสงตัว ทั้งนี้ก่อนที่จะได้วิเคราะห์ข้อมูลหลังฝึก จึงได้ทำการทดสอบความแปรปรวนของจิตลักษณะที่จะฝึก เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าคะแนน เหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนฝึกกลุ่มทดลองจะเข้ารับการฝึกนั้นแปรปรวนไปตาม การปฏิสัมพันธ์ ระหว่างการฝึกกับบุคลิกภาพหรือไม่ ผลการตรวจสอบปรากฏว่าค่าเอฟเท่ากับ 2.71 (ตาราง 6) ซึ่งแสดงว่าก่อนฝึกนั้นคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษามีแนวโน้มที่จะแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่แบ่งไว้ เพื่อศึกษาร่วมกับบุคลิกภาพของผู้ถูกศึกษา

ตาราง 6 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ก่อนฝึกและหลังฝึก เมื่อพิจารณาความระับการฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมร่วมกับ บุคลิกภาพ เก็บตัวแสงตัวของผู้ถูกศึกษา

SOURCE	PRETEST ANOVA				POSTTEST ANOVA			
	SS	DF	MS	F	SS	DF	MS	F
การฝึกเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผล (A)	9.42	1	9.42	< 1	3488.14	1	3488.14	156.17 ***
ระดับบุคลิกภาพ (B)	18.68	1	18.68	1.15	0.01	1	0.01	< 1
A x B	44.18	1	44.18	2.71	7.65	1	7.65	< 1
RESIDUAL	3843.21	236	16.29		5271.09	236	22.34	

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

แต่ความแปรปรวนที่วิเคราะห์ได้นี้ไม่ได้แตกต่างกันอย่างเชื่อมั่นได้ ครั้นเมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของจิตลักษณะทั้งกล่าวหลังฝึกแล้ว ปรากฏว่าค่าเอฟที่ได้น้อยกว่า 1 (ตาราง 6) แสดงว่าหลังฝึกจะแนบจิตลักษณะทั้งกล่าวมิได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสองเลย ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนการพิจารณาผลวิเคราะห์ความแปรปรวนของจิตลักษณะโดยการพิจารณาตัวแปรอิสระครั้งละหนึ่งตัวแปรนั้น ในตัวแปรด้านการฝึกฝนให้สมผลที่สอดคล้องกับผลที่ได้รายงานมาแล้วในตอนต้น ส่วนตัวแปรด้านบุคลิกภาพนั้นไม่พบมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด

5. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาตามระดับการฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระดับบรรยากาศของโรงเรียน และบุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัวทั้งก่อนฝึกและหลังฝึก การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษา เพื่อตอบคำถามตามสมมติฐานที่ว่า "กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีการปลายกลุ่มซึ่งอยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง และมีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ อีก 7 กลุ่ม" จากสมมติฐานทั้งกล่าวนี้ทำนายผลการวิเคราะห์ข้อมูลว่า หลังจากการฝึกแล้วคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างการฝึกกับบรรยากาศของโรงเรียน รวมทั้งบุคลิกภาพของผู้ถูกศึกษาด้วย ผลการตรวจสอบความเท่าเทียมกันของจิตลักษณะทั้งกล่าวก่อนฝึกด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนฝึกนั้นพบว่ามีความแตกต่างกับ 1.01 (ตาราง 7) ซึ่งแสดงว่าก่อนฝึกนั้นคะแนนจิตลักษณะที่จะพัฒนามีลักษณะเท่าเทียมกัน กล่าวคือค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษาทั้ง 8 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน

จิตลักษณะนี้หลังฝึก ผลปรากฏว่าค่าเอฟเท่ากับ 1.72 (ดังตาราง 7) ซึ่งแสดงว่า หลังฝึกแล้วคะแนนจิตลักษณะทั้งกล่าวนี้ก็มีได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสาม แยกย่อยใด จึงสรุปได้ว่าหลังการฝึกแล้วคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษาทั้ง 8 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ทั้งกล่าวจึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานหา ของการวิจัยนี้ แต่มีผลการวิเคราะห์ส่วนหนึ่ง (ในตาราง 7) ที่แสดงให้เห็นว่าหลังฝึกแล้ว คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีแนวโน้มที่จะแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างการฝึก กับบุคลิกภาพของผู้เข้ารับการฝึก และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างก็ได้พบว่า กลุ่มที่เข้ารับการฝึกและมีบุคลิกภาพแสงทงก็มีคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า กลุ่มอื่นอีก 3 กลุ่ม แต่ผลวิเคราะห์ส่วนนี้ก็ยัง ไม่เด่นชัดพอที่จะสนับสนุนสมมติฐานได้ ส่วนค่าความแปรปรวนของจิตลักษณะนี้เมื่อพิจารณาตามบรรยากาศของโรงเรียนหลังฝึกพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างเด่นชัดพอที่จะยอมรับได้ กล่าวคือมีค่าเอฟเท่ากับ 2.23 ซึ่งผลทั้งกล่าวนี้ ไม่สอดคล้องกับผลวิเคราะห์ในตาราง 5 ซึ่งพบความแตกต่างที่เด่นชัดกว่า ทั้งนี้เพราะ การวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มละ 19 คน ส่วนตาราง 5 ใช้กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 53 คน ผลวิเคราะห์ส่วนนี้จึงแตกต่างกันได้ดังกล่าวนั่นเอง

ตาราง 7 แสดงผลวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ
กลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนฝึกและหลังฝึก เมื่อพิจารณาตามระดับการฝึกฝนเพื่อพัฒนาการใช้
เหตุผลเชิงจริยธรรม ระดับบรรยากาศของโรงเรียนและบุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว

SOURCE	PRETEST ANOVA				POSTTEST ANOVA			
	SS	DF	MS	F	SS	DF	MS	F
การฝึกเพื่อพัฒนาการใช้ เหตุผล (A)	1.29	1	1.29	< 1	2213.16	1	2213.16	111.78 ***
ระดับบรรยากาศของ โรงเรียน (B)	2.13	1	2.13	< 1	44.24	1	44.24	2.23
ระดับบุคลิกภาพเก็บตัว แสดงตัว (C)	20.63	1	20.63	1.38	16.45	1	16.45	< 1
A x B	0.42	1	0.42	< 1	10.53	1	10.53	1
A x C	3.18	1	3.18	1	65.79	1	65.79	3.32
B x C	36.03	1	36.03	1	2.13	1	2.13	1
A x B x C	15.16	1	15.16	1.01	34.11	1	34.11	1.72
RESIDUAL	2159.35	144	15.00		2851.09	144	19.80	

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่สองนี้ เป็นการวิเคราะห์เพิ่มเติมจากสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพื่อศึกษาให้ลึกซึ้งไปกว่า คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มผ่านการฝึกนั้นจะแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรใดบ้าง กล่าวคือต้องการค้นหาว่า ผู้ที่พัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังฝึกอย่างมากที่สุดนั้น เป็นผู้มีลักษณะทางจิตใจเป็นอย่างไรบ้าง รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้งก่อนฝึกและหลังฝึกของผู้ถูกศึกษาโดยพิจารณาตามระดับการฝึกร่วมกันระดับบรรยากาศของโรงเรียนและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษาในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์โดยพิจารณาตามตัวแปรอิสระ ซึ่งนำมาวิเคราะห์โดยคาดหวังว่า ผลจากการวิเคราะห์ในส่วนใหม่นี้จะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดของผลวิจัยตามสมมติฐานซึ่งวิเคราะห์ไว้แล้ว ตัวแปรอิสระใหม่ซึ่งนำมาร่วมวิเคราะห์นั้นคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งการวิจัยนี้หมายถึง เฉพาะคะแนนที่ผู้ถูกศึกษาได้มาจากการสอบปลายปีการศึกษา 2523 ซึ่งถือเป็นคะแนนสอบไล่ของชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทั้งก่อนและหลังฝึกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กล่าวคือกลุ่ม 1 เป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่ม 2 เป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง และกลุ่ม 3 เป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง การที่นำผลสัมฤทธิ์มารวมวิเคราะห์นี้ด้วย เหตุผลที่ว่า ผู้เรียนที่มีภูมิปัญญาและสุขภาพจิตดีกว่าผู้เรียนไม่ดี และสิ่งสำคัญคือทั้งสติปัญญาและสุขภาพจิตยังเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงอาจคาดได้ว่า ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงนั้นภายหลังการฝึกแล้วจะมีพัฒนาการด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นอกจากนั้นผู้ที่เรียนดีและอยู่ในบรรยากาศของ

โรงเรียนที่เมื่อฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมแล้ว ควรพัฒนาการบ้านเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนประเภทอื่น ๆ อีก 11 ประเภท ก่อนนั้นจะต้องตรวจสอบความเท่าเทียมกันทางระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มที่ศึกษา จึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนฝึกด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนของจิตลักษณะที่พัฒนาทำให้ได้พบผลสำคัญสามประการ กล่าวคือ ประการแรก ได้พบว่าคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งพิจารณาตามระดับบรรณาคาของโรงเรียนหลังฝึกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญแต่อย่างใด (มีค่าเอฟเท่ากับ 3.19) ผลดังกล่าวนี้ไม่สอดคล้องกับผลวิเคราะห์ในตาราง 5 ทั้งนี้เพราะการวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละไม่เกิน 27 คน ซึ่งน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งแรก ส่วนประการที่สอง ได้พบว่าคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนก่อนฝึกแปรปรวนไปตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ทั้งตาราง 8) เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรมของทั้งสามกลุ่ม (ซึ่งแบ่งตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน) ไปเปรียบเทียบกันเป็นคู่ ๆ โดยทดสอบตามวิธีของเซฟเฟ (ทั้งตาราง 9) พบว่ามีสองคู่ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือกลุ่มที่มีผลการเรียนสูง (คะแนนเฉลี่ย 35.92) และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 35.48) มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (คะแนนเฉลี่ย 33.28) อย่างเชื่อมั่นได้ แต่ไม่พบว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางนั้น มีคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน ส่วนผลสำคัญประการที่สองนั้นคือได้พบมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ของความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเมื่อพิจารณาตามกลุ่มที่แบ่งเพื่อการฝึก (2 กลุ่ม) ร่วมกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (3 กลุ่ม) (ทั้งตาราง 8) จึงได้นำคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทั้ง 6 ไปเปรียบเทียบกันเป็นคู่ ๆ โดยวิธีของเซฟเฟ (ดังปรากฏในตาราง 10) ผลจากการเปรียบเทียบพบว่ามีสี่คู่ที่แตกต่างกันอย่างเชื่อมั่นได้

ตาราง 8 แสดงสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ
กลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาตามระดับการฝึกฝนเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ระดับบรรยากาศของโรงเรียน และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนทั้ง ก่อนฝึกและหลังฝึก

SOURCE	PRETEST ANOVA				POSTTEST ANOVA			
	SS	DF	MS	F	SS	DF	MS	F
การฝึกเพื่อพัฒนาการใช้ เหตุผล (A)	5.74	1	5.74	1	3960.89	1	3960.89	195.84 ***
ระดับบรรยากาศของ โรงเรียน (B)	11.46	1	11.46	1	64.54	1	64.54	3.19
ระดับผลสัมฤทธิ์ทาง การ เรียน (C)	330.05	2	165.03	11.36 ***	641.27	2	320.63	15.85 ***
A x B	1.39	1	1.39	1	5.57	1	5.57	1
A x C	146.58	2	73.29	5.09 **	65.49	2	32.75	1.62
B x C	19.13	2	9.57	1	34.10	2	17.05	1
A x B x C	47.75	2	23.88	1	47.89	2	23.95	1.18
RESIDUAL	3544.66	244	14.53		4935.03	244	20.23	

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 9 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างก่อนฝึก
เมื่อพิจารณาตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

	กลุ่ม ผลการเรียน ต่ำ 33.28	กลุ่ม ผลการเรียน ปานกลาง 35.48	กลุ่ม ผลการเรียน สูง 35.92
กลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำ	—	3.84***	4.55***
กลุ่มที่มีผลการเรียนปานกลาง		—	.74
กลุ่มที่มีผลการเรียนสูง			—

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

กล่าวคือกลุ่มที่จะฝึกการใช้เหตุผลและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 36.29) มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่แบ่งไว้ แต่ไม่ฝึกและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (คะแนนเฉลี่ย 33.82) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในคู่ที่สองพบว่ากลุ่มที่ควบคุมและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (คะแนนเฉลี่ย 36.88) มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่จะเข้าฝึกและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แต่ไม่พบว่ากลุ่มที่จะเข้าฝึกและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง กับกลุ่มที่ควบคุมและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงนั้นมีคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน ในคู่ที่สามพบว่ากลุ่มที่จะเข้าฝึกและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตาราง 10 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการได้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างก่อนฝึก
เมื่อพิจารณาตามกลุ่มที่แบ่ง เพื่อการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อสังคมในการเรียน

	กลุ่มควบคุม ผลการเรียน ต่ำ 32.72	กลุ่มทดลอง ผลการเรียน ต่ำ 33.82	กลุ่มควบคุม ผลการเรียน ปานกลาง 34.70	กลุ่มทดลอง ผลการเรียน สูง 34.93	กลุ่มทดลอง ผลการเรียน ปานกลาง 36.29	กลุ่มควบคุม ผลการเรียน สูง 36.88
กลุ่มควบคุมที่ เรียนต่ำ	—	—	2.91	—	—	*** 6.12
กลุ่มทดลองที่ เรียนต่ำ	0.16	—	1.31	1.63	3.63*	*** 4.57
กลุ่มควบคุมที่ เรียน ปานกลาง	—	—	—	—	—	3.21
กลุ่มทดลองที่ เรียนสูง	3.20	—	0.34	—	—	2.87
กลุ่มทดลองที่เรียน ปานกลาง	*** 5.17	—	2.34	1.97	—	0.87
กลุ่มควบคุมที่ เรียนสูง	—	—	—	—	—	—

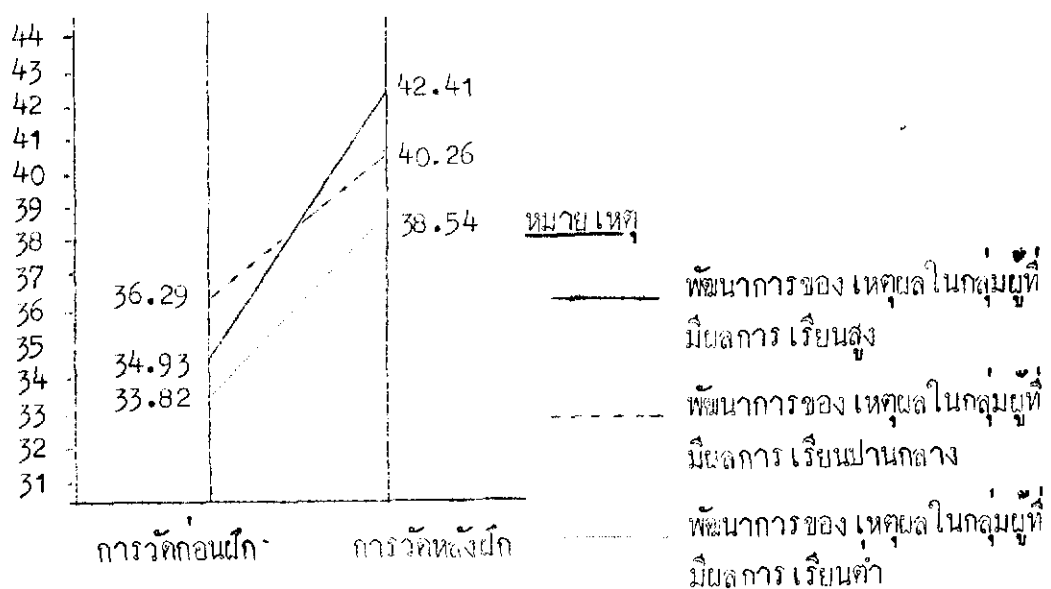
*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ปานกลาง มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่ควบคุมและไม่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (คะแนนเฉลี่ย 32.72) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนในคู่ที่สี่พบว่ากลุ่มควบคุมที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลส่วนนี้เป็นเครื่องแสดงให้ทราบว่าก่อนเข้ารับการฝึกนั้น กลุ่มที่แบ่งไว้ฝึกและไม่ฝึก ซึ่งมีนักเรียนที่ระดับผลสัมฤทธิ์ต่างกันนั้นนักเรียนมีระดับคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน โดยบังเอิญมาแต่เดิม และถ้าพบผลเช่นเดียวกันนี้ในคะแนนที่วัดหลังฝึก ก็จะต้องทำการปรับคะแนนฝึกด้วยคะแนนก่อนฝึกก่อนทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อไป แต่ในกรณีนี้ไม่พบผลหลังฝึกทั้งที่กล่าวแล้ว ดังนั้นจึงไม่ต้องดำเนินการดังกล่าว

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลหลังฝึกด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (ดังตาราง 8) ได้พบผลสำคัญสองประการ กล่าวคือ ประการแรก ได้พบว่าคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแปรปรวนไปตามระดับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของจิตลักษณะดังกล่าวในกลุ่มฝึกและไม่ฝึก พบว่าคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มที่ได้รับการฝึก สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก (36.58) อย่างเด่นชัด แสดงว่าหลังฝึกแล้วผู้เข้ารับการฝึกมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ไม่ได้รับการฝึก ซึ่งตรงกับผลที่วิเคราะห์ไว้ในตอนต้น ส่วนผลที่พบในประการที่สองคือ พบว่าคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแปรปรวนไปตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทั้งสอง (ซึ่งแบ่งตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน) ไปเปรียบเทียบกันเป็นคู่ ๆ โดยทดสอบตามวิธีของเชฟเฟ (ดังปรากฏในตาราง 11) พบว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทั้งสามแตกต่างกันอย่างเชื่อมั่นได้ กล่าวคือกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (คะแนนเฉลี่ย 42.41) มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

(คะแนนเฉลี่ย 38.54) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 40.26) มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางก็มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วย ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้จึงสรุปได้ว่าคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น นอกจากแปรปรวนไปตามระดับการฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแล้วยังแปรปรวนไปตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย (ดูภาพประกอบ 3) แต่เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระทั้งสามคือ ระดับการฝึก ระดับบรรยากาศของโรงเรียน และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว ไม่พบว่าคะแนนลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสามประการแต่อย่างใด

ภาพประกอบ 3 แสดงพัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มผู้เข้าฝึกที่มีผลการเรียนต่างกัน

จากภาพประกอบ 3 นี้ แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกศึกษาซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลางนั้นมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่มีความสามารถต่ำ เหตุผลต่ำ ทั้งแต่ก่อนที่จะเข้ารับการฝึก และหลังจากการฝึกแล้ว ได้พบผลที่แสดงว่าผู้เข้าฝึกที่มีผลการเรียนต่างกันเป็นสามารถ มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลสูงขึ้นกว่าเดิมและแตกต่างกันอย่างเด่นชัดทั้งสามระดับ โดยเฉพาะผู้ที่มีผลการเรียนสูงนั้นปรากฏว่ามีพัฒนาการด้านเหตุผลมากที่สุด ส่วนผู้ที่มีผลการเรียนต่ำนั้นมิพัฒนาการด้านดังกล่าว เป็นรองลงมา อย่างไรก็ตามปริมาณการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนกลุ่มประเภทนี้ก็ไม่ได้มีการเปรียบเทียบด้วยวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติ

ตาราง 11 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างหลังฝึก เพื่อพิจารณาตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

	ผลการเรียนต่ำ 38.54	ผลการเรียน ปานกลาง 40.26	ผลการเรียนสูง 42.41
กลุ่มผลการเรียนต่ำ	—	2.49 *	5.61 ***
กลุ่มผลการเรียนปานกลาง		—	3.12 **
กลุ่มผลการเรียนสูง			—

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมทั้งก่อนฝึก และหลังฝึกของกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาตามระดับการฝึก บุคลิกภาพเก็บตัวและแสดงตัว และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อที่จะแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับการฝึกฝน บุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัวและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือไม่ จากการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนฝึกด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนของจิตลักษณะที่พัฒนาทำให้ได้พบผลเหมือนการวิเคราะห์ตามตารางที่ 8 กล่าวคือได้พบว่าคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมหลังฝึกแปรปรวนไปตามการฝึกและไม่ฝึก นอกจากนั้นคะแนนจิตลักษณะที่ก่อนฝึกและหลังฝึกจะแปรปรวนไปตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย สำหรับการวิเคราะห์ครั้งนี้ ต้องการดูผลความแปรปรวนของจิตลักษณะดังกล่าวก่อนฝึกว่าจะแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพร่วมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือไม่ และที่สำคัญคือจะดูว่าคะแนนจิตลักษณะนี้จะแปรปรวนไปตามการมีปฏิสัมพันธ์ของการฝึกร่วมกับบุคลิกภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือไม่ ผลจากการวิเคราะห์ (ดังตาราง 12) แสดงว่าคะแนนจิตลักษณะนี้ได้แปรปรวนไปตามการมีปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่นำมาวิเคราะห์แต่อย่างใด ดังนั้นการเพิ่มตัวแปรด้านบุคลิกภาพเข้ามามีวิเคราะห์นั้นจึงไม่ทำให้พบผลที่แตกต่างจากเดิม (ในตาราง 8) เลย

ตาราง 12 แสดงผลวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ของกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาการวัดการฝึกฝนเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ระดับบุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนฝึกและหลังฝึก

SOURCE	PRETEST ANOVA				POSTTEST ANOVA			
	SS	DF	MS	F	SS	DF	MS	F
การฝึกเพื่อพัฒนาการใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรม (A)	4.30	1	4.30	1	3901.31	1	3901.31	192.35 ***
บุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว (B)	30.15	1	30.15	2.07	9.23	1	9.23	1
ระดับผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน (C)	341.76	2	170.88	11.74 ***	690.53	2	345.26	17.02 ***
A x B	8.73	1	8.73	1	13.13	1	13.13	1
A x C	179.71	2	89.86	6.17 **	57.52	2	28.76	1.42
B x C	4.43	2	2.22	1	76.35	2	38.17	1.88
A x B x C	6.27	2	3.14	1	45.17	2	22.59	1.11
RESIDUAL	3552.29	244	14.56		4948.94	244	20.28	

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3. วิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเส้นตรงนี้ ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) (Spiegel. 1961 : 225) และทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้การทดสอบค่าที (Yamane. 1970 : 464) ซึ่งในการวิจัยนี้ได้แบ่งผู้ถูกศึกษาออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มทดลองซึ่งรับการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปราย เป็นกลุ่ม ส่วนกลุ่มที่สองคือกลุ่มควบคุมซึ่งรับการฝึกจริยธรรมตามปกติ ฉะนั้นในการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ จึงได้กระทำในกลุ่มทั้งสองแยกต่างหากจากกัน เพื่อจะได้เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรคู่เดียวกันในสองกลุ่มนี้ โดยเฉพาะค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งวัดหลังการฝึก ส่วนตัวแปรต่าง ๆ อีก 5 ตัวนั้น คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บรรยาการของโรงเรียน บุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว อายุ และคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนการทดลอง การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้ให้ตัวแปรแต่ละตัวจับคู่กับตัวแปรอื่น ๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ที่ละคู่จนหมดซึ่งจะได้เป็น Correlation Matrix ของตัวแปรทั้งหมด ในการลงผลการวิเคราะห์ได้นั้นจะได้ลงนัยสำคัญซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา จากผลวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และระดับนัยสำคัญ ปรากฏว่าในกลุ่มทดลอง (ตาราง 13) ได้พบความสัมพันธ์ในระดับสูงระหว่างตัวแปรที่ศึกษาหลายคู่ที่สำคัญคือพบว่าผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเพิ่มยิ่งสูงมากเท่าใด หลังฝึกแล้วก็มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไปไ้มากยิ่งขึ้นเท่านั้น ผลวิเคราะห์อีกส่วนหนึ่งแสดงว่าผู้มีอายุน้อยเท่าใดหลังฝึกแล้วมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นเท่านั้น ส่วนผลที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือได้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูง ภายหลังที่ผู้ถูกวัดได้รับการฝึกจริยธรรมแบบอภิปราย

เป็นกลุ่มแล้ว แต่ในช่วงก่อนฝึกนั้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่สามารถจะทำนายระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนเหล่านี้ได้ (ค่าอาร์ = .43 และ .12 ตามลำดับ) และเมื่อทำการทดสอบนัยสำคัญของปริมาณความแตกต่างระหว่างค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สองค่าดังกล่าวแล้ว และ อังคณา สายยศ 2522 : 227) พบว่าค่าทั้งสองแตกต่างกันมากพอที่จะยอมรับได้ (ค่า $Z = 2.67$, $p < .01$) ซึ่งแสดงว่านักเรียนที่มีผลการเรียนดีเพียงใด ก็ได้รับผลประโยชน์จากการฝึกในกลุ่มทดลองนี้มากขึ้นเพียงนั้น สำหรับผลวิเคราะห์การสุดท้ายได้พบว่าผู้ถูกศึกษาในระดับชั้นเรียนเดียวกันที่อายุน้อยเท่าใดก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเท่านั้น

ส่วนการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 6 ตัว ในกลุ่มควบคุมนั้น ได้พบค่าสำคัญที่ควรนำมาเปรียบเทียบกับค่าในกลุ่มทดลองคือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่วัดครั้งที่สอง (ดูตาราง 14) ผลปรากฏว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่แตกต่างกันสองคู่คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการวัดครั้งที่สอง ซึ่งค่านี้ในกลุ่มทดลองสูงกว่าในกลุ่มควบคุม (ค่าอาร์ = .43 และ .30 ตามลำดับ) แต่เมื่อทำการทดสอบนัยสำคัญของปริมาณความแตกต่างระหว่างค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สองค่าดังกล่าว ปรากฏว่าค่าทั้งสองนี้ไม่แตกต่างกันมากพอที่จะยอมรับได้ (ค่า $Z = 1.19$, $p > .05$) ส่วนการทดสอบนัยสำคัญของปริมาณความแตกต่างระหว่างค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมในการวัดสองครั้งในนักเรียนสองกลุ่มซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มควบคุมสูงกว่าในกลุ่มทดลอง (ค่าอาร์ .43 และ .23 ตามลำดับ) ปรากฏว่าความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญมากพอที่จะยอมรับได้ (ค่า $Z = 1.79$, $p > .05$)

จึงสรุปผลการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ไว้ว่า ในกลุ่มทดลองนั้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถทำนายความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังฝึกได้ดีกว่าก่อนฝึก ส่วนผลสรุปทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนั้นพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถทำนายระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการวัดเหตุผล

ตาราง 13 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และระดับนัยสำคัญในกลุ่มทดลอง

ตัวแปร	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	บรรยากาศของโรงเรียน	บุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว	อายุของผู้ถูกศึกษา	การใช้เหตุผลก่อนทดลอง	การใช้เหตุผลหลังทดลอง
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	-	.11	-.08	-.19**	.12	.43**
บรรยากาศของโรงเรียน		-	-.14	-.04	.17*	.18*
บุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว			-	.13	-.21	-.13
อายุของกลุ่มตัวอย่าง				-	-.03	-.28***
การใช้เหตุผล ก่อนทดลอง					-	.23**

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001 df = 128 - 2

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เชิงจริยธรรมครั้งที่สองได้ดีกว่าการวัดครั้งแรก นอกจากนั้นยังได้พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในการวัดสองครั้งในนักเรียนสองกลุ่มนั้นสูงแต่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงว่าการฝึกหรือไม่ฝึกมิได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนฝึกกับหลังฝึกของทั้งสองกลุ่มเปลี่ยนแปลงไปมากนัก นั่นคือเมื่อวัดครั้งแรกพบว่าผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมยิ่งสูงมากเท่าใด การวัดครั้งที่สองก็พบว่า เขามีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไปได้มากยิ่งขึ้นเท่านั้น ผลการวิเคราะห์อีกส่วนหนึ่งแสดงว่าในกลุ่มทั้งสองนั้นผู้ที่อายุน้อยเท่าใดก็จะมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นเท่านั้น ผลดังกล่าวนี้พบจากการวัดทั้งสองครั้ง

ตาราง 14 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และระดับนัยสำคัญ
ในกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	ผลสัมฤทธิ์ ทางการ เรียน	บรรยากาศ ของ โรงเรียน	บุคลิกภาพ เก็บตัว แสดงตัว	อายุของ ผู้ถูก ศึกษา	การใช้ เหตุผล ก่อนทดลอง	การใช้ เหตุผล หลังทดลอง
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	—	.13	.13	-.06	*** .45	*** .30
บรรยากาศของโรงเรียน		—	.24**	-.00	.07	.11
บุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว			—	-.05	-.07	-.08
อายุของกลุ่มตัวอย่าง				—	-.11	*** -.28
การใช้เหตุผลก่อนทดลอง					—	.43***

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001 $df = 128 - 2$

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดของการวิจัยนี้สรุปได้ว่า การฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มนั้น สามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกมีพัฒนาการในด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ไม่ได้รับการฝึกอย่างเชื่อมั่นได้สูง ทั้งที่ก่อนฝึกนั้นผู้ถูกศึกษาทั้งสองกลุ่มเริ่มโดยมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลยังได้พบว่าผู้อยู่ในบรรยากาศแบบประชาธิปไตยสูงและต่ำเท่าเทียมกันจะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน แต่หลังการทดลองแล้วพบว่าผู้ที่อยู่ในบรรยากาศแบบประชาธิปไตยสูงได้ประโยชน์จากการฝึกทั้งสองแบบมากกว่าผู้ที่อยู่ในบรรยากาศแบบประชาธิปไตยต่ำ ผลที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือได้พบว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลางนั้นจะมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงตั้งแต่ก่อนฝึก ครั้นในช่วงหลังฝึกปรากฏว่ากลุ่มทั้งกล่าวมีพัฒนาการในจิตลักษณะมีมากกว่ากลุ่มที่เรียนอ่อนด้วย ส่วนในด้านบุคลิกภาพนั้นก่อนฝึกและหลังฝึกผู้ที่มีลักษณะเก็บตัวแสดงตัวจะใช้เหตุผลไม่แตกต่างกัน นอกจากนั้นผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ของการวิจัยนี้ยังได้พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นสามารถทำนายผลได้ดีในการวัดครั้งที่สองด้วย จากการวิเคราะห์ดังกล่าวยังพบผลที่แสดงว่า ผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงนั้น ได้แก่ผู้ที่มีลักษณะต่อไปนี้คือ เป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเชิงสูง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นอกจากนี้ยังได้พบผลที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ผลจากการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้งสองครั้งในทั้งสองกลุ่มนั้นพบว่า ผู้ถูกศึกษาที่มีอายุน้อยเท่าใดก็เป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในการวัดครั้งที่สองสูงขึ้นเท่านั้น.

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การอภิปรายผลของการวิจัยซึ่งจะกล่าวถึงในบทนี้ จะได้แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนแรกจะเป็นการอภิปรายผลเชิงวิเคราะห์แล้ว (ในบทที่ 4) และในส่วนที่สองนั้นจะเป็น การเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สรุปผลวิจัยตามสมมติฐานและผลวิจัยที่วิเคราะห์เพิ่มเติมรวมทั้งข้ออภิปราย

เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ทั้งในส่วนที่เป็นสมมติฐาน ของการวิจัยและส่วนที่วิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อตอบคำถามบางคำถามให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น การสรุปผลวิจัยและการอภิปรายจึงได้แยกกล่าวเป็นสองส่วนดังนี้

การวิเคราะห์ตามสมมติฐาน เป็นการอภิปรายผลตามสมมติฐานต่าง ๆ สำหรับ สมมติฐานแรกซึ่งเน้นการทำนายผลการฝึกเพื่อเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธี อภิปรายกลุ่มอันเป็นตัวแปรอิสระที่จัดกระทำในการวิจัยครั้งนี้ ในสมมติฐานที่ 1 กล่าวว่า "หลังจากการฝึกเพื่อเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มสิ้นสุดลงแล้ว กลุ่ม นักเรียนที่ผ่านการฝึกถึงกล่าวมีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียน ที่ไม่ได้รับการฝึก" ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ตามสมมติฐานนี้ คือคะแนนเฉลี่ยการใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษา โดยมีตัวแปรอิสระคือการฝึกซึ่งมี 2 ระดับได้แก่ "ฝึก" และ "ไม่ฝึก" สถิติที่ใช้วิเคราะห์คือการทดสอบค่าที ผลการวิเคราะห์ (ดังตาราง 3) แสดงให้เห็นว่า หลังการทดลองแล้วคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มที่ได้รับ การฝึกสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ฝึกอย่างเด่นชัด กล่าวคือก่อนทดลองนั้นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยของจิตลักษณะนี้ใกล้เคียงกันมาก (กลุ่มทดลอง = 34.98 : กลุ่มควบคุม 34.74)

แต่หลังจากผ่านการฝึกฝนแล้วคะแนนเฉลี่ยของวิถีกิจกรรมก็กล่าวแตกต่างกันมาก (กลุ่มทดลอง 44.29 กลุ่มควบคุม 36.54) ผลดังกล่าวนี้แสดงว่าก่อนทดลองนี้กลุ่มทั้งสองมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่สอง (ระดับก่อนกฎเกณฑ์) เป็นส่วนมาก เมื่อฝึกแล้วปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 3 (ระดับตามกฎเกณฑ์) เป็นส่วนใหญ่ ส่วนในกลุ่มควบคุมยังคงมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สองเหมือนเดิม ดังนั้นหลักฐานที่ได้มาจากการวิเคราะห์ (ดังตาราง 3) ครั้งนี้จึงพอประเมินชุดกิจกรรมและวิธีสอนซึ่งใช้ในการฝึกได้ว่าเป็นชุดการสอนจิตศึกษาด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสูงวิธีหนึ่ง ผลการฝึกฝนเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของการวิจัยนี้นอกจากจะสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งแล้ว ยังสอดคล้องกับการวิจัยของโกศล มีคุณ (โกศล มีคุณ 2524) และงานวิจัยหลายเรื่องในต่างประเทศ เช่น งานวิจัยของคีซี (1973) ทราซีและครอส (1973) และทูเรียล (1966) (Keasey. 1975 : 41, citing Keasey. 1973, Tracy & Cross. 1973, Turiel. 1966) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ฝึกเพื่อพัฒนาบุคคลให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นโดยใช้หลักการฝึกฝนตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก เช่นเดียวกับการวิจัยนี้ กล่าวคือเริ่มสร้างความขัดแย้งในเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนแล้วเสนอเหตุผลที่สูงกว่าให้ควยวิธีต่าง ๆ กัน ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวนี้ก็ได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีโดยสามารถพัฒนาเหตุผลของผู้เข้าฝึกได้ สำหรับวิธีฝึกของการวิจัยนี้แตกต่างไปจากงานวิจัยดังกล่าวมาแล้ว กล่าวคือการวิจัยนี้ได้ใช้วิธีให้เพื่อนชักจูงด้วยการอภิปรายกลุ่มในหมู่เด็กด้วยกันเองแล้วคัดเลือกเอาเหตุผลที่ดีที่สุดมาเสนอในที่ประชุมภายใต้การแนะนำของครู จึงกล่าวได้ว่างานวิจัยเรื่องนี้เป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่ฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยเน้นวิธีการอภิปรายในหมู่เด็กเรียนด้วยกันและคัดเลือกเอาเหตุผลที่ดีที่สุดในแต่ละกลุ่มมาเสนอต่อที่ประชุม ภายใต้การแนะนำของครูซึ่งวิธีนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

การวิเคราะห์ตามสมมติฐานสอง เน้นการทำนายผลการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้วยการแบ่งตามตัวแปรอิสระค่านิยมบรรณาคศของโรงเรียน ซึ่งในสมมติฐานสอง กล่าวว่า "กลุ่มนักเรียนที่อยู่ในบรรณาคศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่อยู่ในบรรณาคศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำ" ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ตามสมมติฐานนี้คือ คะแนนในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษา ซึ่งถูกแบ่งตามตัวแปรอิสระ ค่านิยมบรรณาคศของโรงเรียนออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่อยู่ในบรรณาคศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง 134 คน กลุ่มสองเป็นกลุ่มที่อยู่ในบรรณาคศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำ 122 คน สถิติที่ใช้ทดสอบคือ การทดสอบค่าที ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทดสอบค่าที (ตาราง 4) แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษาก่อนการทดลองนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้นี้จึงไม่เป็นไปตามความคาดหวังในสมมติฐานสอง แต่เมื่อทำคะแนนลักษณะดังกล่าวหลังฝึกไปวิเคราะห์ (ตามตาราง 5) ได้พบผลที่แสดงว่าคะแนนจิตลักษณะนี้ไปแปรปรวนไปตามบรรณาคศของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะในกลุ่มทั้งสองก็พบว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่อยู่ในบรรณาคศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูงนั้นสูงกว่ากลุ่มที่อยู่ในบรรณาคศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำอย่างเห็นได้ชัด (45.75 และ 44.21 ตามลำดับ) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 5 นี้ จึงพอสรุปได้ว่าสมมติฐานสองได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลหลังฝึกเท่านั้น เหตุผลที่ทำให้สมมติฐานสองได้รับการสนับสนุนหลังฝึกนั้นวิเคราะห์ได้ว่าก่อนฝึกนั้นแก่นักเรียนบางท่านจะอยู่ในบรรณาคศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูงแล้วจริง แต่หาว่าอาจขาดสภาพการสนทนาที่ใช้เหตุผลในทำนองที่อาจจะพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็กได้ จึงทำให้ไม่เกิดการพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขณะนั้นขึ้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าก่อนฝึกนั้นแบบบรรณาคศของโรงเรียนจะต่างกันก็ตามเมื่อไม่มีการสนทนาทางคำที่เหมาะสม เหตุผลของบุคคลก็ย่อมไม่ได้รับการพัฒนาขึ้นเลย แต่ในการวิเคราะห์ที่สองหลังจากเวลาผ่านไป 8 สัปดาห์ ซึ่งเป็นเวลาที่

กลุ่มตัวอย่าง ครั้งหนึ่ง ได้รับการฝึกโดยการอธิบายและอีกครั้งหนึ่ง เรียนความปกติแล้ว
 เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังฝึกนี้จะแปรปรวนไปตามบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตย
 มากขึ้นจนถึงระดับที่ยอมรับได้ และพบว่ากลุ่มที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตย
 สูงมีเหตุผลเชิงจริยธรรมหลังฝึกสูงขึ้นมากกว่าพวกที่อยู่ในบรรยากาศแบบประชาธิปไตย
 ต่ำ การที่เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มที่อยู่ในบรรยากาศประชาธิปไตยสูงนั้นสูงขึ้นมากกว่า
 เหตุผลในกลุ่มบรรยากาศต่ำ อาจมีสาเหตุอย่างน้อยกันหลายประการ เช่น อิทธิพลของการฝึก
 ทั้งสองแบบ การเพิ่มวุฒิภาวะของนักเรียนตามอายุที่มากขึ้น และอิทธิพลของการถูกวัด
 เหตุผลเชิงจริยธรรมมาแล้วครั้งหนึ่ง สาเหตุเหล่านี้ย่อมเกิดทั้งคนในกลุ่มที่อยู่ในบรรยากาศ
 ประชาธิปไตยสูงและต่ำ แต่ด้วยสภาพของกลุ่มที่อยู่ในบรรยากาศประชาธิปไตยสูง เป็นสภาพ
 ที่ไวต่ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อมเหล่านี้มากกว่าสภาพของผู้อยู่ในบรรยากาศประชาธิปไตยต่ำ
 จึงทำให้คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมหลังฝึกของกลุ่มที่อยู่ในบรรยากาศประชาธิปไตยสูง
 แตกต่างจากคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มที่อยู่ในบรรยากาศแบบประชาธิปไตยต่ำได้
 ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของควง เก็น และเพ็ญแซ (2519, 2520)
 ซึ่งพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลสูงสามารถช่วยพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก
 ได้ดีกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบตรงข้าม

การวิเคราะห์ตามสมมติฐานสามของการวิจัยนี้ เน้นการทำความเข้าใจความแปรปรวนของ
 คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาตามตัวแปรอิสระ
 2 ตัวแปรคือ การฝึกฝน 2 ระดับคือ "ฝึก" กับ "ไม่ฝึก" และบรรยากาศของโรงเรียน
 2 ระดับคือ บรรยากาศของโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตยสูง และบรรยากาศของโรงเรียน
 ที่เป็นประชาธิปไตยต่ำ ในสมมติฐานสามกล่าวว่า "กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อยกระดับ
 เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอธิบายกลุ่มและอยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง
 มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนอีก 3 ประเภท" ข้อมูลที่ใช้

วิเคราะห์ตามสมมติฐานนี้คือคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างซึ่งแปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระทั้งสอง สถิติที่ใช้ทดสอบคือการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 5 แสดงว่าคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ของการฝึกฝนกับลักษณะบรรยากาศของโรงเรียนมากเท่าที่จะแปรปรวนไปตามตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งโดยเฉพาะ ผลวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงไม่เป็นไปตามการคาดหวังของสมมติฐานสาม ทั้งนี้เพราะสมมติฐานสามเน้นการทำนายผลว่าอิทธิพลของการฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างถูกแบบแผนจะช่วยเพิ่มความสามารถในการใช้เหตุผลในกลุ่มที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูงได้มากที่สุด แต่เมื่อไม่พบว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมแปรปรวนไปตามลักษณะการฝึกและบรรยากาศของโรงเรียน เพียงแต่แปรปรวนไปตามบรรยากาศของโรงเรียนอย่างเดียวตามผลที่กล่าวถึงข้างบนนี้ ฉะนั้นความสามารถในการใช้เหตุผลที่เพิ่มขึ้นจึงมิได้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของการฝึกในกลุ่มทดลองแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลอื่น ๆ ดังได้กล่าวไปแล้วข้างบนนี้ด้วย

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานสี่ของการวิจัยนี้ เป็นการเน้นการทำนายถึงความแปรปรวนของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาตามตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปร คือการฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 2 ระดับคือ "ฝึก" และ "ไม่ฝึก" ร่วมกับบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแสดงตัว ซึ่งในสมมติฐานสี่ตั้งไว้ว่า "กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอธิบายกลุ่มและมีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนอีก 3 ประเภท" สถิติที่ใช้ทดสอบคือการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 6 แสดงว่า คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นมิได้แปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสอง ผลวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงไม่เป็นไป

การคาดการณ์ของสมมติฐานสี่และไม่ว่างค้องกับการวิจัยของ วณิช สุขารัตน์ (2518) ซึ่งพบว่าผู้มีบุคลิกภาพแสดงตัว เมื่อร่วมทำงานเป็นหมู่แล้วจะประสบผลสำเร็จในการทำงานสูงกว่าผู้มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวอย่างเชื่อมั่นได้ การที่สมมติฐานสี่ไม่ได้รับการสนับสนุนนี้อาจมีสาเหตุมาจาก ผู้ที่มีลักษณะแสดงตัวบางคนอาจขาดทัศนคติที่ดีต่อการฝึกได้ กล่าวคือจากผลการวิเคราะห์ (ทั้งตาราง 6) ที่พบก่อนฝึกนั้นผู้ที่มีลักษณะแสดงตัวและเก็บตัวมีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่หลังจากฝึกแล้วผู้ที่มีลักษณะแสดงตัวควรมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะเก็บตัว ทั้งนี้เพราะการฝึกของการวิจัยนี้ใช้วิธีอภิปรายในกลุ่ม เพื่อนที่อาจทำให้พวกที่แสดงตัวมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและชอบการฝึกมากกว่าผู้ที่เก็บตัว แต่ก็อาจมีผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวบางคนที่มีทัศนคติไม่ดีต่อการฝึกนี้ และผู้ที่มีลักษณะเก็บตัวบางคนอาจมีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกจึงทำให้บุคคลที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกันเป็นสองประเภท ไม่ได้รับผลการฝึกต่างกันอย่างเด่นชัดในการวิจัยนี้ นอกจากนั้นการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมในครั้งนี้ กลุ่มทดลองได้รับการฝึกการตัดสินใจและใช้เหตุผลรวม 12 เรื่อง ๆ ละ 100 นาที รวมเป็นชั่วโมงในการฝึกทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง ซึ่งกินเวลาในช่วงที่เรียนถึง 8 สัปดาห์ ฉะนั้นการฝึกนี้จึงอาจให้ผลกระทบบที่หนักแน่นต่อนักเรียนที่มีบุคลิกภาพต่างกัน จนบดบังอิทธิพลของความแตกต่างระหว่างบุคคลทางบุคลิกภาพที่ดีต่อการได้รับประโยชน์ของการฝึก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและเก็บตัว ได้รับผลการฝึกอย่างมีประสิทธิภาพเท่ากันในตอนประเมินผล เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกแล้ว แต่อาจคาดได้ว่าในขณะที่ดำเนินการฝึกนั้นพวกแสดงตนและมีทัศนคติที่ดีต่อการฝึก อาจพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้เร็วกว่านักเรียนประเภทตรงข้าม แต่เนื่องจากการวิจัยนี้ไม่ได้วัดเหตุผลเชิงจริยธรรมในช่วงที่มีการฝึก จึงไม่ทราบผลการพัฒนาจิตใจขณะที่ได้รับการฝึกอย่างแท้จริงได้

การวิเคราะห์ต่อมาเป็นการวิเคราะห์ตามสมมติฐานห้า ซึ่งเน้นการทำนายความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปรคือ การฝึกฝน 2 ระดับได้แก่ "ฝึก" กับ "ไม่ฝึก" บรรยากาศของโรงเรียน 2 ระดับได้แก่ "บรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยสูง" กับ "บรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยต่ำ" และบุคลิกภาพ 2 แบบ คือแบบ "เก็บตัว" กับ "แสดงตัว" ในสมมติฐานห้ากล่าวว่า "กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มซึ่งอยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูง และมีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ อีก 7 กลุ่ม" สถิติที่ใช้ทดสอบคือการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 10 แสดงว่า คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นมิได้แปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสาม ผลวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงไม่เป็นไปตามการคาดหวังของสมมติฐานห้า สาเหตุที่ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานห้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลที่ได้มาในครั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากลักษณะต่อไปนี้คือ ประการแรกนักเรียนที่รับรู้บรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูงและต่ำแตกต่างกันนั้น แท้จริงแล้วมาจากโรงเรียนเดียวกันแต่ได้แยกออกตามคะแนนการรับรู้ซึ่ง เป็นความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับบรรยากาศในโรงเรียนเท่านั้น ฉะนั้นจึงอาจเป็นความแตกต่างที่ไม่มากนักและการรับรู้บรรยากาศของโรงเรียนนี้ก็เพียงเพียงลักษณะส่วนบุคคลมิใช่ลักษณะของสถานการณ์อย่างแท้จริง จนพอที่จะชี้ชัดลงไปได้ว่าเป็นสภาพของบรรยากาศแบบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง ดังนั้นถ้าได้มีการสร้างบรรยากาศในการทดลองขึ้นโดยเฉพาะให้นักเน้นเพียงพอจนทำให้มั่นใจได้ว่าเป็นบรรยากาศแบบใดแบบหนึ่งแล้วอาจช่วยให้ผลการทดลองชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนสาเหตุประการที่สองคือเรื่อง การฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของการวิจัยครั้งนี้ให้เล็ที่หนักแน่นและเด่นชัดมาก ทำให้ผลจากการฝึกบดบังผลการวิเคราะห์ตามลักษณะความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เข้าฝึก

ทั้งในด้านการรับรู้บรรยากาศของโรงเรียนและด้านบุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัวทั้งได้กล่าวมาแล้ว ด้วยสาเหตุดังกล่าวนี้จึงอาจทำให้สมมติฐานทำไมไม่ได้รับการสนับสนุน

สรุปได้ว่าผลการวิจัยตามสมมติฐานทั้งห้าประการนั้น ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่เพียงสองข้อคือ ได้พบว่าชุดการฝึกความทรงจำกิจกรรมการสอนครั้งนี้สามารถยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เข้าฝึกให้สูงขึ้นได้อย่างแท้จริง แตกต่างจากผลการสอนจริยศึกษามากที่สุดของโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับการสนับสนุนประการที่สองคือ ได้พบว่ากลุ่มนักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศแบบประชาธิปไตยสูงมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำอย่างเชื่อมั่นได้ ทั้งนี้เมื่อก่อนฝึกนั้นสองกลุ่มมีความสามารถในลักษณะดังกล่าวเท่าเทียมกัน ดังนั้นผลที่ได้พบทั้งกล่าวจึงสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้เพียงสองส่วน ส่วนการวิเคราะห์สมมติฐานอื่น ๆ อีกสามประการนั้นไม่ได้รับการสนับสนุนแต่อย่างใด

การสรุปผลการวิเคราะห์เพิ่มเติม ผลจากการวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อค้นหาลักษณะทางจิตใจที่มีความสำคัญต่อเหตุผลเชิงจริยธรรม ได้พบลักษณะสำคัญคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งมีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยตรง กล่าวคือจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองครั้ง ได้พบผลที่แสดงว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลจะแปรปรวนไปตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเมื่อพิจารณาคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมช่วงวัดในครั้งที่สอง ทำให้ได้พบผลสำคัญที่แสดงว่าบุคคลที่เรียนอยู่ในเกณฑ์กลางนั้นสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ดีกว่ากลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำอย่างเชื่อมั่นได้ ดังนั้นการจะนำผลการเรียนไปทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นต้องใช้ทำนายผลหลังฝึกจะได้ผลดีกว่าการทำนายผลก่อนฝึก ทั้งนี้เพราะการฝึกอาจช่วยพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลที่เรียนสูงให้มีเหตุผลสูงด้วย และการฝึกครั้งนี้สามารถพัฒนาเหตุผลของผู้มีอายุน้อยได้ดีกว่าผู้มีอายุมาก แสดงว่าแบบฝึกชุดนี้ใช้ได้กับผู้มีประสบการณ์ทางสังคมน้อยกว่า

จึงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดได้ว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นสามารถพัฒนาได้ด้วยการอภิปรายในหมู่เพื่อนภายใต้การแนะนำของครู แต่การฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะได้ดียิ่งขึ้นถ้าผู้เข้ารับการฝึกมีสติปัญญาที่ใสและมีอายุไม่มากนัก (ประมาณ 10 - 12 ขวบ) ประโยชน์ที่ได้จากฝึกนั้นคือทำให้เด็กคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ช่วยให้เกิดความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รู้จักและเห็นความจำเป็นที่จะต้องทำงานเป็นกลุ่ม นับว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นอย่างยิ่ง

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับการฝึกฝนโดยวิธีอภิปรายกลุ่ม

จากหลักฐานที่ได้พบในการวิจัยนี้ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าการฝึกเพื่อยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มภายใต้การแนะนำของครูนั้นสามารถใช้ได้ดีกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของประเทศไทยโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะมีอายุระหว่าง 9/6 - 14 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ม่ประสบการณ์ทางสังคมพอสมควร เป็นวัยที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมจากระดับก่อนกฎเกณฑ์ขึ้นมาสู่ระดับค่านิยม กฎเกณฑ์ สำหรับระยะเวลาและลักษณะของการฝึกนั้นได้ใช้เวลาฝึกประมาณ 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน ๆ ละ 2 คาบ (รวมประมาณ 100 นาที) รวม 24 คาบ และเนื่องจากบางสัปดาห์ผู้ถูกศึกษาต้องทำกิจกรรมของทางโรงเรียนจึงต้องเลื่อนการทดลองออกไปเป็น 8 สัปดาห์ ในสัปดาห์สุดท้ายมีการสรุปกิจกรรมต่าง ๆ ที่ฝึกทั้งหมดด้วย กิจกรรมที่ใช้ฝึกนั้นมีกิจกรรมที่พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมจากชั้นสอง (ระดับก่อนกฎเกณฑ์) ไปสู่ชั้นสาม (ระดับค่านิยมกฎเกณฑ์ของกลุ่ม) 7 กิจกรรม และกิจกรรมที่พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมจากชั้นสามไปสู่ชั้นสี่ (ระดับค่านิยมกฎเกณฑ์ของสังคม) 5 กิจกรรม รวมกิจกรรมที่ใช้ฝึกครั้งนี้ทั้งสิ้น 12 กิจกรรม ส่วนผลจากการฝึกนั้นพบว่าเมื่อแบ่งผู้เข้ารับการฝึก

ออกเป็นสามลักษณะตามความแตกต่างระหว่างบุคคลคือ ระดับผลการเรียนบุคลิกภาพ แสดงตัว เก็บตัว ระดับบรรยากาศของโรงเรียน ผลปรากฏว่าผู้รับการฝึกทุกประเภท มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นทุกกลุ่ม แสดงว่าผลการฝึกครั้งนี้มีลักษณะเข้มข้นจนกระทั่ง ผลดังกล่าวบ่งชี้ความแตกต่างระหว่างบุคคลขึ้นมาแต่เดิมได้ สิ่งสำคัญของการฝึกนี้คือ "การฝึกครู" ซึ่งแตกต่างไปจากการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมในงานวิจัยของโกศล มีคุณ (2524) ซึ่งฝึกโดยไม่ต้องใช้ครู เพียงแต่ให้นักเรียนอ่านจากแบบเรียนโดยตนเอง ก็สามารถพัฒนาเด็กได้ ผู้ฝึกไม่ต้องสอนเอง เพียงแต่ต้องเตรียมศึกษาทฤษฎีและเนื้อหา ก่อน ให้เด็กอ่านเท่านั้น อย่างไรก็ตามบทเรียนแบบโปรแกรมดังกล่าวก็ยังไม่มีการศึกษาว่าสามารถ พัฒนาเด็กเรียนอ่อนได้หรือไม่ และบุคลิกภาพอย่างไรจึงจะพัฒนาได้มากที่สุด ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาประสิทธิภาพของการฝึกต่าง ๆ หรือการฝึกแบบผสมที่ใช้ในประเทศไทย กันต่อไป

ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัย

เพื่อให้ผู้ทำศึกษางานวิจัยและผู้ที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษ ได้เห็นจุดเด่นและจุดอ่อนในค่านคุณภาพความน่าเชื่อถือ และเพื่อจะได้มีทั้งจุดอ่อนในการ ทำวิจัยในแนวทางนี้ต่อไป จึงขอชี้แจงให้ทราบข้อดีและข้อจำกัดที่พบในงานวิจัยนี้ดังนี้

ข้อดีของงานวิจัย งานวิจัยนี้มีข้อดีที่ควรกล่าวถึงคือ

1. งานวิจัยนี้กล่าวได้ว่าเป็นงานวิจัยเชิงทดลองที่ถูกแบบแผน ตั้งแต่การสร้าง เครื่องมือ การจัดหากลุ่มตัวอย่าง การฝึกบุคลากรในโครงการทดลอง การตรวจคะแนน ของตัวแปรตาม และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องจักรกลทางสถิติ การวิจัยนี้จึงสามารถ ตอบคำถามตามสมมติฐานและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการฝึก อย่างเชื่อมั่นได้

2. ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นตัวแปรที่มีการพยากรณ์ว่าควรจะมีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบแน่ชัด การวิจัยนี้สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับตัวแปรอิสระได้ดียิ่ง เพราะได้วิเคราะห์เพิ่มเติมจากสมมติฐานไปอีกเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. การฝึกฝนเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมให้เด็กวัยวชิรภูมิปรายกลุ่มนั้น นอกจากจะเป็นการรวมวิธีฝึกหลายวิธีเข้าด้วยกันตามหลักของโคลเบอร์กแล้ว ยังเข้ากันได้กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรใหม่ของประถมศึกษาด้วย นั่นคือ การสร้างเสริมให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้เพราะการฝึกดังกล่าวต้องอาศัยการร่วมกันคิดแก้ปัญหา ต้องช่วยกันทำงานทุกคน กระบวนการเหล่านี้จึงช่วยให้เด็กอยู่ในสังคมได้ดียิ่งขึ้นด้วย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลหลายแง่หลายมุม โดยพยายามใช้ข้อมูลที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด การกระทำดังนี้ทำให้เกิดความชัดเจนและมั่นใจในข้อสรุปของการวิจัยยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดของงานวิจัย งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดหรือข้อบกพร่องที่ควรนำมากล่าวไว้ เพื่อผู้ศึกษางานวิจัยจะได้ทราบจุดอ่อนของงานวิจัยนี้คือ

1. โรงเรียนที่ใช้ทดลองทั้งสี่โรงเรียนนั้นมีสภาพคล้ายคลึงกันและอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันจึงทำให้บรรยากาศของโรงเรียนมีลักษณะคล้ายคลึงกันด้วย ดังนั้นเพื่อให้งานวิจัยที่จะดำเนินการต่อไปสมบูรณ์มากขึ้น จึงควรจะต้องเลือกโรงเรียนที่มีบรรยากาศที่มีลักษณะเป็นแบบประชาธิปไตยต่างกันให้เด่นชัดขึ้น อาจทำให้ผลการวิจัยได้ผลดีขึ้น

2. การวัดการตัดสินใจและใช้เหตุผลของผู้ถูกศึกษารั้งนี้ ใช้แบบวัดแบบปลายเปิด ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือมีข้อดีในแง่ที่ทำให้ผู้ถูกศึกษารายงานถึงระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของตนออกมาได้ตามความเป็นจริง ส่วนข้อเสียก็คือแบบวัดดังกล่าวนี้ต้องตรวจด้วยผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อยสองคน และต้องหาความเชื่อมั่นระหว่างผู้ตรวจสอบสองคนด้วย

การใช้แบบวัดชุดนี้จึงทำให้สิ้นเปลืองทั้งเวลา และกำลังงานในการทรววจวิเคราะห์ข้อมูลมาก

3. ด้านการติดตามผลระยะยาว งานวิจัยนี้ยังขาดการติดตามผลระยะยาว คือหลังจากทดลองแล้ว 9 วัน ได้มีการวัดซ้ำแปรตามเป็นครั้งแรกหลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง และต่อจากนั้นก็ให้ทำการวัดอีก ถ้าหากมีการวัดจิตลักษณะที่ผิดอีกคือหลังจากทดลองแล้ว 1 เดือน หรือ 3 เดือนต่อมา ก็จะทำให้ผลการวิจัยไม่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะการติดตามผลระยะยาวย่อมจะทำให้ทราบถึงจิตลักษณะที่ได้รับการฝึกว่าจะคงทนอยู่เพียงใด ฉะนั้นงานวิจัยที่จะได้ดำเนินการต่อไปตามแนวทางของการวิจัยนี้จึงควรมีการติดตามผลระยะยาวด้วย

4. การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมครั้งนี้ไม่สามารถทำให้เด็กที่ถูกพัฒนามีพฤติกรรมทางจริยธรรมได้อย่างเหมาะสมทุกคน นั่นคือให้ทุกคนทำความดีละเว้นความชั่ว เพราะพฤติกรรมทางจริยธรรมนั้นต้องขึ้นอยู่กับจิตลักษณะอื่น ๆ อีกหลายด้านนอกเหนือจากความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ฝึกในการวิจัยนี้ ฉะนั้นในนักเรียนบางคนที่มีพัฒนาการทางด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงหลังการฝึกเพียงอนาคตต่ำ (เพราะไม่ได้ฝึกลักษณะมุ่งอนาคตด้วย) อาจโง่มากกว่าเดิม แต่เด็กบางคนที่มีพัฒนาการด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงในขณะที่มุ่งอนาคตสูงอยู่แล้ว จะเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่น่าปรารถนาได้มาก ฉะนั้นการวิจัยนี้จึงไม่สามารถจะสนองให้เกิดพฤติกรรมที่ดีงามขึ้นอย่างเห็นผลในทันทีได้ เพราะเป็นการพัฒนาเฉพาะด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยที่จะดำเนินการต่อไปควร เน้นการพัฒนาจิตลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้วย เช่น ลักษณะมุ่งอนาคต ความสามารถควบคุมตนเองและความเชื่ออำนาจภายในตนเอง ฝึกลักษณะให้จิตแก่่งสามารถควบคุมตนเองได้ก็ รวมทั้งมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงด้วยแล้ว ย่อมจะช่วยให้พฤติกรรมของเยาวชนเป็นที่น่าปรารถนามากขึ้น ในเมื่อบุคคลมีเหตุผล

เชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 5 หรือชั้นที่ 6 แล้วเท่านั้นที่จะลดทอนลงได้ ๆ จะมีบทบาทต่อพฤติกรรม
 ของคน แต่สำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา 5 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้นน้อยคนนักที่จะมี
 เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 5 หรือชั้นที่ 6 ได้ ดังนั้นการวิจัยทางจริยศึกษาซึ่งทำกับเด็ก
 ระดับโรงเรียนจึงควรพัฒนาทักษะอื่น ๆ นอกเหนือจากการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่ศึกษาประสิทธิภาพของการฝึกอบรมจริยธรรมในแนว
 ใหม่โดยเปรียบเทียบกับการสอนที่มีอยู่เดิม ในการวิจัยนี้ได้สร้างชุดการสอนแบบอภิปราย
 ในกลุ่มนักเรียนภายใต้การนำของครูรวม 12 เรื่อง สามารถนำไปใช้สอนได้ทั้งในระยะสั้น
 และระยะยาว ซึ่งการวิจัยนี้พบว่าประสิทธิภาพสูง สามารถพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมให้สูงขึ้น
 ได้มากและเร็วกว่าที่จะเกิดการพัฒนาในตัวนักเรียนเองตามธรรมชาติ นอกจากนั้นการวิจัยนี้
 ยังได้ศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ประกอบด้วยหลายตัว ซึ่งนำไปสู่การอภิปรายผลได้อย่างกว้างขวาง
 และจะนำผลการวิจัยนี้มาชี้แนะทางการปฏิบัติ และแนวทางการวิจัยที่ควรกระทำในอนาคต
 ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทางด้านการวิจัยศึกษา และในการวิจัยศึกษาในระดับประถมศึกษาถึงขนาด
 การเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกและทัศนคติอันดีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยตรง ส่วนใหญ่จะจัด
 ในลักษณะนำเอาคุณธรรมที่สังคมปรารถนามาอบรมสั่งสอนกันในโรงเรียน ดังนั้นการสอน
 จริยศึกษาในปัจจุบันจึงมีลักษณะที่ปลูกฝังคุณธรรมไปเป็นเรื่อง เป็นตอนแต่ไม่เป็นคุณธรรมเดียวกัน
 ทั้งหมด ซึ่งการปลูกฝังจริยธรรมดังกล่าวอาจทำให้เด็กเริ่มนำไปปฏิบัติได้ยาก ทั้งนี้เพราะ
 มีสาเหตุอย่างน้อยสองประการคือ ประการแรกคุณธรรมที่นำมาปลูกฝังนั้นยังไม่ทราบว่าเหมาะสม
 กับเด็กระดับใด คุณธรรมใดควรปลูกฝังอย่างไรในขณะที่ยังเด็กอยู่เท่าใดจึงจะให้ผลดีที่สุด
 ส่วนประการที่สองนั้นคือในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันนี้บุคคลต้องมีการตัดสินใจเลือกปฏิบัติ

ตามคุณธรรมวิถีสอนธรรมที่อาจารย์พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น และถูกต้องตามหลักทางกฎหมาย คือธรรม และมีความสอดคล้องกับกติกามณเฑียรไทยด้วย ดังนั้นการจัดสอนจริยศึกษาในปัจจุบันจึงควรระดมเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจและใช้เหตุผลที่เหมาะสมต่อตนเองและสังคมให้มากที่สุด ซึ่งนักจิตวิทยาได้พิสูจน์พบว่าจิตลักษณะที่จะช่วยให้สามารถตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสมคือ "เหตุผลเชิงจริยธรรม" ซึ่งตามปกติบุคคลมีจิตลักษณะนี้อยู่แล้วตามธรรมชาติ แต่อาจได้ฝึกเพิ่มอีกก็จะช่วยให้นักตัดสินใจได้ถูกต้องขึ้น การวิจัยนี้จึงนำวิธีอภิปรายในกลุ่มเพื่อนโดยมีครูคอยชักนำอยู่เบื้องหลังมาใช้พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนให้สูงขึ้น โดยสร้างชุดกิจกรรมการฝึกไว้ 12 กิจกรรม ซึ่งทางโรงเรียนสามารถนำไปใช้ได้ทันที ทั้งนี้เพราะกิจกรรมชุดนี้นอกจากจะใช้ในการทดลองครั้งแรกในโรงเรียนประสบความสำเร็จแล้วยังได้นำไปเผยแพร่ในการจัดอบรมวิธีสอนจริยศึกษาในที่ต่าง ๆ เช่นที่จังหวัดพิษณุโลก และในกลุ่ม 7 ของโรงเรียนประจักษ์ศิลปาคมจังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นต้น ผลการทดลองรวมทั้งการเผยแพร่พัฒนานั้นได้พบว่า นอกจากการฝึกมีความเข้มข้นหนักแน่นแก่นักเรียนที่สมัครใจไม่ได้อีกมีผลการเรียนในระดับที่ต่ำกว่าสามารถใช้เหตุผลได้หลังจากการฝึก นอกจากนั้นยังได้พบว่านักเรียนที่มีลักษณะเก็บตัวซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับวิธีการฝึกอันเป็นการอภิปรายแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมก็ยังสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ดีเท่ากับนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบอื่น ๆ ด้วย

ข้อเสนอแนะทางการอบรมเลี้ยงดู สำหรับการพัฒนาจิตใจให้กับเยาวชนใน

ครอบครัวนั้น บิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถพัฒนาจิตลักษณะด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ โดยการใช้วิธีอบรมเลี้ยงดูตามหลักทางจิตวิทยา คือจัดการอบรมเลี้ยงดูตามลักษณะประชาธิปไตย โดยเลี้ยงดูด้วยความรักสนิทสนมเกิด เลี้ยงดูด้วยความรักและเมตตา เมื่อลงโทษก็ใช้วิธีลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย อบรมสั่งสอนด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีการควบคุมปานกลางในเด็กที่มาจากการอบรมฐานะสูงและปานกลาง ซึ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวนี้ คงเกิดขึ้นและแพร่หลาย (2519 และ 2520) ได้พบว่าเป็นสภาพแวดล้อมที่จะช่วยปลูกฝังลักษณะทางจิตใจ

ของ เด็กโตที่สุด เมื่อมีความสามารถสามารถจัดการอบรมบุตรตามลักษณะประชาธิปไตยได้แล้ว
จากนั้นจึงพูดคุยกัยบุตรของตนให้สามารถตัดสินใจและใช้เหตุผลในระดับสูงขึ้นตามความเหมาะสม
ของประสบการณ์ทางสังคมและระดับสติปัญญาที่เด็กมีอยู่ การกระทำในลักษณะดังกล่าวจะช่วย
ให้เด็กมีความสามารถในการตัดสินใจและใช้เหตุผลได้สูงขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้เพราะผลวิจัยครั้งนี้
ได้พบหลักฐานที่แสดงว่าเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตยสูงแต่ไม่มีการ
พูดคุยกัยบุตรในคำสอนของ เหตุผลเชิงจริยธรรมแล้วเด็กก็ไม่สามารถใช้เหตุผลได้สูงมากนัก ดังนั้น
การพูดคุยกัยเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมในบรรยากาศของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการยกระดับจิตใจของเด็กให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะทางด้านการวิจัยต่อไป เนื่องจากผลของการวิจัยเชิงทดลองในครั้งนี้
ยังมีอีกหลายลักษณะที่เป็นปัญหาและต้องการการวิจัยเพื่อตอบปัญหาอีกหลายประการ ผู้วิจัยจึง
ขอเสนอแนะแนวทางของการวิจัยต่อไปดังนี้คือ จากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการพัฒนาจิตใจ
ทางด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมเท่านั้น แต่เด็กที่ถูกศึกษาังไม่สามารถมีพฤติกรรมได้อย่าง
เหมาะสมทุกคน ทั้งนี้เพราะการทำความเข้าใจความซับซ้อนของชีวิตกับจิตลักษณะอีกหลายประการ
ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ดังนั้นการวิจัยที่จะดำเนินการต่อไปควรพัฒนาจิตลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
กับพฤติกรรมไม่รวมกับการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วย จิตลักษณะที่ควรฝึกได้แก่ ลักษณะ
บุคลิกภาพ และความสามารถในการควบคุมตนเองซึ่งจะช่วยให้อึดเกร่งขึ้น เมื่อสามารถฝึก
ลักษณะบุคลิกภาพจนทำให้ผู้เข้าฝึกจิตใจเกร่งและสามารถควบคุมจิตใจตนเองได้ รวมทั้งมีเหตุผล
เชิงจริยธรรมในขั้นสูงแล้ว จะทำให้เด็กเป็นผู้นำพฤติกรรมที่น่าปรารถนาของสังคมมากขึ้น
ส่วนลักษณะเก็บตัวแสดงตัวนั้นการวิจัยยังไม่พบว่าเกี่ยวข้องกับการฝึกถึงแม้ว่าจะได้ฝึกด้วย
วิธีอภิปรายกลุ่มในหมู่เพื่อนก็ตาม ดังนั้นการดำเนินการวิจัยในขั้นต่อไปจึงสมควรที่จะวัด
ทัศนคติในการฝึกมาประกอบด้วย เพราะการมีทัศนคติที่ไม่ดีอาจส่งผลให้การฝึกพัฒนาจิตใจไม่
เกิดประโยชน์ต่อบุคคลนั้นได้อย่างเต็มที่ สำหรับด้านบรรยากาศของโรงเรียน การวิจัยต่อไป
ควรเลือกโรงเรียนที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตยสูงและต่ำต่างกันจริง ๆ เพราะเมื่อ

ผู้เข้าปีกลงในบรรณาคถาต่างกันหรือสร้างบรรณาคถาแบบประชาธิปไตยมากน้อยในห้องเรียน ประกอบการฝึกทักทายอาจารย์ให้สวัสดีกัน ประการสุดท้ายที่ขอเสนอแนะใน

การวิจัยต่อไปคือ ระยะเวลาของการฝึกและการวัดผลของการฝึก ถือว่าการฝึกอย่างเข้มข้นเกินไปจะยิ่งทำให้กลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะจิตใจต่างกันมีความสามารถใช้เหตุผลไม่ต่างกัน เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกนั้น ดังนั้นในขณะที่ฝึกควรวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมไว้เป็นระยะ ควบคู่กันจะได้อรรถาธิบายถึงพัฒนาการของเหตุผลในขณะฝึกด้วยว่าในกลุ่มที่มีลักษณะภายในต่างกัน กลุ่มไหนจะพัฒนาได้เร็วช้าอย่างไรต่อไป

ขอเสนอแนะที่โลกถามมาได้เสนอไว้ในวงกลม ผู้ที่ศึกษางานวิจัยนี้อาจได้ข้อคิด ในการดำเนินงานวิจัยต่อไปอีกมาก ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับงานวิจัย ต่อ ๆ ไป ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความเจริญก้าวหน้าในทางวิชาการ อันมีผลพวงนำมาสู่การพัฒนาของ เยาวชนของชาติ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป.

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

การฝึกหัดครู, กรม หน่วยงานพิเศษ แบบฝึกหัดการพูดตอนที่ 1 อักษรเจริญทัศน์
2513, 96 หน้า

การศาสนา, กรม คู่มือครูวิจัยศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 5 - 6 โรงพิมพ์กรมศาสนา 2522,
175 หน้า

โกศล มีคุณ รูปแบบของผู้นำและสภาวะการปฏิบัติงานที่มีผลต่อขวัญและผลผลิตของกลุ่ม
ปฏิญานพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518, 55 หน้า
อัครสำเนา

การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และทักษะในการ
สวมบทบาท ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปฏิญานพนธ์ กศ.ค. สาขาการวิจัย
และพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 385 หน้า
อัครสำเนา

เขียน แสงหนุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของผู้นำกับความสำเร็จและ
ความพอใจในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิญานพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518, 42 หน้า อัครสำเนา

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : รายงาน
การสัมมนา โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2522, 251 หน้า

จรรยา สุวรรณทัต กวงเกื่อน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ พฤติกรรมศาสตร์
เล่ม 1 : พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
2521 : 110 หน้า

จอน เพชรรัตน์ การศึกษาเกี่ยวกับความสนใจของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในเขตจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2511, 132 หน้า
 อักสำเนา

จิรศักดิ์ เข็มพงษ์ไพฑูรย์ การศึกษาการรับรู้ภายในกลุ่มอันเนื่องมาจากการหมุนเวียนผู้นำ
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518, 50 หน้า
 อักสำเนา

จิรพร โพธิ์สุวรรณ ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้านการเรียนการสอน
กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพเก็บตัว - แสดงตัว ของนักเรียน ปริญญานิพนธ์
 กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 58 หน้า อักสำเนา
 จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ พระราชหัตถเลขาธิราชกาลที่ 5 ทรงมีไปมา
กับสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส โรงพิมพ์พระพรหมนาคร
 2472, 249 หน้า

นภาพ ชวยโต การศึกษานโยบายของการศึกษาอบรมตามโครงการจริยธรรมสำหรับนักศึกษา
วิทยาลัยครูสงขลา วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2521, 158 หน้า
 อักสำเนา

ทองเดือน พันธุเมธา การวิเคราะห์ผู้นำทฤษฎีการทางจิตวิทยาสังคม ห้างหุ้นส่วนจำกัด
 เกษมสุวรรณ 2519, 42 หน้า

_____ "วิธีอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะเด็กไทยตอน 2 : ลักษณะความเป็นพลเมืองดี"

วารสารคนเศรษฐกิจศาสตร์ 1 : 16 - 25 มกราคม 2519

_____ "พัฒนาการของพฤติกรรม" ใน พฤติกรรมศาสตร์ 1 : พื้นฐานความเข้าใจ
ทางจิตวิทยา หน้า 1 - 38 โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2521

_____ การพัฒนาจริยธรรม : ตำราจิตวิทยา สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522 : 84 หน้า อักสำเนา

ทองเถื่อน พันธมนาวิน "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักพฤติกรรมศาสตร์" ใน
รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน หน้า 29 - 54 สำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี โรงพิมพ์กรมศาสนา 2522
 จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแก่ตนเอง เอกสารโรเนียว มีนาคม 2523 : 21 หน้า
 อักสำเนา

..... พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา
 โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด 2524 : 130 หน้า

ทองเถื่อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ จริยธรรมของเยาวชนไทย :
รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร พิมพ์ครั้งแรก 2519, พิมพ์ครั้งที่สอง 2520, 339 หน้า
 เกษ วิโย การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางความคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ
เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน ปรินิพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 106 หน้า อักสำเนา
 ทิพย์สุภา นิลสินธุ์ การสร้างแบบทดสอบความพร้อมทางจริยธรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
 วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 114 หน้า อักสำเนา
 ทิพวรรณ กิติวิบูลย์ การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยก่อนเรียน
 ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 250 หน้า
 อักสำเนา

นพพร อุดมพันธ์ ความสนใจและทัศนคติของเยาวชนต่อพุทธศาสนา วิทยานิพนธ์
 ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2506, 122 หน้า อักสำเนา
 บัณฑิต แก้วส่อง การเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมือง
และชนบทที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการฝึกแตกต่างกัน ปรินิพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 89 หน้า อักสำเนา

พัฒนา ชูเชอ การศึกษาเรื่องการอบรมพุทธศาสนาและความคิดเห็นของเขาคือต่อพุทธศาสนา
ในโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยจังหวัดพระนคร วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2508, 88 หน้า อักษรย่อ

พินิจ นิภาศบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้านการเรียนการสอน
กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ปรินิญาพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 52 หน้า อักษรย่อ

เพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร
และชลบุรี วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512, 140 หน้า
 อักษรย่อ

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
ที่เรียนจากหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับร่างครั้งที่ 1

ปรินิญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 157 หน้า
 อักษรย่อ

วิญญู นันทอง ความสนใจและทัศนคติของนักเรียนต่อพุทธศาสนาในชั้นเตรียมอุดมศึกษา

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2503, 76 หน้า อักษรย่อ

รัตนากมล การสอนศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญของโรงเรียนในจังหวัด

พระนคร ปีการศึกษา 2513 วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2513, 78 หน้า อักษรย่อ

ถ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ สถิติวิทยาทางการศึกษา วัฒนาพานิช 2522,

276 หน้า

วณิช สุธารัตน์ ความคาดหวังและผลงานภาคปฏิบัติของนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพประเภทเก็บตัว
และแสดงตัวในการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518, อักษรย่อ

วารินทร์ ม่วงสุวรรณ ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก และแบบควบคุม ความเอื้อเฟื้อ และวินัยทางสังคม ปรินทิเนียนท์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร 2517, 180 หน้า อักสำเนา

วิชาการ กรม หลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น
2520, 442 หน้า

วิเชียร ทองนุช เปรียบเทียบการศึกษาให้เหตุผลตามหลักอนุรักษและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูและภูมิหลังทางสังคมต่างกัน ปรินทิเนียนท์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 119 หน้า อักสำเนา

วิเชียร รักการ การวิจัยเปรียบเทียบจิตลักษณะของนิสิตและนิสิตอาสาสมัคร ศึกษาเฉพาะ
กรณีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2522, 139 หน้า อักสำเนา

วิรัช จามจนอม เปรียบเทียบการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์และการคิดหาเหตุผล
เชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับอายุ 12 และ 15 ปี ในกรุงเทพมหานครและชนบท
ปรินทิเนียนท์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 73 หน้า
อักสำเนา

วิบุต วิเชียรโชติ "บทบาทของครูในการพัฒนาประชาธิปไตย" วารสารครูเชียงใหม่
4(5) : 22 - 24 มกราคม 2517

_____. "การสอนจริยศึกษาแบบสืบสวน-สอบสวน" ใน คู่มือครูจริยศึกษาภาคบรรยาย
เชิงปฏิบัติ เรื่อง "การสอนจริยศึกษาระดับประถมศึกษาและโรงเรียนนันทศึกษา"
หน้า 111 - 144 สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ 2521

ไวรัช เจียมบรรจง อิทธิพลของขนาดของกลุ่ม และลักษณะของสมาชิกที่มีต่อผลผลิตและ
ความพอใจในกลุ่ม ปรินทิเนียนท์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2518, 59 หน้า อักสำเนา

ศึกษาธิการ, กระทรวง แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 โรงพิมพ์

ยูไนเต็ดโปรดักชั่น 2520, 20 หน้า

_____. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507 โรงพิมพ์คุรุสภา 2507,
1133 หน้า

เศวต สายสุวรรณนท์ การศึกษาค้นคว้าและความคิดเห็นและสนใจของนักเรียนวัยรุ่นต่อ

พุทธศาสนาในปัจจุบัน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2511,
55 หน้า อักส่าเนา

สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ คู่มือครูจริยศึกษา ภาคปฏิบัติ
เรื่องแนวการสอนจริยศึกษา คำรองการพิมพ์ 2520, 77 หน้า

_____. คู่มือครูจริยศึกษา ภาคบรรยายเชิงปฏิบัติ เรื่อง "การสอนจริยศึกษาระดับ
ประถมศึกษาและโรงเรียนอาชีวศึกษา" คำรองการพิมพ์ 2521, 154 หน้า

สมบุญ ทองศิลป์ ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้านการเรียน
การสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความเป็นผู้นำของนักเรียน ปริญญาณพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 65 หน้า อักส่าเนา

สมพงศ์ เกษมสิน การบริหารงานบุคคลแบบใหม่ โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
2516, 513 หน้า

สมพร จารุณี การสำรวจวิธีสอนวิชาศีลธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2514, 94 หน้า อักส่าเนา

สุภาพรณ พวงจันทเพชร การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรมหน่วย "คุณธรรม
เสริมสร้างลักษณะนิสัย" ศึกษาระดับบัณฑิตยศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏวชิรเวศน์ ในชั้นประถมศึกษาปีที่หก วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2519, 145 หน้า อักส่าเนา

สุมน อมรวิวัฒน์ "การปลูกฝังค่านิยมในวัยเด็ก" คุรุปริทัศน์ ฉบับความรู้เกี่ยวกับเด็ก :

100 - 103 มกราคม 2522

สุริยา เหมตะศิลป์ ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมระดับสติปัญญาและการยอมรับตนเอง

ของ เด็กวัยรุ่นตอนต้น ปริญญาวิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2521, 48 หน้า อักษรย่อ

แสง จันทร์งาม "การสอนจริยธรรมในโรงเรียน" ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรม

ในสังคมไทยปัจจุบัน หน้า 217 - 236 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักนายกรัฐมนตรี โรงพิมพ์กรมศาสนา 2522

อติศักดิ์ ทองบุญ "การสอนจริยศึกษาแก่เด็ก" คุรุปริทัศน์ ฉบับความรู้เกี่ยวกับเด็ก :

60 - 63 มกราคม 2522

อนันต์ ศรีโสภา หลักการวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ 2 บริษัทสำนักพิมพ์พัฒนาพานิช จำกัด

2521, 430 หน้า

อัมมา ภากานพวงศ์ เรื่องยังไม่จบ : แบบฝึกหัดเสริมประสบการณ์ทางจริยศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2521, 35 หน้า

เอกวิทย์ ณ ถลาง "การพัฒนาค่านิยมในเด็ก : ข้อเสนอแนะบางประการ" คุรุปริทัศน์

ฉบับความรู้เกี่ยวกับเด็ก : 130 - 135 มกราคม 2522

เอนกกุล กริแสง เอกสารประกอบการสอนจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แผนกเอกสาร

การพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิมพ์โลก 2521, 224 หน้า

อำนวย ทะพิงค์แก และ ชัยนัต วรรณะภูติ "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของ

นักการศึกษา" ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน หน้า 185 - 210

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี โรงพิมพ์กรมศาสนา

2522

- Bandura, A. Principles of Behavior Modification. New York, Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1969, 677 p.
- Becker, W.C. "Consequences of Different Kinds of Parental Discipline," in Review of Child Development Research. V.i, p. 196 - 108. New York, Connecticut Printer, Inc., 1964.
- Boehm, Leonore. "The Development of Conscience : a Comparison of Student in Catholic Parochial Schools and in Public Schools," Child Development. 33(3) : 591 - 602, September, 1962.
- Brophy, Jere E. and Thomas L. Good. Teacher - Student Relationships; Causes and Consequences. New York, Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1974. 400 p.
- Brown, Roger. Social Psychology. New York, Free Press, 1968. 412 p.
- Bull, N.J. Moral Education. London, Routledge & Kegan Paul, 1960. 183 p.
- Crowley, P.M. "Effect of Training Upon Objectivity of Moral Judgment in Grade School Children." Journal of Personality and Social Psychology. 8 : 228 - 232. March, 1968.
- Edward, Allen L. Experimental Design in Psychological Research. New York, Rinehart, 1960. 455 p.
- Haan, N. and Jerry Langer. "Family Pattern of Moral Reasoning," Child Development. 47(4) : 1204 - 1206, December, 1976.
- Hoffman Martin L. "Moral Development," in Carmichael's Manual of Child Development. V. 2, 3 rd.ed., New York, John Wiley and Sons, Inc., 1970.
- _____. "Moral Internalization : Current Theory and Research," in Advance in Experimental Social Psychology. V. 10, p. 86 - 127. New York, Academic Press, Inc., 1977.
- Hornstein, H.A.E. Fisch and M. Holmes. "Influence of a Model's Feeling About his Behavior and his Relavance as a Comparison other on Observers Helping Behavior," Journal of Personality and Social Psychology. 10 : 222 - 226, March, 1968.
- Jones, V. and Morris. "Relations of Temperament to the Choice of Values," Journal of Abnormal Social Psychology. 53. 345 - 349, May, 1956.

- Kay, W. Moral Development. London, George Allen and Unwin Ltd., 1970. 270 p.
- _____. Moral Education. London, George Allen and Unwin Ltd., 1975. 383 p.
- Keasey, Charles B. "Experimentally Induced Changes in Moral Opinions and Reasoning," Journal of Personality and Social Psychology. 26(1) : 30 - 38, October, 1973.
- Keasey, C. Tomlinson and Charles B. Keasey. "The Mediating Role of Cognitive Development in Moral Judgment," Journal of Personality and Social Psychology. 45(2) : 201 - 298, June, 1974.
- Kohlberg, Lawrence. "Development of Moral Character and Moral Ideology," in Review of Child Development Research. V. 1, p. 83 - 432 Hartford, Connecticut printer, Inc., 1964.
- _____. "Stage and Sequence : the Cognitive Development Approach to Socialization," in Handbook of Socialization : Theory and Research. p. 347 - 480. Chicago, Rand McNally, 1969.
- _____. "Education for Justice : a Modern Statement of the Platonic View," in Moral Education : Five Lectures. p. 57 - 84. Massachusetts, Cambridge, Harvard University Press, 1970.
- _____. "Moral Education for a Society in Moral Transition," Educational Leadership. 33(1) : 46 - 54, October, 1975.
- _____. "Moral Stages and Moralization : The Cognitive Development Approach," in Moral Development and Behavior : Theory, Research, and Social Issues. p. 31 - 53, Holt, Rinehart and Winston, New York, 1976.
- Lefurgy, W.G. and G.W. Waloshin. "Immediate and Longterm Effects of Experimentally Induced Social Influence in the Modification of Adolescents Moral Judgments," Journal of Personality and Social Psychology. 18(12) : 104 - 110, December, 1969.
- Lewin, K.R. Lippit and R. White. "Patterns of Aggressive Behavior in Experimentally Created," Social Climate, Journal of Social Psychology. 10 : 271 - 299, September, 1939.
- Lickona, Thomas (ed). Moral Development and Behavior, Theory, Research, and Social Issues. New York, Holt, Rinehart and Winston, 1976. 402 p.

- Lindquist, E.F. Educational Measurement. Washington D.C. American Council on Education, 1951. 819 p.
- _____. Design and Analysis of Experiments in Psychology and Education. Boston, Houghton Mifflin Company, 1956. 393 p.
- Lunn A.J. "The Effects of Group Techniques on the Attitude Held by Children Toward Moral and Spiritual Values," Dissertation Abstracts. 28(5): 1734-A, November, 1967.
- Peterson, G.B. "Adolescent Moral Judgment as Related to Family Power, Family Support and parental Moral Development," Dissertation Abstracts. 37(10) : 6793 - A, April, 1977.
- Piaget, J. The Moral Judgment of the Child. London, Harcourt, Brace, 1932.
- _____. The Moral Judgment of the Child. Trans. by Marjorie Gabain. Glencoe, Illinois, Free Press, 1948. 418 p.
- Psychology Today : A Introduction. p. 149. 2nd.ed., Del Mar, California, GRM Book, 1972.
- Rothman, Golda R. The Influence of Moral Reasoning on Behavioral Choices," Child Development. 47(2) : 397 - 406, June, 1976.
- Saadatmend, B. "Cross - Cultural Investigation of the Influences of Parents, Culture, and Age on the Moral Reasoning of Children," Dissertation Abstracts. 33(6) : 2796 b. December, 1972.
- Schleifer Michael and Verginia I. Douglas. "Effects of Training on the Moral Judgment of Young Children," Journal of Personality and Social Psychology. 28(1) : 62 - 68, October, 1973.
- Sears, Robert. R., Eleanor E. Maccoby and Harry Levin. Patterns of Child Rearing. Evanston, Illinois, Row Peterson Inc., 1957. 549 p.
- Secord, Paul F. and Backman Carl W. Social Psychology. New York, McGraw - Hill Book Company, 1964. 659 p.
- Shaw, M.E. "A Comparison of Two Types of Leadership in Various Communication Net," Journal of Abnormal and Social Psychology. 50 : 127 - 134 January, 1955.
- Siegel, Sidney. Nonparametric Statistics for the Behavioral Sciences. Tokyo, McGraw - Hill Kogakusha, Ltd., 1959. 312 p.

- Stein, Aletha H. "Imitation of Resistance to Temptation," Child Development. 38(1) : 157 - 169, March, 1967.
- Storwie, R.J. "Inconsistent Verbal Instructions and Children's Resistance to Temptation Behavior," Child Development. 42 : 1517 - 1531, 1971.
- _____. "An Experimental Study of Adult Dominance and Warmth, Conflicting Verbal Instructions, and Children's Moral Behavior," Child Development. 43 : 959 - 971, November, 1972.
- Tracy, James J. and Herbert J. Cross. Antecedents of Shift in Moral Judgment," Journal of Personality and Social Psychology. 26(2) : 238 - 244, May, 1973.
- Turiel, Elliot, "An Experimental Test of the Sequentiality of Development Stages in the Child's Moral Judgment," Journal of Personality and Social Psychology. 3(6) : 611 - 618, June, 1966.
- Turiel, E. and Golda R. Rothman. "The Influence of Reasoning on Behavioral Choices at Different Stages of Moral Development," Child Development. 43(3) : 741 - 756, September - December, 1972.
- Uris, Auren. Technique of Leadership. New York, McGraw - Hill Book Co. Inc., 1964. 239 p.
- Vincent, B.R. "The Effects of Two - Teaching Approaches on the Moral Judgment of Sixeth grade children," Dissertation Abstracts. 37(10), April, 1976.
- Walker, Lawrence J. "Cognitive and Perspective Taking Prerequisites for Moral Development," Child Development. 51(1) : 131 - 139, March, 1980.
- Ward, Laetitia and John P. Wilson. "Motivation and Moral Development as Determinants of Behavioral Acquiescence and Moral Action," The Journal of Social Psychology. 112 : 271 - 286, December, 1980.
- Wilson, Glenn. "Introversion Extraversion," in Personality Variables in Social Behavior. p. 182 - 206. New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates, 1977.
- Winer, B.J. Statistical Principles in Experimental Design, McGraw-Hill Kagakusha, Ltd. 1971. 907 p.

- Wright, Derek. The Psychology of Moral Behavior. Middlesex, England, Penguin Books, Ltd, 1975. 288 p.
- Yamane, Taro. Statistics : An Introductory Analysis. Tokyo, John Weatherhill, Inc., 1970. 910 p.
- Zimmerman B. J. & Ghozeil F.S. "Modeling as a Teaching Technique," The Elementary School Journal. 74(7) : 440 - 446, April, 1974.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบวัดต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

ชื่อ ชั้น โรงเรียน

แบบวัดบรรยากาศของโรงเรียน

คำชี้แจง

ต่อไปนี้เป็นคำถามซึ่งถามเกี่ยวกับความรู้สึกของนักเรียน ขอให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริงให้มากที่สุด คำตอบของนักเรียนนี้ผู้ตรวจจะเก็บไว้เป็นความลับ และนำไปใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลอย่างใดต่อนักเรียนเลย นอกจากนั้นคำตอบของนักเรียนยังจะมีส่วนช่วยปรับปรุงการสอนจริยศึกษาให้ดีขึ้นด้วย สำหรับการตอบแบบสอบถามนี้ ให้นักเรียนพิจารณาว่าข้อความที่กำหนดให้นั้นตรงกับความเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียนเพียงใด จริงที่สุด จริงค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย แล้วเลือกขีดเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความเห็นหรือความรู้สึกในแต่ละข้อนั้น

ตัวอย่าง

(๐) คุณครูคอยสอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียนอย่างใกล้ชิด

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

(๐๐) คุณครูสามารถช่วยให้ฉันหายกวนใจและคลายทุกข์ได้

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

ผู้วิจัยขอขอบใจนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้

ต่อไปนี้เป็นคำถามที่ต้องการให้นักเรียนตอบ

1. คุณครูแสดงให้ฉันรู้ว่าท่านรักฉัน

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง เลย

2. คุณครูชอบพูดคุยหยอกล้อกับฉัน

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง เลย

3. ไม่ว่าคุณครูจะสอนวิชาอะไรท่านต้องการให้ฉันสนใจและเรียนให้ดี

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง เลย

4. คุณครูสนใจทุกข์สุขของฉัน

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง

5. คุณครูแสดงให้ฉันรู้ว่าท่านภูมิใจที่มีศิษย์อย่างฉัน

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง เลย

6. คุณครูชอบให้ฉันไปปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากท่าน

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง เลย

7. คุณครูพูดคุยกับฉันด้วยเสียงที่ไพเราะอ่อนหวานนุ่มนวล

.....

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง เลย

8. คุณครูสามารถช่วยให้ฉันหายงุนงงและคลายทุกข์ได้

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

9. ฉันไม่ทราบว่า คุณครูรักฉันเพียงใด

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

10. คุณครูเห็นว่าฉันดีกว่าศิษย์คนอื่น

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

11. คุณครูคอยสอดส่องดูแลความประพฤติฉันอย่างใกล้ชิด

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

12. คุณครูปล่อยให้ฉันตัดสินใจในการแก้ปัญหาเอง

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

13. คุณครูไม่ชอบให้ฉันลุกขึ้นจากที่

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

14. คุณครูให้ฉันเลือกกิจกรรมการเรียนเอง

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

15. คุณครูชอบให้นักเรียนทำตามคำสั่งที่ท่านพอใจ

.....
 จริงที่สุด จริง ครึ่งจริง ครึ่งไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

16. คุณครูปล่อยให้เด็กและเพื่อน ๆ เล่นกันในห้องเรียน

.....
 จริงที่สุด จริง ครึ่งจริง ครึ่งไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

17. คุณครูชอบบังคับนักเรียนให้ทำแบบฝึกหัดวิชาต่าง ๆ

.....
 จริงที่สุด จริง ครึ่งจริง ครึ่งไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

18. คุณครูต้องการให้นักเรียนเล่าเรื่องส่วนตัวของนักเรียนให้ท่านฟังเสมอ

.....
 จริงที่สุด จริง ครึ่งจริง ครึ่งไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

19. เมื่อนักเรียนไม่ทำตามคำสั่งคุณครูโกรธนักเรียนมาก

.....
 จริงที่สุด จริง ครึ่งจริง ครึ่งไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

20. คุณครูเชื่อว่านักเรียนจะรักษาระเบียบของห้องเรียนได้เมื่อท่านไม่อยู่

.....
 จริงที่สุด จริง ครึ่งจริง ครึ่งไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

21. เมื่อนักเรียนทำผิดคุณครูจะลงโทษด้วยการเปลี่ยนที่

.....
 จริงที่สุด จริง ครึ่งจริง ครึ่งไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

22. ฉันถูกคุณครูลงโทษด้วยการคว่ำมากกว่าถูกเขียนที่

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

23. ฉันถูกลงโทษด้วยการถูกห้ามมิให้ทำในสิ่งที่ฉันชอบมากกว่าถูกเขียนที่

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

24. เวลาคุณครูลงโทษฉันท่านจะไม่ใช้วิธีลงโทษให้ฉันเจ็บกายเลย

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

25. คุณครูชอบใช้การลงโทษทางกายมากกว่าที่จะใช้คำพูดว่ากล่าวตักเตือนฉัน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

26. คุณครูจะอธิบาย เหตุผล เมื่อนั้นทำผิดกับคุณครูลงโทษฉัน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

27. คุณครูจะลงโทษฉันมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับอารมณ์ของท่าน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

28. เมื่อนั้นกระทำการที่ไม่ดีฉันไม่แน่ใจเลยว่า คุณครูจะลงโทษฉัน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจะจริง ก่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

29. คุณครูจะอธิบาย เหตุผลกาย เมื่อสนับสนุนให้ทำสิ่งต่าง ๆ

.....

30. เมื่อคุณครูของฉันทารมณ์เสีย ท่านจะพาลลงโทษฉันกายเสมอ

.....

จริงที่สุด จริง กอนข้างจะจริง กอนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

ชื่อ ชั้น โรงเรียน

แบบสำรวจตนเอง

คำชี้แจง

แบบสำรวจตนเองมีคำถามทั้งหมด 20 ข้อ ให้นักเรียนอ่านไปทีละข้ออย่างช้า ๆ แล้วพิจารณาว่าคำถามเหล่านั้นตรงกับกรกระทำของนักเรียนเพียงใด จริงที่สุด จริงค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง หรือไม่จริงเลย ในแต่ละข้อ เมื่อนักเรียนเลือกกระทู้ที่เหมาะสมได้แล้วจงขีดเครื่องหมายถูก (/) ลงในช่องว่างซึ่งตรงกับที่นักเรียนเลือกนั้น

ตัวอย่าง

(๐) นักเรียนเป็นคนชอบเหตุการณ์ที่ตื่นเต้น

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

สมมติว่านักเรียนตอบข้อ (๐) เช่นนี้แสดงว่านักเรียนเป็นคนที่ค่อนข้างจะชอบเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นแต่ไม่ถึงกับชอบจริง ๆ ในการตอบคำถามนี้ขอให้นักเรียนตอบด้วยความตั้งใจจริงคือตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพราะคำตอบของนักเรียนจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มากสำหรับตัวนักเรียนเองและเพื่อน ๆ รวมทั้งคุณครูผู้สอนนักเรียนด้วย

ต่อไปนี้เป็นคำถามที่ต้องการให้นักเรียนตอบ

1. นักเรียนเป็นคนชอบเหตุการณ์ที่ตื่นเต้น

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

2. ตามปกตินักเรียนเป็นคนที่มีความวิตกกังวลมาก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

3. นักเรียนเป็นคนที่ชอบหยุดคิดก่อนทำสิ่งต่าง ๆ เสมอ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

4. นักเรียนชอบทำอะไร ๆ เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเสมอ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

5. นักเรียนมักชอบทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ได้เตรียมตัวมาก่อนเสมอ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

6. ตามปกตินักเรียนมักชอบอ่านหนังสือมากกว่าเข้าสังคม

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

7. ขณะนี้นักเรียนมีเพื่อนสนิทจริง ๆ เพียง 2 - 3 คน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

8. ทุกครั้งที่เพื่อนมาตะโกนเรียกชื่อนักเรียน นักเรียนจะตะโกนตอบไปทุกครั้ง

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

9. เพื่อนทั้งหลายคิดว่านักเรียนเป็นคนชอบสนุกสนาน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

10. เมื่ออยู่ในหมู่เพื่อนฝูง นักเรียนมักทำหัวเฉย ๆ เป็นประจำ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

11. ถ้านักเรียนอยากทราบเรื่องใด นักเรียนจะเลือกอ่านหนังสือมากกว่าถามผู้อื่น

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

12. นักเรียนเป็นคนที่ชอบงานชนิดที่ต้องเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดมาก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

13. นักเรียนเป็นคนไม่ชอบการแสดงของพวกควาตลกเลย

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

14. นักเรียนชอบงานที่ต้องทำด้วยความรวดเร็วมาก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

15. นักเรียนชอบทำงานอย่างค่อยเป็นค่อยไป

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

16. นักเรียนชอบสนทนากับคนแปลกหน้าเสมอ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง เลย

17. นักเรียนเบื่อกับที่ต้องอยู่ในกลุ่มเพื่อนนาน ๆ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง เลย

18. นักเรียนรู้สึกสนุกสนานในงานเลี้ยงสังสรรค์ระหว่างเพื่อนฝูงมาก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง เลย

19. นักเรียนมั่นใจว่าตนเองจะอุปสรรคทั้งหลายได้อย่างแน่นอน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง เลย

20. นักเรียนมักชอบเล่นกระเช้าเหว้าเหว่เพื่อนเสมอ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจะจริง ค่อนข้างจะไม่จริง ไม่จริง ไม่จริง เลย

ชื่อ ชั้น โรงเรียน

แนวทางการตัดสินใจและใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

คำชี้แจง

ต่อไปนี้จะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลซึ่งพบปัญหาที่ต้องตัดสินใจ นักเรียนจงอ่านด้วยความตั้งใจ และคิดว่าตนเองคือบุคคลที่อยู่ในเรื่องนั้น ในตอนท้ายของแต่ละเรื่องจะเป็นตอนที่ให้นักเรียนตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยจะมีคำตอบให้เลือก 2 คำตอบ ถ้านักเรียนเลือกคำตอบใดก็ตามเครื่องหมายถูก (✓) ลงตรงช่อง ○ หน้าคำตอบที่ให้เพียงคำตอบเดียว จากนั้นขอให้นักเรียนเขียนเหตุผลด้วยว่า ที่นักเรียนตัดสินใจเช่นนั้นเพราะอะไร (ให้พยายามตอบข้อละ 2 เหตุผล) นักเรียนจะเลือกทำอย่างไรก็ได้แต่ขอให้เหตุผลว่าทำไมจึงต้องทำเช่นนั้น การตัดสินใจของนักเรียนไม่ว่าจะผิดเพราะแบบทดสอบต้องการทราบเพียงว่า ถ้าหากนักเรียนพบกับเหตุการณ์อย่างนั้นจะตัดสินใจอย่างไร และมีเหตุผลอย่างไรจึงตัดสินใจเช่นนั้น

หากนักเรียนยังไม่เข้าใจวิธีทำขอให้ซักถามครูได้ เมื่อเข้าใจแล้วลงมือทำได้เลย

1. ในตอนเช้าเมื่อนักเรียนเดินอยู่ในถนนนอกโรงเรียน ได้พบกระเป๋าเงินใบหนึ่งตกอยู่ เมื่อเปิดดูข้างในก็พบว่าเงินอยู่ 200 บาท และยังมีสร้อยข้อมือที่อยู่กับเจ้าของกระเป๋าอยู่ด้วย นักเรียนจะ

☐ หาทางคืนเงินและกระเป๋าให้แก่เจ้าของ

เพราะ

☐ เก็บเอาเงินและกระเป๋านั้นไว้เสียเอง

.....

.....

2. แม่ใช้ให้นักเรียนไปตลาดเพื่อซื้อของ แต่นักเรียนได้พบเพื่อนซึ่งถูกตาพุ่มคำหาอยู่กลางทาง จึงพาเพื่อนไปหาหมอ ทำให้เสียเวลานานและเงินที่แม่ให้ไปซื้อของก็ให้จ่ายค่ายาแทนเพื่อนไปจนหมด กลับถึงบ้านไม่ได้ของชำเงินก็หมด เมื่อแม่ถามนักเรียนจะ

☐ บอกแม่ไปตามความจริง

เพราะ

☐ บอกแม่ว่าทำเงินตกหาย

.....
.....

3. สุชาติและปรีชาเป็นเพื่อนสนิทกัน ทั้งสองเรียนค่อนข้างเก่ง ในการสอบไล่ครั้งหนึ่ง สุชาติทำเลขบางข้อไม่ได้ แต่สังเกตเห็นปรีชาทำเลขได้หมดทุกข้อ และปรีชาก็เต็มใจที่จะให้สุชาติลอกเพื่อจะได้คะแนนเต็มเหมือน ๆ กัน หากนักเรียนเป็นสุชาติเมื่อครูเห็นออกไปทำธุระนอกห้องนักเรียนจะ

☐ ลอกข้อสอบจากปรีชา

เพราะ

☐ ไม่ลอกข้อสอบจากปรีชา

.....
.....

4. การสอบประจำภาคครั้งที่ผ่านมาสืบสอบได้อย่างหวุดหวิด ครั้นได้รับสมุดรายงานจากครูไปแล้ว เขาลองรวมคะแนนดูปรากฏว่าครูรวมคะแนนให้เขาเกินไป 10 คะแนน ซึ่งถ้าครูรวมคะแนนอย่างถูกต้องแล้ว สมบัติจะต้องสอบตก หากนักเรียนเป็นสมบัตินักเรียนจะ

☐ บอกให้ครูทราบเพื่อแก้คะแนนให้ออก

เพราะ

☐ ไม่บอกครู ทำเฉย ๆ

.....
.....

5. แม่ให้นักเรียนไปซื้อผงซักฟอกที่ตลาด ผงซักฟอกราคา 27 บาท นักเรียนให้เงินพ่อค้าไป 30 บาท พ่อค้าทอนมาให้ 13 บาท นักเรียนรู้ว่าพ่อค้าทอนเงินเกิน เมื่อรู้ดังนี้ นักเรียนจะ

☐ คืนเงินที่เกินให้แก่พ่อค้า

เพราะ

☐ เก็บเงินที่เกินไว้

.....
.....

6. ครูได้เอาข้อสอบเก่า ๆ มาให้นักเรียนในห้องดูเพื่อเป็นแนวสำหรับการสอบไล่ปลายปี โดยมอบหมายให้นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบเอาให้เพื่อน ๆ ดูอีกคนหนึ่ง ถ้าในห้องมีเพื่อนคนหนึ่ง เป็นคู่แข่งในการเรียนกับนักเรียนและไม่ค่อยถูกกับนักเรียนด้วย นักเรียนจะเอาข้อสอบให้เพื่อนคนนั้นดูด้วยหรือไม่

☐ เอาให้ดู

เพราะ

☐ ไม่เอาให้ดู

.....
.....

7. สมคิดกับสมควรเป็นพี่น้องกัน แต่สมควรเป็นน้องพ่อแม่จึงตามใจมาก วันหนึ่งแม่ซื้อเสื้อสวย ๆ มาให้คนละตัว แต่สมควรอยากได้ทั้งสองตัว และบอกว่าหากไม่ได้ทั้งสองตัวจะทำร้ายตนเองให้บาดเจ็บ แม่จึงถามสมคิดว่าจะให้เสื้อแก่น้องได้หรือไม่ หากนักเรียนเป็นสมคตินักเรียนจะ

☐ ยอมให้เสื้อแก่น้อง

เพราะ

☐ ไม่ยอมให้เสื้อแก่น้อง

.....
.....

8. ในการทำแบบฝึกหัดวิชาภาษาอังกฤษ ครูตั้งกฎไว้ว่าใครเขียนผิดจะต้องคัดคำนั้นมาใหม่ คำละห้าสิบเที่ยว ถ้าครูให้นักเรียนตรวจเอง นักเรียนพบว่าของตนผิด 4 คำ นักเรียนจะ

☐ แก้ให้ถูกเพื่อจะได้ไม่ต้องคัดใหม่สองร้อยเที่ยว

เพราะ

☐ บอกว่าผิด 4 คำ และยอมคัดใหม่สองร้อยเที่ยว

.....
.....

9. ศักดิ์ชัยเป็นลูกครูใหญ่ เวลาทำความสะอาดห้องเรียนเขาไม่เคยช่วยเพื่อน ๆ เลย ถ้านักเรียนทำเร็ว เร็วเกี่ยวกับศักดิ์ชัย นักเรียนจะ

☐ พยายามให้ศักดิ์ชัยทำเร็วให้ได้

เพราะ

☐ บ่นว่าเขา จะทำหรือไม่ทำก็ช่างเขา

.....
.....

10. มีหน่วยรับบริจาคทรัพย์สินเพื่อการกุศลมาที่โรงเรียน นักเรียนมีเงินอยู่ 3 บาท ซึ่งเป็นค่าอาหารกลางวันพอดี ถ้าบริจาคไปแล้วก็ไม่สามารถซื้ออาหารกลางวันได้ (และนักเรียนก็ไม่ได้เอาอาหารอย่างอื่นมารับประทานด้วย) เมื่อหน่วยบริจาค่นั้นไปถึงห้องของนักเรียน เพื่อน ๆ บางคนได้บริจาคกัน นักเรียนจะ

☐ บริจาคเงินที่มีอยู่ไป

เพราะ

☐ ไม่บริจาค

.....
.....

11. ชายคนหนึ่งเข้าไปขออาหารกินในร้านอาหารแห่งหนึ่งแต่ไม่มีใครให้ เขาจึงคว้าไก่ย่างซึ่งวางอยู่บนร้านอีกหนึ่งวิ่งหลบหนีไป เจ้าของร้านและลูกน้องได้วิ่งไล่กวดจับจนได้ และทักความโมโหเจ้าของร้านและลูกน้องได้ข่มขายผู้นั้นจนมากเจ็บมาก ในเรื่องนี้ หากนักเรียนเป็นเจ้าของร้าน นักเรียนจะ

☐ ข่มขายผู้นั้น

เพราะ

☐ ไม่ข่มขายผู้นั้น

.....
.....

12. สมพรซื้อขนมป้าแยมและให้เงินไปเรียบร้อย แต่ป้าแยมจำไม่ได้จึงทวง สมพรยืนยันว่าให้แล้ว แต่ป้าแยมก็ไม่ยอมเชื่อจึงเกิดโต้เถียงกันท่ามกลางคนดูหลายคน หากนักเรียนเป็นสมพรและขณะนั้นก็ยังพอมีเงินอยู่ นักเรียนจะยอมจ่ายเงินให้แก่ป้าแยมอีกหรือไม่

☐ ยอมจ่ายอีก

เพราะ

☐ ไม่ยอมจ่ายอีก

.....
.....

13. เพื่อนได้ชวนนักเรียนเข้าไปในร้านขนมหวาน ร้านนี้ขายคัพเค้กหลากหลาย แต่เจ้าของร้านพูดจาไม่ดี และชอบเอาเปรียบลูกค้าเสมอ เมื่อเจ้าของร้านเผลอเพื่อนชวนนักเรียนให้ขโมยขนม เมื่อเพื่อนขโมยขนมใส่กระเป๋ากางเกงแล้ว เขาบอกให้นักเรียนทำบ้าง นักเรียนจะ

☐ ขโมยตามที่เพื่อนบอก

เพราะ

☐ ไม่ยอมขโมยตามที่เพื่อนบอก

.....
.....

14. ในห้องเรียนปกตินักเรียนจะนั่งเรียนอยู่ข้างหลังยุพิน วันหนึ่งนักเรียนลืมไม่บรรทัดไว้ที่บ้าน จึงขอยืมยุพิน แต่ยุพินไม่ยอมให้ยืมทั้ง ๆ ที่เธอก็ไม่ได้ใช้ในขณะนั้น ต่อมาอีกสองสามวันยุพินก็ลืมยางลบไว้ที่บ้านบ้าง เธอก็หันมาขยืมนักเรียน นักเรียนจะ

☐ ไม่ให้ยืมยางลบ

เพราะ

☐ ให้ยืมยางลบ

.....

15. ชายผู้หนึ่งโดยสารรถประจำทางไปต่างจังหวัด เนื่องจากรถแน่นมากเขาจึงต้องยืนไป พอถึงผู้โดยสารผู้หนึ่งลงระหว่างทาง ชายผู้นั้นเห็นที่นั่งว่างเขาจึงนั่งลง ทั้ง ๆ ที่ในรถนั้นยังมีผู้หญิงและเด็กยืนอยู่ หากนักเรียนเป็นชายผู้นั้น นักเรียนจะ

☐ นั่งลงที่ที่นั่งนั้น

เพราะ

☐ ไม่นั่งลงที่ที่นั่งนั้น

.....

จบแบบวัดคุณลักษณะ

เพื่อน

ภาคผนวก ข.

ชุดกิจกรรมเพื่อฝึกยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

และสรุปขั้นตอนการดำเนินการอภิปรายทางจริยธรรม

กิจกรรมเพื่อฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

หลักการและเหตุผล

กิจกรรมเพื่อฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ เน้นฝึกเพื่อยกระดับผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนใหญ่ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์ซึ่งเป็นระดับต่ำขึ้นสู่ระดับตามกฎเกณฑ์อันเป็นระดับกลาง และระดับเหนือกฎเกณฑ์อันเป็นระดับสูง โดยวิธีอภิปรายกลุ่ม สำหรับพื้นฐานของผู้มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์ขั้น 2 ขึ้นตอน คือในขั้นที่ 1 การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งต่าง ๆ จะคำนึงถึงประโยชน์ของตนเองมากกว่า ผลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น เหตุผลที่ใช้ในสิ่งที่ จะหลบหลีกมิให้ตนเองถูกมองโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ ยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่เพราะเป็นผู้ที่มีกำลังกายเหนือตน ส่วนในขั้นที่ 2 นั้น การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งต่าง ๆ จะคำนึงถึงสิ่งที่จะทำความพอใจมาให้ตนเท่านั้น มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นในลักษณะแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าใครก็จะให้ตอบไป ถ้าร้ายมาก็ร้ายตอบ หรือเขาทำมาฉันก็ต้องทำไป เขาให้ฉันต้องให้เขา เป็นต้น สำหรับบุคคลซึ่งมีเหตุผลระดับตามกฎเกณฑ์อันเป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับกลางนั้น การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งต่าง ๆ จะคำนึงถึงกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตน หรือทำตามกฎหมายและคำสอนทางศาสนา ความคิดและพฤติกรรมของบุคคลในระยะนี้ยังต้องอาศัยการควบคุมจากภายนอก แต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และความสามารถที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้ ในขั้นที่ 3 บุคคลยังไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อน จึงแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยความมุ่งหมายที่จะให้ผู้อื่นพอใจและยอมรับตน ส่วนในขั้นที่ 4 บุคคลจะมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งในสังคมของตนและถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวังไว้ ทั้งนี้เพราะเริ่มมองเห็นความสำคัญของกฎเกณฑ์ และระเบียบต่าง ๆ ที่จะช่วยให้สังคมมีความสงบสุขได้ ส่วนบุคคลที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์นั้น จะตัดสินข้อขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการนำมาคิด ตรึกตรองซึ่งใจ

โดยตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามแนวทางของตนเองจะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน ในขั้นแรก ของระดับขั้นที่ 5 เป็นเหตุผลที่คำนึงถึงความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น จะปฏิบัติตามค่านิยมที่ถูกต้องโดยยึดประโยชน์และความถูกต้องตามข้อตกลงซึ่งยอมรับกันในสังคม ส่วนขั้นที่ 6 ซึ่งเป็นขั้นสูงสุด แสดงถึงการมีความรู้สากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน และการมีความยืดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในอันปลายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ นอกจากนี้ยังมีหลักประจำใจซึ่งได้แก่ความละเอียดใจ และเกรงกลัวต่อความชั่ว จึงไม่ยอมทำสิ่งที่ไม่สมควรต่ออุดมคติที่ตนตั้งไว้ทั้ง ๆ ที่ไม่มีผู้ใคร่เห็น

กิจกรรมเพื่อฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้จะมีอยู่ทั้งหมด 12 กิจกรรม เวลาที่ใช้ฝึกกิจกรรมละ 2 คาบ รวม 24 คาบ รายละเอียดของแผนการสอนแต่ละกิจกรรมมีดังนี้

กิจกรรมที่ 1 "เสียของสมคิด"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการคิด และตัดสินใจโดยใช้เหตุผลของตนเอง
2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม (ขั้น 3)

ความคิดรวบยอด

ผู้ที่จะแก้ปัญหาใดก็ตาม ต้องเป็นผู้ที่รู้จักคิด และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยใช้เหตุผลที่เหมาะสม เหตุผลที่เหมาะสมสำหรับการตัดสินใจ เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งกับบุคคลระดับที่ใกล้ชิด เช่น ญาติ พี่น้อง เพื่อน ๆ ก็คือการคิดเอาใจเขามาใส่ใจเรา แล้วจึงตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่การกระทำนั้นควรทำให้เราและบุคคลที่ขัดแย้งกับเราต่างก็ได้รับความพอใจมากที่สุดทั้งสองฝ่าย

ขั้นตอนของกิจกรรม

ก่อนเริ่มกิจกรรมควรจัดที่นั่งของนักเรียนเป็นรูปเกือกม้า โดยครูนั่งหรือยืนอยู่ในตำแหน่งที่จะมอง เห็นนักเรียนได้ชัดเจนทุกคน

ก. คำถามเพื่อเตรียมตัวนักเรียน (10 นาที)

ครูใช้คำถามต่อไปนี้เป็นการเริ่มต้น และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไป

1. ที่บ้านของนักเรียนมีพี่น้องกี่คน
2. นักเรียนรักพี่น้องของนักเรียนหรือไม่
3. พี่น้องที่อยู่ด้วยกันหรือเล่นด้วยกันนาน ๆ เคยทะเลาะกันบ้างไหม
4. ใครเคยทะเลาะกับน้อง หรือพี่บ้าง
5. นักเรียนกับน้อง (หรือพี่) เคยแย่งของกันหรือไม่ เมื่อพ่อหรือแม่ของมาฝาก แล้วตกลงกันได้อย่างไร

ข. เสนอเรื่อง (20 นาที)

ครูกล่าวนำว่า ครูมีเรื่องระหว่างพี่กับน้องอยู่เรื่องหนึ่ง ซึ่งอยู่ในวัยเดียวกับนักเรียนนี้ เนื่องจากเห็นว่านักเรียนบางคนเคยพบกับเหตุการณ์เหล่านี้มาแล้ว จึงอยากให้นักเรียนลองฟังแล้วช่วยกันตัดสินใจว่าควรจะทำอย่างไรก็สำหรับนักเรียนที่ไม่มีพี่น้องก็สามารถใช้ความคิดของนักเรียนเองช่วยตัดสินใจได้ เมื่อนักเรียนเกิดความพร้อมครูจึงเริ่มเล่าเรื่อง "เสื้อของสมคิด"

เรื่อง "เสื้อของสมคิด"

ที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง มีครอบครัวอยู่ครอบครัวหนึ่งมีลูก 2 คน คนโตชื่อสมคิด คนเล็กชื่อ สมควร ทั้งสองคนปกติรักใคร่กันดี เล่นและไปไหน ๆ ด้วยกันเสมอ แต่ก็มีบางครั้งที่

ทั้งสองคนเกิดทะเลาะและหุบคอกัน แต่เนื่องจากสมควร เป็นน้องและตัวเล็กกว่า ทะเลาะกัน คราวไรสมควรสู้ไม่ได้ร้องไห้ไปฟ้องพ่อแม่ พ่อแม่มักจะกุสมคิตว่าเป็นพี่ไม่ควรรังแกน้อง สมควร เห็นว่าพ่อแม่รักและคอยช่วยเหลือคนที่ได้ใจจึงมักทำอะไรตามใจตัวเองเสมอ บางครั้ง หากต้องการอะไรได้ไม่ได้ดังใจ เขาก็จะร้องไห้และทำร้ายร่างกายตนเองจนพ่อแม่ต้องยอม หามาให้

วันหนึ่งแม่ของสมคิตและสมควร ไปซื้อของที่ตลาด หลังจากเลือกซื้อของต่าง ๆ ที่จำเป็นได้ครบแล้ว ได้พบว่ามีเสื้ออีกสวย ๆ สำหรับเด็กวางขายอยู่จึงได้เลือกซื้อไปสองตัว เพื่อให้ลูก ครั้นถึงบ้าน แม่ก็ให้สมคิตกับสมควร เลือกเอาคนละตัว สมควรได้เลือกไว้ก่อน ตัวหนึ่ง และไ้ลองสวมเสื้อของสมคิตดู ก็เห็นว่าสวยดีจึงไม่ยอมถอดคืนให้สมคิต สมคิตหรือ แม่จะขออย่างใดก็ไม่ยอม ขอเปลี่ยนโดยให้สมคิตเอาตัวที่สมควรเลือกไว้แล้ว สมควรก็ยังไม่ยอมอยู่นั่นเอง แม่เห็นว่าถ้าจะบังคับสมควรก็คงไม่ยอม เขาจะต้องร้องไห้และทำเรื่อง รุนแรงต่าง ๆ จึงได้พูดกับสมคิตว่าเมื่อเป็นเช่นนี้จะให้เสื้อแก่น้องได้หรือไม่ ... สมคิตนิ่งอึ้ง... เขารู้สึกลำบากใจมาก เขาจะทำอย่างไรดี ... ใจหนึ่งก็ไม่อยากให้เกิดเรื่องอะไรขึ้น อีกใจหนึ่งก็เสียดายเสื้อสวยตัวนี้จัง เขาคิดว่าถ้าพ้นจากตัวนี้แล้ว เขาคงไม่มีโอกาสได้ใส่เสื้อ เช่นนี้แน่นอน

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย (20 นาที)

เมื่อครูเล่าเรื่องจบแล้ว อาจใช้คำถามดังต่อไปนี้ เพื่อให้นักเรียนเกิด ความกระจำและเข้าใจเนื้อเรื่องดีขึ้น และเพื่อให้ครูสังเกตได้ว่านักเรียนแต่ละคนตัดสินใจ ในเรื่องขัดแย้งนี้อย่างไร (สุ่มถามนักเรียน) นักเรียนเกิดความคิดแยกเป็นสองฝ่ายหรือไม่ (ควรมีความคิดแยกเป็นสองฝ่าย คือ ให้ กับ ไม่ให้ จึงจะดี) คำถามเช่น

1. บุคคลในเรื่องนี้มีใครบ้าง
2. อะไรเป็นสาเหตุให้สมควรกับสมคิตเกิดความขัดแย้งกันขึ้น

3. นักเรียนคิดว่าใคร เป็นคนทำไม่ถูกต้อง เพราะอะไร ...
4. แม้ตัดสินว่าอย่างไร การตัดสินอย่างนั้นสมควรหรือไม่
5. นักเรียนว่าสมคิควรตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุไรจึงควรตัดสินใจเช่นนั้น

ข้อเสนอแนะ

ครูพยายามให้โอกาสแก่นักเรียนทุก ๆ คน ได้ตอบคำถามเหล่านั้นอย่างทั่วถึง เพื่อจะไ้สามารถรู้ว่านักเรียนมีความคิดเห็นและการตัดสินที่แตกต่างกันหรือไม่ ครูอาจใช้วิธีให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อคำตอบหรือความคิดของ เพื่อนนักเรียนที่ตอบไปแล้ว เช่น

- ถามนักเรียนคนอื่น ๆ (บางคน) ว่าเขาเห็นด้วยกับข้อเสนอของนักเรียนที่ตอบไปแล้วหรือไม่ ขอเหตุผลประกอบคำถามด้วยทุกครั้ง
- ใครมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไป คือว่าอย่างไร ขอเหตุผลด้วย

ง. แบ่งกลุ่มย่อย (25 นาที)

เมื่อซักถามจนสัง เกตเห็นว่านักเรียนตัดสินแตกต่างกันเป็นสองฝ่าย (ฝ่ายหนึ่งไม่ควรต่ำกว่า 1 ใน 4 ของนักเรียนทั้งหมด) ก็ดำเนินการแบ่งกลุ่มย่อยได้ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มละประมาณ 5 - 6 คน ให้ผู้ที่ตัดสินใจหรือมีความเห็นอย่างเดียวกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ให้นักเรียนแยกนั่ง เป็นกลุ่ม ๆ ห่างกัน (คำถามที่ใช้พิจารณาแยกกลุ่มนักเรียนคือ สมคิควรตัดสินใจอย่างไร) แล้วดำเนินการดังนี้

1. แจกใบสั่งงาน แล้วชี้แจงวิธีการทำงาน โดยให้นักเรียนช่วยกันคิดตัดสินใจ และหาเหตุผลที่ดีที่สุดสำหรับสถานการณ์นี้ หากคิดได้หลายเหตุผลให้เลือกเอา 3 เหตุผลที่ดีที่สุด แล้วจดบันทึกไว้ พร้อมทั้งเตรียมตัวแทนกลุ่มไว้รายงานผลการอภิปราย
2. กำหนดเวลาให้ 20 นาที สำหรับการอภิปรายปรึกษากัน

จ. อภิปรายร่วมกันและสรุป (25 นาที)

เมื่อหมดเวลาสำหรับการอภิปรายในกลุ่มย่อยแล้ว ครูดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนทุกกลุ่มหยุดทำงาน และเตรียมพร้อมที่จะเสนอผลงานของกลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มเตรียมตัวแทนที่จะเสนอไว้
2. ให้แต่ละกลุ่มเสนอผลการตัดสินใจของกลุ่มตน พร้อมทั้งเหตุผลที่ช่วยกันคิดได้
3. หากครูได้พบว่าการตัดสินใจและใช้เหตุผลของกลุ่มใดอยู่ในระดับที่เหมาะสม (ชั้น 3 หรือชั้น 4) ครูจะช่วยสนับสนุนและทำให้นักเรียนทั้งห้อง เกิดความกระตือรือร้นหรือเห็นด้วย
4. หากไม่มีเหตุผลของนักเรียนกลุ่มใดอยู่ในระดับที่ต้องการเลย (ชั้น 3) ครูก็ชี้แจงข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนในเหตุผลของนักเรียนและครูเสนอเหตุผลใหม่ในชั้นที่ดีและนักเรียนจะยอมรับได้ (ซึ่งน่าจะเป็นชั้น 3)
5. ครูให้นักเรียนเขียนแสดงการตัดสินใจพร้อมทั้ง เหตุผลที่เขาชอบมากที่สุด และดีที่สุดในการตัดสินใจของเขา เพื่อเป็นการให้นักเรียนได้ฝึกฝนการใช้เหตุผลระดับที่เขาได้เรียนรู้ไปใหม่ ๆ (ให้เขียนในกระดาษที่แจกให้ ถ้าเวลาไม่พอกิจกรรมนี้อาจตัดออกได้)

อุปกรณ์

1. ใบสั่งงาน เป็นการชี้แจงในการทำงานกลุ่ม โดยให้นักเรียนได้ช่วยกันคิดหรืออภิปราย เพื่อตัดสินใจในฐานะของตัวเองในเรื่องว่าจะตัดสินใจทำอย่างไรภายใต้เหตุผลอย่างไร

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. ศึกษาและทำความเข้าใจขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม
2. เตรียมคำถามสำหรับขั้นตอนที่สำคัญ
 - คำถาม เพื่อเตรียมตัวนักเรียน
 - คำถาม เพื่อนำไปสู่การอภิปราย

3. เตรียมเรื่องที่จะเล่า ถ้าจะเล่าปากเปล่าควรจำใจความสำคัญของ เรื่องที่จะเล่าให้ได้

4. ศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นต่าง ๆ ของโคล เบอร์กี้ให้เข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้น 3 เพื่อจะได้สามารถพิจารณาเหตุผลต่าง ๆ ที่นักเรียนเสนอว่า อยู่ในชั้นใด และสามารถเสนอหรือสรุปเหตุผลชั้นที่เหมาะสม (ชั้น 3) แก่นักเรียนได้

แนวการตัดสินใจและใช้เหตุผลในชั้นที่เหมาะสม (ชั้น 3) คือการทำอย่างที่ยุ่ชอบพอใจ เพื่อให้เป็นที่รักและยอมรับของผู้อื่น

กรณีที่เห็นว่าควรให้เสียแก่นอง เหตุผลอาจเป็นดังนี้

1. ถ้าเราเป็นน้องเราก็อยากได้เสียสวย ๆ เช่นกัน
2. เห็นใจแม่ กลัวแม่จะไม่สบายใจ
3. ต้องการให้เป็นที่ยรักของพ่อแม่และน้อง
4. ใคร ๆ เป็นเช่นนักเรียนก็จะต้องทำเช่นนี้
5. เพื่อน ๆ ของนักเรียนหรือคนอื่น ๆ ก็คงเห็นด้วยว่าควรทำเช่นนี้

ฯลฯ

กรณีที่เห็นว่าไม่ควรให้เสียแก่นอง เหตุผลอาจเป็นดังนี้

1. ใคร เป็นเช่นนักเรียนก็คงไม่ยอมให้เช่นกัน
2. แม่คงเข้าใจที่นักเรียนทำเช่นนี้
3. คนอื่น ๆ ก็คงเห็นด้วยกับการทำเช่นนี้
4. ถ้านักเรียนและแม่พูดกับนางคิ ๆ น้องอาจยอมก็ได้

ฯลฯ

หมายเหตุ เมื่อจบกิจกรรมนี้แล้วหาอาสาสมัครไว้ 4 คน เพื่อเตรียมซักซ้อมไว้แสดงบทบาทสมมติในกิจกรรมต่อไป

ใบสั่งงานกิจกรรมที่ 1

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐ ให้เสียแก๊ง

☐ ไม่ให้เสียแก๊ง

เหตุผลเพราะ

1.

2.

3.

กิจกรรมที่ 2 "เพื่อนรัก"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด ตัดสินใจ และใช้เหตุผล
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้พบและรับรู้การใช้เหตุผลในหลาย ๆ ระดับ
3. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม (ชั้น 3)

ความคิดรวบยอด

เหมือนกิจกรรมที่ 1

ขั้นตอนกิจกรรม

ครูควรเตรียมเด็ก (อาสาสมัคร) ที่จะแสดงบทบาทสมมติไว้ให้เรียบร้อย โดย
นัดแนะกับเด็กในตอนท้ายของกิจกรรมที่แล้วมา เมื่อจะเริ่มกิจกรรมนี้ควรจัดบริเวณหน้าห้อง
ให้มีพื้นที่กว้าง เพียงพอที่จะแสดงบทบาทสมมติไว้

ก. คำถามเพื่อเตรียมตัวนักเรียน (10 นาที)

ครูใช้คำถามต่อไปนี้เป็นการเริ่มต้น และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อม
ที่จะทำกิจกรรม

1. คนที่นักเรียนรักและมีความสำคัญสำหรับนักเรียนมีใครบ้าง
2. นักเรียนมีเพื่อนที่รักสนิทสนมกันมากหรือไม่ ใครไม่มีเพื่อนบ้าง
3. ทำไมเราต้องมีเพื่อน เพื่อนสำคัญต่อเราอย่างไร

ขณะครูซักถามนักเรียนในห้อง ให้นักเรียนที่จะแสดงบทบาทสมมติไปเตรียมตัว
อยู่ข้างนอกห้อง และให้คิดป้ายบทบาทให้เรียบร้อย

๗. เสนอเรื่อง (30 นาที) ครูดำเนินการถามขั้นตอนดังนี้

1. ชี้แจงกับนักเรียนในห้องว่าวันนี้จะมีการแสดงพิเศษโดยเพื่อน ๆ ของนักเรียน ขอให้นักเรียนคอยชม และสังเกตว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง
2. ให้นักเรียนเริ่มแสดงบทบาทสมมุติได้
 - เมื่อนักเรียนผู้แสดง 2 คนแรกออกมา ครูนำนักเรียนปรบมือให้กำลังใจ
 - เมื่อการแสดงผ่านไปจนจบ เชิญนักเรียนผู้แสดง เข้ามาในห้องแล้วครูชมเชย ให้กำลังใจ ให้นักเรียนในห้องปรบมือให้

เนื้อเรื่องและบทบาทเรื่อง "เพื่อนรัก"

ฉากที่ 1 นักเรียน 2 คน เห็นกอดคอกันเห็นถือกระเป๋ากลับบ้าน คุณกันไปทบทวน

นักเรียน 1 วันนี้วันศุกร์แล้ว พรุ่งนี้ มะวันนี้โรงเรียนหยุดเธอจะทำอะไรบ้างล่ะ

นักเรียน 2 เราคิดว่าทำการบ้านที่ครูสั่งเสร็จ ก็จะไปเที่ยวตลาดภูฐานขายของเล่น หรือไมก็ไปเที่ยวที่ไหนก็ได้ที่อยากไป แล้วเธอล่ะ

นักเรียน 1 เราคงต้องช่วยแม่บ้าน และทำงานบ้าน เพราะแม่ไม่มีคนช่วยเลย น้าอิจฉาเธอจังที่ไม่ต้องทำงาน นึกจะไปไหนก็ได้

นักเรียน 2 น้าอิจฉาเพื่อนนะสิ เราคิดว่าช่วยพ่อแม่ก็ดีนะ แต่เราก็ไม่รู้จะช่วยอะไรพวกพี่ ๆ เขาทำกันหมด เราเป็นน้องเลยไม่ต้องทำ

นักเรียน 1 ถึงบ้านเราแล้ว เราเข้าบ้านก่อนนะ แล้ววันจันทร์พบกันใหม่

นักเรียน 2 ถ้าเราพบเห็นอะไรดี ๆ จะมาเล่าให้ฟัง

ฉากที่ 2 เมื่อออกมาก่อนแล้ว เดินหยิบโน้ตหยิบนี้แสดงว่ากำลังทำงาน

แม่ นี่ขายมากแล้ว คงต้องเตรียมของไว้ทำอาหารเย็น หนู ...

(เรียกนักเรียน 1) มานี่เคี้ยว หนู ... มานี่เคี้ยว

นักเรียน 1 (วิ่งออกมา) ครับ ... แม่เรียกผม (หนู) หรือครับ (คะ)
แม่ จะ ... หนูไปซื้อของที่ตลาดให้แม่ทีนะ ซื้อหมู 10 บาท ผักคะน้า
 ครึ่งกิโล กุ้งแห้ง แล้วยังน้ำตาลทรายครึ่งกิโล รีบไปหน่อยนะ
 เที่ยวนะเยอะมาก นี่เงิน (ล้วงเงินในกระเป๋าให้ไป 40 บาท)
นักเรียน 1 ครับ แม่จะรีบไป (เงินออกไปอย่างรีบเร่ง)
แม่ (เดินออกไปจากห้อง)

ฉากที่ 3 นักเรียน 1 เดินไปตามทาง พบนักเรียน 2 นั่งกุ่มเท้าอยู่กลางทางเพราะ
 ถูกตาปูตำ (นักเรียน 2 ออกมาก่อน นั่งกุ่มเท้าแสดงอาการเจ็บปวด แล้ว
 นักเรียน 1 จึงเดินมาพบเขา)

นักเรียน 1 อ้าว ... เพื่อนเป็นอะไรไปล่ะ ร้องเสียงดังเชียว เจ็บมากไหม
นักเรียน 2 เราถูกตาปูตำเท้า ตัวใหญ่เสียวด้วย เจ็บมากเลย พาเราไปหาหมอ
 ที่ใกล้ไหม (แล้วเอามือกุ่มเท้าแสดงอาการเจ็บปวด)
นักเรียน 1 (หยุดคิด นิ่งอึ้ง แล้วหันหน้าออกพูดทวนองว่าฟังกับตัวเอง พอให้
 เพื่อนในชั้นได้ยิน) "เราจะทำอย่างไรดี นี่แม่สั่งให้ซื้อของแล้ว
 รีบกลับมาบ้าน สถานีอนานมากไปคนละทางกับตลาดเสียวด้วย ถ้าเราพา
 เพื่อนไป กว่าจะกลับมาอีกเยอะมาก ของคงซื้อไม่ได้ ... แต่
 เพื่อนก็กำลังเจ็บมากเสียวด้วย เราต้องการความช่วยเหลือ"
นักเรียน 2 ว่าอย่างไรละเพื่อน ช่วยเราหน่อยสิ

ครูจัดการแสดง กล่าวขบขันนักเรียนที่แสดงบทบาท

หมายเหตุ อาจสมมติให้นักเรียนขึ้นมาแทน นักเรียน 1 นักเรียน 2 ก็ได้

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย (15 นาที)

เมื่อจบการแสดงบทบาทสมมติแล้ว ให้ผู้แสดงกลับเข้าที่ ครูใช้คำถามถามเพื่อให้นักเรียนเกิดความกระจ่างในเรื่อง และเพื่อสังเกตนักเรียนแต่ละคนว่าตัดสินใจเรื่องขัดแย้งอย่างไร นักเรียนเกิดความคิดแยกเป็น 2 ฝ่ายหรือไม่ คำถามอาจเป็นดังนี้

1. การแสดงเป็นอย่างไร เพื่อนแสดงได้ดีหรือไม่ นักเรียนชอบไหม
2. ในเรื่องนี้มีใครบ้าง (ตัวละครในเรื่อง)
3. เรื่องเริ่มต้นอย่างไร แล้วเกิดอะไรขึ้น
4. หากพ่อแม่ใช้ไปรษณียบัตรหรือโทรศัพท์ เราควรต้องทำให้เสร็จหรือไม่ หากเพื่อนเกิดครุ่น ต้องการความช่วยเหลือเราควรทำอย่างไร
5. หากนักเรียนเป็น ... (นักเรียน 1) นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใดจึงตัดสินใจเช่นนั้น (ถามนักเรียนหลาย ๆ คนแบบสุ่ม)
6. ถ้าเป็นตัวนักเรียนเองพบเหตุการณ์อย่างนี้ใครคิดว่าจะต้องไปซื้อของให้แม่ก่อนบ้าง ... ใครคิดว่าจะต้องช่วยเพื่อนก่อนบ้าง (ถามนักเรียนทั้งห้องเพื่อดูความคิดเห็นที่ต่างกัน)

ข้อเสนอแนะ พยายามให้โอกาสแก่นักเรียนทุกคนในการตอบคำถาม เพื่อจะสามารถสังเกตความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ง. แบ่งกลุ่มย่อย แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ขนาด 5 - 6 คน โดยให้คนที่ตัดสินใจเหมือนกันอยู่กลุ่มเดียวกัน แล้วดำเนินการดังนี้ 25 นาที

1. ให้แต่ละกลุ่มปรึกษารวบรวมว่าตัดสินใจเช่นนั้น แน่หรือไม่ ถ้าแน่นอนก็ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันเสนอเหตุผลที่เหมาะสม แล้วเลือกเอา 3 เหตุผล ที่คิดว่าดีที่สุดของกลุ่มนั้น ๆ (กลุ่มจกไว้เพื่อเสนอต่อครู)

2. หากสมาชิกคนใดเปลี่ยนใจไปตัดสินใจอย่างหนึ่งก็อนุญาตให้เปลี่ยนกลุ่มได้
3. ให้แต่ละกลุ่ม เตรียมตัว แขนงเสนอผลการอภิปรายต่อชั้น

จ. อภิปรายร่วมกันและสรุป (20 นาที)

เมื่อหมดเวลาสำหรับการอภิปรายกลุ่มย่อยแล้ว ครูดำเนินการดังนี้

1. ให้แต่ละกลุ่ม เสนอ เหตุผลของกลุ่มคนที่สมาชิกช่วยกันคิดว่าที่ตัดสินใจเช่นนั้น เพราะมีเหตุผลอย่างไร
2. ถ้าครูพบว่าเหตุผลของกลุ่มใดอยู่ในขั้นที่เหมาะสม (ขั้น 3) ก็ช่วยสนับสนุน และทำให้เกิดความกระจ่างชัดแก่แก่นักเรียนทั้งหมด
3. หากไม่มีกลุ่มใดใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสมเลย ครูอภิปรายเหตุผลของนักเรียนว่ายังไม่ดี ไม่เหมาะสมอย่างไร พร้อมทั้ง เสนอเหตุผลขั้นใหม่ที่คิดว่าเหมาะสม
4. ครูซักถามนักเรียนบางคนถึง เหตุผลของการตัดสินใจขณะนั้นเพื่อดูว่าเขาได้นำเอาประสบการณ์จากการอภิปรายและที่ครูสรุปไปใช้แก้ปัญหาได้เพียงไร และเพื่อเป็นการฝึกเหตุผลใหม่ที่เขากำลังได้ประสบการณ์

อุปกรณ์ ป้ายชื่อสำหรับติดข้างหลังผู้แสดงบทบาท ได้แก่ นักเรียน 1 นักเรียน 2 และแม่

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. เตรียมเทปไว้อ่านหน้าก่อนแสดงจริง เพื่อชักชวนการแสดง
2. เตรียมคำถามสำหรับขั้นตอนที่สำคัญคือ ขั้นเตรียมตัวนักเรียน และขั้นนำเข้าสู่การอภิปราย
3. ทบทวนความเข้าใจในการใช้เหตุผลขั้นต่าง ๆ เพื่อความแม่นยำในการตัดสินใจ และเสนอเหตุผลขั้นต่าง ๆ เพื่อความแม่นยำในการตัดสินใจและเสนอเหตุผลในขั้นที่ต้องการแก่นักเรียน (ขั้น 3)

การตัดสินใจและใช้เหตุผลในชั้นที่เหมาะสม (ชั้น 3)

กรณีที่เราเห็นว่าควรช่วยเหลือเพื่อน

- เพื่อนกำลังเดือดร้อนมาก เราควรเห็นใจ
- หากเป็นเราก็คงต้องการความช่วยเหลืออย่างมากเช่นกัน
- ใคร ๆ ก็คงเห็นว่านักเรียนควรช่วยเพื่อนก่อน
- แม้จะเข้าใจการทำดีของนักเรียน หากอธิบายให้แม่ฟัง

ฯลฯ

กรณีที่เราเห็นว่าควรไปซื้อของให้แม่มากกว่าช่วยเพื่อน

- ใคร ๆ ก็คงเห็นใจนักเรียนสำหรับกรณีนี้
- นักเรียนรีบไป แล้วบอกคนอื่นมาช่วยเราก็คงได้
- แม้จะไม่ชอบที่นักเรียนไม่ทำตามที่เราสั่ง
- เพื่อนคงเข้าใจว่านักเรียนต้องทำตามที่เราสั่ง

ฯลฯ

ใบส่งงานกิจกรรมที่ 2

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐ ไปซื้อของให้แม่

☐ พาเพื่อนไปสถานีนอนมัย

เหตุผลเพราะ

1.

2.

3.

กิจกรรมที่ 3 "ความกลัวของมัทนา"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด ตัดสินใจ และใช้เหตุผล
2. เพื่อย้ำให้นักเรียนมีทักษะในการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลในชั้นที่ 3 เป็นอย่างน้อย

ความคิดรวบยอด

เหมือนกิจกรรมที่ 1

ขั้นตอนของกิจกรรม

ครูควรเตรียมเอกสารที่จะให้นักเรียนอ่านไว้ให้เรียบร้อย หลังจากครูตั้งคำถาม นำเข้าสู่สถานการณ์ในเรื่องแล้วครูจะได้แจกให้นักเรียนอ่านทันที

ก. คำถามเพื่อเตรียมตัวนักเรียน (10 นาที)

ครูใช้คำถามต่อไปนี้เป็นการเริ่มต้น และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรม

1. นักเรียนเคยไม่เข้าใจในบทเรียนต่าง ๆ บ่อยหรือไม่ ?
2. เวล่านักเรียนไม่เข้าใจบทเรียนนักเรียนทำอย่างไร ?
3. การถามคุณครูในเวลาที่คุณครูสงสัย เป็นสิ่งที่น่าอับอายหรือไม่ ?
4. นักเรียนคิดว่าเพื่อนที่ถามคุณครูบ่อย ๆ เป็นอย่างไร ?

ข. เสนอเรื่อง (20 นาที) ครูดำเนินการดังนี้

1. ครูกล่าวนำว่าวันนี้ครูได้นำเรื่องของนักเรียนคนหนึ่งที่ไม่ค่อยกล้าถามครู

มาให้แก่นักเรียนอ่าน เมื่อให้นักเรียนอ่านจบแล้วจึงตั้งคำถามถามตัวเองว่า เป็นเรื่องของใคร ? ทำอะไร ? ที่ไหน ? เมื่อไหร่ ? ผลเป็นอย่างไร ?

2. ครูแจกเรื่อง "ความกลัวของมัทนา" ให้นักเรียนอ่าน

ความกลัวของมัทนา

มัทนาแอบมองนาฬิกาคุณครูด้วยความไม่สบายใจ เหลือเวลาอีกตั้ง 20 นาที จึงจะหมดชั่วโมงคณิตศาสตร์ เธอใจเต้นแรง เมื่อเห็นคุณครูลงกระดานคำจนหมดเกลี้ยง แล้วหันมาถามนักเรียนว่า "มีปัญหอะไรอีกไหม ? ใครยังไม่เข้าใจตรงไหนบ้าง ? เรื่องนี้ยากพอสมควรนะ"

มัทนามีปัญหาร้อยแปด เพราะเธออ่อนวิชานี้ รู้สึกว่าเรียนได้ช้า เข้าใจช้า กว่าคนอื่นหลายเท่า แต่เธอไม่กล้าถามหรือขอให้คุณครูอธิบายให้ฟังอีก เพราะจะทำให้เพื่อน ๆ คิดว่าเธอเป็นคนโง่ ภาคเรียนที่แล้วมาเธอพยายามช่วยตัวเองอย่างเต็มที่ จนทำคะแนนมาได้ 55 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน แต่กว่าจะได้เท่านั้นก็ลำบากแทบเลือดตากระเด็น

มีนักเรียนคนหนึ่งยกมือขึ้นถาม คุณครูพยักหน้าเรียกให้ลุกขึ้น "ว่าอย่างไร ? ดิเรก"

ดิเรกพูดว่า "ที่ให้คุณครูสมมติว่า ถ้าเรามีเงิน 20 บาท ใช้จ่ายไปเสีย 10 บาท แล้วให้ผมคิดว่าใช้ไปร้อยละเท่าไรนั้น ผมคิดได้และเข้าใจแล้วครับ แต่ถ้าโจทย์กำหนดว่า ผมใช้เงินไป 5 บาท คิดเป็นร้อยละ 25 ของเงินทั้งหมด ถามว่าเรามีเงินทั้งหมดเท่าไร ? โจทย์อย่างนี้ผมทำไม่ได้ครับ"

มัทนางงไปหมด ไม่เข้าใจคำถามของดิเรกเลย

คุณครูพูดว่า "ถ้าหากดิเรก คำถามนี้ดี นักเรียนทุกคนช่วยกันคิดหน่อย สุชีว่าใครจะทำได้บ้าง ครูจะทวนโจทย์คำถามให้อีกครั้งหนึ่งนะ แล้วคุณครูก็บอกโจทย์เลขของดิเรกอีกครั้งหนึ่ง

มัทนาคิดไม่ออกเลยว่าจะทำอย่างไร จะเริ่มต้นตรงไหน จะไปทางไหน เห็นเพื่อน ๆ ซึกเขียนตัวเลขลงบนกระดาน ชั่วครูเดียวก็ยกมือขึ้นพรีพรีบ

คุณครูมองหน้าคนที่ยกมือ มองคนโน้น มองคนนี้ แล้วก็เรียกนักเรียนคนหนึ่ง

"สมนึก ลองทำให้เพื่อน ๆ หน่อยสิว่า เธอคิดได้อย่างไร"

มัทนาจึงกระต่ายไม่กระพริบตา ขณะที่สมนึกเขียน $\frac{5 \times 100}{25}$ มัทนา
คิดไม่ออกว่าทำไมสมนึกจะตอบว่า 100 ไปคูณ 5 และเอา 25 ไปหาร มัทนาพยายาม
ฟังขณะที่สมนึกอธิบายไปเรื่อย แต่เธอก็ตามไม่ทัน เธอรู้สึกว่าเธอคง เป็นนักเรียนคนเดียว
ที่ยังไม่เข้าใจอะไรเลยในชั่วโมงนี้

"ทุกคนเข้าใจแจ่มแจ้งแล้วใช่ไหมว่าสมนึกคิดอย่างไร ?" คุณครูพุดขึ้น "ดีเรก
เข้าใจแล้วหรือยัง มัทนาละ"

มัทนาหันรื้อนถามขณะที่ลูกชายยืนตอบคุณครูว่า "เข้าใจแล้วค่ะ" ถ้าเธอบอก
ความจริงว่าเธอไม่เข้าใจเลย คุณครูจะต้องให้สมนึกอธิบายอีก และถ้าเธอยังไม่เข้าใจ
อีกจะทำอย่างไร ...

"ก็แล้วนักเรียน เก่งมากทุกคน ต่อไปนี้เป็นเลขการบ้าน ให้นักเรียนไปทำเลข
ในแบบฝึกหัดหน้า 56 ข้อ 4, 6, 7 มาส่งพรุ่งนี้" คุณครูสั่งงาน

เช้านี้รุ่งขึ้น มัทนาไม่ได้ทำการบ้านมา เพราะไม่เข้าใจบทเรียน เมื่อครูถามถึง
สมุดการบ้านของเธอ มัทนาคิดไม่ออก ... ถ้านักเรียนเป็นมัทนานักเรียนจะทำอย่างไร ?

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย

เมื่ออ่านจบแล้ว ครูใช้คำถาม ถามนักเรียนเพื่อให้เกิดความกระจ่างใน
เนื้อเรื่องที่อ่าน และเพื่อสังเกตว่านักเรียนแต่ละคนตัดสินใจในเรื่องขัดแย้งนี้อย่างไร

นักเรียนเกิดความคิดแยกออกเป็น 2 กลุ่มหรือไม่ คำถามอาจเป็นดังนี้

1. ในเรื่องนี้ใครบ้าง ? และใคร เป็นคนสำคัญที่สุด ?
2. เรื่อง เริ่มต้นอย่างไรและเกิดอะไรขึ้น ?
3. ถ้านักเรียนเป็นมัทนานักเรียนจะทำอย่างไร ? (ถามทุกคนเพื่อดูการ
ตัดสินใจและใช้เหตุผล)

4. ใครไม่เข้าใจโจทย์เลขที่เรากำหนดครบบ้าง ?

5. ใครทำโจทย์เลขข้อนั้นได้บ้าง ? (ครูเรียกนักเรียนที่ทำได้ออกมาทำให้ดูหน้าชั้น)

ง. แบ่งกลุ่มย่อย (20 นาที)

ครูแจกใบสั่งงานแล้ว ทำเนิการแบ่งกลุ่มย่อย เหมือนกิจกรรมที่ 2

จ. อภิปรายร่วมกันและสรุป (25 นาที)

เมื่อหมดเวลาสำหรับการอภิปรายกลุ่มย่อยแล้ว ครูทำเนิการเหมือนข้อ จ. ในกิจกรรมที่ 2

อุปกรณ์ 1. สถานการณ์เรื่อง "ความกลัวของมัทนา" 2. ใบสั่งงาน

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. อุปกรณ์ทั้งสองรายการ

2. เตรียมคำถามสำหรับขั้นตอนที่สำคัญคือ ขั้นเตรียมตัวนักเรียน และขั้นนำ

เข้าสู่การอภิปราย

3. ทบทวนความเข้าใจในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 เพื่อความแม่นยำในการตัดสินใจ

การตัดสินใจและใช้เหตุผลในขั้นที่เหมาะสม (ขั้น 3)

กรณีที่เห็นว่ามัทนาควรบอกครูตามความจริง

- หากนักเรียนเป็นครูคงไม่ชอบนักเรียนที่โกหก
- ใคร ๆ ก็ต้องบอกคุณครูตามความจริง

กรณีที่เห็นว่ามัทนาไม่ควรบอกคุณครู

- ใคร ๆ ก็คงเห็นใจมัทนาสำหรับเหตุการณ์เช่นนี้

ใบสั่งงานกิจกรรมที่ 3

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐ ควรบอกคุณครูไปตามความจริง

☐ ไม่ควรบอกคุณครู

เหตุผล เพราะ

1.
2.
3.

กิจกรรมที่ 4 "ใครเป็นคนผิด"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด ตัดสินใจ และใช้เหตุผล
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้พบและรับรู้การใช้เหตุผลในหลาย ๆ ระดับ
3. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม (ชั้น 3)

ความคิดรวบยอด

ผู้ที่แก้ปัญหาคดีฟ้อง เป็นผู้รู้จักคิด และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยใช้เหตุผลที่เหมาะสม เหตุผลที่เหมาะสมสำหรับการตัดสินใจ เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งกับบุคคลระดับที่ใกล้ชิด เช่น ญาติ พี่น้อง เพื่อน ๆ ก็คือการคิดเอาใจเขามาใส่ใจเรา คิดว่าคนอื่นเขาจะคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร เห็นชอบด้วยหรือไม่กับการกระทำของเรา แล้วจึงตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่การกระทำนั้นควรทำให้เราและบุคคลที่ขัดแย้งกับเราต่างก็ได้ รับความพอใจมากที่สุดทั้งสองฝ่าย

ขั้นตอนของกิจกรรม

ครูควรเตรียมเอกสารที่จะให้นักเรียนอ่านไว้ให้เรียบร้อย หลังจากที่คุณตั้งคำถามนำเข้าสู่สถานการณ์ในเรื่องแล้ว ครูจะได้แจกให้นักเรียนอ่านทันที

ก. คำถามเพื่อเตรียมตัวนักเรียน (10 นาที)

ครูใช้คำถามต่อไปนี้เป็นการเริ่มต้น และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรม

1. นักเรียนเคยอยากมีเพื่อนสนิทบ้างหรือไม่
2. นักเรียนมีหลักในการคบเพื่อนอย่างไร
3. ในห้องเรียนนี้ใครมีเพื่อนมากที่สุด
4. ถ้าเพื่อนที่รักของนักเรียนทำผิดนักเรียนจะช่วยหรือไม่

ข. เสนอเรื่อง (25 นาที) ครูดำเนินการดังนี้

1. ครูกล่าวนำว่าวันนี้ครูมีเรื่องของนักเรียนคนหนึ่งที่ต้องการมีเพื่อน มาให้นักเรียนอ่าน ขอให้นักเรียนและจับใจความให้ได้ว่า เป็นเรื่องของใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ผลเป็นอย่างไร
2. ครูแจกเรื่อง "ใครเป็นคนผิด" ให้นักเรียนอ่าน

ใครเป็นคนผิด

(คัดมาจาก "เรื่องยังไม่จบ" ของอัสชา ภากานพงศ์ 2511 : 13 - 14)

กระทั่งเข้าเรียนตอนเช้า คณิงจึงเดินช้า ๆ ตักสนามโรงเรียนไปเข้าแถวเป็นคนสุดท้าย ข้างหน้าเธอ เป็นกลุ่มนักเรียนหญิงซึ่ง เดินหยอกล้อ เล่นกันไปด้วยความสนิทสนม คณิงจึงอยากเป็นคนหนึ่งในกลุ่มคนเหล่านั้น เธอย้ายมาเรียนที่โรงเรียนนี้ได้เดือนหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่มียุเพื่อนเล่นด้วยเลย ที่โรงเรียนเก่าคณิงมีแต่ความสุข มีเพื่อนเล่นมาก เมื่อย้ายมาเข้าเรียนที่นี่ ชีวิตของเธอกลับเงียบเหงา ไม่มีเพื่อนแม้แต่คนเดียว

คนที่นั่งอยู่โต๊ะหน้าคณิงคือ จิรภา จิรภา มีเงินใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีเพื่อนมาก และเป็นนักเรียนหญิงหัวโจกในชั้น นักเรียนคนอื่น ๆ กุจะเกรงกลัวเธอ ไม่เคยมีใครกล่าว่าหรือตำหนิเธอเลย

คณิงจึงคิดว่า เธอจะมีความสุขมากหากมีจิรภาเป็นเพื่อนสนิท เพราะจะทำให้คนอื่น ๆ ตามมาเป็นเพื่อนเธอด้วย

.....

เคารพธงชาติเสร็จแล้ว นักเรียนทุกคนแยกย้ายกันขึ้นห้องเรียน ก่อนที่คณิงนิจจะก้าวขึ้นบันไดตึก เธอบังเอิญเหลือบเห็นจิรภาหึ่งกระดากแผ่นหนึ่งออกมาจากกระเป๋ากะโปรง คณิงนิจเห็นเป็นรูปแผนที่ซึ่งคงจะนิกษาออกมาจากหนังสือ เธอเห็นจิรภาหึ่งกระดากแผ่นนั้นลงถึงผงแล้วหันไปมองดูรอบ ๆ ้วยเกรงว่าจะมีใครเห็น เมื่อรู้วาคณิงนิจมองคูกูยู่ที่หน้าแ่งแล้วรีบวิ่งเข้าห้องเรียนไปทันที

.....

บ้ายวันนั้น คุณครูมีอารมณ์ไม่แจ่มใสเลย เพราะเมื่อเปิดหนังสือแผนที่ที่จะแสดงให้นักเรียนดู ก็พบว่าหน้าหนังสือที่ต้องการใช้ขาดหายไป คนที่คุณครูสงสัยว่าจะทำขาดคือคำรง "คำรง ครูเห็นเธอใช้หนังสือนี้เป็นคนสุดท้ายนะ เธอหนีหน้านี้ออกไปไหนไหม ?" เมื่อคำรงปฏิเสธว่าไม่รู้เรื่องและไม่ได้หนีออกไป คุณครูยิ่งอารมณ์เสีย และเมื่อลาคคั่นเอาอะไรจากคำรงไม่ได้ ก็พูดขึ้นว่า

"ฉันจะไม่มัวเสียเวลากับเรื่องต่อไปนี้แล้ว คำรง เลิกเรียนวันนี้ เธอมาหาฉันอีกทีแล้วกัน"

คำรงมักถูกลงโทษเสมอ โดยต้องอยู่ทำความสะอาดห้องเรียนหลังโรงเรียนเลิกแล้วเป็นประจำ เขาชอบวิ่งแก่นักเรียนหญิงด้วย เมื่อวันก่อนก็วิ่งมาชนคณิงนิจนล้มลงที่สนาม คณิงนิจจึงคิดว่า สมน้ำหน้าแล้ว ถูกทำโทษเสียอีกก็ดี เกเรนัก

แต่แล้วคณิงนิจก็นึกขึ้นได้ว่า เธอได้เห็นจิรภาหึ่งแผนที่แผ่นหนึ่งลงถึงผง และนึกได้ว่าเมื่อตอนเข้าจิรภาหึ่งแผนที่ก่อนเป็นคนแรก เธออาจทำขาดโดยไม่ตั้งใจแล้วเอาไปทิ้งเสียโดยไม่ให้ใครรู้ก็ได้ คณิงนิจแอมมองไปที่จิรภาหึ่งเห็นจิรภาส่งสายตามองมาคล้ายกับจะพูดว่า "อย่าบอกนะเธอ"

คณิงนิจจะทำอย่างไร เธอจะเอาใจจิรภาและปกปิดเรื่องที่ได้เห็นไว้หรือไม่ จิรภาจะได้เป็นเพื่อนกับเธอ แล้วคนอื่นก็จะมารุมล้อม เป็นเพื่อนของเธอตามไปด้วย หรือว่าเธอจะ

ไม่เล่าความจริงทั้งหมดให้คุณครูทราบ ให้ท่านตัดสินใจเอาเองว่าควรทำอย่างไร แต่เพื่อน ๆ ทุกคนคงต้องโกรธเธอโดยเฉพาะจิรภา และคิดว่าเธอต้องการเอาหน้าก็ได้ หรือว่าเธอจะทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ ปลอบใจให้ดำรง เป็นแพะรับบาปไป แต่จะเป็นการยุติธรรมแก่ดำรงหรือ ในเมื่อเธอต้องถูกลงโทษในความผิดที่เธอไม่ได้เกี่ยวข้องด้วยเลย ...

ถ้านักเรียนเป็นคณิงนิจ นักเรียนจะทำอย่างไร ?

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย (15 นาที)

เมื่ออ่านจบแล้ว ครูใช้คำถาม ถามนักเรียนเพื่อให้เกิดความกระจ่างในเรื่องที่อ่าน และเพื่อสังเกตว่านักเรียนแต่ละคนตัดสินใจในเรื่องขัดแย้งนี้อย่างไร นักเรียนเกิดความคิดแยกออกเป็น 2 กลุ่ม หรือไม่ คำถามอาจเป็นดังนี้

1. ในเรื่องนี้มีใครบ้าง ? และใคร เป็นคนสำคัญที่สุด ?
2. เรื่อง เริ่มต้นอย่างไร ? และเกิดอะไรขึ้น ?
3. ถ้านักเรียนเป็นคณิงนิจ นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร ?
4. ทำไมนักเรียนจึงตัดสินใจเช่นนั้น ? (ถามหลาย ๆ คน เพื่อดูการตัดสินใจและใช้เหตุผล)

ง. แบ่งกลุ่มย่อย (25 นาที)

ครูแจกใบสั่งงานแล้ว ทำเนิการแบ่งกลุ่มย่อยเหมือนกิจกรรมที่ 2

จ. อภิปรายร่วมกันและสรุป (25 นาที)

เมื่อหมดเวลาสำหรับการอภิปรายกลุ่มย่อยแล้ว ครูดำเนินการเหมือนข้อ จ. ในกิจกรรมที่ 2

อุปกรณ์

1. สถานการณ์เรื่อง "ใครเป็นคนผิด"
2. ใบสั่งงาน

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. อุปกรณ์ทั้งสองรายการ
2. เตรียมคำถามสำหรับขั้นตอนที่สำคัญคือ ขั้นตอนเตรียมตัวนักเรียน และขั้นนำเข้าสู่การอภิปราย

เข้าสู่การอภิปราย

3. ทบทวนความเข้าใจในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 เพื่อความแม่นยำในการตัดสินใจ

การตัดสินใจและใช้เหตุผลในขั้นที่เหมาะสม (ขั้น 3)

กรณีที่เห็นว่าคณิงไม่ควรบอกคุณครูตามความจริง

- คำร้องและเพื่อนคนอื่น ๆ ย่อมจะเห็นว่าคณิงทำถูกและยอมรับเป็นเพื่อนด้วย
- คุณครูคงตั้งใจที่ทราบความจริงและจะไ้สบายใจที่ไม่ต้องปรับปร้คำร้อง

กรณีที่เห็นว่าคณิงไม่ควรบอกคุณครู

- ถ้าบอกครูตามที่เห็นแล้วจิริภากะต้องโกรธคณิงและไม่ยอมเป็นเพื่อนด้วย
- เพื่อน ๆ ของจิริภาก็ทำตามอย่างจิริภาคือพลอยโกรธคณิงทั้งหมด
- คำร้องคงเข้าใจที่คณิงต้องทำเช่นนั้น

หมายเหตุ เมื่อจบกิจกรรมนี้แล้ว หาดาสสมัครไว้ 6 คน เพื่อเตรียมช้กิจกรรมไว้แสดงบทบาทสมมติในกิจกรรมต่อไป

ใบส่งงานกิจกรรมที่ 4

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐

ควรบอกคุณครูไปตามความจริง

☐

ไม่ควรบอกคุณครู

เหตุผล เพราะ

1.

2.

3.

กิจกรรมที่ 5 "เพื่อนบ้าน"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด ตัดสินใจ และใช้เหตุผล
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้พบและรับรู้การใช้เหตุผลในหลาย ๆ ระดับ
3. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม (ขั้น 3)

ความคิดรวบยอด

ผู้ที่เจอปัญหาได้ก็ต้อง เป็นผู้รู้จักคิด และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยใช้เหตุผลที่เหมาะสม เหตุผลที่เหมาะสมสำหรับการตัดสินใจ เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งกับบุคคลระดับที่ใกล้ชิด เช่น ญาติ พี่น้อง เพื่อน ๆ ก็คือการคิดเอาใจเขามาใส่ใจเรา คิดว่าคนอื่นเขาจะคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร เห็นชอบหรือไม่กับการกระทำของเรา แล้วจึงตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่การกระทำนั้นควรทำให้เราและบุคคลที่ขัดแย้งกับเราต่างก็ได้รับความพอใจมากที่สุดทั้งสองฝ่าย

ขั้นตอนของกิจกรรม

ครูควรเตรียมเด็ก (อาสาสมัคร) ที่จะแสดงบทบาทสมมติไว้ให้เรียบร้อย โดยนัดแนะกับเด็กในตอนท้ายของกิจกรรมที่แล้วมา เมื่อจะเริ่มกิจกรรมนี้ควรจัดบริเวณหน้าห้องให้พื้นที่กว้างเพียงพอที่จะแสดงบทบาทสมมติได้

ก. คำถามเพื่อเตรียม (10 นาที)

ครูใช้คำถามต่อไปนี้เป็นการ เริ่มต้น และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรม

1. นักเรียนมีเพื่อนบ้านหรือไม่ ลักษณะของเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร ?
2. เพื่อนบ้านมีความสำคัญต่อเราอย่างไรบ้าง ?
3. เพื่อนบ้านเป็นบุคคลที่เรียกว่าใกล้ชิดกับเราหรือไม่ ?

ขณะที่มาซักถามนักเรียนในห้อง ให้นักเรียนที่จะแสดงบทบาทสมมติไปเตรียมตัวอยู่ข้างนอกห้อง และคิดป้ายบทบาทให้เรียบร้อย

ข. เสนอเรื่อง (25 นาที) ครูดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ชี้แจงกับนักเรียนในห้องว่าวันนี้จะมีการแสดงพิเศษโดยเพื่อน ๆ ของนักเรียน ขอให้นักเรียนคอยชม และสังเกตว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง
2. ให้นักเรียนเริ่มแสดงบทบาทสมมติได้
 - เมื่อนักเรียนผู้แสดงคนแรกออกมา ครูนำนักเรียนปรบมือให้กำลังใจ
 - เมื่อการแสดงจบลง เชิญนักเรียนผู้แสดงเข้ามาในห้อง แล้วครูชมเชยให้กำลังใจ ให้นักเรียนในห้องปรบมือให้

เนื้อเรื่องและบทบาทเรื่อง "เพื่อนบ้าน"

- ฉากที่ 1 ชายช้เมา กอดขวดเหล้าไว้ในอกเสื้อ ปลอ่ยชายไม่เรียบร้อย เดินโซเซ ร้องเพลง ไปตามถนน แล้วล้มลงนอนหลับไปข้างถนน (ซึ่งอาจไม่ปลอดภัย ในความรู้สึกของผู้พบเห็น)
- ฉากที่ 2 ชาวบ้านกลุ่มหนึ่ง (3 คน) เดินผ่านชายช้เมาไปอย่างไม่สนใจ เสียงชาวบ้านพูดกันว่า
- ชาวบ้าน 1 "ลุงเฒ่าช้เมา มาหลับอยู่ตรงนี้เอง"
- ชาวบ้าน 2 "ก็เห็นเขาแทบทุกวัน อย่าไปสนใจแก่เลย ไปกันเถอะ"
- แล้วชาวบ้านกลุ่มนั้นก็เดินเลยไป

- ฉากที่ 3 นักเรียนเดินกลับจากโรงเรียนมาเป็นกลุ่ม
- นักเรียน 1 "นั่นใครมานอนหลับอยู่ตรงนี้นะ เข้าไปคุยกันใหม่ละ"
- นักเรียน 2 "ไปสิ"
- นักเรียน 3 "อ้อ เรารู้จัก นี่ลุงแมน เขาอยู่บ้านซอยเดียวกับเรา แต่ไม่เคย
พุกกันหรอก"
- นักเรียน 2 "แล้วเธอจะทำอะไรล่ะ" หันมามองหน้านักเรียน 3
- ครูทำการแสดง กล่าวขบขันนักเรียนที่แสดงทุกคน พร้อมทั้งให้นักเรียน
ปรบมือให้กำลังใจ
- หมายเหตุ อาจสมมติให้นักเรียนขึ้นมาแทนนักเรียน 1 นักเรียน 2 นักเรียน 3 ก็ได้

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย (15 นาที)

เมื่อจบการแสดงบทบาทสมมติแล้ว ให้ผู้แสดงกลับเข้าที่ ครูใช้คำถาม
ถามเพื่อให้นักเรียนเกิดความกระฉับในเนื้อเรื่อง และเพื่อสังเกตนักเรียนแต่ละคนว่าตัดสินใจ
เรื่องขัดแย้งอย่างไร นักเรียนเกิดความคิดแยกเป็น 2 ฝ่าย หรือไม่ คำถามอาจเป็นดังนี้

1. การแสดง เป็นอย่างไร เพื่อนแสดงได้ดีหรือไม่ นักเรียนชอบไหม ?
2. ในเรื่องนี้มีใครบ้าง (ตัวละครในเรื่อง) ?
3. เรื่อง เริ่มต้นอย่างไร แล้วเกิดอะไรขึ้น ?
4. หากนักเรียนไปพบเพื่อนบ้านได้รับความเดือดร้อนต่าง ๆ นักเรียนจะทำ

อย่างไร

5. หากนักเรียนเป็น (นักเรียน 3) นักเรียนจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด
จึงตัดสินใจเช่นนั้น (ถามนักเรียนหลาย ๆ คน แบบสุ่ม)

ข้อเสนอแนะ

พยายามให้โอกาสแก่นักเรียนทุกคนในการตอบคำถาม เพื่อจะสามารถสังเกตความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ง. แบ่งกลุ่มย่อย แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ขนาด 5 - 6 คน โดยให้คนที่ตัดสินใจเหมือนกันอยู่กลุ่มเดียวกัน แล้วดำเนินการดังนี้ (25 นาที)

1. ให้แต่ละกลุ่มปรึกษารวบรวมว่าตัดสินใจเช่นนั้น แม้หรือไม่ ถ้าแน่นอนก็ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันเสนอเหตุผลที่เหมาะสม แล้วเลือกเอา 3 เหตุผล ที่คิดว่าดีที่สุดของกลุ่มนั้น ๆ (กลุ่มจกไว้เพื่อเสนอต่อครู)
2. หากสมาชิกคนใดเปลี่ยนใจไปตัดสินใจอีกอย่างหนึ่งก็อนุญาตให้เปลี่ยนกลุ่มได้
3. ให้แต่ละกลุ่มเตรียมตัวแทนเสนอผลการอภิปรายต่อชั้น

จ. อภิปรายร่วมกันและสรุป (25 นาที) ดำเนินการเหมือนกิจกรรมที่ 2

อุปกรณ์ ป้ายชื่อสำหรับติดข้างหลังผู้แสดงบทบาท ได้แก่ ลุงแมน, ชาวบ้าน นักเรียน
สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. เตรียมเท็กไว้อว่งหน้าก่อนแสดงจริง เพื่อชักชวนการแสดง
2. เตรียมคำถามสำหรับขั้นตอนที่สำคัญคือ ชั้นเตรียมตัวนักเรียน และชั้นนำเข้าสู่การอภิปราย
3. ทบทวนความเข้าใจในการใช้เหตุผลชั้นต่าง ๆ เพื่อความแม่นยำในการตัดสินใจและเสนอเหตุผลชั้นต่าง ๆ เพื่อความแม่นยำในการตัดสินใจและเสนอเหตุผลในขั้นตอนของการแก่นักเรียน (ชั้น 3)

การตัดสินใจและใช้เหตุผลในขั้นที่เหมาะสม (ขั้น 3)

กรณีที่เราเห็นว่าควรช่วยเหลือเพื่อนบ้าน

- ลุงแม้นอาจได้รับอันตรายถ้านักเรียนช่วยไว้ใคร ๆ ก็ต้องนึกชมนักเรียน
- หากเป็นเรา เราก็ต้องต้องการความช่วยเหลืออย่างมากเช่นกัน
- ใคร ๆ ก็คงเห็นว่านักเรียนควรช่วยเหลือเพื่อนบ้าน
- เขาคงพอใจ และจิตใจที่สามารถกลับถึงบ้านได้

ฯลฯ

กรณีที่เราเห็นว่าไม่ควรช่วยเหลือเพื่อนบ้าน

- เขาคงไม่อยากให้ใคร ๆ ไปรบกวนชีวิตและครอบครัวของเขา
- นักเรียนบอกคนอื่นให้ไปบอกญาติของลุงแม้นก็ได้
- นักเรียนกลัวลุงแม้นจะโกรธที่ถูกปลุกให้ลุกขึ้นเดินกลับบ้าน

ฯลฯ

ใบสั่งงานกิจกรรมที่ 5

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐ ควรช่วยดูงูนั้น

☐ ไม่ควรช่วยดูงูนั้น

เหตุผล เพราะ

1.

2.

3.

กิจกรรมที่ 6 "คนลืมง่าย"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด ตัดสินใจ และใช้เหตุผล
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้พบและรับรู้การใช้เหตุผลในหลาย ๆ ระดับ
3. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม (ขั้น 3)

ความคิดรวบยอด

ผู้ที่แก้ปัญหาคือต้อง เป็นผู้ที่รู้จักคิด และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยใช้เหตุผลที่เหมาะสม เหตุผลที่เหมาะสมสำหรับการตัดสินใจ เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งกับบุคคลระดับที่ใกล้ชิด เช่น ญาติ พี่น้อง เพื่อน ๆ ก็คือการคิดเอาใจเขามาใส่ใจเรา คิดว่าคนอื่นเขาจะคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร เห็นชอบด้วยหรือไม่กับการกระทำของเรา (... แล้วจึงตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่การกระทำนั้นควรทำให้เราและบุคคลที่ขัดแย้งกับเราต่างก็ได้รับความพอใจมากที่สุดทั้งสองฝ่าย)

ขั้นตอนของกิจกรรม

ครูควรเตรียมเด็ก (อาสาสมัคร) ที่จะแสดงบทบาทสมมติไว้ให้เรียบร้อย โดยนัดแนะกับเด็ก ในตอนท้ายของกิจกรรมที่ผ่านมา เมื่อจะเริ่มกิจกรรมนี้ควรจัดบริเวณหน้าห้องให้มีพื้นที่กว้างเพียงพอที่จะแสดงบทบาทสมมติได้

ก. คำถามเพื่อเตรียมตัวนักเรียน (10 นาที)

ครูใช้คำถามต่อไปนี้เป็นการ เริ่มต้น และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรม

จะทำกิจกรรม

1. นักเรียนมีเพื่อนบ้านหรือไม่ ลักษณะของเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร ?
2. เพื่อนบ้านมีความสำคัญต่อเราอย่างไร ?
3. เพื่อนบ้านเป็นบุคคลที่เรียกว่าใกล้ชิดกับเราหรือไม่ ?

ขณะที่ถามนักเรียนในห้อง ให้นักเรียนที่จะแสดงบทบาทสมมติไปเตรียมตัว
อยู่ข้างนอกห้อง และคิดป้ายบทบาทให้เรียบร้อย

ข. เสนอเรื่อง (30 นาที) ครูดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ชี้แจงกับนักเรียนในห้องว่า วันนี้จะมีการแสดงพิเศษโดยเพื่อน ๆ ของ
นักเรียน ขอให้นักเรียนคอยชม และสังเกตว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง
2. ให้นักเรียนเริ่มแสดงบทบาทสมมติได้
 - เมื่อนักเรียนผู้แสดงคนแรกออกมา ครูให้นักเรียนปรบมือให้กำลังใจ
 - เมื่อการแสดงจบลง เชิญนักเรียนผู้แสดงเข้ามาในห้อง แล้วครู
ชมเชยให้กำลังใจ ให้นักเรียนในห้องปรบมือให้

เนื้อเรื่องและบทบาทเรื่อง "คนลืมน้ำ"

ฉาก ร้านขายขนมในโรงเรียนแห่งหนึ่ง

ป่าแจ่ม หนู ไหนละสตางค์ค่าขนม

สมพร ผมให้ป่าไปแล้ว

ป่าแจ่ม ให้เมื่อไร ป่าไม่เห็นได้รับเลย

สมพร พ่อผมส่งขนม ผมก็ส่งสตางค์ให้ป่าก่อนที่จะได้รับขนม

ป่าแจ่ม แหม เงินเท่านี้จะต้องมาโกงกันด้วย ไม่มีชอกกันกินยังได้

สมพร เหมให้ป้าแล้วจริง ๆ นะป้า พ่อแม่ผมก็ไม่เคยสั่งสอนให้ผมโกง เขากินหรือ

ป้าแจ่ม ก็ยังไม่ได้ให้ แล้วจะบอกอย่างไรกัน

สมพร เอาอย่างนี้ดีกว่าป้า เพื่อความสบายใจของป้า ป้าลองถามเพื่อนผมคนนั้นดูก็ได้ว่า เหมให้หรือยัง เคยช่วย เป็นพยานให้เราด้วย เพราะเรามาขอขมเขยกัน ช่วยบอกป้าด้วยซิว่าเราให้ป้าหรือเปล่า

เกอ ที่จริงผมจะบอกป้าตั้งแต่ตอนแรกแล้ว แต่ป้ากับสมพรเถียงกันโดยไม่เปิดช่องว่างให้ผมพูดเลย

ป้าแจ่ม อย่าเลยฉันไม่เชื่อแกหรือ กะเป็นเพื่อนกันแกก็ต้องเข้าข้างกัน เอาเถอะเงินแค่นี้ ถึงแม่ฉันไม่ได้จากแก ฉันก็ไม่ยากไม่จนหรือ

สมพร ป้าพูดอย่างนั้นก็ไม่ถูก ก็เหมให้ป้าแล้ว ผมจึงไม่ให้ป้าอีก และผมคิดว่าถึงป้าจะพูดว่าอย่างไรผมก็ไม่เดือดร้อน เพราะผมไม่ได้โกงป้า จริงไหมเคซ ไม่กันเถอะเคซ

ครูจัดการแสดง กล่าวขอใจนักเรียนที่แสดงทุกคน พร้อมทั้งให้นักเรียนปรบมือให้กำลังใจ

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย (20 นาที)

เมื่อจบการแสดงบทบาทสมมติแล้ว ให้นักแสดงกลับเข้าที่ ครูใช้คำถามถามเพื่อให้นักเรียนเกิดความกระจ่างในเรื่อง และเพื่อสังเกตนักเรียนแต่ละคน ว่าตัดสินใจเรื่องขัดแย้งอย่างไร นักเรียนเกิดความคิดแยกเป็น 2 ฝ่ายหรือไม่ คำถามอาจเป็นดังนี้

1. การแสดงเป็นอย่างไร เพื่อนแสดงได้ดีหรือไม่ นักเรียนชอบไหม ?
2. ในเรื่องนี้มีใครบ้าง (ตัวละครในเรื่อง) ?
3. เรื่องเริ่มต้นอย่างไร แล้วเกิดอะไรขึ้น ?

4. หากนักเรียนถูกแม่ค้าขายของมาทวงเงินค่าขนมอีกทั้ง ๆ ที่ให้แล้ว นักเรียนจะทำอย่างไร ?

5. เหตุใดนักเรียนจึงตัดสินใจเช่นนั้น ? (ถามนักเรียนหลาย ๆ คน แบบสุ่ม)

ข้อเสนอแนะ

พยายามให้โอกาสแก่นักเรียนทุกคนในการตอบคำถาม เพื่อครูจะได้สังเกตความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ง. แบ่งกลุ่มย่อย แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ขนาด 5 - 6 คน โดยให้คนที่ตัดสินใจเหมือนกันอยู่กลุ่มเดียวกัน แล้วดำเนินการดังนี้ (20 นาที)

1. ให้แต่ละกลุ่มปรึกษารื้อกันว่าตัดสินใจเช่นนั้น แน่หรือไม่ ถ้าแน่นอนก็ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันเสนอเหตุผลที่เหมาะสม แล้วเลือกเอา 3 เหตุผล ที่คิดว่าดีที่สุดของกลุ่มนั้น ๆ (กลุ่มจกไว้เพื่อเสนอต่อครู)

2. หากสมาชิกคนใดเปลี่ยนใจไปตัดสินใจอีกอย่างหนึ่งก็อนุญาตให้เปลี่ยนกลุ่มได้

3. ให้แต่ละกลุ่มเตรียมตัวแทนเสนอผลการอภิปรายต่อชั้น

จ. อภิปรายร่วมกันและสรุป (20 นาที) ดำเนินการเหมือนกิจกรรมที่ 2

อุปกรณ์ ป้ายชื่อสำหรับติดข้างหน้าผู้แสดงบทบาท ได้แก่ สมพร, ป้าแจ่ม, เกษ

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. เตรียมเด็กไว้ล่วงหน้าก่อนแสดงจริง เพื่อชักชวนการแสดง

2. เตรียมคำถามสำหรับขั้นตอนที่สำคัญคือ ชั้นเตรียมตัวนักเรียน และชั้นนำเข้าสู่

การอภิปราย

3. ทบทวนความเข้าใจในการใช้เหตุผลชั้นต่าง ๆ เพื่อความแม่นยำในการตัดสิน และเสนอเหตุผลชั้นต่าง ๆ เพื่อความแม่นยำในการตัดสิน และเสนอเหตุผลในชั้นที่ต้องการ แก่นักเรียน (ชั้น 3)

การตัดสินใจและใช้เหตุผลในชั้นที่เหมาะสม (ชั้น 3)

กรณีที่ไม่ควรให้เงินป่าแจ่มอีก

- คนอื่น ๆ ที่อยู่ในบ้านคงเข้าใจที่สมพรทำเช่นนั้น
- พ่อแม่และคุณครูคงก็ใจที่สมพร ไม่ยอมอ่อนข้อต่อผู้ใหญ่ที่คิดจะโกง เด็ก
- ถ้าให้อีกอาจทำให้คนอื่นคิดว่า สมพรยังไม่ได้อะไรจริง ๆ

กรณีที่เห็นว่าควรให้เงินป่าแจ่มอีก

- ป้าแจ่มอาจภูมิใจที่เข้าใจว่าขายของแล้ว ไม่ได้เงิน
- กลัวป้าแจ่มจะโกรธ
- คนอื่นคงชมเชยที่สมพรให้เงินอีก เป็นการแก้ปัญหา

ใบส่งงานกิจกรรมที่ 6

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐ ควรให้เงินจำแนกอีก

☐ ไม่ควรให้เงินจำแนกอีก

เหตุผลเพราะ

1.

2.

3.

กิจกรรมที่ 7 "บริจาคดีหรือไม่"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด ตัดสินใจ และใช้เหตุผล
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้พบและรับรู้การใช้เหตุผลในหลาย ๆ ระดับ
3. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม (ชั้น 3)

ความคิดรวบยอด

(เหมือนกิจกรรมที่ 1)

ขั้นตอนของกิจกรรม

ครูควรเตรียมเด็ก (อาสาสมัคร) ที่จะแสดงบทบาทสมมติไว้ให้เรียบร้อย โดยนัดแนะกับเด็กในตอนท้ายของกิจกรรมที่ผ่านมา เมื่อจะเริ่มกิจกรรมนี้ควรจัดบริเวณหน้าห้องให้มีพื้นที่กว้างเพียงพอที่จะแสดงบทบาทสมมติได้

ก. คำถามเพื่อเตรียมตัวนักเรียน (10 นาที)

ครูใช้คำถามต่อไปนี้เป็นการเริ่มต้น และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรม

1. นักเรียนเคยบริจาคเงินทำบุญหรือไม่ ?
2. การทำบุญนั้นทำไปเพื่ออะไร ?
3. การทำบุญนั้นจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องทำมาก ๆ

ขณะที่ครูซักถามนักเรียนในห้องเรียนนั้น ให้นักเรียนที่จะแสดงบทบาทสมมติไปเตรียมตัวอยู่ข้างนอกห้อง และตีค้ายบทบาทให้เรียบร้อย

ข. เสนอเรื่อง (20 นาที) ครูดำเนินการเสนอเรื่องตามขั้นตอนเหมือนกับ
กิจกรรมที่ 2

บทสนทนาของเรื่อง "บริจาคก็หรือไม่ว่า"

- นาง** ในห้องเรียน มีผู้มาขอบริจาคเงินช่วยคนตาบอด นักเรียนในห้องนี้หลายคนได้
บริจาคหลายคน เมื่อผู้มาขอบริจาคออกไปแล้ว สมรก็หันมาคุยกับมะลิว่า
- สมร** มะลิ เมื่อสักครู่นี้ขอบริจาคไปเท่าไรนะ
- มะลิ** เราไม่ได้บริจาคเลย
- สมร** ทำไมล่ะ ทำบุญช่วยคนตาบอดได้บุญดีนะเธอ
- มะลิ** เราคิดว่าเพื่อน ๆ คงเข้าใจว่าเราก็อายุช่วยเหลือคนพิการเหมือนกัน แต่เรา
มีเงินเล็กน้อยสำหรับเป็นค่าอาหารกลางวันเท่านั้น
- สมร** เรามีน้อยกว่าบริจาคแต่น้อยซี ห้าสิบสตางค์หรือ 1 บาทก็ได้มะลิ
- มะลิ** เขอรู้ไหมสมร แม่ให้เงินเรามาทานอาหารกลางวัน วันละ 3 บาทเท่านั้น ถ้าเรา
บริจาคไป 1 บาทแล้วเหลืออีก 2 บาท เธอคิดว่าจะซื้ออะไรทานได้บ้างล่ะ
- สมร** นั่นนะซี เงิน 2 บาท คงจะซื้อได้แค่ขนมหวานถ้วยเดียวเท่านั้น ครั้นจะไปซื้อข้าว
หรือถ้วยเดียวคงไม่ได้แน่ เดียวนี้แม่ค้าในโรงเรียนขายขนมละ 3 บาทแล้ว แต่ไม่
เป็นไรหรอกมะลิเอาไว้อะเรามีเงินแล้วค่อยบริจาคก็ได้ สำหรับวันนี้เราคิดว่าเธอก็คงจะ
ได้บุญเหมือนกันนะ เพราะจิตใจเธอยังคิดที่จะบริจาค
- มะลิ** เราหวังว่าเพื่อน ๆ คงเข้าใจนะว่าทำไมเราจึงไม่บริจาค
- สมร** จ๊ะ (สมร พยักหน้าแสดงอาการยอมรับและเห็นด้วยกับเหตุผลของมะลิ)

ครูจัดการแสดง แล้วกล่าวขอมใจนักเรียนที่แสดงทุกคน พร้อมทั้งให้นักเรียน
ปรบมือให้กำลังใจผู้แสดงทุกคน

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย (20 นาที)

หลังจากจบการแสดงบทบาทสมมติแล้ว ให้ผู้แสดงกลับเข้าที่ ครูใช้คำถามถามเพื่อให้นักเรียนเกิดความกระจ่างในเรื่อง และเพื่อสังเกตนักเรียนแต่ละคนว่าตัดสินใจเรื่องขัดแย้งอย่างไร นักเรียนเกิดความคิดแยกออกเป็นสองฝ่ายหรือไม่ คำถามอาจเป็นดังนี้

1. การแสดงเป็นอย่างไร เพื่อนแสดงได้หรือไม่ นักเรียนชอบไหม ?
2. ในเรื่องนี้มีใครบ้าง ? (ตัวละครในเรื่อง)
3. เรื่องเริ่มต้นอย่างไร ดำเนินไปอย่างไร และจบลงอย่างไร ?
4. มะลิคิดถึงใครก่อนที่จะตัดสินใจไม่บริจาคน้ำ ?
5. การคิดเช่นนั้นถูกต้องหรือไม่ ?
6. ถ้านักเรียนเป็นมะลినักเรียนจะบริจาคน้ำหรือไม่ ?
7. เพราะเหตุใดนักเรียนจึงทำเช่นนั้น ?

ข้อเสนอแนะ

พยายามให้โอกาสแก่นักเรียนทุกคนในการตอบปัญหา เพื่อครูจะได้สังเกตความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ง. แบ่งกลุ่มย่อย แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ขนาดกลุ่มละ 5 - 6 คน โดยให้คนที่ตัดสินใจเหมือนกัน (บริจาคน้ำ, ไม่บริจาคน้ำ) อยู่กลุ่มเดียวกัน แล้วดำเนินการดังนี้ (25 นาที)

1. ให้แต่ละกลุ่มปรึกษารื้อกันว่าตัดสินใจเช่นนั้น แน่หรือไม่ ถ้าแน่นอนก็ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันเสนอเหตุผลที่เหมาะสม แล้วเลือกเอาเหตุผลที่คิดว่าดีที่สุดไว้ 3 เหตุผล (กลุ่มจัดไว้เพื่อเสนอครู)
2. หากสมาชิกคนใดเปลี่ยนใจไปตัดสินใจอย่างอื่น ก็อนุญาตให้เปลี่ยนกลุ่มได้
3. ให้แต่ละกลุ่มเตรียมตัวแทนไว้ เสนอผลการอภิปรายต่อชั้น

จ. อภิปรายร่วมกันแต่ละสรุป (25 นาที)

เมื่อเวลาสำหรับการอภิปรายกลุ่มย่อยแล้ว ครูดำเนินการดังนี้

1. ให้แต่ละกลุ่มเสนอเหตุผลที่สมาชิกช่วยกันคัดเลือกไว้ ครูจดเหตุผลแต่ละกลุ่มไว้บนกระดานดำ

2. เมื่อตัวแทนของนักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานหน้าชั้นครบทุกกลุ่มแล้ว ถ้าครูพบว่าเหตุผลของกลุ่มใดอยู่ในชั้นที่เหมาะสม (คือชั้นที่ 3 ขึ้นไป) ครูก็ช่วยสนับสนุนและทำให้เกิดความกระจ่างชัดจนแก่นักเรียนทั้งหมด

3. หากไม่มีกลุ่มใดใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสมเลย ครูก็อภิปรายว่าเหตุผลของนักเรียนนั้นยังไม่ดี ไม่เหมาะสม พร้อมทั้งเสนอเหตุผลที่เหมาะสมให้นักเรียนใหม่

4. ครูซักถามนักเรียนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อว่าเขาได้นำเอาประสบการณ์จากการอภิปรายและเหตุผลที่ครูเสนอใหม่นี้ไปใช้แก้ปัญหาเพียงใด และเพื่อฝึกเหตุผลใหม่ที่เขาพึงได้ประสบความสำเร็จ

อุปกรณ์ ป้ายชื่อ มฉล สมร หรืออาจใช้ชื่อจริงของนักเรียนที่แสดงบทบาทก็ได้

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. เตรียมชักชวนนักเรียนสำหรับแสดงบทบาทไว้ล่วงหน้า

2. เตรียมคำถามสำหรับขั้นตอนที่สำคัญคือ ขั้นเตรียมตัวนักเรียน และขั้นนำเข้าสู่

การอภิปราย

3. ทบทวนความเข้าใจในการใช้เหตุผลในชั้นต่าง ๆ เพื่อความแม่นยำในการตัดสินใจ และเสนอเหตุผลชั้นต่าง ๆ ในชั้นที่ต้องการแก่นักเรียน ซึ่งในกิจกรรมนี้เน้นเหตุผลในชั้นที่ 3 ขึ้นไป

การตัดสินใจและใช้เหตุผลในชั้นที่เหมาะสม (ชั้นที่ 3)

กรณีที่เห็นว่ามะลิไม่ควรบริจาค

- เพื่อน ๆ คงเข้าใจในความจำเป็นของมะลิ
- หากเพื่อนคนอื่น ๆ เป็นมะลิก็คงไม่บริจาคเช่นเดียวกัน
- ถ้ามาขอบริจาคคงไม่ต้องการให้ผู้บริจาคเดือดร้อน
- คุณครูคงเห็นใจในความเดือดร้อนของมะลิ

ฯลฯ

กรณีที่เห็นว่ามะลิ ควรบริจาค

- คนที่มีร่างกายสมบูรณ์ควรช่วยเหลือคนพิการ
- พ่อแม่และคุณครูคงพอใจที่มะลิมีจิตใจสงสารคนพิการ
- เพื่อน ๆ คงพอใจและชมเชยที่มะลิบริจาคและยอมอดอาหารเพื่อช่วยเหลือคนอื่น

ใบส่งงานกิจกรรมที่ 7

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐ ควรบริจาค

☐ ไม่ควรบริจาค

เหตุผล เพราะ

1.

2.

3.

กิจกรรมที่ 8

เรื่อง "ลอกข้อสอบ"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้พบ และรับรู้การใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสมและสูงขึ้นโดยใช้ตัวแบบ (เหตุผลขั้นที่ 4)
2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจและใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม (ขั้น 3, 4)

ความคิดรวบยอด

เหตุผลที่เหมาะสมสำหรับการแก้ปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับคนกลุ่มใหญ่หรือสังคมส่วนรวมก็คือเหตุผลที่คำนึงถึงผลประโยชน์หรือข้อตกลงต่าง ๆ ที่สังคมร่วมกันกำหนดขึ้น เช่น กฎเกณฑ์ ระเบียบ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ศีลธรรม หรือหลักศาสนา ฯลฯ

ขั้นตอนของกิจกรรม

นักเรียนนั่งที่ตามปกติ

ก. คำถามเพื่อเตรียมตัวนักเรียน (10 นาที)

ครูใช้คำถามต่อไปนี้เป็นการเริ่มต้น และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนและทำกิจกรรมต่อไป

1. นักเรียนคิดว่าการเรียนหนังสือสำคัญหรือไม่ ถ้าสำคัญ สำคัญอย่างไร ?
2. ตอนไหนที่นักเรียนตื่นเต้น, กังวลใจ หรือกลัวมากที่สุด ? (การสอบ)
3. นักเรียนคิดว่าถ้าเราไม่สนใจเวลาเรียนตอนสอบจะเป็นอย่างไร ?
(ทำข้อสอบไม่ได้)
4. ถ้าตอนสอบนักเรียนทำไม่ได้เลยนักเรียนจะทำอย่างไร ?

ข. เสนอเรื่อง (20 นาที)

ก่อนที่ครูจะเล่าเรื่อง ครูชี้แจงกับนักเรียนว่าครูมีตัวอย่าง เรื่อง เกี่ยวกับการสอบจะเล่าให้นักเรียนฟัง ขอให้นักเรียนฟังด้วยความตั้งใจ และในตอนท้ายจะมีเรื่องให้ช่วยคิดด้วย ต่อจากนั้นครูเล่าเรื่องประกอบภาพซึ่งเตรียมไว้ โดยมีเนื้อเรื่องดังนี้

เรื่อง "ลอกข้อสอบ"

นันทากับอารีเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งสอง เป็นเพื่อนสนิทกันมาก มักไม่ไหนมาไหนด้วยกันเสมอ ตอนเช้ามาโรงเรียนพร้อมกัน กลางวันทานข้าวและเล่นด้วยกัน ทั้งสองชอบและสนใจอะไรเหมือน ๆ กัน เช่นสนใจเล่นกีฬาเหมือนกัน แต่ทั้งสองมีความสามารถแตกต่างกันในเรื่องการเรียน อารีเรียนเก่ง แต่นันทาไม่เก่ง และมักสอบตกเสมอ อย่างไรก็ตามเมื่อนันทาจะเรียนอ่อนแต่เธอก็ไม่เคยโง่หรือทุจริตในการสอบเลย

ในการสอบครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นการสอบครั้งสำคัญ นันทาเผชิญได้ที่นั่งติดกับอารี การสอบวิชาต่าง ๆ เท่าที่ผ่านมามีลักษณะเหมือนเดิมคืออารีทำข้อสอบได้ค่อนข้างดี แต่นันทาทำข้อสอบไม่ได้เลย

เมื่อการสอบผ่านมาถึงวิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่มีคะแนนค่อนข้างมาก เหตุการณ์ก็คงเป็นไปแบบเดิมคืออารีทำได้ ส่วนนันทาทำไม่ได้ นันทารู้สึกกังวลมาก หากเธอทำคะแนนวิชานี้ได้ไม่ถึงครึ่ง เธอคงจะต้องสอบตกแน่นอน

ขณะที่นันทากำลังคิดกังวลอยู่นั้น พอมีคณมาตามครูที่คุมสอบไปให้พบกับแขนอกห้องอารีซึ่งนั่งสั่ง เกตเพื่อนอยู่นานแล้วรู้สึกเห็นใจและสงสาร เพื่อนมาก เมื่อครูคล้อยหลังไปอารีจึงยื่นข้อสอบที่ทำเสร็จแล้วให้กับนันทา นันทารู้สึกขอบใจเพื่อนมาก เธอเอื้อมมือออกไปจะรับข้อสอบจากอารีแต่กลับนึกขึ้นได้ ... เธอจะลอกข้อสอบเพื่อนเพียงเพื่อให้ตนสอบได้เฉยหรือ หรือเธอจะยอมสอบตกโดยไม่ลอกข้อสอบจากเพื่อน เธอได้แต่ลังเลไม่รู้จะตัดสินใจอย่างไรดี

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย (20 นาที)

ครูใช้คำถามต่อไปนี้กระตุ้นให้นักเรียนอภิปรายถึงเรื่องราวของนันทากับอารี

1. เรื่องนี้มีใครบ้าง ?
2. เหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นเมื่อไร ที่ไหน เกิดอะไรขึ้นบ้าง ?
3. นักเรียนคิดว่าอารีเป็นคนอย่างไร นันทาเป็นคนอย่างไร ?
4. หากนักเรียนเป็นนันทา นักเรียนจะรับข้อสอบจากอารีหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ?

ครูใช้คำถามข้อที่ 4 ถามนักเรียนหลาย ๆ คนว่า ถ้านักเรียนพบกับเหตุการณ์อย่างนี้จะตัดสินใจอย่างไร โดย เน้นว่าถ้าทำข้อสอบไม่ได้ต้องสอบตกแน่นอน และขณะนั้นครูไม่อยู่ในห้องแล้วคงไม่เห็นว่่านักเรียนทำอะไรกันบ้าง นักเรียนบางคนอาจไม่กล้าตอบว่าจะรับข้อสอบจากเพื่อน ครูต้องพยายามพูดให้นักเรียนเกิดความกล้าที่จะยอมรับว่าเขาคิดอย่างไร

ง. แบ่งกลุ่มย่อย (25 นาที)

เมื่อซักถามและดูการตอบสนองของนักเรียนสักพักหนึ่งแล้ว ครูจะทราบว่านักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร จึงจัดแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 - 6 คน โดยให้ผู้ที่มีความเห็น (ตัดสินใจ) เหมือนกันอยู่กลุ่มเดียวกัน (เป็นไปได้ที่การตัดสินใจในเรื่องนี้จะเหมือนกัน คือไม่ยอมรับข้อสอบจากเพื่อน ถ้าเป็นดังนี้ก็แบ่งกลุ่มตามจำนวนโดยปกติ)

1. แจกใบสั่งงาน ชี้แจงการทำงาน
2. ให้เริ่มทำงานโดยกำหนดเวลาให้ (12 นาที)
3. เมื่อนักเรียนทำงานไปสักครู ครูทำที่เป็นเดินดูนักเรียนทำงาน โดยเดินจากกลุ่มหนึ่งไปยังกลุ่มหนึ่ง ขณะเดินไปถึงกลุ่มที่อยู่กลางห้องครูเข้าไปฟังการปรึกษาของกลุ่ม หรือถ้ากลุ่มหยุดพูดครูก็ถามว่า กลุ่มใดตัดสินใจอย่างไร หากกลุ่มนั้นใช้เหตุผลดีแล้ว (ขั้นที่ 4) ครูก็วิจารณ์ดัง ๆ ให้กลุ่มอื่นได้ยินด้วย หากกลุ่มยังใช้เหตุผลไม่เหมาะสม ครูก็อธิบายเชิงเสนอแนะ (ทำนองตัวแบบ) กับกลุ่มว่าควรคิดหรือใช้เหตุผลอย่างไร เมื่อกลุ่มนั้นเข้าใจใจแล้ว ครูเดินไปทำอย่างเดียวกับกลุ่มแรก จากนั้นครูก็เดินออกไป

4. เมื่อกลุ่มทำงานเสร็จแล้วให้ส่งตัวแทนออกมารายงานผลกลุ่มละ 1 คน

จ. อภิปรายร่วมกัน (25 นาที)

1. ครูถามการตัดสินใจและใช้เหตุผลของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งวิจารณ์
ทำความเข้าใจสนับสนุนเหตุผลที่ดีและเหมาะสม
2. ครูถามปัญหาขัดแย้ง เพื่อชักชวนการใช้เหตุผลชั้นใหม่ของนักเรียน (ถามกลุ่ม ๆ
สัก 2 - 3 คน) โดยอาจใช้ปัญหาขัดแย้งจากที่อื่น ๆ ยกมาให้เด็กนักเรียนตัดสินใจและใช้เหตุผล
ชั้นใหม่ที่เพิ่งพบ
3. ครูสรุปว่าเหตุผลที่ดีและเหมาะสมควร เป็นอย่างไร ? (ครูอาจถาม
นักเรียนเพื่อสรุป)

อุปกรณ์

1. ภาพชุดประกอบการเล่าเรื่อง "ลอกข้อสอบ"
2. ใบสั่งงาน เท่าจำนวนกลุ่มนักเรียนที่แบ่ง (กลุ่มละ 5 - 6 คน)

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. ทำความเข้าใจกับกิจกรรม
2. เตรียมคำถามที่จะใช้ในชั้นต่าง ๆ
3. เตรียมเรื่องที่จะเล่า
4. เตรียมเหตุผลเพื่อการใช้เป็นแบบ และใช้ในการอภิปรายร่วมกัน

แนวการตัดสินใจและใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม

ในกรณีที่ตัดสินว่าควรลอกข้อสอบจากเพื่อน

- แม้พิจารณาแล้วว่าผิดระเบียบแต่จำเป็นจริง ๆ
- นักเรียนคนอื่น ๆ ก็คงอยากทำเหมือนกัน ถ้ามีหลายคนทำ

ฯลฯ

ในกรณีที่ตัดสินว่าควรทดสอบจากเพื่อน

- นิกระ เบียบของโรง เรียนและนิกระ เบียบของการสอบ
- เป็นการทุจริตนิกระ เบียบ
- เป็นการ ไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
- ไม่ยุติธรรมต่อ เพื่อนคนอื่น ๆ (3)
- ใคร ๆ คง ไม่ยอมรับการกระทำเช่นนี้ (3)
- ถ้าทำก็แสดงว่านักเรียนและเพื่อนไม่รู้จักหน้าที่ของตน

หมายเหตุ

เมื่อจบบทเรียนนี้แล้ว เตรียมนักเรียนอาสาสมัครไว้ 6 คน เพื่อฝึกซ้อมแสดงบทบาทสมมติเรื่อง "การบ้านของปรียา" ซึ่งจะแสดงในกิจกรรมครั้งต่อไป

ใบสั่งงานกิจกรรมที่ 8

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐ ควรลอกข้อสอบจากเพื่อน

☐ ไม่ควรลอกข้อสอบจากเพื่อน

เหตุผลเพราะ

1.

2.

3.

กิจกรรมที่ ๑

เรื่อง "การบ้านของปรีชา"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจและใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม (ขั้นที่ 3, 4)

ความคิดรวบยอด

เหมือนกิจกรรมที่ 8

ขั้นตอนของกิจกรรม

ตอนแรกนักเรียนนั่งตามปกติ เมื่อแสดงบทบาทแล้วจึงมีการแยกกลุ่มเพื่ออภิปราย

ก. คำถามเพื่อเตรียมตัวนักเรียน (10 นาที)

ครูใช้คำถามต่อไปนี้เพื่อเตรียมให้นักเรียนพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไป

1. เมื่อนักเรียนกลับจากโรงเรียนถึงบ้านนักเรียนทำอะไรบ้าง ?
2. นักเรียนทำการบ้านตอนไหน ?
3. เคยมีใครช่วยสอนนักเรียนทำการบ้านบ้างหรือไม่ สอนบ่อยเพียงใด ?
4. นักเรียนเคยให้พี่ หรือเพื่อนทำการบ้านแทนบ้างหรือไม่ ?

(สุ่มถามแบบกระจาย ๆ)

ข. เสนอเรื่อง (30 นาที)

ครูชี้แจงและชักชวนนักเรียนว่า จะลองให้เพื่อนกลุ่มหนึ่งแสดงละครให้ดู หากนักเรียนสนใจขอให้ช่วยกันจัดสถานที่ ผู้แสดงนั้นอยู่แล้ว ฉะนั้นนักเรียนที่ไม่ได้เป็นผู้แสดงก็มีบทบาท เป็นผู้ชมคอยสังเกตบทบาทของเพื่อนให้ดี เพราะว่าเมื่อถึงคราวนักเรียนแสดงบ้างจะแสดงได้ดี จากนั้นครูก็ดำเนินการดังนี้

1. ให้นักเรียนจัดสถานที่หน้าห้องจำลอง เป็นห้องเรียนเล็ก ๆ (จัดไว้แต่เก้าอี้ก็ได้ ขณะจัดชั้นนักเรียนที่จะแสดงละคร เตรียมตัวพร้อมที่จะแสดง)
2. ครูกล่าวนำเล็กน้อย ให้นักเรียนปรบมือให้กำลังใจ แล้วให้ผู้แสดงออกไปแสดงได้
3. เมื่อแสดงจบให้ทุกคนเข้ามั่งที่ ครูนำนักเรียนปรบมือให้กำลังใจ

แนวการแสดงผลงาน

เรื่อง "การบ้านของปรียา"

- ฉากที่ 1 ในห้องเรียน นักเรียนนั่งอยู่พร้อมกัน ครูเดินเข้ามาในห้อง นักเรียนทำความเคารพ
- ครู สวัสดีนักเรียนทุกคน ชั่วโง่คณิตศาสตร์มาเรียนตอนบ่าย ๆ อย่างนี้เธออาจ่วงนอนนะ แต่เนื่อหาวนั้นไม่อยากหรอ กพยายามตั้งใจเรียนให้คินะ นักเรียนพร้อมที่จะเรียนหรือยังละ
- นักเรียน พร้อมแล้วคะ (ครับ)
- ครู วันนี้เรามาเรียนเรื่องการคูณกันนะ ครูจะอธิบายให้ฟังอย่างช้า ๆ ขอให้นักเรียนตั้งใจฟังให้คี่ (ครูอธิบายการคูณ นักเรียนหลายคนทำท่าสนใจ แต่ปรียานั่งทำหน้าเบื่อหน่าย ทำท่าทางไม่เข้าใจ หันไปคุยกับเพื่อนข้าง นิ่งมองโน่น มอนนี่ ไม่สนใจที่ครูอธิบาย)
- ครู ต่อไปนี้เป็นการบ้าน ขอให้นักเรียนจดไปทำ แล้วเอามาส่งวันพรุ่งนี้ (ครูเขียนการบ้านบนกระดานดำ)
- นักเรียนทำที่เป็นจดการบ้าน เมื่อเห็นว่าจดการบ้านเสร็จแล้วก็บอกเลิก นักเรียนทำความเคารพพร้อมกัน ครูเดินออกจากห้องเรียนไป นักเรียนบางคนเดินออกจากห้องไป แต่ยังมีเหลือนักเรียนอีก 4 คน นิ่งคุยกันอยู่

- นักเรียน 1 เราว่าเลขที่ครูสอนวันนี้ไม่ยากเลย เธอว่ายากไหม
- นักเรียน 2 ไม่ค่อยยากหรอก เราคิดว่าพอทำได้
- นักเรียน 3 จริง ๆ นะเธอ วันนี้เลขไม่ยากเลย เราคิดว่าวันนี้เราเข้าใจดี ไม่งงเลย
ปรียาจะเข้าใจไหม เราเห็นเธอนั่งหน้าไม่สบายเลย
- ปรียา เราไม่เห็นเข้าใจเลย น่าเบื่อจะตายไป เราเรียนเลขที่ไรไม่เคยสนุกเลย
สุวิชาขบะรองหรือพละไม่ได้เรียนสนุกก็
- นักเรียน 1 เอาละเรากลับมาบ้านกันดีกว่าพรุ่งนี้ค่อยคุยกันใหม่
.... แล้วทุกคนก็เดินออกจากห้อง เพื่อกลับบ้าน

ฉากที่ 2 (เมื่อจบฉากที่ 1 ครูให้นักเรียนจัดที่แสดงใหม่ เป็นฉากที่บ้านของปรียา)
พี่ชายของปรียากำลังนั่งดูหนังสืออยู่ที่มุมห้อง ปรียาเดินเข้าไปหาในมือถือสมุดเลข
ไปถวาย

- พี่ชาย เป็นอย่างไรบ้างปรียา วันนี้การบ้านไหมล่ะ ?
- ปรียา มีชีพี่ เลขถวายละ ย่าไม่รู้เรื่องเลย
- พี่ชาย ก็เธอไม่ค่อยสนใจเลยนี่ จะรู้เรื่องได้อย่างไรละ เวลาเรียนเธอต้องตั้งใจฟังครูสิ
ไม่เข้าใจก็ยกถาม ครูไม่ว่าหรอก ยิ่งชอบเสียอีกที่นักเรียนสนใจก็
- ปรียา แต่ย่าไม่เข้าใจเลขพี่ ไม่รู้จะถามอะไร มันไม่รู้เรื่องเอาเลย
- พี่ชาย แล้วจะทำอย่างไรทีละ
- ปรียา พี่ทำการบ้านให้ยาหัด
- พี่ชาย ทำให้ไม่ได้หรอก สอนให้แล้วเธอทำเองเอาไหม ?
- ปรียา ก็ยาไม่รู้เรื่องเลยนี่ พี่ทำให้ยาเถอะ ไม่มีใครรู้หรอก
- พี่ชาย ไม่ได้หรอก การบ้านเป็นหน้าที่ของเธอ พี่ทำแทนไม่ได้ ให้สอนละก็พี่ช่วยได้
แต่ทำการบ้านแทนเธอพี่ทำไม่ได้แน่ ๆ

ปรียา ถ้าพี่ไม่ทำให้ยา ยาโกรธ แล้วจะพองพอกกับแม่จริง ๆ ค่าย
 พี่ชาย (แสดงสีหน้าไม่พอใจ) ตามใจ พี่ช่วยไม่ได้
 ปรียา (โกรธ หันหลังเดินกระต๊อบเท้าออกไป)

ครูกล่าวขบขันนักเรียนที่แสดงแล้วนำนักเรียนที่ชมปรบมือให้เกียรติพร้อมทั้งกล่าวชมเชย

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย (15 นาที)

เมื่อจบการแสดง ผู้แสดงนั่งที่เรียบร้อยแล้ว ครูใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนเกิด
 ความเข้าใจในเนื้อเรื่องอย่างถี่ และเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของนักเรียนดังนี้

1. ในเรื่องนี้ใครบ้าง ?
2. เรื่องนี้ว่าอย่างไร ? (ให้นักเรียนช่วยกันเล่าต่อกันตั้งแต่ต้นจนจบ)
3. เรื่องควรตั้งชื่อว่าอย่างไร ?
4. ปรียาเป็นคนมีนิสัยอย่างไร ?
5. นักเรียนคิดว่าพี่ชายของปรียาควรทำการบ้านแทนปรียาหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

(คำถามที่ 5 นี้ ครูพยายามถามนักเรียนหลาย ๆ คน หรือถามนักเรียนให้ยกมือว่าใครเห็นว่าพี่ชาย
 ควรทำการบ้านแทนปรียา ? ใครเห็นว่าไม่ควรทำ ? แล้วจึงแยกถามเหตุผลทั้งสองฝ่าย)

ง. อภิปราย (30 นาที)

สวมบทบาท ครูนำเข้าสู่การอภิปรายโดยสมมติว่านักเรียนทุกคนสวมบทบาทเป็นพี่ชาย
 ของปรียา แล้วตามคำถามต่อไปนี้

1. ในเรื่องนี้สมมติว่านักเรียนเป็นผู้ชายของปรีชา นักเรียนจะทำอย่างไร นักเรียนจะทำการบ้านในช่องหรือไม่ ?
2. ทำไมนักเรียนจึงรู้สึกสนใจเช่นนั้น ?

ข้อสังเกต ครูควรพยายามให้นักเรียนได้มีโอกาสตอบอย่างทั่วถึง โดยใช้คำถามต่อเนื่อง เช่น

- สมจิตรู้สึกสนใจไม่ทำการบ้านในช่อง เพราะ ... แล้วเธอจะรู้สึกดีเพราะอะไร เธอถึงไม่ทำการบ้านในช่อง ? แล้วสมยศจะเห็นด้วยกับสมศักดิ์ไหม เธอ
- มีความคิดอย่างไร ?
- แล้วสายใจจะคิดอย่างไร ? เป็นต้น

ขณะที่นักเรียนตอบครูพยายามจดเหตุผลที่เหมาะสมคือเหตุผลในชั้นที่ 4 ไว้บนกระดานดำ เพื่ออภิปราย เหตุผลที่นักเรียนได้ช่วยกันตอบ เหตุผลใดที่อยู่ในชั้นที่เหมาะสมครูแสดงความคิดเห็น และชมเชย แล้วอธิบายให้เกิดความกระจ่างชัดแก่นักเรียนทั้งห้อง

สรุปบทบท หลังจากให้นักเรียนคิดแบบสวมบทบาทเป็นผู้ชายของปรีชาแล้ว อาจให้นักเรียนสลับบทบาทเป็นปรีชาบ้าง เพื่ออภิปราย โดยใช้คำถามต่อไปนี้

1. คราวนี้สมมตินักเรียนเป็นปรีชา นักเรียนจะทำอย่างนั้นหรือไม่ (เอาการบ้านไปให้พี่ชายทำหรือไม่)
2. ถ้านักเรียนเอาการบ้านไปให้พี่ชายทำ แล้วเขาไม่ทำให้นักเรียนจะทำอย่างไร เพราะอะไรจึงทำเช่นนั้น

ครูกับนักเรียนร่วมกันอภิปราย เหตุผลที่นักเรียนช่วยกันเสนอมา เหตุผลใดที่อยู่ในชั้นเหมาะสม (ชั้นที่ 4) ครูก็จดไว้บนกระดานดำพร้อมกับแสดงความคิดเห็นและชมเชยนักเรียน แล้วนำเหตุผลนั้นมาอธิบายอย่างกระจ่างชัดให้นักเรียนทั้งห้องได้ทราบ

จ. สรุป

ครูกับนักเรียนร่วมกันสรุปตามแนวทางต่อไปนี้ (15 นาที)

1. เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งขึ้นเราต้องตัดสินใจ
2. หลักการตัดสินใจที่เหมาะสมก็คือ คิดถึงข้อตกลง กฎเกณฑ์ของสังคม สำหรับเรื่องของปริยาน์เราต้องคำนึงถึงหน้าที่และความรับผิดชอบ ซึ่งถือว่าเป็นข้อตกลงทางสังคมอย่างหนึ่ง
3. ครูอาจซักถามเหตุผลในการตัดสินใจของนักเรียนบางคนในสถานการณ์ของเรื่องอีกครั้ง เพื่อว่าเขาจะสามารถนำเอาเหตุผลขึ้นใหม่มาใช้ได้หรือไม่

สื่อการสอน

1. ป้ายชื่อขนาด 5" X 8" ทำด้วยกระดาษแข็ง เขียนคำว่า "ครู" "ปรีชา" "พิชาย" เพื่อกลัคดีคหน้าออกนุ้แสดง
2. สมุดการบ้านวิชาคณิตศาสตร์ และหนังสือแบบเรียนวิชาคณิตศาสตร์

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. เตรียมฝึกนักเรียนที่จะแสดงไวล่วงหน้า
2. เตรียมศึกษาขั้นตอนในการดำเนินการสอนไว้ให้พร้อม
3. เตรียมคำถามแต่ละขั้นตอนไว้
4. เตรียมอุปกรณ์
5. ศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นที่ 4

แนวการตัดสินใจและใช้เหตุผลในชั้นที่เหมาะสม (ชั้นที่ 4)

ในกรณีที่ตัดสินว่าพิชายควรทำการบ้านให้ปรีชา

- เป็นหน้าที่ของพิชิตองช่วยเหลือน้อง
- การช่วยน้องทำการบ้านไม่ใช่สิ่งผิดระเบียบ
- สังคมยอมเห็นภัยที่ว่าพิชิตองช่วยเหลือน้อง

ในกรณีที่ตัดสินว่าพี่ชาย ไม่ควรหาการบ้านให้ปรียา

- เป็นหน้าที่ของปรียาที่ต้องทำการบ้านเอง
- พี่ควรรู้ว่าหน้าที่ของคณียชอบเขตอบอย่างไร ?
- เป็นการสนับสนุนให้เป็นคนไม่ซื่อสัตย์และไม่รับผิดชอบ

ฯลฯ

หมายเหตุ

เมื่อจบกิจกรรมนี้แล้วครูต้องเตรียมหานักเรียนไว้อย่างน้อย 7 คน เพื่อซักซ้อมไว้
ทำกิจกรรมในครั้งต่อไป

ใบส่งงานกิจกรรมที่ 9

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐ ควรทำการบ้านไปรียา

☐ ไม่ควรทำการบ้านไปรียา

เหตุผล เพราะ

1.

2.

3.

กิจกรรมที่ 10

เรื่อง "ความหิว เป็นเหตุ"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์

เหตุผลที่เหมาะสมสำหรับการแก้ปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับคนกลุ่มใหญ่ หรือสังคมโดยรวมก็คือ เหตุผลที่คำนึงถึงผลประโยชน์หรือข้อตกลงต่าง ๆ ที่สังคมร่วมกัน กำหนดขึ้น เช่น กฎเกณฑ์ ระเบียบ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ศีลธรรมหรือหลักศาสนา ฯลฯ

ขั้นตอนของกิจกรรม

นักเรียนนั่งที่ตามปกติ

ก. คำถามเพื่อเตรียมตัวนักเรียน (10 นาที)

ครูใช้คำถามต่อไปนี้เป็นการเริ่มต้น และกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไป

1. นักเรียนคิดว่า การเรียนและทำกิจกรรมแบบเมื่อวานนี้ดีหรือไม่ ? ถ้า นักเรียนชอบวันนี้ครูจะให้เพื่อน ๆ ของเธอมาแสดงให้ดูอีก
2. นักเรียนเคยเข้าไปทานอาหารกับคุณพ่อคุณแม่ในร้านอาหารบ้างหรือไม่ ?
3. นักเรียนสั่งอาหารอะไรมาทานบ้าง ? (ถามคนที่เคยเข้าร้านอาหาร)
4. เวลานั้นทานอาหารในร้านเคยมีขอทานเข้ามาขอเงินจากเธอ ?

(ถามคนที่เคยถูกคนขอทานมาขอเงินหรืออาหาร)

ข. เสนอเรื่อง (20 นาที)

ครูกล่าวนำว่า เรื่องที่ครูจะนำมาเสนอต่อนักเรียนวันนี้ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในร้านอาหารแห่งหนึ่งในเมืองใหญ่ เหตุการณ์จะเป็นอย่างไรขอให้นักเรียนติดตามชมได้จากนั้นครูก็ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดหน้าห้อง เป็นที่แสดง สมมติเป็นร้านอาหารที่มีวางอาหารต่าง ๆ หลายชนิด (ใช้กระดาษแข็งพับเป็นรูปปริซึมเขียนชื่ออาหารต่าง ๆ และมีไ้วางซึ่งใช้กระดาษแข็งตัดเป็นรูปไ้วางวางไว้ 2 - 3 ตัว)

2. ให้นักเรียนที่แสดง เข้าประจำที่แล้ว เริ่มแสดงได้ (ให้ผู้แสดงทุกคน ตีป้ายกระดาษแข็งที่หน้าอกเพื่อบอกหน้าที่และบทบาทของตนเอง เช่น เจ้าของร้าน คนเดินโต๊ะ ลูกค้า ชายที่คอยยาก)

เนื้อเรื่อง "ความหิว เป็นเหตุ"

ฉากที่ 1 ในร้านอาหาร

มีคนนั่งทานอาหารตามโต๊ะต่าง ๆ โต๊ะละ 2 - 3 คน เจ้าของร้านกำลังยืนอยู่หลังโต๊ะที่วางอาหาร คนเดินโต๊ะกำลังถืออาหารไปบริการลูกค้าที่นั่งอยู่ ขณะนั้นมีชายหนุ่มท่าทางอกโงะแง๋กายมอซอเดินเข้าไปในร้าน แล้วออกปากขอเงินซื้ออาหารจากผู้ที่นั่งกินอยู่

ชายหนุ่ม ขอเงินซื้ออาหารกินสักมื้อเถอะครับ ผมเดินหางมาไกล เงินก็หมด

ลูกค้า 1 ให้ไม่ได้หรอกผมมีอยู่ไม่กี่บาท และจำเป็นต้องใช้ (ชายหนุ่มเดินไปขอเงินอีกโต๊ะหนึ่ง)

ลูกค้า 2 (สั่นศีรษะ แล้วนั่งเฉย)

ชายหนุ่ม (เดินไปที่เจ้าของร้านคว่ำบาททางที่หลังหัว)

ขออาหารให้ผมกินสักจานเถอะครับ (เขาพูดกับเจ้าของร้าน)

เจ้าของร้าน (พูดไม่ชัดแบบพ่อค้าคนจีน) อย่างมายุ่งน่า พวกสื่อไม้ก้นวันละไม่รู้จุกกี่ครั้ง ถ้าให้ทุกครั้งอีกรักใจแรง แหะ

ชายหนุ่ม ผมหิวมากนะครับ ขอผมสักจานเถิดแล้วผมจะไม่กวนเจ้าแก่อีกต่อไป

- เจ้าของร้าน ไม่เอา ล้อออกไปน้า ไม่งั้นฉันออกตัวจจับล้อน้า
 ชายหนุ่ม (หันไปหันมาไม่รู้จะทำอย่างไร พอเห็นเจ้าของร้านเดินจึงคว้าไถ่ที่วางอยู่
 ชักหนึ่งวิ่งหนีไป)
- เจ้าของร้าน (เห็นไถ่ถูกขโมยจึงวิ่งตามไปจนทันชายหนุ่ม แล้วเจ้าของร้านกับพวกจึงล้อม
 ชายหนุ่มจนมากเจ็บมาก)

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย (15 นาที)

ครูใช้คำถามเหล่านี้เพื่อนำไปสู่การอภิปราย

1. บุคคลในเรื่องนี้มีใครบ้าง ?
2. ใครทราบบ้างว่าชายหนุ่มผู้นั้นเข้าไปทำอะไรในเมือง ?
3. ทำไมชายหนุ่มจึงเข้าไปในร้านอาหาร คนที่นั่งรับประทานอาหารทำท่าทาง
 อย่างไร ?
4. เจ้าของร้านให้อาหารแก่ชายหนุ่มหรือไม่ ? เขาพูดอย่างไร ? แล้ว
 ชายหนุ่มทำอย่างไร ?
5. นักเรียนคิดว่าเจ้าของร้านสมควรล้อมชายหนุ่มหรือไม่ ? เพราะอะไร ?
 (ครูพยายามถามนักเรียนหลาย ๆ คนเพื่อดูความคิดเห็นว่าแยกออกเป็นสองฝ่ายหรือไม่)

ง. แบ่งกลุ่มย่อย (15 นาที)

แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มขนาด 5 - 6 คน โดยให้ผู้ที่ตัดสินใจอย่างเดียวกัน
 อยู่กลุ่มเดียวกัน แล้วดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ให้กลุ่มช่วยกันตัดสินใจว่า ถ้านักเรียนเป็นเจ้าของร้านจะล้อมชายผู้นั้นหรือไม่ ?
 เพราะเหตุใด ?

2. ให้กลุ่มจับบันทึกการตัดสินใจและเหตุผลที่ช่วยกันคิดได้ (อาจเอาเหตุผลที่ช่วยกันคิดมาคัดเลือกเอาที่ดีที่สุด 3 เหตุผล)

3. ให้กลุ่มเตรียมผู้เสนอผลงานหน้าชั้น

จ. อภิปรายร่วมกันและสรุป (25 นาที)

1. ให้แต่ละกลุ่มเสนอผลงาน โดยครูถามทีละกลุ่มขณะที่แต่ละกลุ่มเสนองานของกันนั้น ครูอาจถามกลุ่มอื่น ๆ ว่า กลุ่มใดเห็นด้วยกับเหตุผลของกลุ่มนี้บ้าง (กลุ่มที่เหมือนกันไม่ต้องเสนอเหตุผลนี้อีกเพื่อประหยัดเวลา) ครูจดเหตุผลของแต่ละกลุ่มไว้บนกระดานดำเพื่ออภิปรายตอนท้าย

2. ครูให้นักเรียนอภิปรายโดยพิจารณาว่าเหตุผลทั้งหมดบนกระดานดำนั้นเหมาะสมหรือไม่ ถ้าเหตุผลใดไม่เหมาะสมครูพยายามชี้ให้นักเรียนเห็นว่าไม่เหมาะสมอย่างไร (เช่นในกรณีที่เหตุผลที่เสนอมานั้นมีคนเองเป็นสำคัญ หรือทำตามใจตนเพียงบางกลุ่ม) ส่วนเหตุผลที่เหมาะสมคือเหตุผลที่ยึดระเบียบหรือกฎเกณฑ์นั้น ครูต้องกล่าวชมเชยและอธิบายประกอบให้กระจ่างว่า เหมาะสมหรืออย่างไร เน้นให้นักเรียนเข้าใจเพื่อนำไปใช้ได้

3. ครูแจกกระดาษคนละแผ่นให้นักเรียนต่อเรื่องให้จบด้วยตนเอง โดยเริ่มจาก "เจ้าของร้านวิंगไล้หันและจับชายหนุ่มได้" ให้นักเรียนแต่งต่อด้วยความคิดของนักเรียนเองว่า "ถ้านักเรียนเป็นเจ้าของร้านนักเรียนจะทำอย่างไร พร้อมทั้งบอกเหตุผลให้ชัดเจนด้วยว่า ทำไมเจ้าของร้านจึงต้องทำเช่นนั้น" (เหตุผลที่เขาใช้ในขณะนี้ให้เขาพิจารณาว่าเป็นเหตุผลที่ดีที่สุดและเขาพอใจที่สุดซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลที่ได้พบจากการอภิปรายและเหตุผลที่ครูเสนอแนะว่าดี)

4. ให้นักเรียนส่งกระดาษที่เขียนส่งเรื่อง เมื่อครูรับไปตรวจ (นอกเวลาเรียน) แล้วถ้าผลงานของนักเรียนคนใดก็ มีความสามารถใช้เหตุผลได้อย่างเหมาะสม ครูก็นำมาติดบอร์ดของห้องเรียนไว้เพื่อให้เขาได้ชื่นชมกับผลงาน พร้อมทั้งให้นักเรียนคนอื่น ๆ ได้ดูเป็นตัวอย่างด้วย (ผลงานของนักเรียนดังกล่าวนี้จะเป็นตัวแบบที่มีประสิทธิภาพด้วย)

น. อุปกรณ์

1. ป้ายชื่อร้าน ป้ายชื่ออาหาร โถย่าง (ทำด้วยกระดาษแข็งง่าย ๆ)
พ่อค้า ชายหนุ่ม คนเดินโต๊ะ ลูกค้า
2. กระดาษเปล่า ขนาด $\frac{1}{2}$ ของกระดาษพิมพ์สี่เหลี่ยม เท่าจำนวนนักเรียน

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. ศึกษาขั้นตอนคำ เน้นงานและอ่านเรื่องที่จะแสดงบทบาท
2. เตรียมนักเรียนเพื่อแสดงบทบาทสมมติ
3. เตรียมคำถามในชั้นต่าง ๆ
4. เตรียมกระดาษพิมพ์สี่เหลี่ยมตัดครึ่ง เท่าจำนวนนักเรียน
5. ศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมให้คล่อง

แนวการตัดสินใจและใช้เหตุผลในขั้นที่เหมาะสม (ขั้น 4)

กรณีเห็นว่าเจ้าของร้านไม่ควรชอมชายผู้นั้น เหตุผลอาจเป็นดังนี้

- การชอมเป็นการทำร้ายร่างกาย ผิดกฎหมาย
- การชอมเป็นการทำร้ายร่างกายผิดศีลธรรม
- คนทุกคนควรมีเมตตาต่อผู้อื่น จึงจะอยู่ร่วมกันในสังคมได้
- เราควรให้เจ้าหน้าที่ (ตำรวจ) ดำเนินการตามกฎหมายจะดีกว่า

กรณีที่เห็นว่าเจ้าของร้านควรชอม เหตุผลอาจเป็นดังนี้

- เขามาแย่งชิงของในร้าน เจ้าของร้านมีสิทธิ์จะแย่งคืน
- ชายผู้นั้นทำผิดกฎหมาย เจ้าของร้านชอม เพราะยังไม่อยู่
- กฎหมายยอมให้สิทธิ์เจ้าของป้องกันทรัพย์สินของตน

หมายเหตุ

เมื่อจบกิจกรรมนี้แล้ว เลือกเด็กที่มีความคล่องและกล้า 2 คน เพื่อชอมเล่าเรื่อง
ในครั้งต่อไป

ใบสั่งงานกิจกรรมที่ 10

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐ ควรช่วยผู้อื่น

☐ ไม่ควรช่วยผู้อื่น

เหตุผล เพราะ

1.

2.

3.

กิจกรรมที่ 11 เรื่อง "หนีโรงเรียน"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนสามารถตัดสินใจและใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสมได้ (ขั้นที่ 4)

ความคิดรวบยอด เหมือนกิจกรรมที่ 8

ขั้นตอนของกิจกรรม

ก. คำถามเพื่อเตรียมตัวนักเรียน (10 นาที)

ครูควรเตรียมความพร้อมนักเรียนโดยใช้คำถามต่อไปนี้

1. ใครรู้จักระเบียบโรงเรียนบ้าง ?
2. การกระทำอย่างไรบ้างที่นักเรียนว่าผิดระเบียบ ?
3. คนที่ทำผิดระเบียบควรได้รับโทษอย่างไร ?
4. เรื่องที่จะเสนอวันนี้จะเป็นเรื่องเล่า วันนี้ครูอยากจะให้เพื่อนของ เธอ

เล่าแทนครูจะดีไหม ?

ข. เสนอเรื่อง (20 นาที)

ครูดำเนินการดังนี้

1. ครูแนะนำนักเรียนผู้ที่จะเล่าเรื่อง และผู้ช่วยเปิดภาพพลิก
2. ครูถวายนำเล็กน้อย แล้วให้นักเรียนเล่าเรื่องประกอบภาพได้
3. เมื่อเล่าจบให้นักเรียนที่ฟังปรบมือให้กำลังใจ

เรื่อง "หนีโรงเรียน"

ที่โรงเรียนแห่งหนึ่งมีนักเรียนค่อนข้างมาก การที่ครูจะคอยสอดส่องดูแลให้ทั่วถึงจึงทำได้ยาก และเพื่อฝึกนักเรียนใหม่มีความรับผิดชอบและรักตนเองได้ โรงเรียนจึงได้

สารวัตรนักเรียนชั้นทำหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียนในโรงเรียน เมื่อเกิดเรื่องร้ายแรงขึ้น สารวัตรนักเรียนก็จะรายงานแก่ครูทันที

ชมพู่เป็นนักเรียนคนหนึ่งที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสารวัตรนักเรียน เพราะเป็นนักเรียนชั้นโตของโรงเรียนและเป็นผู้มีความประพฤติดีด้วย ในชั้นของชมพู่มีทั้งนักเรียนที่ประพฤติดีและนักเรียนที่เกเร แต่ชมพู่ก็คบกับเพื่อนได้ทุกคนและเพื่อนทุกคนก็รักเขาคด้วย น้อยหน้าก็เป็นเพื่อนรักคนหนึ่งของชมพู่ เขาเป็นคนเรียนดีพอใช้ เป็นคนชอบสนุกเล่นมีเพื่อนมาก น้อยหน้ามีทั้งเพื่อนในโรงเรียนและเพื่อนนอกโรงเรียน แต่เพื่อนนอกโรงเรียนมักชวนน้อยหน้าไปทำสิ่งไม่ดีเสมอ เช่นชวนกันไปยิงนก ไปขโมยผลไม้ของชาวบ้าน หรือบางครั้งก็ชวนน้อยหน้าไปเล่นการพนัน ชมพู่เคยเตือนน้อยหน้าเสมอในเรื่องนี้ น้อยหน้าก็รับฟัง แต่เขาก็แอบไปทำอยู่เสมอ

วันหนึ่งในตอนกลางวันขณะที่ชมพู่ออกดูแลความเรียบร้อยของโรงเรียน เขาก็ได้พบว่า น้อยหน้าได้หนีออกไปเล่นการพนันกับเพื่อนนอกโรงเรียนอีกแล้ว ความวิตกร้ายแรงมากถ้าทางโรงเรียนทราบ เขาเคยเตือนเพื่อนไว้แล้ว และขณะนี้เขาก็มีหน้าที่ต้องรายงานความเรียบร้อยและเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ครูทราบด้วย ชมพู่จะทำอย่างไรดี ... เขาจะรายงานเรื่องให้ทางโรงเรียนทราบหรือไม่ ...

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย (15 นาที)

เมื่อนักเรียนเล่าเรื่องนี้จบแล้ว ครูใช้คำถามต่อไปนี้ให้นักเรียนเข้าสู่การอภิปราย

1. เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ?
2. ในเรื่องนี้ใครบ้าง ? เขาทำอะไรกัน ?
3. ใครเป็นคนควรเห็นใจมากที่สุด (น้อยหน้าหรือชมพู่) เพราะอะไรนักเรียน

จึงคิดเช่นนั้น ?

4. เรื่องนี้ให้ขอเรื่องว่าอย่างไรจึงจะดี ?

5. ชมพู่ควรตัดสินใจอย่างไรจึงจะถูกต้องที่สุด ? เพราะเหตุใดจึงตัดสินใจเช่นนั้น ?

(คำถามที่ 5 นี้ ถามนักเรียนหลาย ๆ คน เพื่อต้องการตัดสินใจ)

ง. อภิปราย (20 นาที)

สวมบพบาท ครูนำนักเรียนเข้าสู่การอภิปราย โดยสมมติให้นักเรียนทุกคน สวมบพบาทเป็นชมพู ซึ่งเห็นเหตุการณ์ และยังกำลังปฏิบัติหน้าที่ดูแลความประพฤติของนักเรียน อื่น ๆ ด้วย ครูอาจใช้คำถามต่อไปนี้

1. ในเรื่องนี้สมมติว่านักเรียนทุกคนเป็นชมพู ... นักเรียนคิดว่าจะรายงาน แก่ทางโรงเรียนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ?
2. การที่นักเรียนทำเช่นนั้น (ตามที่ตัดสินใจในคำถามที่ 1) จะเกิดผลดี ผลเสียแก่ตัวนักเรียนอย่างไร ?
3. นักเรียนคิดว่าควรทำอย่างไร สังคมจึงยอมรับว่าถูกต้อง (หรือเป็นไปตามข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ของสังคม)

ครูควรพยายามให้นักเรียนได้มีโอกาสตอบปัญหาอย่างทั่วถึง เพื่อจะได้ทราบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการตัดสินใจและเหตุผลอยู่ในระดับที่เหมาะสมตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือยัง เมื่อนักเรียนตอบได้หลายคนแล้ว (ครูจดเหตุผลที่นักเรียนตอบไว้บนกระดานดำ) ครูนำนักเรียนอภิปรายว่าแต่ละเหตุผลที่นักเรียนบอกกันมานั้นเหตุผลใดดีและเหมาะสมอย่างไร เหตุผลใดไม่ดีไม่เหมาะสมอย่างไร ยังมีจุดอ่อนหรือข้อโต้แย้งอย่างไรบ้าง ครูอาจย้อนถาม เหตุผลหรือรายละเอียดหรือความคิดเบื้องหลังกับเจ้าของ เหตุผลแต่ละเหตุผลอีกก็ได้

จ. สรุป (25 นาที)

ครูร่วมกับนักเรียนสรุป โดยครูอาจใช้คำถามเพื่อนำไปสู่การสรุป ดังนี้

1. เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งขึ้น (เช่นต้องเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จากสองสิ่ง ซึ่งเราชอบทั้งสองหรือไม่ชอบทั้งสอง) เราจำเป็นต้องตัดสินใจ และสิ่งที่จะช่วยเราคัดเลือก ได้ดีที่สุดคืออะไร (เหตุผลเชิงจริยธรรม)

2. เมื่อเราอยู่ในสังคม การตัดสินใจ (หรือเหตุผล) ที่ถูกต้อง เหมาะสม ควรมีอะไรเป็นหลัก (หรือเราควรคำนึงถึงอะไร ?) (คำตอบคือข้อตกลงกฎเกณฑ์ ระเบียบของสังคม)

3. ครูยกตัวอย่างโดยทบทวนเหตุผลที่ถูกต้อง เหมาะสมสำหรับสถานการณ์ของเรื่องนี้ให้นักเรียนฟัง เพื่อฝึกการตัดสินใจและใช้เหตุผลของนักเรียนเพิ่มเติมอีก

ฉ. อุปกรณ์ ภาพชุดประกอบการเล่าเรื่อง "หนีโรงเรียน"

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. เตรียมให้นักเรียนที่จะเล่าเรื่องและเปิดภาพ
2. ศึกษาขั้นตอนคำเนิงาน
3. เตรียมคำถามแต่ละขั้นตอน
4. เตรียมอุปกรณ์ คือ ภาพชุดประกอบการเล่าเรื่อง
5. ศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นต่าง ๆ โดยเน้นชั้น 4 มากที่สุด

แนวการตัดสินใจและใช้เหตุผลในชั้นที่เหมาะสม (ชั้นที่ 4)

เมื่อตัดสินใจว่านักเรียนไม่ควรรายงานให้ทางโรงเรียนทราบ

- แม้จะไม่รายงานแก่นักเรียนอาจเตือนให้เขาคำนึงถึงระเบียบและปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนได้

- นักเรียนอาจชี้แจงแก่เพื่อนว่าการกระทำเช่นนั้น นอกจากผิดระเบียบของโรงเรียนแล้ว ยังผิดกฎหมายของบ้านเมืองและนิคศีลธรรมอีกด้วย

ฯลฯ

เมื่อตัดสินใจว่านักเรียนควรรายงานแก่ทางโรงเรียน

- เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้สอดคล้องดูแล
ความประพฤติของเพื่อน ๆ
 - เป็นหน้าที่ของนักเรียนซึ่งเป็นผู้เห็นเหตุการณ์
 - เพื่อรักษาระเบียบให้เป็นสิ่งเชื่อถือได้ และทุกคนมองเห็นว่าเป็นสิ่งถูกต้อง
- มีประโยชน์
- หากไม่รายงานเพื่อนคนอื่น ๆ อาจทำเช่นนี้ ระเบียบก็ไม่เป็นระเบียบ
ไม่มีใครเคารพและทำตามระเบียบ ซึ่งอาจเป็นผลเสียแก่โรงเรียนและส่วนรวม

ด ๆ

ใบส่งงานกิจกรรมที่ 11

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐ ควรรายงานให้ทางโรงเรียนทราบ

☐ ไม่ควรรายงานให้ทางโรงเรียนทราบ

เหตุผลเพราะ

1.

2.

3.

กิจกรรมที่ 12

เรื่อง "บรรดโศกสาร์ประจําทาง"

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการตัดสินใจและใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม (ขั้นที่ 4)

ความคิดรวบยอด

เหตุผลที่เหมาะสมสำหรับการแก้ปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับคนกลุ่มใหญ่หรือสังคมโดยรวมก็คือเหตุผลที่คำนึงถึงผลประโยชน์หรือข้อตกลงต่าง ๆ ที่สังคมร่วมกันกำหนดขึ้น เช่น กฎเกณฑ์ ระเบียบ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ศีลธรรมหรือหลักศาสนา ฯลฯ

ขั้นตอนของกิจกรรม

ให้นักเรียนจัดที่นั่งตามปกติ

ก. คำถามเพื่อเตรียมตัวนักเรียน (10 นาที) ครูใช้คำถามต่อไปนี้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไป

1. นักเรียนเคยนั่งรถเมล์ไปต่างจังหวัดหรือไม่ ?
2. ถ้าเวลาขึ้นรถเมล์แล้วไม่มีที่นั่ง นักเรียนจะทำอย่างไร ? (โหนราว

หรือเกาะพนักเบาะแข็ง)

3. ตามบรรยายทในการขึ้นรถเมล์นั้นเมื่อมีคนชราหรือเด็กขึ้นมาขึ้นรถ ผู้ชายซึ่งเป็นเพศที่แข็งแรงควรเอื้อเฟื้ออย่างไร ? (ลุกขึ้นยืนสละที่นั่งให้เด็กหรือคนชรา)

ข. เสนอเรื่อง (15 นาที) ครูดำเนินการดังนี้

ครูกล่าวว่วานี้ครูมีเรื่องจริงที่เกิดขึ้นกับเพื่อนของนักเรียนคนหนึ่ง เหตุการณ์นี้เกิดบนรถเมล์ ถ้านักเรียนสนใจละก็ ครูจะได้ขอร้องให้เพื่อนของเธอออกมาเล่าให้ฟัง. จากนั้นจึงเชิญนักเรียนที่เคยพบปัญหาบนรถเมล์ออกมาเล่าเรื่องให้เพื่อนฟัง

เมื่อนักเรียนออกมาขึ้นหน้าชั้นแล้วจึง เล่าประสบการณ์บนรถ เมลว่า

"วันหนึ่งผมและคุณยาย เดินทาง เข้ากรุงเทพฯ เพื่อไปเยี่ยมพี่ชายป่วยอยู่ในโรงพยาบาล ศิริราช ผมจำได้ว่าวันนั้นเป็นวันอาทิตย์ บนรถโดยสารคันนั้นคนแน่นมาก ผมกับคุณยาย ต้องยืนไป พอรถแล่นไปถึงนครปฐมก็มีคนลงไปหลายคน พอถึงที่ว่างใกล้ ๆ ที่ผมยืนอยู่นั้น ผมจึงหันไปเรียกคุณยาย แต่เข้าไปคว้าพอคณยายมาถึงปรากฏว่ามีชายหนุ่มคนหนึ่งยืนอยู่ข้างหลังผม... นั่งลงไปแล้ว เขาหยิบหนังสือพิมพ์ขึ้นมาอ่านอย่าง ไม่สนใจว่าใครจะยืนอยู่ใกล้บ้าง ตกกลางผมและคุณยายจึงต้องยืนต่อไปจนถึงบางแคจึงได้นั่งครับ ตั้งแต่นั้นมา คุณยายผมเลยไม่ค่อยอยากไปกรุงเทพฯ ในวันอาทิตย์อีกเลย" (นักเรียนผู้เล่าสรุปในที่ลุ่ม)

ครูนำนักเรียนปรบมือขอขอบคุณผู้เล่าแล้วครู เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามผู้เล่าได้

(10 นาที)

ค. คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย (20 นาที)

ครูใช้คำถามเหล่านี้เพื่อนำไปสู่การอภิปราย

1. บุคคลในเรื่องนี้มีใครบ้าง ?
2. เรื่องย่อ ๆ มีว่าอย่างไร ? (ให้นักเรียนเล่าต่อ ๆ กัน)
3. เรื่องนี้สื่อเรื่องอะไรดี ?
4. นักเรียนคิดว่าชายหนุ่มผู้นั้นเป็นคนอย่างไร ?
5. นักเรียนคิดว่าชายหนุ่มผู้นั้นควรนั่งตรงที่ว่างนั้นหรือไม่ ในเมื่อยังมีเด็กและ

คนชรายืนอยู่ ? (ครูถามนักเรียนทุกคนเพื่อต้องการตัดสินใจ) เพราะเหตุใด ?

ง. แบ่งกลุ่มย่อย (20 นาที)

ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ขนาด 5 - 6 คน โดยให้ผู้ที่มีความสนใจอย่างเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน แล้วดำเนินการถามกันขึ้นตอนดังนี้

1. ให้อีกกลุ่มช่วยกันตัดสินว่า ถ้านักเรียนเป็นชายหนุ่มผู้นั้นนักเรียนจะนั่งลงตรงที่ว่างนั้นหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ?
2. ให้อีกกลุ่มจับบันทึกการตัดสินใจและเหตุผลที่ช่วยกันคิดได้ แล้วคัดเลือกเหตุผลที่ดีที่สุดมา 3 เหตุผล
3. ให้อีกกลุ่มเตรียมเสนอผลงานหน้าชั้น (เสนอเหตุผลที่ดีที่สุด 3 เหตุผล)

จ. อภิปรายร่วมกันและฝึกเพิ่มเติม (25 นาที)

1. ให้แต่ละกลุ่มเสนอผลงาน โดยครูถามทีละกลุ่ม ขณะที่แต่ละกลุ่มเสนอเหตุผลแล้วครูถามกลุ่มอื่น ๆ ว่า กลุ่มใดมีเหตุผลเหมือนหรือเห็นด้วยกับกลุ่มนี้บ้าง (ถ้ากลุ่มใดที่ใช้เหตุผลเหมือนกันก็ไม่ต้องเสนออีก เพื่อประหยัดเวลา) ครูจดผลของแต่ละกลุ่ม ไว้บนกระดานคำ เพื่ออภิปรายตอนท้าย

2. ครูนำนักเรียนอภิปรายโดยพิจารณาเหตุผลที่แต่ละกลุ่มเสนอซึ่งได้จดไว้บนกระดานคำว่าเหตุผลใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร ? ถ้าเหตุผลใดไม่เหมาะสมครูก็พยายามชี้แจงให้นักเรียนเห็นว่าไม่เหมาะสมอย่างไร ? (เช่น เป็นเหตุผลที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเอง) ส่วนเหตุผลใดที่เหมาะสมครูควรกล่าวชมเชยพร้อมทั้งอธิบายให้กระจ่างชัดว่าดีอย่างไร ตอนจบควรเน้นให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจกับเหตุผลใหม่ให้ดีเพื่อจะได้นำไปใช้ในโอกาสต่อไป

3. ครูยกตัวอย่างสถานการณ์อื่น ๆ ที่มีลักษณะขัดแย้งระหว่างบุคคลกับสังคมอื่น (เช่น การนำของส่วนรวมมาใช้เพื่อประโยชน์ของตน) ทั้งนี้เพื่อฝึกทักษะการตัดสินใจและฝึกความสามารถใช้เหตุผลใหม่ให้สมบูรณ์ขึ้น

สิ่งที่ครูต้องเตรียม

1. ศึกษาขั้นตอนคำนิยามและอ่านเรื่องที่จะให้นักเรียนเล่า
2. เตรียมนักเรียนที่จะเล่าเรื่องให้พร้อม
3. เตรียมคำถามในชั้นต่าง ๆ
4. ศึกษาขั้นตอนของ เหตุผลเชิงจริยธรรม

แนวการตัดสินใจและใช้เหตุผลในชั้นที่เหมาะสม (ชั้นที่ 4)

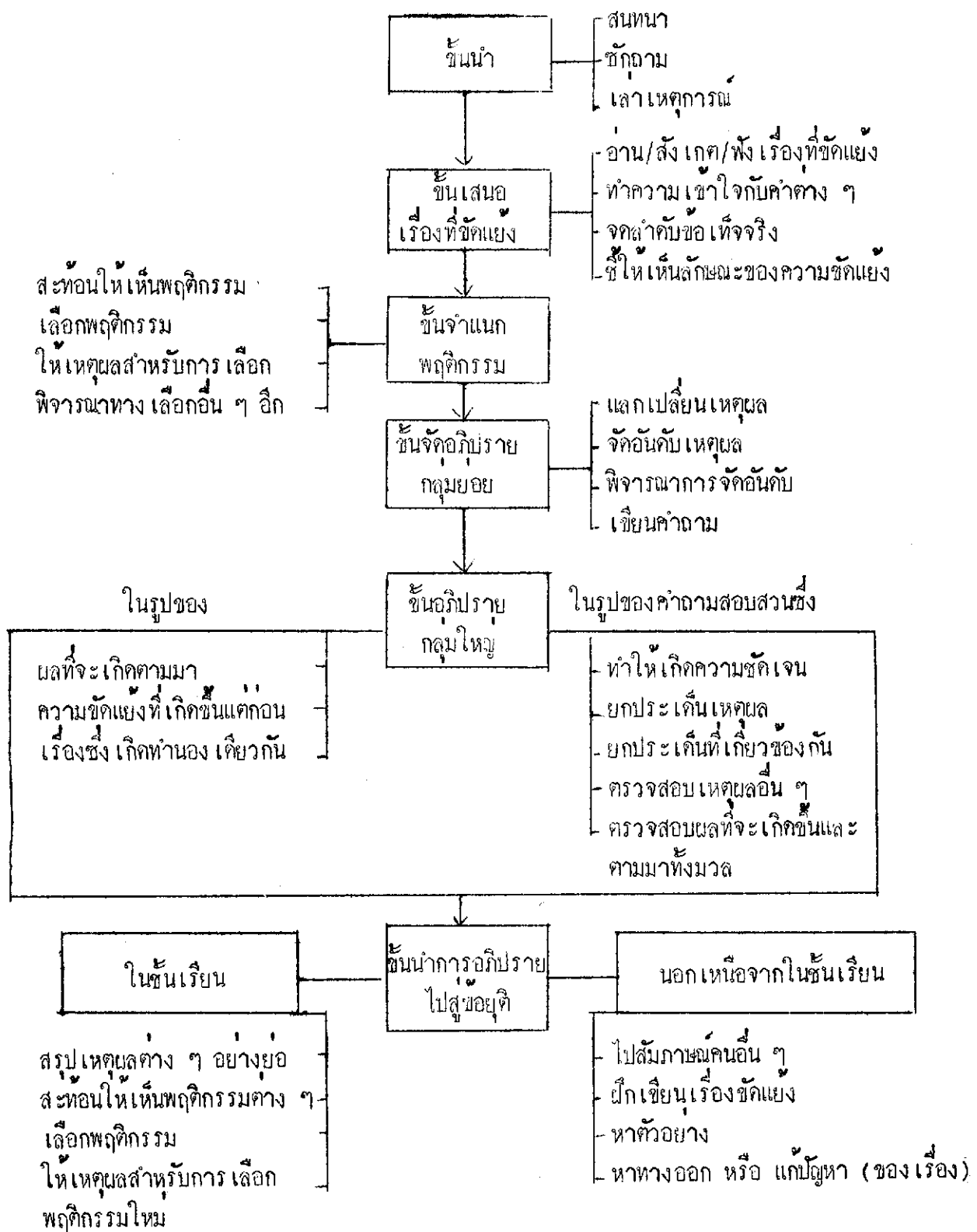
ในกรณีเห็นว่าชายหนุ่มไม่ควรนั่งลงตรงที่ว่างนั้น เหตุผลอาจเป็นดังนี้

- เพราะสงสารผู้ที่อ่อนแอกว่าจึง เรียกให้เขานั่ง เมื่อมีที่ว่าง
- ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักในสังคมมีความสุข
- สุนัขพบบุคคลรอบคอบและเอื้อเฟื้อต่อเด็กและคนชรา
- เป็นหน้าที่โดยตรงที่ต้องทำเช่นนั้น

ในกรณีเห็นว่าชายหนุ่มไม่ควรยืนต่อไป

- ถ้าชายหนุ่มมีอาการเจ็บป่วยอยู่แล้ว เช่นเป็นโรคเหน็บชาหรือขาพิการ หรือกำลังจะเป็นลมก็ควรรักษาชีวิตของตนเองไว้ก่อน หรือเมื่อนั่งแล้วอาจจะเรียกเด็กมานั่งตัก หรือช่วยรับของจากคุณยายมาถือไว้ก็ได้

- ควรกล่าวขอโทษคุณยายแล้วบอกว่าทำไมจึงต้องขอนั่ง เพื่อให้เด็กหรือคุณยายเข้าใจ

คำอธิบาย

1. ชั้นนำ เป็นการเตรียมความพร้อมนักเรียน (อุปกรณ์) ก่อนที่จะเข้าสู่กิจกรรม ซึ่งอาจทำได้โดยการซักถามสนทนาดัง เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน หรือประสบการณ์ของนักเรียน เรื่องที่นำมาสนทนาควรจะมีลักษณะเกี่ยวข้องหรือสามารถนำไปสู่เรื่องที่จะเสนอในขั้นต่อไป
2. ขั้นเสนอเรื่องที่ขัดแย้ง (โดยให้อ่านจากเอกสาร เล่า ฟัง เทปวิทยุ หรือเล่าแบบมีภาพประกอบ) เมื่อส่งบทความนักเรียนส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเกิดความพร้อมที่จะเรียน ครูจึงเสนอเรื่องขัดแย้ง ซึ่งอาจทำได้วิธีใดวิธีหนึ่งก็ได้ตามความเหมาะสม เมื่อการเสนอเรื่องเสร็จสิ้นลง จะมีการทำความเข้าใจกับบุคคล เหตุการณ์ และปัญหาของเรื่อง โดยครูอาจซักถามนักเรียน ให้นักเรียนช่วยกันเล่าซ้ำ ให้นักเรียนลำดับเหตุการณ์ หรือให้สรุปประเด็นของความขัดแย้ง
3. การจำแนกพฤติกรรม ในขั้นนี้จะมีการสอนแนวทางของการกระทำ (การตัดสินใจ) เพื่อแก้ปัญหาขัดแย้งในเรื่อง แต่จะมีการพิจารณาเพื่อเลือกแนวทางเหล่านั้น (โดยครูพยายามกระตุ้นให้นักเรียนคิดถึงแนวไม่ว่าบุคคลซึ่งเป็นตัวเอกในเรื่องจะตัดสินใจทำอะไร ?) ครูอาจใช้คำถามต่อไปนี้เพื่อช่วยให้สามารถพิจารณาได้ว่า นักเรียนมีการตอบสนองต่อเรื่องขัดแย้งนั้นอย่างไร และนักเรียนในชั้นมีความไม่เห็นด้วยกับการกระทำของตัวเอกในเรื่องหรือไม่ ?

1. _____ (เขา) ควรจะทำอย่างไร ?
 _____ (เขา)สมควรที่จะทำเช่นนั้นหรือไม่ ?
 _____ (เขา) ควรบอกความจริงกับผู้อื่นหรือไม่ ?

นักเรียนคิดว่าเขาควรทำอะไรจึงจะดีที่สุด

หมายเหตุ

พยายามให้โอกาสนักเรียนได้ตอบคำถามเหล่านี้อย่างทั่วถึง เพื่อครูจะสามารถตัดสินได้ว่า พวกเขามีความคิดเห็นในการตัดสินปัญหาตามเรื่องแตกต่างกันหรือไม่ ควรใช้วิธีให้นักเรียนได้มีการโต้ตอบต่อความคิดข้อเสนอแนะของเพื่อนบ่อย ๆ เช่น "นิยาม เธอเห็นด้วยกับความคิดของประชาไหม หรือว่าเธอมีความคิดอย่างอื่นที่แตกต่างออกไป" หรือ "คงมีส่วนใหญ่แล้วเพื่อน ๆ เห็นว่า ... (ชื่อตัวเอกในเรื่อง) ควรจะทำอย่างนี้ เธอคิดว่าอย่างไร ?" ฯลฯ

4. จัดกลุ่มย่อย เมื่อครูมองเห็นแนวโน้มในการตัดสินใจของนักเรียน และพิจารณาเห็นว่านักเรียนมีความเห็นที่แยกออกได้เป็นสองฝ่าย หรือมากกว่า (หรือถ้านักเรียนมีความเห็นเหมือนกันทั้งหมดก็ไม่เป็นไร) ก็จัดให้นักเรียนแยกเป็นกลุ่มย่อยขนาด 3 - 7 คน โดยให้ผู้ที่มีการตัดสินใจเหมือน ๆ กันอยู่กลุ่มเดียวกัน จากนั้นอาจดำเนินการต่อไปได้หลายแนว เช่น

แนวที่ 1 การแสดงบทบาท จัดนักเรียนกลุ่มละ 3 - 4 คน (หรือเท่ากับจำนวนบุคคลที่อยู่ในเรื่อง) และกำหนดบทบาทให้แต่ละคนว่าให้นักเรียนคนใดเป็นบุคคลใด จากนั้นกำหนดงานให้กลุ่ม เช่น "ตามบทบาทที่กำหนดให้ ให้นักเรียนแสดงการโต้ตอบกันเพื่อหาคำตอบกันเพื่อหาคำตอบว่า ตัวเอกของเรื่องควรจะตัดสินใจทำเช่นไร และทำไมจึงต้องทำเช่นนั้น" โดยให้นักเรียนใช้ความคิดเห็นแท้จริงของตัวเองในการพิจารณาว่าอย่างไรจึงถูกต้อง แต่ให้ผูกในบทบาทของบุคคลในเรื่อง (เช่นนักเรียนคิดว่าภารกิจในการสอบเป็นสิ่งไม่ควร แต่นักเรียนจะแสดงออกอย่างไร เมื่อเป็นผู้หนึ่งที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น) ในตอนสิ้นสุดกิจกรรมของกลุ่มอาจให้เขียนข้อสรุปส่งให้ครู หรืออาจใช้วิธีเสนอทางออกของเรื่อง โดยการเขียนภาพระบายสี หรือวิธีอื่น ๆ ก็ได้

แนวที่ 2 ให้ปรึกษาเพื่อนเพื่อหาข้อสรุป เมื่อแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มแล้ว ครูอาจแจกคำสั่งหรือใบสั่งงานให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม เกี่ยวกับการตัดสินใจและเหตุผลที่ดีที่สุดซึ่งกลุ่มช่วยกันคิดได้ โดยอาจให้แต่ละกลุ่มเสนอเหตุผลที่ดีกว่าอีก 3 เหตุผล

เหตุผล

ถ้าจะให้ดี เมื่อมีการเข้าร่วมกลุ่มใหญ่แล้วควรจะได้มีการพูดหรืออภิปรายกันถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในขณะที่อยู่ในกลุ่มย่อยด้วย เสมอ อันจะทำให้ครูได้ทราบถึงสภาพและสถานการณ์ในกลุ่ม และช่วยให้ครูดำเนินกิจกรรมต่อไปได้อย่างสืบเนื่อง

5. อภิปรายกลุ่มใหญ่ เมื่อนักเรียนเข้าร่วมกลุ่มใหญ่อีกครั้งหนึ่ง หลังจากซักถามถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตอนรวมกลุ่มย่อยแล้ว ครูอาจใช้วิธีให้แต่ละกลุ่ม เสนอผลงานของตน (ครูช่วยเขียนไว้บนกระดานดำ) แล้วมีการพิจารณาวิพากษ์วิจารณ์ซักถามกัน หรือครูอาจใช้คำถามต่อไปนี้ เพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มซึ่งผ่านการอภิปรายกันมาแล้ว ได้เสนอความคิดและเหตุผลของกลุ่มตน

_____ (เขา) ควรจะทำอย่างไรจึงเหมาะสมที่สุด

_____ (เขา) ควรบอกพ่อ (แม่) ให้ทราบความจริงหรือไม่

_____ ความคิดเห็นอย่างไรร้ายแรงกว่ากัน "การทำผิดระเบียบกับการโกหกเพื่อน"

ฯลฯ

6. ชั้นนำการอภิปรายไปสู่ข้อยุติ เมื่อนักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้พบกับการตัดสินใจและการให้เหตุผลหลาย ๆ แบบ จากเพื่อนกลุ่มต่าง ๆ ในชั้นสุดท้าย ครูอาจให้มีการทบทวนหรือสรุปเหตุผลต่าง ๆ ที่ได้มีการเสนอ จากนั้นอาจให้มีการเลือกพฤติกรรมใหม่ (ตัดสินใจ) ในเรื่องขัดแย้ง พร้อมทั้งให้เหตุผลสำหรับการเลือกพฤติกรรมนั้น ๆ ด้วย

เป้าหมายสำคัญของขั้นนี้ ก็เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสทบทวนเหตุผลต่าง ๆ ที่ได้พบ ได้เลือกใช้ เหตุผลที่เขาคิดว่าดีและเหมาะสมที่สุด

เมื่อจบกิจกรรมในชั้นเรียนแล้ว อาจมีกิจกรรมนอกชั้นเรียนซึ่งต่อเนื่องออกไป เช่น การให้ไปสัมภาษณ์บุคคลอื่น ๆ เพื่อสังเกตการใช้เหตุผลของเขา ฝึกเขียนเรื่องขัดแย้ง ท้าทายซึ่งอาจเป็นเรื่องที่เขาเคยได้พบหรือเคยได้ยินจากการบอกเล่า หรือครูอาจเสนอเรื่องขัดแย้งให้นักเรียนไปเขียนเป็นเรียงความข้อโต้แย้ง (ซึ่งแสดงถึงแนวทางในการตัดสินใจ และใช้เหตุผลของเขา)

ใบสั่งงานกิจกรรมที่ 12

กลุ่มที่

การตัดสินใจของกลุ่มคือ

☐ ควรนั่งลงตรงที่ว่างนั้น

☐ ไม่ควรนั่งลงตรงที่ว่างนั้น

เหตุผล เพราะ

1.

2.

3.

ภาคผนวก ค

สรุปขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ พบสรุปขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

สรุปขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

วัน เดือน ปี	ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย
ต.ค. 2522 - ก.พ. 2523	ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีการพัฒนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ตามทฤษฎีเพียเจต์และโคลเบอร์ก
มี.ค. 2523 - ก.ย. 2523	เขียนเค้าโครงวิจัย สร้างเครื่องมือ (ชุดฝึก) และรวบรวม แบบวัดที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม
29 ก.ย. 2523	ผ่านการพิจารณาเค้าโครงการวิจัยจากคณะกรรมการฯ กลุ่ม ก.
ต.ค. 2523	ทดลองหาคุณภาพของเครื่องมือ (ชุดฝึก) และติดต่อโรงเรียน ที่จะทำการทดลองทั้ง 4 โรงเรียน
1 - 30 พ.ย. 2523	ฝึกอบรมครูประจำการผู้เข้าร่วมโครงการทดลอง 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน โดยมีผู้เชี่ยวชาญฝ่ายวิชาการและ ครูวิจัยศึกษาของแต่ละโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 8 คน
1 ธ.ค. 2523 - 3 ธ.ค. 2523	สอบวัดครั้งแรก (Pretest)
4 ธ.ค. 2523 - 30 ม.ค. 2524	ทดลองจริงทั้ง 8 กลุ่ม ๆ ละ 48 คาบ
31 ม.ค. 2524 - 8 ก.พ. 2524	เว้นระยะการทดลอง 9 วัน
9 ก.พ. 2524 - 12 ก.พ. 2524	สอบวัดตัวแปรตามหลังทดลอง (Posttest)
15 ก.พ. 2524 - 30 พ.ค. 2524	ตรวจแบบวัดร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจัดทำเตรียมข้อมูลเพื่อ
มิ.ย. 2524 - ก.ค. 2524	วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องจักรกลทางสถิติ โดยใช้ โปรแกรมของ SPSS (Statistical Package for the Social Sciences.

ผลการใช้วิธีอธิบายกลุ่มในการยก ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็ก
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มาจากสภาพสังคมในโรงเรียนที่ต่างกัน

บทคัดย่อ

ของ

สกล มั่งมั่งแท้

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง ของ การศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

มกราคม 2525

การวิจัยเชิงทดลองนี้มีเป้าหมายสำคัญ คือมุ่งศึกษาผลของการพัฒนาเหตุผลเชิง
จริยธรรมไทยวิธีอภิปรายกลุ่มในเด็กไทยระดับประถมศึกษาตามทฤษฎีโคลเบอร์ก นอกจากนี้
ยังได้ศึกษานักเรียนที่มีการรับรู้บรรยากาศในโรงเรียนต่างกัน และมีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-
แสดงตัวต่างกัน ใ้รับผลการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชายหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 256 คน
อายุตั้งแต่ 9 ปี 6 เดือน ถึง 13 ปี จากโรงเรียนประถมศึกษาสี่แห่งในเขตเทศบาลเมือง
ราชบุรี นักเรียนในแต่ละโรงเรียนได้ถูกจัดเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไทยวิธีการสุ่มอย่าง
ไม่ลำเอียง กลุ่มทดลองของแต่ละโรงเรียนได้รับการฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไทยวิธี
อภิปรายกลุ่มจากผู้วิจัยและครูจริยศึกษาของโรงเรียน ส่วนกลุ่มควบคุมนั้นได้รับการสอนจริยศึกษา
ตามหลักสูตรปกติ ในการฝึกทุกกลุ่มนั้นจะใช้เวลา 12 ครั้ง ๆ ละประมาณ 100 นาที โดย
ทำการฝึกสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ช่วงเวลาของการฝึกในกลุ่มแต่ละประเภทจึงเป็นเวลาหกสัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรต่าง ๆ ในการวิจัยนี้ได้แก่ แบบวัดการตัดสินใจและใช้เหตุผล
เชิงจริยธรรม แบบวัดการรับรู้บรรยากาศของโรงเรียน แบบวัดบุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัว
(แบบสำรวจตนเอง) สำหรับแบบวัดฉบับแรกนั้นเป็นแบบวัดที่แปรตามของการวิจัยนี้ และได้
ใช้ทำการวัดสองครั้งคือวัดก่อนฝึกและวัดหลังการฝึก ส่วนการวิเคราะห์ผลในการวิจัยนี้ใช้
วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนเป็นหลัก นอกจากนั้นยังมีการวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที และ
การเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ้ด้วย

ผลของการวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้แสดงว่า ผู้ที่ได้รับการฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
มีจิตลักษณะที่ฝึกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเด่นชัด ทั้งก่อนฝึกนั้นกลุ่มทั้งสองมีเหตุผลเชิงจริยธรรม
เท่าเทียมกัน เมื่อพิจารณาถึงบรรยากาศของโรงเรียนประกอบกับการได้รับการฝึกพบว่า หลัง
การฝึกแล้วกลุ่มที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยสูงมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า
กลุ่มที่อยู่ในบรรยากาศของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ก่อนฝึก
นั้นกลุ่มทั้งสองมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเท่าเทียมกัน ส่วนนักเรียนที่มีบุคลิกภาพ
แบบเก็บตัว-แสดงตัวต่างกันได้รับประโยชน์จากการฝึกในปริมาณที่ไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังอาศัยความจากผลการวิจัยนี้ได้ว่า นักเรียนที่มีอายุน้อย และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูง เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่า นักเรียนประเภทตรงข้าม

การที่ได้พบผลจากการวิจัยนี้ว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนต่างจังหวัดนั้น สามารถจะพัฒนาได้จากการฝึกอบรมระยะสั้น และผู้ที่มีลักษณะบางประการแตกต่างกันอาจได้รับประโยชน์จากการฝึกแตกต่างกันได้ดังนี้ ย่อมทำให้การวิจัยนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งทางด้านการวิจัยศึกษา ซึ่งอาจนำวิธีการและเนื้อหาในการฝึกครั้งนี้ไปใช้ในวงกว้างได้เป็นอย่างดี.

THE EFFECTS OF AN EXPERIMENTAL ELEVATION OF THE LEVELS
OF MORAL REASONING IN PRATHOM-FIVE PUPILS
FROM DIFFERENT SCHOOL ATMOSPHERES

AN ABSTRACT

BY

SAGOL THENGTAE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

January 1982

The main purpose of this experimental study was to evaluate the efficiency of a group-discussion method for the development of moral reasoning in elementary school children. In addition, the effects of the training method were examined in the children with different types of personality (Introvert-extravert) and perceived school atmosphere (democratic atmosphere). *intelligence (high intelligence-low intelligence) mental health*

The sample in this study consisted of 256 boys and girls, from Prathom 5, whose age ranged from $9\frac{1}{2}$ to 13 years. These children were from 4 schools in Mung Ratburi municipal area. The pupils in each school were randomly assigned to the experimental and controlled groups. The experimental groups from each school were trained in moral reasoning by means of group discussion with a moral teacher as group leader. The controlled groups received a regular teaching in moral education, according to the normal curriculum. All teachers taught in both the experimental and the controlled conditions. Each group was trained for the total of 12 periods. Each period took about 100 minutes, twice a week. Consequently, each type of training lasted for 6 weeks.

Different types of questionnaires were designed to assess the followings : levels of moral reasoning, introversion personality and perceived democratic school atmosphere. The first measure was used twice as the pretest and the posttest in this experiment. Analysis of Variance was performed on different sections of the data, together with *t*-test and the Scheffe's method of multiple comparisons.

The results of the experiment showed that the subjects who received the training in moral reasoning received significantly higher posttest scores than did the controlled group. But before receiving the training, both groups were nonsignificantly different. In considering the effects of training on the pupils with different perception of school atmosphere it was found that, the pretest scores in moral reasoning of the high and low groups were statistically equivalent, but the posttest scores in moral reasoning of the high-democratic scorers were significantly higher than those of low-democratic scorers.

On the other hand, contrary to expectation, the extraverts were not found to benefit from the training more than the introverts. However, it can be interpreted from the results in this study that the younger pupils and the pupils with high school achievement could benefit from the training more than their counterparts.

In conclusion, this study shows that the heightening of moral reasoning in elementary school pupils can be done with success. From this study, there is a package of training of moral reasoning available for future use.